

Tartu linna heaoluprofiil

2023

Tartumaa, Tartu 2024

Sisukord

Sissejuhatus	4
1. Demograafiline olukord ja rahvastiku tervis	5
1.1 Demograafiline olukord	5
1.1.1 Rahvaarv	5
1.1.2 Rahvastiku soo- ja vanusjaotus	6
1.1.3 Laste arv ja osakaal rahvastikust	7
1.1.4 Demograafiline tööturuseisund	9
1.1.5 Sündimus	10
1.1.6 Suremus	11
1.1.7 Loomulik iive	12
1.1.8 Ülalpeetavate määr	13
1.1.9 Ränne	14
1.1.10 Haridustase	15
1.1.11 Laste arv alus- ja põhihariduses	16
1.1.12 Laste arv üldkeskhariduses ja kutsehariduses	17
1.1 Demograafiline olukord. Kokkuvõte	18
1.2 Rahvastiku tervise seisund	20
1.2.1 Suremus vereringeelundite haigustesse	20
1.2.2 Suremus pahaloomulistes kasvajatesse	21
1.2.3 Suremus välispõhjustesse	22
1.2.4 Maakonna elanike alkoholist põhjustatud suremus	23
1.2.5 Maakonna elanike varajane suremus	24
1.2.6 Maakonna elanike oodatav eluiga	25
1.2.7 Maakonna elanike tervena elatud aastad	26
1.2.8 Maakonna elanike hinnang oma tervisele	27
1.2 Rahvastiku tervise seisund. Kokkuvõte	28
1.3 Haavatavad sihtrühmad	30
1.3.1 Vähenenud töövoimega inimesed	30
1.3.2 Puudega inimesed	31
1.3.3 Vanemliku hoolitsuseta ja abivajavad lapsed	33
1.3 Haavatavad sihtrühmad. Kokkuvõte	35
1.4 Tööturg	37
1.4.1 Registreeritud töötus	37
1.4.2 Palgatöötajate keskmine brutotulu	38
1.4.3 Sooline palgalõhe	40
1.4.4 Majanduslik aktiivsus	41
1.4 Tööturg. Kokkuvõte	41
2. Tervist toetav ja turvaline elukeskkond ning osalusvõimalused	43
2.1 Turvaline elukeskkond	43
2.1.1 Nõuetele vastava joogiveega varustatus	43
2.1.2 Suplusvee kvaliteet	43
2.1.3 Uppunud ja veeohutusala ennetustöö	43
2.1.4 Tulekahjud	44
2.1.5 Tuleohutuse alane ennetustöö	45
2.1.6 Väärteod KOV'is	47
2.1.7 Varavastased süüteod	48
2.1.8 Süütegude ennetamine ja kahjude vähendamine	48
2.1.9 Perevägivalla/lähisuhtevägivalla käigus toime pandud kuriteojuhtumid	50
2.1.10 Perevägivalla/lähisuhtevägivalla ennetamine	51
2.1.11 Inimkannatanutega liiklusõnnetused	52
2.1.12 Tabatud joobes sõidukijuhid	54
2.1.13 Liiklusohutuse alane ennetustöö	54
2.1 Turvaline elukeskkond. Kokkuvõte	55
2.2 Elukeskkond ja planeeringud	57
2.2.1 Ühistranspordi korraldus	57
2.2.2 Koolitranspordi korraldus	58
2.2.3 Avaliku ruumi ligipääsetavus ja heakord	59
2.2.4 Alkoholi ja tubakatarvitamist mõjutavad tegurid	61

2.2.5 Toitumist ja liikuvat eluviisi mõjutavad tegurid	62
2.2 Elukeskkond ja planeeringud. Kokkuvõte	65
2.3 Osalusvõimalused	67
2.3.1 Aktiivne kogukond ja kaasamine	67
2.3.2 Kohalik kultuurielu	68
2.3.3 Võimalused noorsootöös osalemiseks ning osalus- ja kuuluvuskogemuse saamiseks	70
2.3 Osalusvõimalused. Kokkuvõte	71
3. Universaalsete teenuste kättesaadavus ja kvaliteet	73
3.1 Tervishoiuga seotud universaalsed teenused	73
3.1.1 Esmatasandi tervishoiuteenuse kättesaadavus	73
3.1.2 Eriarstiabi kättesaadavus	74
3.1.3 Koolilaste tervise ülevaatused	75
3.1.4 Nõustamisteenuste kättesaadavus	76
3.1 Tervishoiuga seotud universaalsed teenused. Kokkuvõte	81
3.2 Haridusega seotud teenused	83
3.2.1 Alushariduse ja lastehoiu kättesaadavus	83
3.2.2 Keskhariduse ja kutsehariduse omandamise toetamine	84
3.2.3 Koolikohustuse täitmine	85
3.2.4 Koolikohustust mittetäitvate lastega tegelemine	85
3.2.5 Hariduslikud tugiteenused	87
3.2.6 Koolivägivalla ja koolikiusamise ennetamine	91
3.2 Haridusega seotud teenused. Kokkuvõte	94
4. Haavatavate (riskis) sihtrühmadega tegelemine	95
4.1 Sotsiaalteenused ja -toetused	95
4.1.1 KOV osutatavad sotsiaalteenused	95
4.1.2 Toimetulekutoetuse saajad	105
4.1.3 KOV eelarvest makstavad sotsiaaltoetused	106
4.1 Sotsiaalteenused ja -toetused. Kokkuvõte	108
4.2 Abivajavate lastega tegelemine	110
4.2.1 Abivajava/ hädaohus oleva lapse toetamine	110
4.2.2 Teenused ja toetused lastele ja peredele	110
4.2.3 Kaasava hariduskorralduse rakendamine	116
4.2.4 Lapsed hariduslike erivajadustega õpilaste koolides	117
4.2 Abivajavate lastega tegelemine. Kokkuvõte	118
4.3 Perede toetamine	120
4.3.1 Lastega leibkondade elamistingimused	120
4.3.2 Toidupuuduses olevad lapsed	120
4.3.3 Vanemluse toetamine	121
4.3 Perede toetamine. Kokkuvõte	124
5. Kohaliku omavalitsuse toimimine ja ressursid	125
5.1 Kohaliku omavalitsuse toimimine	125
5.1.1 Füüsilise isiku tulumaksu laekumine KOV eelarvesse	125
5.1.2 Kohaliku omavalitsuse eelarvetulud	126
5.1.3 Sotsiaalse kaitse kulud KOV eelarves	127
5.1.4 Hindamistegevused KOV-is	127
5.1 Kohaliku omavalitsuse toimimine. Kokkuvõte	129
5.2 Kvalifitseeritud spetsialistid ja koostöö heaolu edendamiseks	130
5.2.1 KOV-i juhitud võrgustikud ennetuse, tervise ja heaolu edendamiseks	130
5.2.2 Juhtumitöö võrgustikud	130
5.2.3 Rahvatervise tegevuste korraldus kohalikus omavalitsuses	132
5.2.4 Spetsialistid heaolu edendamiseks ja nende kvalifikatsioon	133
5.2 Kvalifitseeritud spetsialistid ja koostöö heaolu edendamiseks. Kokkuvõte	137
Koondhinnang olukorrale	139
1. Demograafiline olukord ja rahvastiku tervis. Kokkuvõte	139
2. Tervist toetav ja turvaline elukeskkond ning osalusvõimalused. Kokkuvõte	141
3. Universaalsete teenuste kättesaadavus ja kvaliteet. Kokkuvõte	144
4. Haavatavate (riskis) sihtrühmadega tegelemine. Kokkuvõte	146
5. Kohaliku omavalitsuse toimimine ja ressursid. Kokkuvõte	148
Kasutatud allikad	150

Kasutatud lühendid

EMO - Erakorralise meditsiini osakond

HOP - Tartumaa heaolu programm

HTK - Hariduse Tugiteenuste Keskus

KiVa - Programm kiusamisvaba kool

KLAT - Kinnise lasteasutuse teenus

KOV - Kohalik omavalitsus

MAPPA - Kõrgema riskiga kriminaalhooldusallustele suunatud programm

MARAC - Inglise keeles Multi-Agency Risk Assessment Conference, võrgustikupõhine juhtumikorralduse mudel

MDF - Pereteraapia, mis on suunatud 11-19-aastastele noorukitele, kellel esineb õigusrikkumisi, sõltuvusainete tarvitamist ja sellega seonduvaid käitumuslike ja emotsionaalsete probleeme. Terapeut töötab samaaegselt nelja üksteisest sõltuva osapoolega: noor, vanem, perekond ja koostööpartnerid väljaspool perekonda.

PPA - Politsei ja Piirivalveamet

PREP - Paarisuhte rahulolu edendamise programm

VEPA - Käitumisoskuste mäng

Sissejuhatus

Tartu linna elanike heaolu suurendamise toetamisel on oluline, et tehtavad otsused ja sekkumiste kavandamine põhineksid süsteemselt analüüsitud andmetel. Heaoluprofiil on strateegilise planeerimise üks alusdokumentidest, milles on kirjeldatud ja analüüsitud Tartu linna elanike tervise ja heaolu seisundit, muutumisi ning neid mõjutavaid tegureid. Heaoluprofiili koostamise kohustus tuleb rahvatervise seadusest.

Käesolev heaoluprofiil on 2021. aastal koostatud Tartu heaoluprofiili uuendatud versioon. Dokumendi andmetabelites on kajastatud näitajad kuni 2022. aastani, analüüsides on arvestatud võimalusel värskemate andmete ja trendidega.

Heaoluprofiil täidab hetkeolukorra analüüsi rolli ja on sisend tegevuste planeerimisele, et parandada analüüsis ilmnunud kitsaskohti ja parendada heaolu suurendavaid avalikke teenuseid.

Head lugemist!

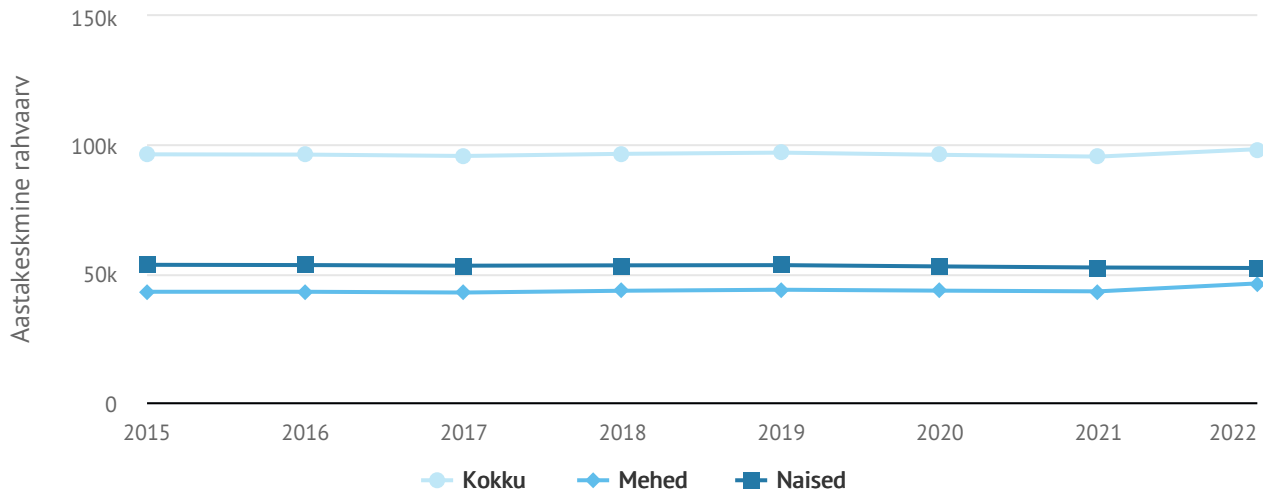
Koostajad

Profiili koostamist juhtis Tartu Linnavalitsuse sotsiaal- ja tervishoiuosakond koostöös linnakantseleiga. Teemadesse panustasid linnavalitsuse töötajad kõigist osakondadest ja asutusest Tartu Linnatransport. Täname täiendava sisendi andmise eest Politsei- ja Piirivalveametit, Päästeametit ja Sihtasutust Kiusamisvaba Kool.

1. Demograafiline olukord ja rahvastiku tervis

1.1 Demograafiline olukord

1.1.1 Rahvaarv



Joonis 1.1.1.a Aastakeskmine rahvaarv

Allikad: [Statistikaameti andmebaas, tabel RV0282U](#)

Analüüs

Tartu linna rahvaarv oli kuni 2021. aastani stabiilselt kerges langustrendis, kõikides 96 000 elaniku piirimail ja moodustades ca 62% Tartu maakonna rahvastikust. Kerge hüpe toimus 2022. aastal, kui registreeritud elanike arv kerkis 100 000 lähedale. Kasvu peamiseks põhjuseks oli Ukraina sõjast tingitud sõjapõgenike asumine Tartusse. Muutus oli aga pigem ajutine - paljud ukrainlased on tänaseks naasnud kodumaale ja 2024. aasta kevadel on registreeritud elanike arv langenud 98 000 allapoole.

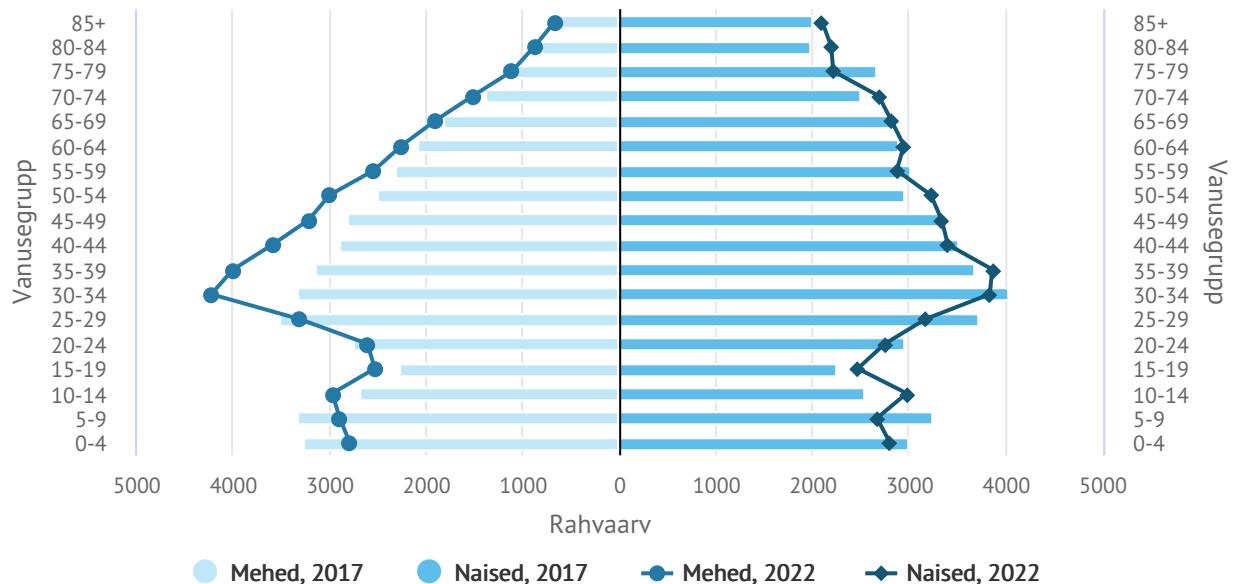
Staistikaameti andmetel on Tartus tegelikult elavate inimeste arv oluliselt suurem - 2024. aasta 1. jaanuari seisuga vastavalt 101 34 elaniku. Erinevuse põhjuseks on asjaolu, et 2022. aastal muutis Statistikaamet elanike arvestamise meetodikat asustusüksustes.

Tartus elanikuna registreeritud ja Statistikaameti andmete vahel ilmneb suurim erinevus meeste arvus, keda elab Tartus uue meetodika järgi 2024. aastal üle 4000 inimese rohkem kui 2021. aastal ja moodustades juba 4% kõigist elanikest. Seega elab Tartus jätkuvalt suur hulk tööeas inimesi, kes ei näe vajadust end nõ sisse kirjutada, samas aga tarbivad igapäevaselt siinseid kaudseid teenuseid.

Heoluprofiili teemavaldkondade kokkuvõtetes on ka välja toodud, et elanike arvu kasvu 2022. aastal võis

mõjutada lisaks ukrainlastele ka bussipiletite hindade tõstmine Tartusse mitteregistreeritud inimestele. Samas Tartu linna rahvastikuregistri andmed seda trendi ei kinnita - Tartumaalt lisandus 2022. aastal Tartu linna 1042, aga siit lahkus Tartumaale 1400 inimest. See näitab omakorda valglinnastumise trendi jätkumist ja ühistranspordi piletite diferentseerimise marginaalset või olematut mõju. Samuti ei kajastu rände koondarvudes 2023. aastal jõustunud hooldereform, kuigi vanemaealiste vanusegruppides oli mõju olemas.

1.1.2 Rahvastiku soo- ja vanusjaotus



Joonis 1.1.2.a Rahvastikupüramiid

Allikad: [Statistikaameti andmebaas, tabel RV0282U](#)

Analüüs

Tartu linna rahvastikupüramiid on omane kahanevale rahvastikule (nooremates vanusegruppides on vähem inimesi kui vanemates vanusegruppides).

Rahvastiku vanuselises koosseisus on Tartus kõige vähem 15-19aastaseid (Eestis 20-24aastaseid) ning seejärel pensioniealisi. Kõige rohkem elab Tartus 30-39aastaseid inimesi. Sealjuures võib välja tuua, et kui 0-29aastaste arv on langustrendis (alates vaatlusalusest 2017. aastast), siis 30-64aastaste inimeste arv on stabiilselt tõusmas. Pensioniealiste arv on jäänud viimase 5 aasta jooksul suhteliselt samale tasemele, küll on võimalik täheldada kerget kasvutrendi.

Rahvastiku sooline jaotus

Mehed on Tartus väikeses ülekaalus vanusegruppides 0-29 ja Statistikaameti andmete põhjal 2022.aastast ka 30-49aastaste hulgas. Seega on noorte ja tööealiste täiskasvanute hulgas Tartus mehi ja naisi sisuliselt võrdselt. Suur erinevus soolises jaotuses ilmneb alles pensioniealiste gruppis, kus naisi on meestest pea kaks korda enam.

Soolise jaotuse puhul peab välja tooma, et 2022. aastast hakkas Statistikaamet kasutama piirkondlike elanike arvu kalkuleerimisel uut meetodikat, mis arvestab lisaks rahvastikuregistrile ka teisi elukoha määramise indikaatoreid. Üldine trend antud meetodikamuudatuse tulemusena on olnud, et suuremate linnade meeste osakaal (eriti just tööealiste hulgas) on tõusnud ja jõudnud rohkem naistele järele. Meetodikamuudatus tähendab ühtlasi ka seda, et rahvastikuregistri ja Statistikaameti avaldatavad rahvaarvud ei ole enam samavõrd kooskõlas kui varasemalt. Selle olukorra näiteks võib tuua, et kui aastatel 2017-2021 oli naiste osakaal Tartu linnas stabiilselt

55%, siis 2022. aastast on osakaal vähenenud 2 protsendipunkti võrra (naiste osakaal 53% ja mehi 47%). Lisaks on muudatus toonud kaasa selle, et naiste ülekaal algab 50-54aastaste vanusegrupist (sarnane Eesti keskmisega) kui varem olid naised ülekaalus juba 30-34aastaste hulgas.

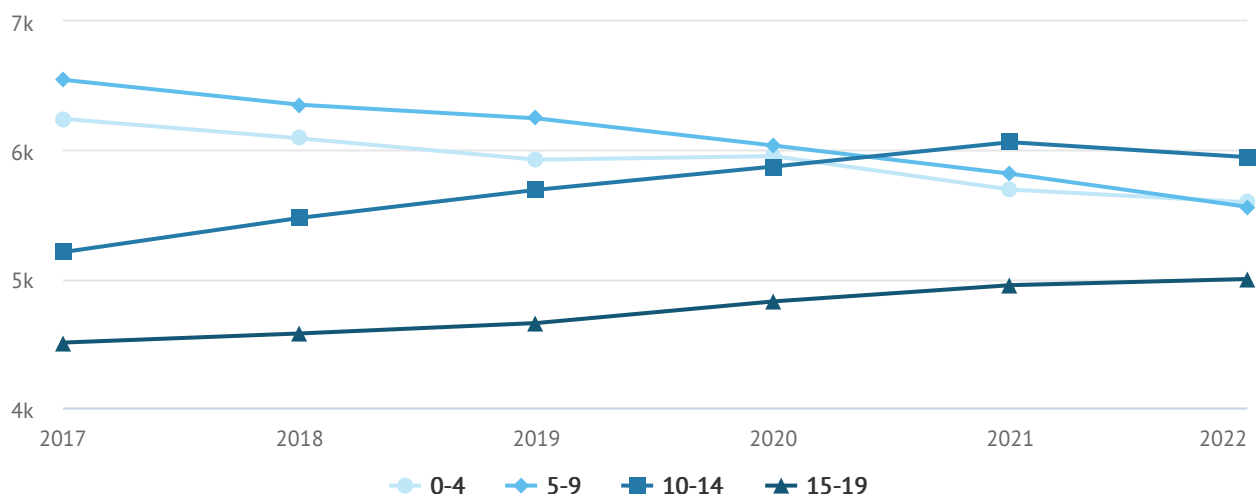
Kuna KOVis mitteregistreeritud elanikele otseseid teenuseid kohustust pakkuda ei ole, kasutatakse teenuste nõudluse prognoosimisel jätkuvalt registreeritud elanike andmeid. Tegelikule elanikele, kes Tartusse registreeritud ei ole, on võimalik sihitumalt planeerida kampaaniaid.

Laste ja pensioniealiste osas avaldab jätkuvat mõju valglinnastumine ehk olukord, kus valdavalt noored pered kolivad Tartu linnast lähivaldadesse (Tabel 1). Kuni 14aastaste laste osakaal Tartu linna rahvastikust ületas 2023. aastal küll Eesti keskmist (Tartus 17,0% samas Eestis 16,4%), kuid jäi oluliselt alla Tartu lähivaldadele (nt Kambja 24,2%). Pensionealiste osakaal oli 2023. aastal Tartus 18,1%, mis on veidi suurem kui laste osakaal, samas madalam kui Eestis keskmiselt (20,2%). Võrreldes Tartu linnaga piirnevate Kambja, Luunja ja Tartu valdadega on pensionealiste osakaal Tartu rahvastikus aga oluliselt suurem.

Tabel 1. Laste ja eakate osakaal kõigist elanikest Tartumaa omavalitsustes 2023. aastal

	0-14 aastaste osakaal 2022	Üle 65-aastaste osakaal 2022	0-14 aastaste osakaal 2023	Üle 65-aastaste osakaal 2023
Elva vald	17,3%	22,3%	17,5%	22,2%
Kambja vald	24,1%	11,4%	24,2%	11,2%
Kastre vald	19,2%	17,0%	19,8%	16,4%
Luunja vald	22,7%	10,5%	22,9%	10,5%
Nõo vald	19,5%	17,3%	19,7%	17,3%
Peipsiääre vald	13,5%	25,2%	14,1%	25,0%
Tartu linn	17,4%	18,4%	17,0%	18,1%
Tartu vald	21,9%	13,5%	21,9%	13,2%
Eestis keskmiselt	16,4%	20,3%	16,4%	20,2%

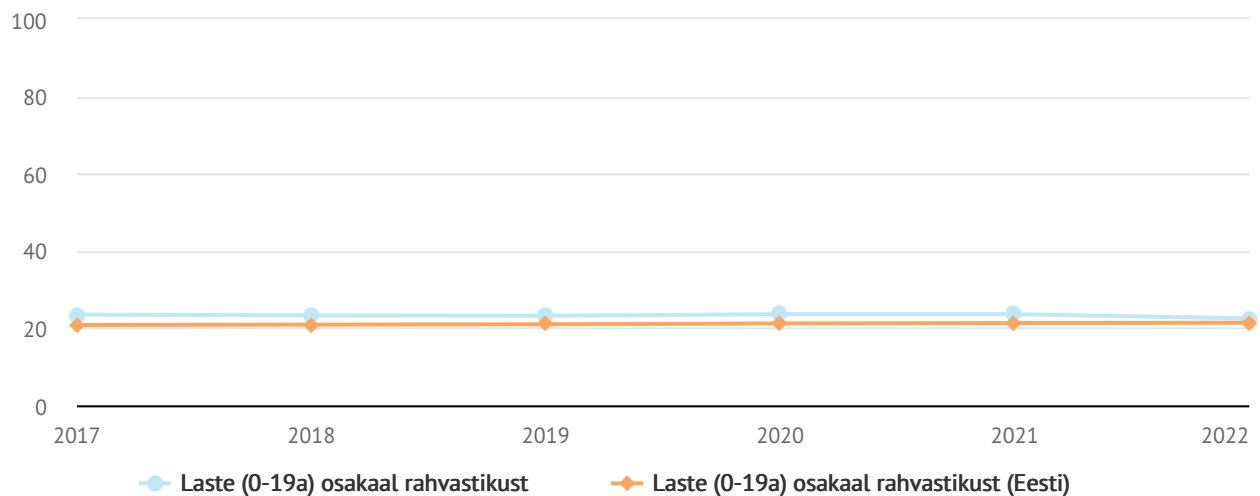
1.1.3 Laste arv ja osakaal rahvastikust



	2017	2018	2019	2020	2021	2022
0-4	6244	6092	5926	5954	5694	5596
5-9	6547	6353	6247	6036	5817	5560
10-14	5208	5474	5692	5873	6062	5946
15-19	4505	4576	4657	4825	4951	4999

Joonis 1.1.3.a Laste arv. Vanuserühmade 0-4, 5-9, 10-14 ja 15-19 ja aastate lõikes

Allikad: [Statistikaameti andmebaas, tabel RV0282U](#), [Statistikaameti andmebaas, tabel RV0240](#) (Vanuserühmad 0-6, 0-17 ning 7-26)



Joonis 1.1.3.b Laste osakaal (%) rahvastikust. V6rreldes Eesti keskmisega

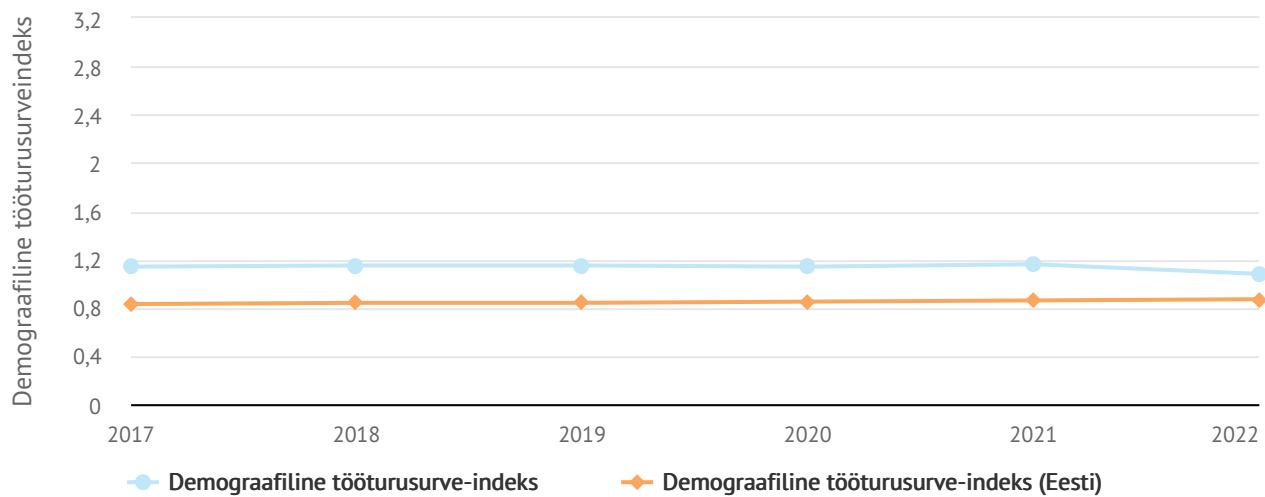
Allikad: [Statistikaameti andmebaas, tabel RV0282U](#), [Statistikaameti andmebaas, tabel RV0240](#) (Vanuser6hmad 0-6, 0-17 ning 7-26)

Anal66us

Laste arv kokku vanuses 0-19 aastat on olnud suhteliselt stabiilne, j66des 22-23% vahemikku k66igist Tartu linna elanikest. Viie aastaga on k66ige j66rsema languse l66bi teinud 5-9 aastaste laste arv, v66henedes 15% v66rra. V66ikelaste (0-4aastased) arvu langus on olnud m66nev66rra laugem j66des 10% piiresse. Kokku on 0-14 aastaste laste arv v66henenud viie aastaga ligi 5%.

Laste osakaal rahvastikust on stabiilne, aga edaspidi hakkab laste osakaal v66henema tulenevalt s66ndide arvu v66henemisest (alates 2021. aastast) nii Tartus kui ka Eestis keskmiselt.

1.1.4 Demograafiline tööturusurveindeks



	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Demograafiline tööturusurveindeks	1,140	1,150	1,150	1,140	1,160	1,080
Demograafiline tööturusurveindeks (Eesti)	0,830	0,840	0,840	0,850	0,860	0,870

Joonis 1.1.4.a Demograafiline tööturusurveindeks. Tööturule sisenejate suhe tööturult väljujatesse

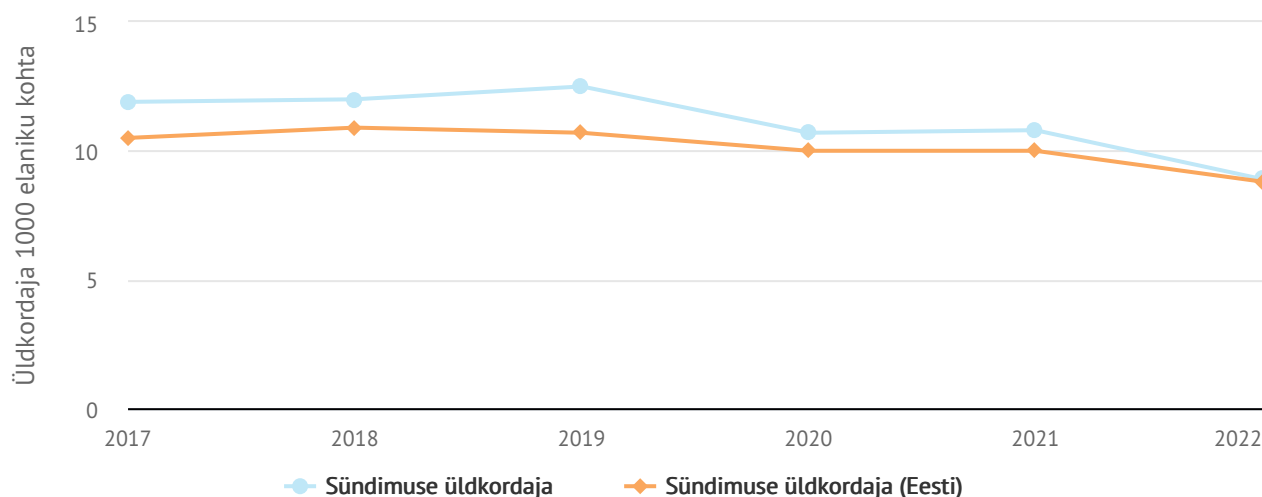
Allikad: [Statistikaameti andmebaas, tabel RV06U](#)

Analüüs

Demograafiline tööturusurveindeks on eelseisval kümnendil tööturule sisenevate noorte (5-14aastased) ja sealt vanuse tõttu potentsiaalselt lahkuvate inimeste (55-64aastased) suhe.

Demograafiline tööturusurveindeks Tartus on siiani olnud suhteliselt hea, olles suurem kui üks. Seega tuleb järgmisel kümnendil tööjõuturule rohkem inimesi, kui sealt välja langeb. Samas on aga eelnev tööturule sisenenud põlvkond (hetkel 15-24aastase) suhteliselt väikesearvuline ja seetõttu on tööealiste elanike osakaal kokku siiski vähenemas. Seda näitab ka tööturusurveindeksi vähenemine.

1.1.5 Sündimus



	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Sündimuse üldkordaja	11,9	12,0	12,5	10,7	10,8	8,9
Sündimuse üldkordaja (Eesti)	10,5	10,9	10,7	10,0	10,0	8,8

Joonis 1.1.5.a Sündimus. Sündimuse üldkordaja

Allikad: [Statistikaameti andmebaas, tabel RV112U](#)

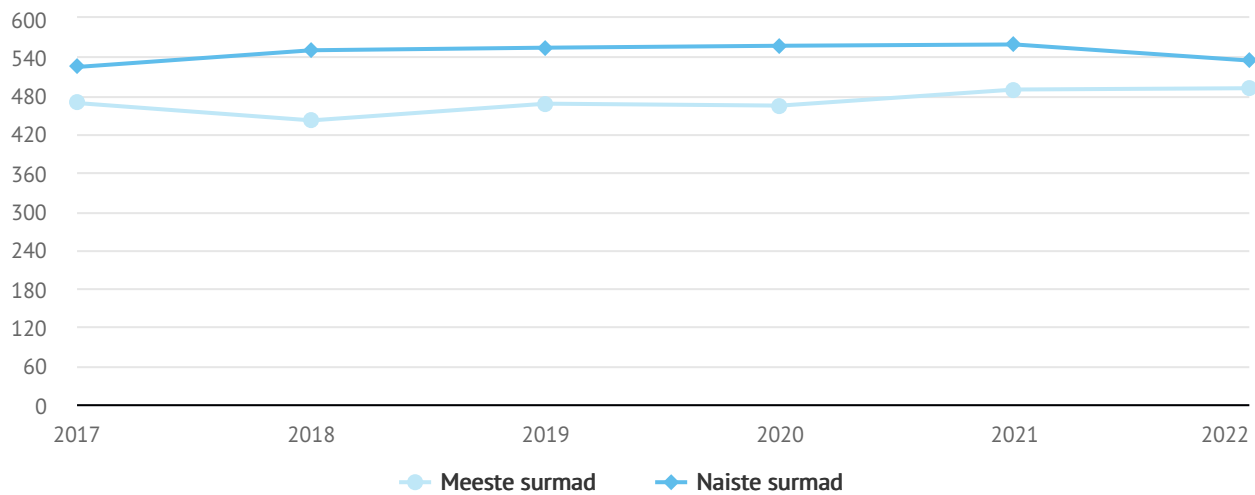
Analüüs

Sündide arv Tartu linnas aastatel 2017-2021. aastal jäi vahemikku 1000-1200. Aastast 2022 sündis aga vähem kui 1000 last aastas - 2022. aastal 844 ja 2023. aastal vaid 801 last.

Sündimuse üldkordaja on langenud Tartus Eesti keskmisega samale tasemele. Languse põhjustena võib välja tuua erinevad kriisid (COVID-19- ja majanduskriis), samuti sõda Ukrainas ja üldine ebastabiilsus maailmas. Sünnitusealiste naiste arv on vähenenud ja näeme, et selle tulemusel on hakanud vähenema sündivate laste arv, mis on ootuspärane. Sündimuskordaja langust on ennustada ka tulevikus.

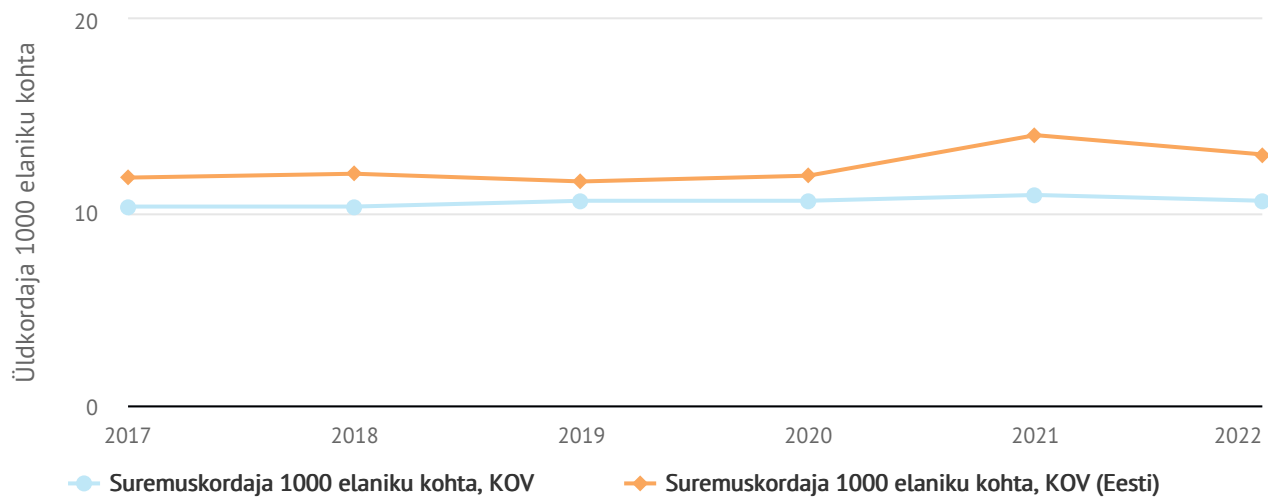
Tartu linnal ei ole tiheasustuse tõttu lihtne leida maad, kuhu luua eramute arendust. Peret planeerivad noored, kes otsivad endale finantsiliselt ja keskkonna poolest sobivat elukohta, leiavad elukoha sageli linnalähedastes naaberomavalitsustes.

1.1.6 Suremus



Joonis 1.1.6.a Surmade arv

Allikad: [Statistikaameti andmebaas, tabel RV49U](#)



	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Suremuskordaja 1000 elaniku kohta, KOV	10,3	10,3	10,6	10,6	10,9	10,6
Suremuskordaja 1000 elaniku kohta, KOV (Eesti)	11,8	12,0	11,6	11,9	14,0	13,0

Joonis 1.1.6.b Suremuse üldkordaja. 1000 elaniku kohta

Allikad: [Statistikaameti andmebaas, tabel RV49U](#)

Analüüs

Surmade arv on Tartu linnas viimasel viiel aastal stabiilselt 1000 ringis.

Suremuskordaja 1000 elaniku kohta on Tartu linnas Eestiga võrreldes väiksem. Kui Eestis on 2022. aasta

suremuskordaja 1000 elaniku kohta 13,0. siis Tartu linnas on vastav näitaja 10,6.

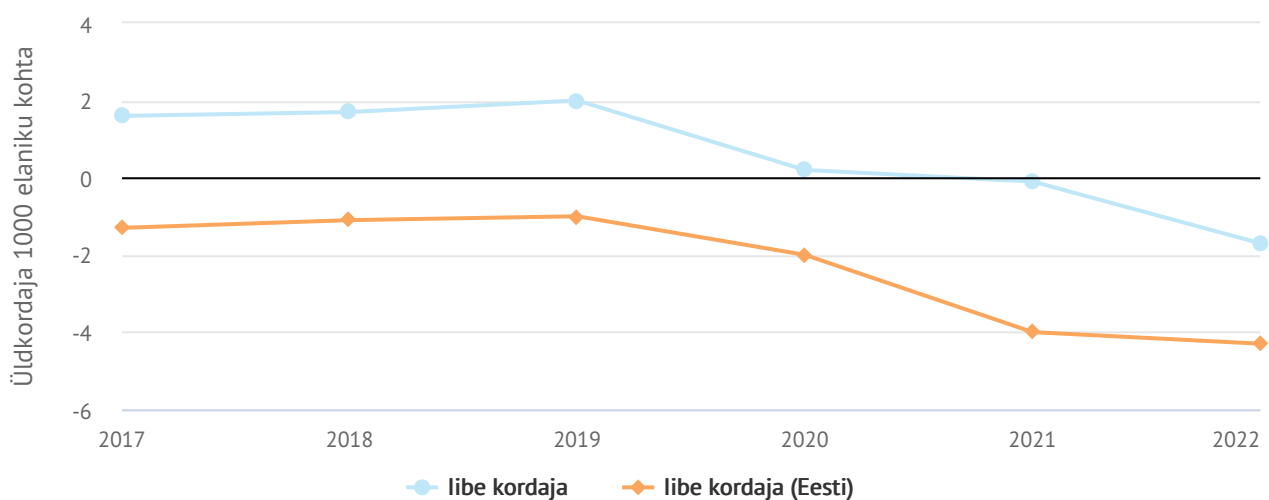
2023. aastal langes surmade arv samale tasemele COVID-19 kriisi eelse ajaga - vastavalt 1100 surma 2022. aastal ja 1021 surma 2023. aastal.

1.1.7 Loomulik iive

Tabel 1.1.7.1 Loomulik iive

	2017	2018	2019	2020	2021	2022
live	154	164	191	15	-12	-162

Allikad: [Statistikaameti andmebaas, tabel RV112U](#), [Statistikaameti andmebaas, tabel RV49U](#)



	2017	2018	2019	2020	2021	2022
libe kordaja	1,6	1,7	2,0	0,2	-0,1	-1,7
libe kordaja (Eesti)	-1,3	-1,1	-1,0	-2,0	-4,0	-4,3

Joonis 1.1.7.a Loomulik iive. Loomuliku iibe üldkordaja

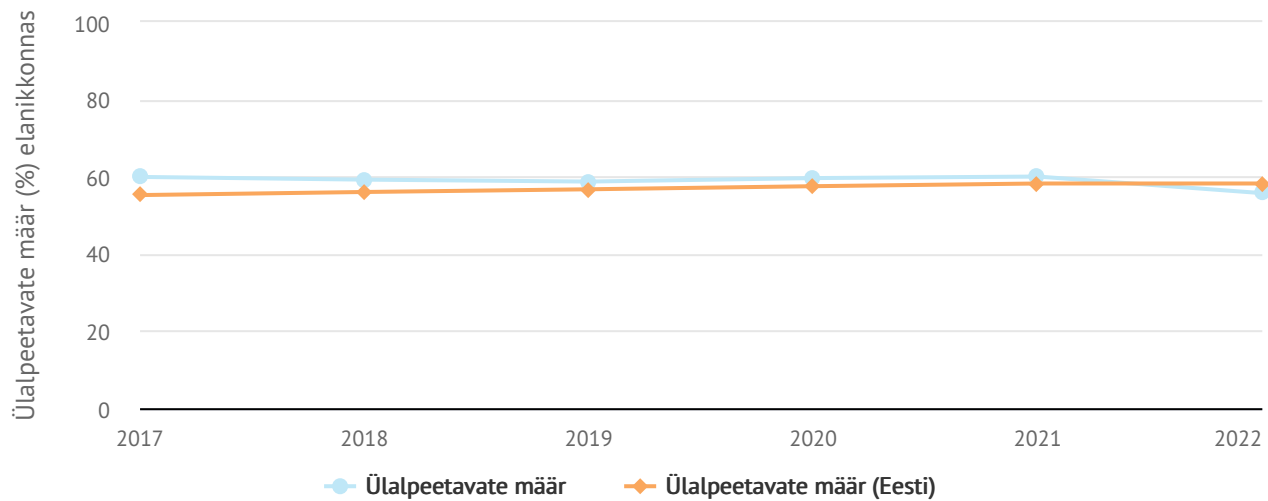
Allikad: [Statistikaameti andmebaas, tabel RV112U](#), [Statistikaameti andmebaas, tabel RV49U](#)

Analüüs

Tartu linna loomulik iive on langenud ja oli 2021. aastal negatiivne esimest korda pea mitmekümne aastase perioodi jooksul. Negatiivset loomulikku iivet põhjustab eelkõige sündide arvu vähenemine, kuivõrd surmade arv on jäänud suhteliselt samale tasemele võrreldes eelnevate aastatega.

Võrreldes Eesti keskmisega on Tartu linna loomulik iive veel suhteliselt heal tasemel, kuid tulevikus on näha negatiivse trendi süvenemist ka Tartus.

1.1.8 Ülalpeetavate määr



	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Ülalpeetavate määr	59,9	59,2	58,7	59,6	60,0	55,7
Ülalpeetavate määr (Eesti)	55,2	56,0	56,7	57,5	58,2	58,2

Joonis 1.1.8.a Ülalpeetavate määr

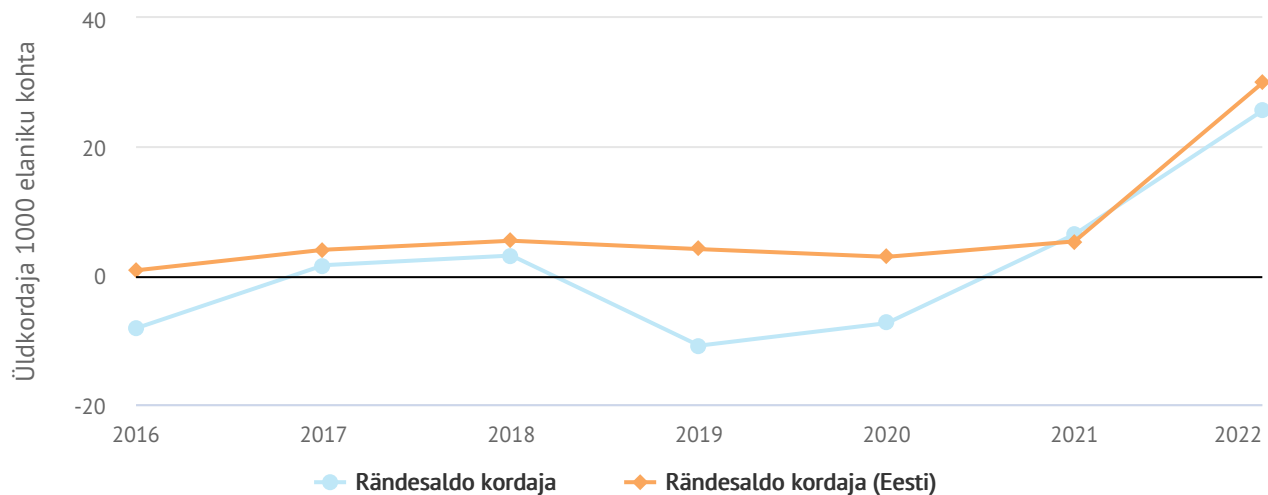
Allikad: [Statistikaameti andmebaas, tabel RV063U](#)

Analüüs

Tartu linna ülalpeetavate määr oli 2022. aastaks langenud 55,7 protsendipunktini, mis on Eesti keskmisest (58,2) väiksem. Paiknemisindeksi alusel on ülalpeetavate määr 2 ühiku võrra väiksem, kui Rahvastikuregistri elukoha registreerimise andmetel (ülalpeetavate määr 57,6). Tartu linna elanikkond on kasvanud Ukraina sõja ajal, seega võib olla tööealiste elanike arvu kasv võrreldes ülalpeetavate arvuga toimunud just Ukraina sõjapõgenike arvelt. Samuti on vähenenud Tartu linnas sündimus, millega seoses on vähenenud laste (ülalpeetavate) arv. Tartu laste ja pensioniealiste osakaal on peaaegu võrdne.

Ülalpeetavate määra vähenemine iseenesest ei pruugi näidata positiivset trendi, kui selle põhjuseks on näiteks sündide arvu vähenemine.

1.1.9 Ränne



	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Rändesaldo kordaja	-8,2	1,6	3,1	-10,9	-7,4	6,4	25,6
Rändesaldo kordaja (Eesti)	0,8	4,0	5,4	4,1	2,9	5,3	29,9

Joonis 1.1.9.a Rändesaldo üldkordaja. 1000 elaniku kohta

Allikad: [Statistikaameti andmebaas, tabel RVR02](#)

Tabel 1.1.9.1 Elukohta vahetanud inimeste arv

	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Sisseränne	3819	4258	4858	4551	4254	4492	7691
Väljaränne	4607	4109	4564	5603	4965	3879	5211
Rändesaldo	-788	149	294	-1052	-711	613	2480

Allikad: [Statistikaameti andmebaas, tabel RVR02](#)

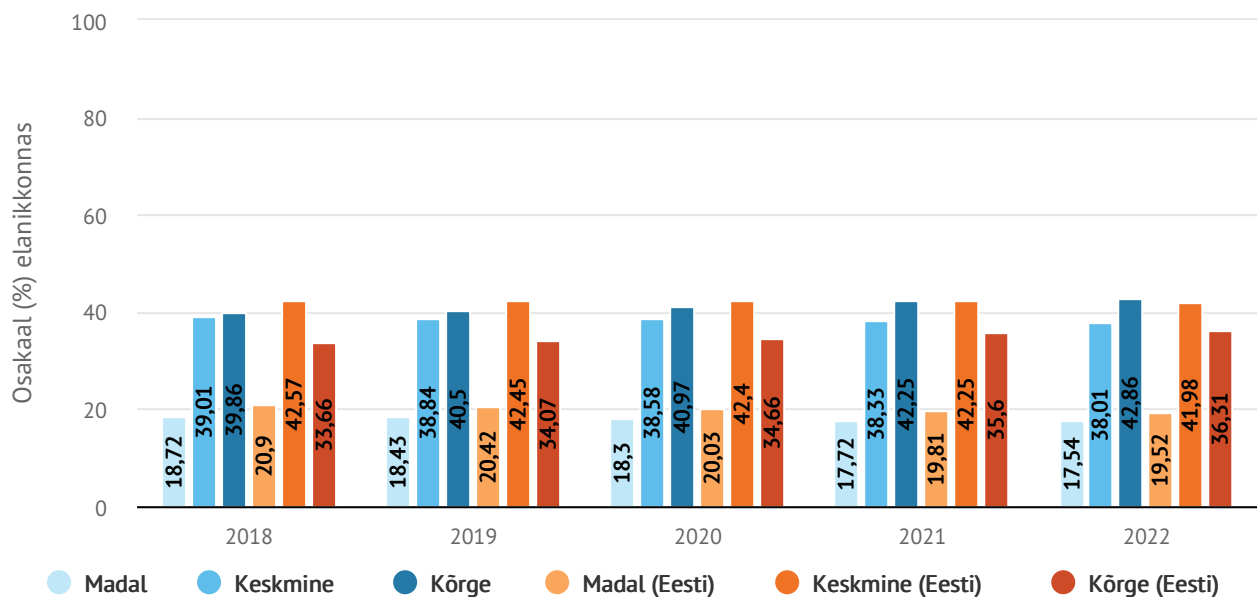
Analüüs

Rände tulemusena on viimastel aastatel Tartu linna rahvaarv suurenenud. 2021. aastal on näha rändesaldo muutumist positiivseks ning 2022. aastal võimendas seda veelgi Ukraina sõda ja Tartusse saabunud inimeste arvu suurenemine just sõjapõgenike arvelt.

Nii 2022. kui 2023 aastal sai Tartu uusi elanikke kõige enam välisriikidest. See on lisaks Ukraina sõjale tingitud kindlasti ka Tartusse õppima tulevatest välisüliõpilastest, kellel on kohustus end elanikuks registreerida.

Siserände tulemusena saab Tartu elanikke juurde peaaegu kõigist maakondadest (rändesaldo positiivne), v.a. Tallinn ja Tartumaa. Väljarände tulemusena kaotab Tartu linn elanikke põhiliselt Harjumaale ja Tartu linna lähivaldadele (peamiselt Kambja, Luunja ja Tartu vallale), juba pikemat aega toimub valglinnastumine.

1.1.10 Haridustase



	2018	2019	2020	2021	2022
Madal	18,72	18,43	18,30	17,72	17,54
Keskmine	39,01	38,84	38,58	38,33	38,01
Kõrge	39,86	40,50	40,97	42,25	42,86
Madal (Eesti)	20,90	20,42	20,03	19,81	19,52
Keskmine (Eesti)	42,57	42,45	42,40	42,25	41,98
Kõrge (Eesti)	33,66	34,07	34,66	35,60	36,31

Joonis 1.1.10.a Haridustase. Haridustase elanikkonnas (%)

Allikad: [Statistikaameti andmebaas, tabel RV0232U](#)

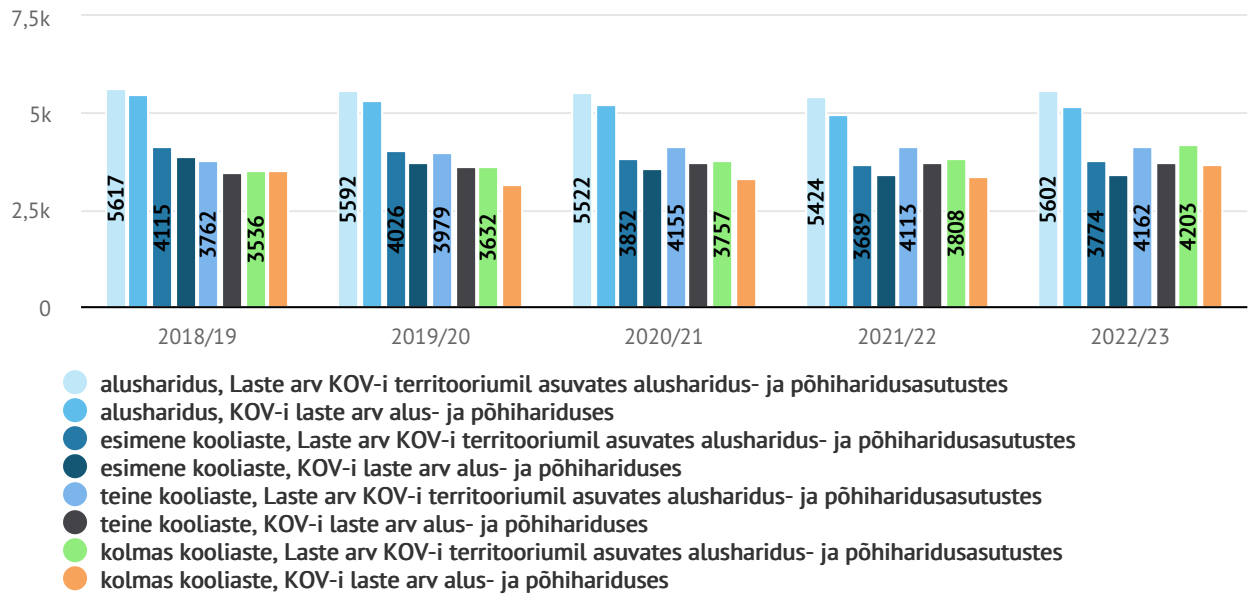
Analüüs

Statistikaameti andmetel on haridustase Tartu linnas kõrgem kui Eestis keskmiselt.

Viimasel viiel aastal on madala ja keskmise haridustasemega inimeste osakaal jäänud suhteliselt samaks, stabiilselt on kasvanud kõrge haridustasemega inimeste osakaal. Madala haridustasemega inimeste osakaal elanikkonnas on võrreldes Eestiga 2% väiksem, keskmise haridustasemega inimeste osakaal 5% madalam. Kõrgelt haritud inimesti on Tartus üle 6% rohkem kui Eestis keskmiselt.

Muutusi võib prognoosida seoses täielikult eestikeelsele õppele üleminekul. Sellega seoses võib tekkida olukord, et madalama haridustasemega inimeste arv tõuseb ajutiselt. NEET noortele on algatatud mitmeid programme (nt HOP ja Noorte garantiitugisüsteem Tartus), mis tõenäoliselt parandab selle sihtgrupi olukorda ka kõrgemale haridustasemele jõudmisel.

1.1.11 Laste arv alus- ja põhihariduses



	2018/ 19	2019/ 20	2020/ 21	2021/ 22	2022/ 23
alusharidus, Laste arv KOV-i territooriumil asuvates alusharidus- ja põhiharidusasutustes	5617	5592	5522	5424	5602
alusharidus, KOV-i laste arv alus- ja põhihariduses	5499	5345	5230	4989	5196
esimene kooliaste, Laste arv KOV-i territooriumil asuvates alusharidus- ja põhiharidusasutustes	4115	4026	3832	3689	3774
esimene kooliaste, KOV-i laste arv alus- ja põhihariduses	3885	3733	3570	3395	3406
teine kooliaste, Laste arv KOV-i territooriumil asuvates alusharidus- ja põhiharidusasutustes	3762	3979	4155	4113	4162
teine kooliaste, KOV-i laste arv alus- ja põhihariduses	3443	3600	3744	3717	3720
kolmas kooliaste, Laste arv KOV-i territooriumil asuvates alusharidus- ja põhiharidusasutustes	3536	3632	3757	3808	4203
kolmas kooliaste, KOV-i laste arv alus- ja põhihariduses	3530	3174	3308	3351	3669

Joonis 1.1.11.a Laste arv haridusasutustes ja lastehoius. Haridustasemete (alusharidus (sh lastehoid) esimene, teine ja kolmas kooliaste) ja aastate lõikes

Allikad: [Haridussilm](#); KOV enda kogutud info lastehoidude kohta

Analüüs

Kõikidele Tartu linna lastele on loodud tingimused omandada alus- ja põhiharidus, soovijatele on kättesaadav nii kesk- kui kutseharidus.

Umbes 85% Tartu linnas elukoha registreerinud ja siin elavatest lastest käivad koolis/lasteaias/lastehoius Tartu

linna territooriumil. Väljaspool Tartut on 2024. aasta jaanuari seisuga koolis 371 ja lasteaias/-hoius 106 last, kelle eest toimub KOVide vaheline arveldamine.

Paljud lapsed väljapoolt Tartut tulevad õppima Tartu koolidesse, peamiselt põhjusel, et Tartu koolide õpetamise tase ja maine on väga kõrge. Lisaks mängib rolli ka tugiteenuste parem kättesaadavus. Tartu gümnaasiumides on ligikaudu kolmandik lastest, kelle elukoht on väljaspool Tartu linna. Tartu lähivaldades elavad perekonnad, kus vanemad töötavad Tartus ning nemad eelistavad ka oma lapsi kooli tuua Tartu linna.

Kõikides haridusastmetes on Tartu territooriumil haridust omandavate laste arv oluliselt suurem kui Tartusse elanikuks registreeritud laste arv.

Järgmised 2-3 aastat on kolmandas kooliastmes laste arv demograafilistest põhjustest tulenevalt suur, aga hakkab edaspidi langema. Seetõttu on konkurents veel mõned aastad linna gümnaasiumikohtadele kõrge (haridusränne).

1.1.12 Laste arv üldkeskhariduses ja kutsehariduses

Tabel 1.1.12.1 Laste arv üldkeskhariduses ja kutsehariduses

	2018/ 19	2019/ 20	2020/ 21	2021/ 22	2022/ 23
Kutseharidust omandavate õpilaste arv	1824	1772	1803	1874	1938
Üldkeskharidust omandavate õpilaste arv (gümnaasiumis käivate laste arv)	2836	2827	2919	3052	3077

Allikad: HaridusSilm

Analüüs

Keskhariduse tasemel õppuritest umbes 30% omandab kutseharidust ja 70% üldkeskharidust. Riiklikult seatud eesmärk on, et põhikooli lõpetajatest 40% jätkaksid hariduse omandamist kutseõppehariduses (Haridusvaldkonna arengukava aastani 2035).

Õppimiskohustuse reformi tulemusel tõuseb edaspidi tõenäoliselt kutsekeskhariduses õppijate arv. See tähendab, et iga põhikoolilõpetaja peab jätkama edasi õppimist ning KOV on kohustatud tagama neile õppimiskohad.

Keskhariduse tasemel õppivate laste arv on viimastel aastatel järjepidevalt kasvanud, seda nii kutsehariduse (2017. aastal 900 õppurit) kui üldkeskhariduse (2017. aastal veidi üle 2200 õppuri) omandamisel. Sellest saab järeldada, et Tartu linna koolidesse soovitakse tulla omandama nii kesk- kui kutseharidust.

1.1 Demograafiline olukord. Kokkuvõte



Kokkuvõte:

Tartu linna demograafilised näitajad on vaadeldava perioodi jooksul jäänud suhteliselt stabiilseks. Ajutist muutust demograafilistes näitajates põhjustas Ukraina sõjast tingitud sisserände suurenemine, mille mõju elanike arvule on 2024. aasta alguseks vähenenud. Tartu linnas elab 2024. aastal ligikaudu 98 000 registreeritud elanikku, Statistikaameti muutenud metoodika alusel arvestuslikult üle 101 000 inimese. Linna rahvaarv moodustab veidi üle 61 % Tartu maakonna rahvaarvust. Rahvastikust moodustavad naised 53% ja mehed 47% (Statistikaameti andmetel).

Sarnaselt Eesti teiste piirkondadega, on sündide arv viimastel aastatel langenud. 2022. aastal registreeriti Tartus 844 sündi ja 2023. aastal vaid 801. Arvestades, et sünnitusealiste naiste arv lähiaastatel väheneb veelgi, jätkab ka sündide arv tõenäoliselt langust.

Surmade arv on pärast ajutist tõusu COVID-19 pandeemia ajal stabiliseerunud, olles 2022. aastal 1100 ja 2023. aastal 1021. Kahjuks on iive langenud negatiivsele poolele juba 2021. aastal. Tartu linnas on loomulik iive olnud alates 2021. aastast negatiivne (2022. aastal -256, 2023. aastal -220).

Tartu linna rahvastikupüramiid on omane kahanevale rahvastikule. Kuni 14-aastaste laste osakaal rahvastikust Tartus on langenud 17,0 protsendipunkti (2021. aastal 18,4%) ja jääb endiselt alla Tartu lähivaldadele. Eesti keskmisest näitajast (16,4%) jääb siiski veel mõnevõrra kõrgemale.

Tartu linna ülalpeetavate määr on viimastel aastatel vähenenud, langedes 2022. aastaks 55,7 protsendini. See on väiksem Eesti keskmisest, mis on 58,2 %. Statistikaameti paiknemisindeksi alusel on ülalpeetavate määr 2 ühiku võrra väiksem, kui Rahvastikuregistri andmetel (ülalpeetavate määr 57,6).

Demograafiline tööturusurveindeks oli 2022. aastal Tartus veel pisut üle ühe (tööturule siseneb vanuseliselt rohkem, kui tööturult väljub), aga tõenäoliselt hakkab see langema järjest väheneva sündimuse tõttu.

Viimasel viiel aastal on madala ja keskmise haridustasemega inimeste osakaal jäänud suhteliselt samaks, stabiilselt on kasvanud kõrge haridustasemega inimeste osakaal. Madala haridustasemega inimeste osakaal elanikkonnas on võrreldes Eesti keskmisega 2% väiksem.

Tartu linna haridusasutustes õppivate laste ja noorte arv on viimastel aastatel jätkuvalt tõusnud. Järgmised 2-3 aastat on kolmandas kooliastmes laste arv demograafilistest põhjustest tulenevalt suur, aga hakkab edaspidi langema. Seetõttu on konkurents veel mõned aastad linna gümnaasiumikohtadele kõrge (haridusränne). Ligikaudu 85% Tartu linna registreeritud ja siin elavatest lastest käivad koolis/lasteaias/lastehoius Tartu linna territooriumil.

TUGEVUSED

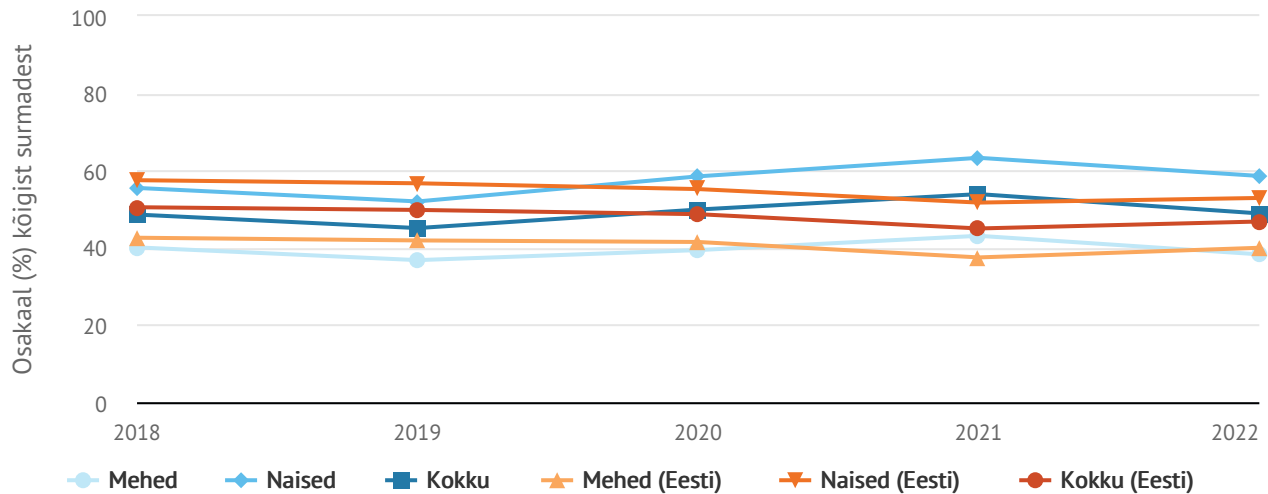
- Hea haridusteenuste kvaliteet, mis suurendab sisserännet (keskhariduse ja kõrgema hariduse omandajad).

NÕRKUSED

- Jätakuvalt vähenev sündide arv ja noorte perede kolimine Tartuga piirnevatesse valdadesse.
- Linna tegelik elanike arv ületab oluliselt Tartusse registreeritute arvu. See tähendab täiendavat survet linna kaudsetele avalikele teenustele (teedevõrk ja avalik ruum). Linna tänased teenused ja nende tarbimise tingimused ei motiveeri tööealisi elanikke (eelkõige mehi) end elanikuks registreerima.
- Kõik demograafilised näitajad on negatiivse suunaga, mis ennustavad täiendavaid probleeme tulevikus.

1.2 Rahvastiku tervise seisund

1.2.1 Suremus vereringeelundite haigustesse



Joonis 1.2.1.a Suremus vereringeelundite haigustesse. Vereringeelundite haigustest tingitud surmade osakaal (%)

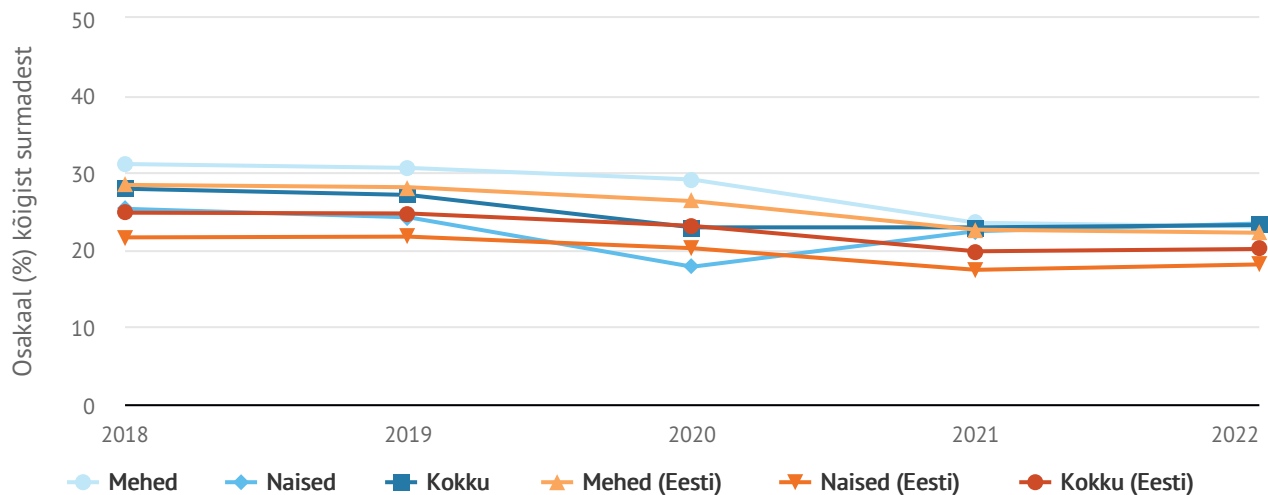
Allikad: Tervise Arengu Instituudi Tervisestatistika andmebaas, tabel SD29

Analüüs

Tartu linna elanike peamiseks surma põhjuseks on vereringeelundite haigused, millele järgnevad pahaloolumulised kasvaja. Nii on see ka Eestis keskmiselt. Meeste suremus õnnetusjuhtumite tagajärjel on suurem kui naistel, mistõttu on ootuspärane, et kauem elavad naised surevad vereringeelundite haiguste tagajärjel sagedamini kui mehed. Igal aastal sureb vereringeelundite haigustesse Tartu linnas veidi alla 500 inimese.

COVID-19 pandeemia aastatel (2020-2021) tõusis Tartu linnas suremus südame-veresoonkonna haigustesse, erinevalt Eestist tervikuna, kus see langes. Võib oletada, et COVID-19 haigestumiste tagajärjel surid inimesed sagedamini südame-veresoonkonna haigustesse just COVID-19 tüsistusena. Viimane aasta on näidanud jälle südame-veresoonkonna haigustesse suremuse langust. Tartus oli suremus 2020.-2021. aastal stabiilne, samas kui Eestis keskmisena surmade arv tõusis. Võib arvata, et koroonast tingitud suremus (nakkushaigus) nõudis Eestis tervikuna rohkem inimesi, langetades seeläbi südame- ja veresoonkonna haiguste proportsionaalset panust suremusse.

1.2.2 Suremus pahaloomulistes kasvajatesse



	2018	2019	2020	2021	2022
Mehed	31,1	30,6	29,1	23,5	23,0
Naised	25,3	24,2	17,8	22,4	23,4
Kokku	27,9	27,1	22,9	22,9	23,2
Mehed (Eesti)	28,4	28,1	26,3	22,6	22,2
Naised (Eesti)	21,6	21,7	20,2	17,4	18,1
Kokku (Eesti)	24,8	24,7	23,1	19,8	20,1

Joonis 1.2.2.a Suremus pahaloomulistes kasvajatesse. Pahaloomulistest kasvajatest tingitud surmade osakaal (%)

Allikad: [Tervise Arengu Instituudi Tervisestatistika andmebaas, tabel SD29](#)

Analüüs

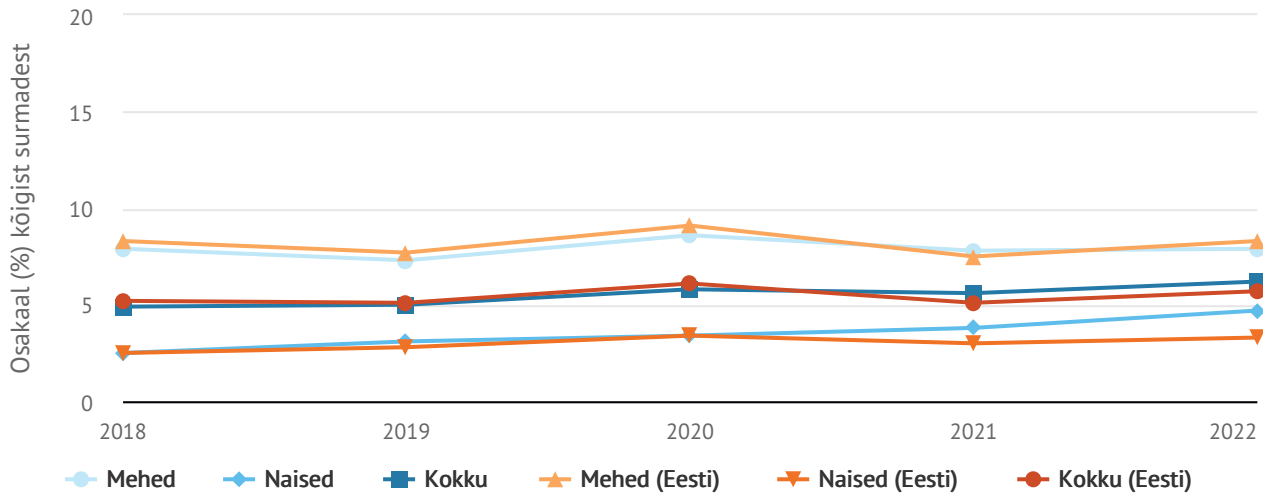
Suremus pahaloomulistes kasvajatesse on aastate jooksul vähenenud nii Tartus kui Eestis tervikuna, kuid nii meeste kui naiste pahaloomulistest kasvajatest tingitud suremuse osakaal Tartu linnas on Eesti keskmisest suurem. Pahaloomuliste haiguste suremuse vähenemise põhjuseks võib pidada paremat ennetust ja ravi, Tartu linnas tugevat ja toimivat tervishoiusüsteemi.

Pahaloomuliste kasvajate põhjustatud surmade osakaal moodustab kõigist surmadest 2022. aastal 23,2%. Tartus sureb igal aastal pahaloomulistes kasvajatesse 200-250 inimest. See arv on viimase kolme aasta lõikes veidi vähenenud: 2021. aastal 240, 2022. aastal 238 ja 2023. aastal 218 inimest. Pahaloomulistes kasvajatesse suremus on tavaliselt olnud suurem meeste hulgas, kuid 2022. aastal on naiste suremus esmakordselt meeste suremusest veidi suurem.

Märkimisväärne on, et meeste suremus pahaloomulistes kasvajatesse on viie aasta trendis oluliselt vähenenud. Eestis keskmisena on toimunud vähenemine 6,2 protsendipunkti võrra, Tartu linnas isegi 8,1 protsendipunkti võrra. Vaadeldes sõeluuringutega hõlmatust, on näha, et järjest enam sõeluuringusse kaasatud uuringutes ka osalevad. Ehkki 2020. aastal vähenes mõne protsendipunkti võrra nii rinnavähi, emakakaelavähi kui jämesoolevähi sõeluuringuga hõlmatust, on hõlmatuse tase seejärel taas tõusnud. Nii oli 2023. aastal Tartu linnas võrreldes Eesti

keskmisega veidi suurem hõlmatus nii rinnavähi sõeluuringus (vastavalt 64,7% ja 64,5% - TAI andmestik VSR05), suurem emakaelavähi sõeluuringus (67,9% ja 64,0% TAI andmestik VSR15) ja märkimisväärselt suurem jämesoolevähi sõeluuringus (70,0% ja 60,4% - TAI andmestik VSR25). Seega võib arvata, et tartlane on terviseteadlik ja osaleb pakutud sõeluuringutes, ehkki pahaloomulistes haigustes suuremuses see trend nii tugevalt veel ei kajastu.

1.2.3 Suremus välispõhjustesse



	2018	2019	2020	2021	2022
Mehed	7,9	7,3	8,6	7,8	7,9
Naised	2,5	3,1	3,4	3,8	4,7
Kokku	4,9	5,0	5,8	5,6	6,2
Mehed (Eesti)	8,3	7,7	9,1	7,5	8,3
Naised (Eesti)	2,5	2,8	3,4	3,0	3,3
Kokku (Eesti)	5,2	5,1	6,1	5,1	5,7

Joonis 1.2.3.a Osakaal - Suremus välispõhjustesse. Välispõhjustest tingitud surmade osakaal (%) kõigist surmadest

Allikad: [Tervise Arengu Instituudi Tervisestatistika andmebaas, tabel SD29](#)

Analüüs

Välispõhjustena arvestatakse eri tüüpi õnnetusjuhtumeid, mürgistusi ja traumasid, nt liiklusõnnetused, alkoholist põhjustatud mürgistused, kukkumised, aga ka tahtlikke sündmusi nagu rünne ja enesetapp.

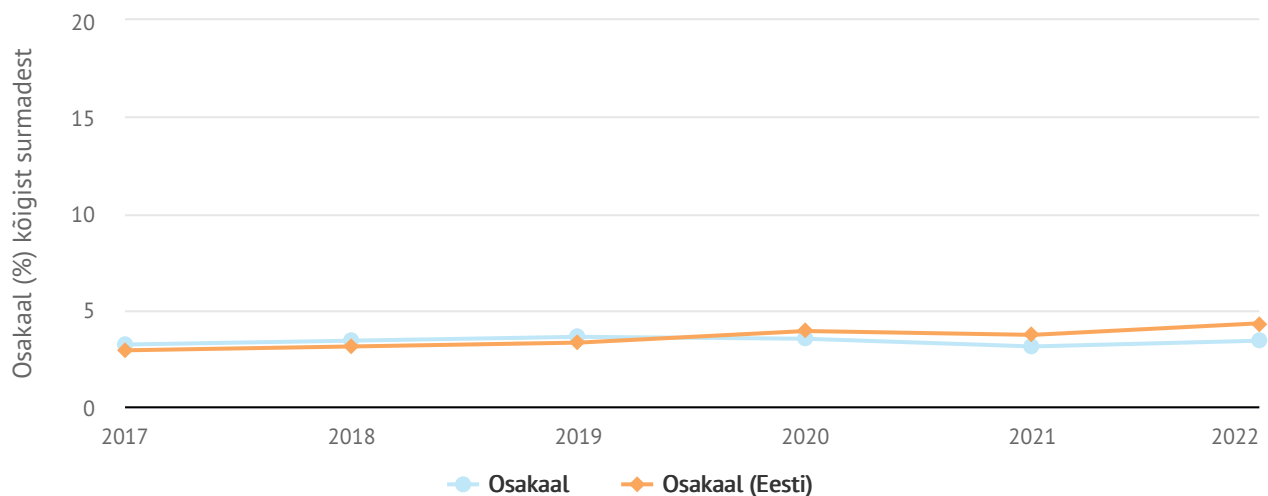
Välispõhjustest tingitud surmade arv on Tartus tõusutrendis. Märkimisväärne on, et meeste surmapõhjusena on tegemist stabiilse näitajaga (absoluutarvudes suhteliselt stabiilne trend läbi 5 aasta, Tartu linna meeste näitaja on sarnane Eesti keskmisele), kuid naiste surmapõhjusena on välispõhjusted tõusuteel, kui vaadata ka surmade absoluutarvu. Sealhulgas on naiste näitaja viimase kahe aastaga tõusnud Eesti keskmisest kõrgemale. Oma jälje on tõenäoliselt jätnud ka COVID-19 pandeemia, mille pikemaajalised tagajärjed avalduvad järgnevatel aastatel. Tundub, et tegemist on pikemaajalise trendiga, kus välispõhjustest tingitud suremus tasapisi tõuseb.

1.2.4 Maakonna elanike alkoholist põhjustatud suremus

Tabel 1.2.4.1 Maakonna elanike alkoholist põhjustatud surmade arv

	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Surmade arv maakonnas kokku	1551	1545	1621	1628	1749	1690
Alkoholist põhjustatud surmade arv kokku	49	52	59	57	54	57
Alkoholist põhjustatud surmade %	3,2	3,4	3,6	3,5	3,1	3,4

Allikad: Tervise Arengu Instituudi Tervisestatistika andmebaas, tabel SD40



	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Osakaal	3,2	3,4	3,6	3,5	3,1	3,4
Osakaal (Eesti)	2,9	3,1	3,3	3,9	3,7	4,3

Joonis 1.2.4.b Maakonna elanike alkoholist põhjustatud suremus. Alkoholi tarvitamisest tingitud surmade osakaal (%) kõigist surmadest

Allikad: Tervise Arengu Instituudi Tervisestatistika andmebaas, tabel SD40

Analüüs

Tartu maakonna alkoholist põhjustatud surmajuhtumite arv on alates 2014. aastast järjepidevalt tõusnud. Alkoholist põhjustatud surmade osakaal maakonnas moodustab kogu Tartu maakonna surmadest 3,4%. Naiste alkoholist põhjustatud surmade arv oli vähenemas, kuid meeste vastav näitaja pigem suurenes. Alates 2021. aastast on näha naiste alkoholismurmade suurenemist ja meestel pigem langustrendi.

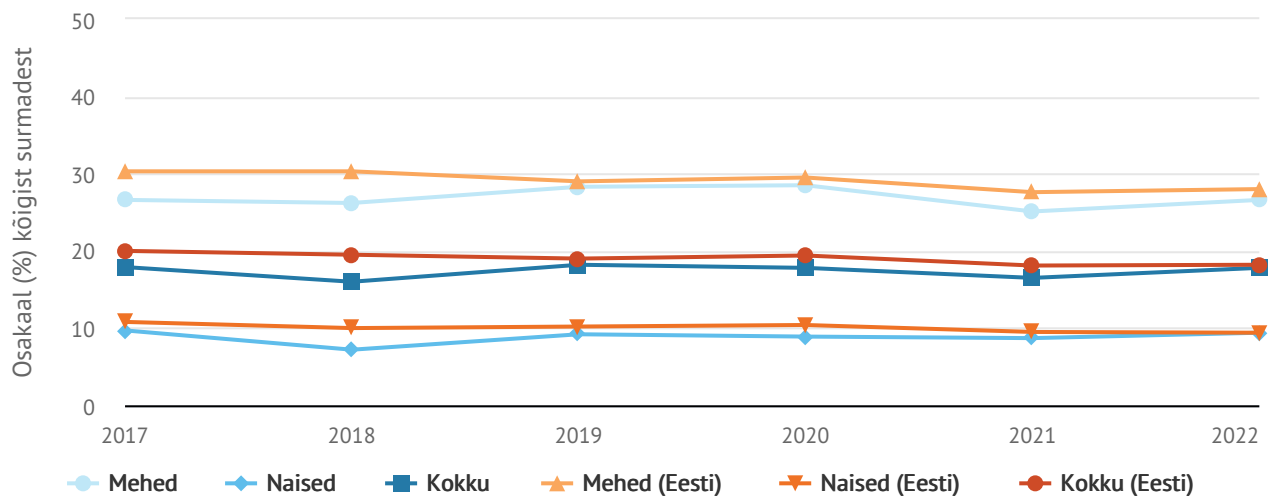
Ka Tartu linnas on alkoholist põhjustatud suremus langenud aastatel 2011-2014, mille järel on suremus alkoholist tingitud põhjustesse järjest kasvanud. Madalaim alkoholist tingitud suremus oli 2014. aastal, kui suri 14 inimest. Viimase 10 aasta kõrgeim näitaja oli 2023. aastal, kui alkoholi tarvitamise tagajärjel suri 39 inimest Tartu linnas. Tartu linnas on näha nii meeste kui naiste alkoholist tingitud suremuse kasvu. Murekoht on alkoholikultuur ning alkoholi liiga hea kättesaadavus.

1.2.5 Maakonna elanike varajane suremus

Tabel 1.2.5.1 Maakonna elanike varajane suremus. Varajaste (< 65 eluaastat) surmade arv

	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Kokku	278	247	295	290	289	300
Mehed	201	187	216	211	210	219
Naised	77	60	79	79	79	81

Allikad: [Statistikaameti andmebaas, tabel RV59U](#)



	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Mehed	26,6	26,2	28,3	28,5	25,1	26,6
Naised	9,7	7,2	9,2	8,9	8,7	9,4
Kokku	17,9	16,0	18,2	17,8	16,5	17,8
Mehed (Eesti)	30,3	30,3	29,0	29,5	27,6	28,0
Naised (Eesti)	10,8	10,0	10,2	10,4	9,5	9,4
Kokku (Eesti)	20,0	19,5	19,0	19,4	18,1	18,2

Joonis 1.2.5.b Maakonna elanike varajane suremus. Varajaste (< 65 eluaastat) surmade osakaal (%)

Allikad: [Statistikaameti andmebaas, tabel RV59U](#)

Analüüs

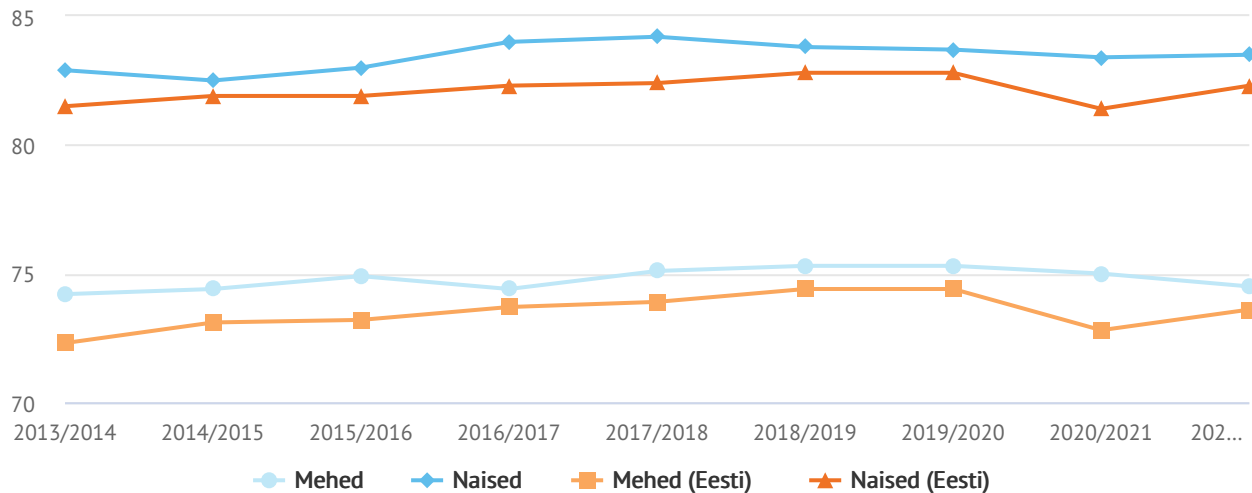
Alla 65aastaste surmade osakaal Tartu maakonnas 2017.-2022. aastal oli stabiilselt 18% ringis. Meeste varajane suremus oli tõusutrendis 2020. aastani, viimastel aastatel on varajane suremus jälle langenud. Naiste varajane suremus on meeste omast märkimisväärselt madalam, jäädes stabiilselt umbes 9% tasemele.

Tartu maakonna elanike alla 65aastaste suremus hakkab meeste puhul tõusma 40. eluaastast ja naiste puhul

vanuses 50-55. Meeste ja naiste varajase suremuse vahe on nähtav igas vanuserühmas, kusjuures rohkem mehi kui naisi sureb enneaegselt.

Meeste varajaste surmade puhul võib oletada, et tegemist on surmadega välispõhjustesse, kuna välispõhjustesse suremus on absoluutarvudes kasvanud. Samas on tõusnud ka proportsionaalselt suremus muudesse põhjustesse nagu infektsioonhaigused (sh gripp, COVID-19), ainevahetushaigused jms.

1.2.6 Maakonna elanike oodatav eluiga



Joonis 1.2.6.a Maakonna elanike oodatav eluiga. Elanike oodatav eluiga

Allikad: [Tervise Arengu Instituudi Tervisestatistika andmebaas](#), tabel OE0452

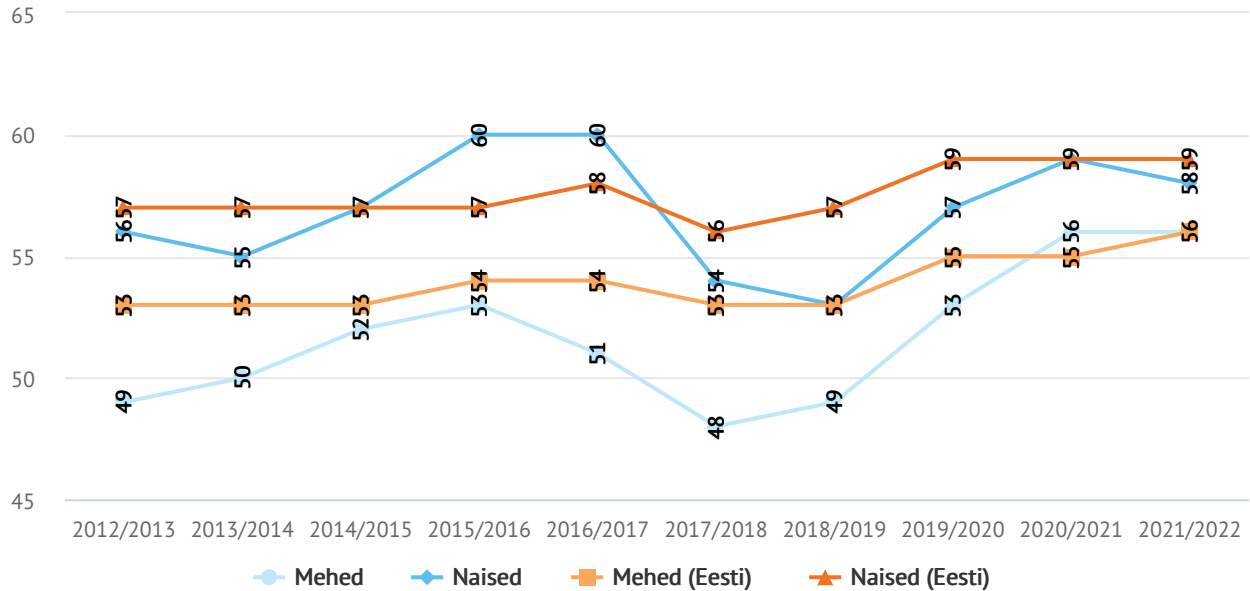
Analüüs

Maakonna elanike oodatav eluiga sünnimomendil on viimase kümne aasta jooksul tõusnud, olles veidi kõrgem Eesti keskmisest. Eestis oli naiste oodatav eluiga 2022. aastal 83,5 aastat (Eestis keskmiselt 82,3 aastat) ja Tartumaa meestel 74,5 aastat (Eestis keskmiselt 73,6 aastat).

Varajase suremuse osakaal Tartumaal on tõusnud ning see mõjutab oodatava eluea arvutamist sünnimomendil. Varajast suremust saame seostada õnnetusjuhtumite arvu suurenemisega, nt Tartu linnas on viimastel aastatel toimunud mitmeid suurte ohvrite arvuga põlenguid, sh põleng, kus hukkus väikelastega pere. Samuti on viimase paari aasta jooksul suurenenud enesetappude arv Tartu linnas. COVID-19 pandeemiast tekkinud ebastabiilsus mõjutas ka Tartu maakonna näitajaid ja see on ootuspärane, kuid eeldame, et viimaste aastate langus oodatavas elueas ei ennusta püsivat langustrendi. Tasakaaluks varajastele surmadele on oluliselt on kasvanud väga vanade

elanike arv Tartu linnas - vähem kui 10 aasta jooksul on üle saja aastaste inimeste arv linnas kahekordistunud. 2024. aastal on oodata 3 inimese saamist 106 aastaseks.

1.2.7 Maakonna elanike tervena elatud aastad



	2012/ 2013	2013/ 2014	2014/ 2015	2015/ 2016	2016/ 2017	2017/ 2018	2018/ 2019	2019/ 2020	2020/ 2021	2021/ 2022
Mehed	49	50	52	53	51	48	49	53	56	56
Naised	56	55	57	60	60	54	53	57	59	58
Mehed (Eesti)	53	53	53	54	54	53	53	55	55	56
Naised (Eesti)	57	57	57	57	58	56	57	59	59	59

Joonis 1.2.7.a Maakonna elanike tervena elatav eluiga

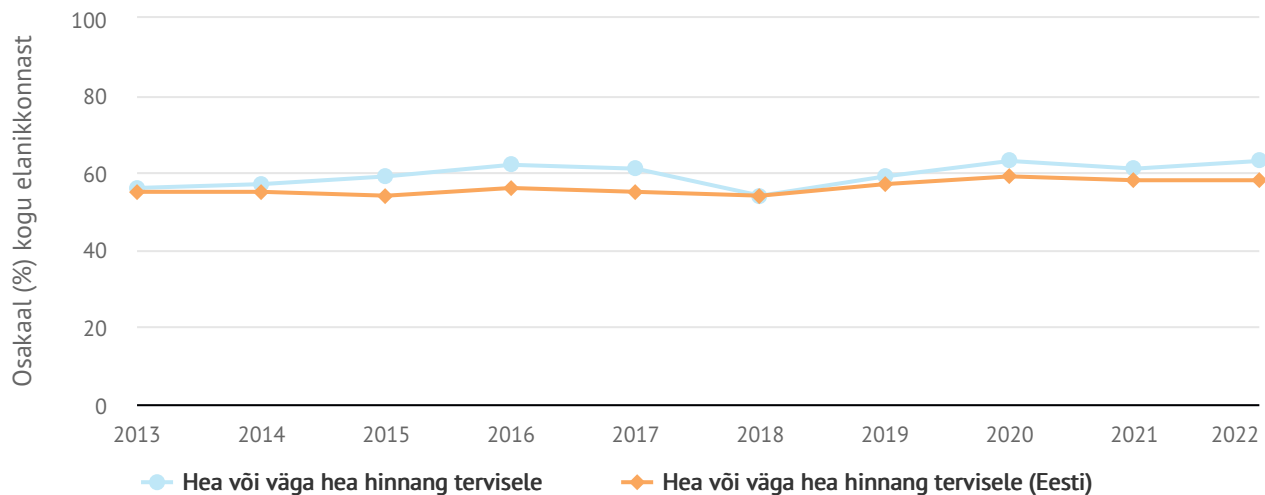
Allikad: [Tervise Arengu Instituudi Tervisestatistika andmebaas](#), tabel TE753

Analüüs

Tervisestatistika ja terviseuuringu andmebaasi andmetel elas 2021/2022. aastal Tartu maakonna naine tervena keskmiselt 58 aastat (Eestis keskmiselt 59) ja mees keskmiselt 56 aastat, mis on sama palju kui Eesti mees keskmisena.

Ehkki Tartu maakonnas on tervena elatud eluaastaid vähem kui Eestis keskmiselt, ei saa selle põhjal teha samaväärset üldistust Tartu linna kohta. Üldiselt on linnalises või väikelinnalises piirkonnas elamine seotud pigem pikema tervena elatud elueaga. Usutavasti on ka Tartu linna elanike tervena elatud eluaastaid rohkem kui Tartu maakonnas üldiselt, kuid Tartu linna kohta eraldi andmed puuduvad.

1.2.8 Maakonna elanike hinnang oma tervisele



	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Hea või väga hea hinnang tervisele	56	57	59	62	61	54	59	63	61	63
Hea või väga hea hinnang tervisele (Eesti)	55	55	54	56	55	54	57	59	58	58

Joonis 1.2.8.a Maakonna elanike hinnang oma tervisele. Oma tervist heaks või väga heaks hinnanud elanike osakaal(%) elanikkonnast

Allikad: [Statistikaameti andmebaas, tabel TH88](#)

Analüüs

Statistikaameti andmebaasi andmetest nähtub, et Tartu maakonna elanikest on 2022. aastal oma tervisele hea või väga hea hinnangu andnud 63% kogu elanikkonnast, mis on kõrgem kui Eesti keskmine (58%).

Ehkki Tartu maakonnas on tervena elatud eluaastaid Eesti keskmisest vähem, antakse vaatamata sellele Eesti üks parimaid hinnanguid oma tervisele, jäädes vaid 0,3 protsendipunktiga alla Harjumaa elanike tervisehinnangule. See viitab paremale elukeskkonnale ning vajalike tervishoiu- ja sotsiaalteenuste kättesaadavusele olukorras, kus selleks peaks olema vajadus. Tartlastel võib olla kroonilisi haigusi ning igapäevaelupiiranguid, kuid kui need on kompenseeritud vajalike teenustega, loob see eeldused oma tervisele subjektiivselt hea või väga hea hinnang anda.

1.2 Rahvastiku tervise seisund. Kokkuvõte



Kokkuvõte:

Viimastel aastatel on rahvastiku tervise seisundit mõjutanud COVID-19 pandeemia, mistõttu on varasemad trendid tervisenäitajates katkenud või muutunud. Seetõttu on keeruline tänaseid trende tõlgendada.

Tartu linna rahvastiku tervise seisundit saab lugeda heaks, mida ilmestab inimeste hinnang oma tervisele. Tartu linn elukeskkonnana on tervist toetav - aktiivset liikumist toetav teedevõrgustik, tervist edendavad lasteaiad ja koolid, tervisespordi kättesaadavus on hea. Samuti on hästi kättesaadav meditsiiniabi vastavalt vajadusele. Tartu linn on rahuliku elukeskkonnaga, kus linnamelust on võimalik minna mugavalt ja kiirelt rohelusse, et oma akusid laadida. Tartu linna elukeskkonda hindas 2023. aastal väga heaks või heaks 95% rahvastikust (uuring "Tartu ja tartlased 2023" leitav aadressil <https://www.tartu.ee/et/uurimused/tartu-ja-tartlased-2023>).

Kõige suurema suremuse osakaalu moodustavad vereringeelundite haigustest põhjustatud surmad, järgneb suremus pahaloomulistesse kasvajatatesse. Välispõhjustest tingitud surmade osakaal on väike. Tartu linn ei erine siin Eesti üldisest pildist, kus peamiseks suremuse põhjuseks on vereringeelundite haigused, millele järgnevad pahaloomulised kasvajad. Meeste suremus õnnetusjuhtumite tagajärjel on suurem kui naistel, kuid viimastel aastatel on kasvanud Tartu maakonna naiste suremus välispõhjuste tõttu. Varajane suremus ning suremus välispõhjustesse on seotud sageli alkoholi tarbimisega. Suremus alkoholist tingitud põhjustesse on Tartus ja Tartumaal kahetsusväärset suur, ehkki jääb alla Eesti keskmisele. Alkoholi kättesaadavus linnapiirkonnas on hea, samas alkoholitarbimise kultuur ei ole tervist säästev. Ehkki Tartu linnas on küllalt hästi kättesaadavad alkoholi tarbimise häirele suunatud nõustamis- ja raviteenused, ei ole see täna veel osutunud piisavaks, et aidata tartlastel valida tervislikumat ja tervist säästvat käitumisviisi.

TUGEVUSED

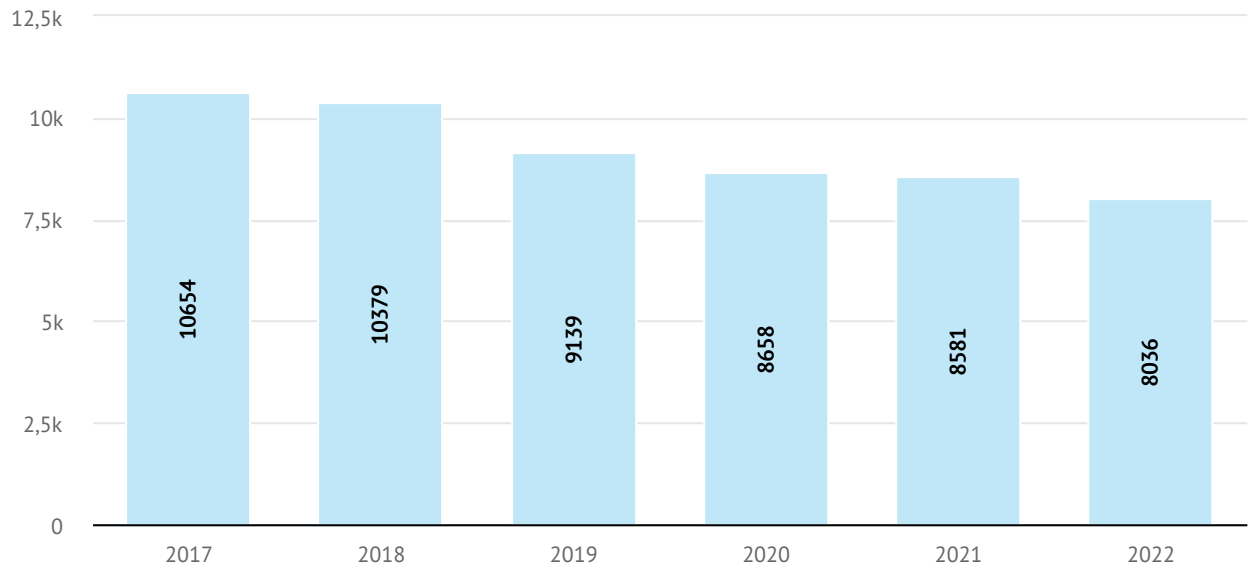
- Kõrge terviseteadlikkus ja mitmed tervislikule käitumisele suunatud projektid ja kampaaniad.
- Arstiabi kättesaadavus on hea, terviseteenused on tartlastele olemas kodukoha lähedal. Vaimse tervise teenuste kättesaadavust on parandatud läbi riigi rahastatavate projektide.
- Tervist toetav elukeskkond.

NÕRKUSED

- Alkoholist otseselt või kaudselt põhjustatud terviseprobleemid ja sellega seotud suremus ei ole vähenenud.
- Riiklikult rahastatud terviseteenustele on järjekorrad pikad, mistõttu pöörduakse sageli eraturule, mis on aga rahaliselt kättesaadav vaid suhteliselt kitsale elanike grupele.
- Paljude suremusnäitajate taustal on vaimse tervise probleemid. Vaimse tervise teenuste kättesaadavus vajab järjepidevat parandamist.

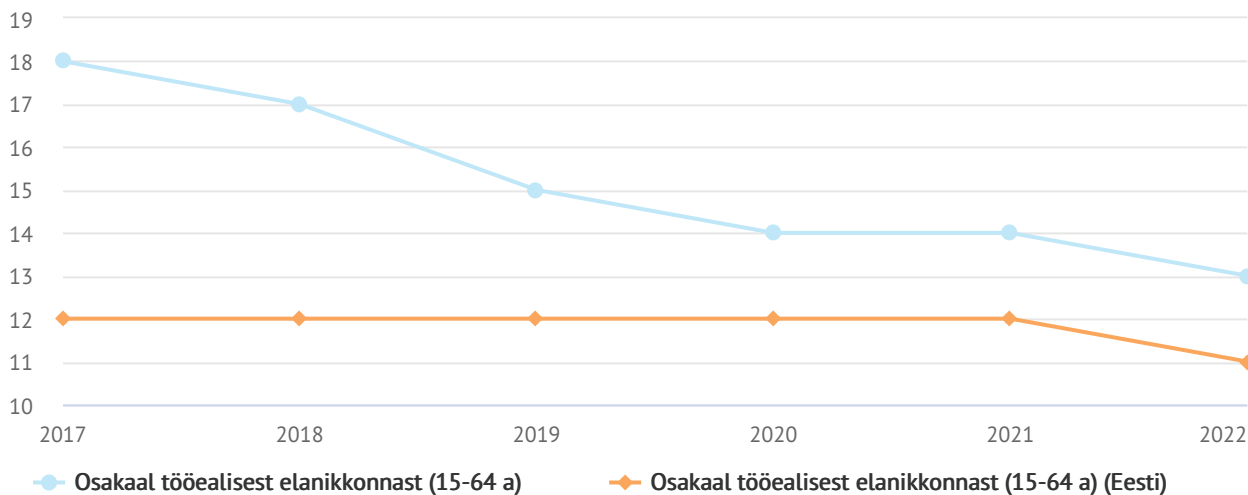
1.3 Haavatavad sihtrühmad

1.3.1 Vähenenud töövõimega inimesed



Joonis 1.3.1.a Töövõimetoetuse saajad ning töövõimetuse tõttu pensioni saajad

Allikad: Töötukassa andmed: <https://www.tootukassa.ee/et/statistika-ja-uuringud/peamised-statistilised-naitajad/toovõimetoetus>, Sotsiaalkindlustusamet: töövõimetuse tõttu pensioni saajad (andmepäring)



Joonis 1.3.1.b Osakaal (%) võrreldes Eesti keskmisega

Allikad: Töötukassa andmed: <https://www.tootukassa.ee/et/statistika-ja-uuringud/peamised-statistilised-naitajad/toovõimetoetus>, Sotsiaalkindlustusamet: töövõimetuse tõttu pensioni saajad (andmepäring)

Analüüs

Eestis toimunud töövõimereformi tulemusel hindab alates 1. jaanuarist 2017 töövõimet Töötukassa. Muutus töövõime hindamise põhimõte - töövõimetuse hindamise asemel hinnatakse inimese võimet teha tööd. Osalise või puuduva töövõimega inimestel on aga keeruline tööturul tööd leida ja töökohta hoida, mis tingib vajaduse täiendavate toetuste, sh toimetulekutoetuse järele. Osalise või puuduva töövõimega isikutega leibkondade

vajadus toimetulekutoetuse järgi on olnud kasvavas trendis.

Tartu linnas on vähenenud töövõimega isikute osakaal tööealisest elanikkonnast langenud. Eestis on see 2017. aastal olnud 15% ja 2022. aastal langenud 11 protsendile, Tartus 12 protsendile.

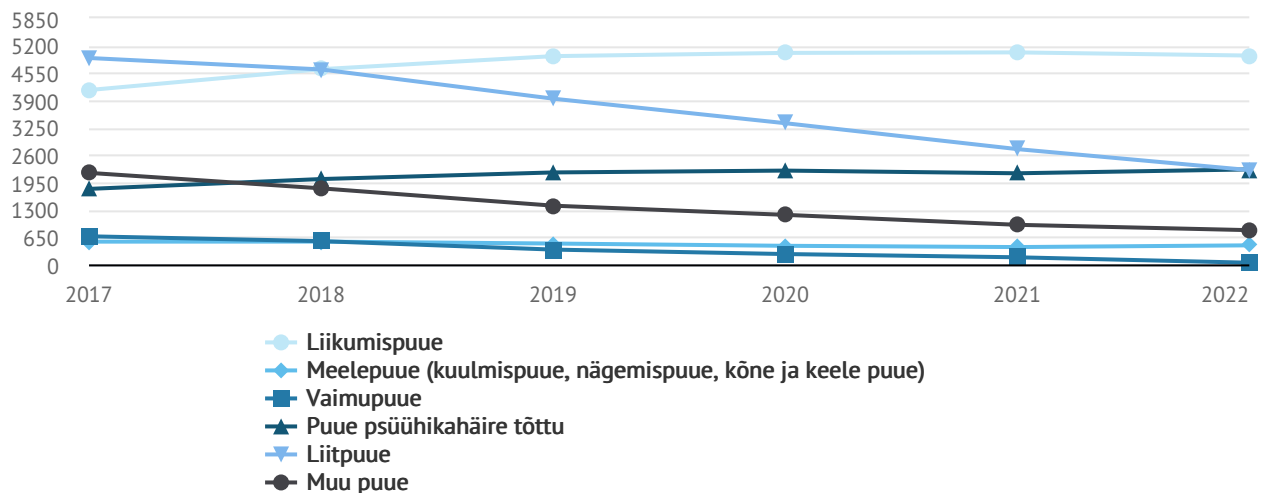
Sotsiaalkindlustushüvitised ei taga kahjuks mittetöötamise perioodidel kõikidel juhtudel sellist sissetulekut, mis ennetaks vaesusesse sattumist ning sotsiaalapipõhine miinimumsissetuleku skeem ehk toimetulekutoetus on inimese vaesusest väljatoomiseks ebapiisav.

Riigi seisukohalt on vajalik analüüsida, kas vähenenud töövõimega inimestele tagab iseseisvaks toimetulekuks parima kaitse piisava hüvitise maksmine või saavutatakse paremaid tulemusi teenuste pakkumisega. Kohaliku omavalitsuse seisukohalt on tänases olukorras inimestel tulemuslikuma abi pakkumiseks võimalus arendada iseseisvat toimetulekut toetavaid sotsiaalteenuseid ja vajaduspõhiseid sotsiaaltoetusi. See nõuab omavalitsuselt ressursi, sh rahalist, personali, ruumibaasi jmt. Samas kui inimestel puudub potentsiaal rakendamiseks tööturul ja saada seeläbi sissetulekut vaesusest väljumiseks, siis toetavate sotsiaaltoetuste ja -teenuste osutamine ei kanna eesmärki (inimese edaspidine iseseisev toimetulek), kuid on toimetulekut tagava hüvitise maksmisest administratiivselt kulukam.

Vähenenud töövõimega inimeste absoluutarv ei ütle teenuste planeerimise kontekstis Tartu linnale palju. Vähenenud töövõimega inimene võib olla aktiivne tööturul, saada endale sobivaid toetusi (ka Töötukassast) ja mitte vajada tuge kohalikult omavalitsuselt. Samas võib olla täieliku töövõimega inimene igati abivajav.

1.3.2 Puudega inimesed

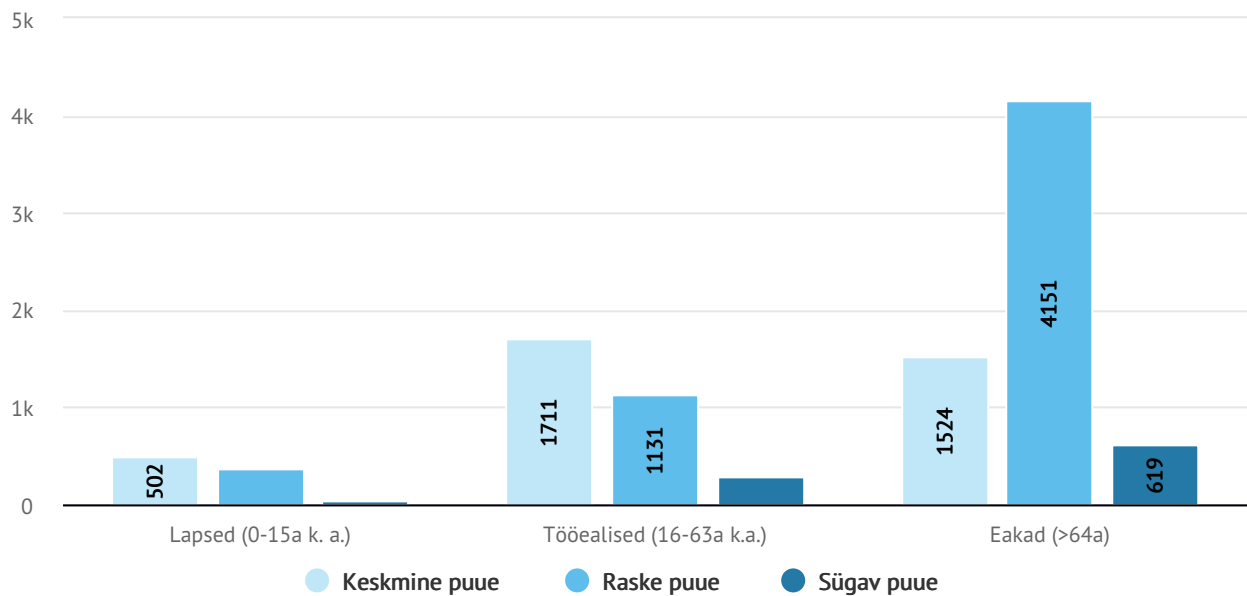
Puudega inimesed domineeriva puude liigi järgi



	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Liikumispuue	4145	4641	4951	5028	5040	4965
Meelepuue (kuulmispuue, nägemispuue, kõne ja keele puue)	541	542	496	442	412	453
Vaimupuue	668	553	352	246	169	40
Puue psüühikahäire tõttu	1795	2029	2186	2230	2166	2258
Liitpuue	4907	4635	3940	3357	2741	2242
Muu puue	2176	1808	1396	1178	941	814

Joonis 1.3.2.a Puudega inimesed domineeriva puude liigi järgi

Puudega inimesed puude raskusastme ja vanuserühma järgi aasta lõpu seisuga



	Lapsed (0-15a k. a.)	Töөөalised (16-63a k.a.)	Eakad (>64a)
Keskmine puue	502	1711	1524
Raske puue	374	1131	4151
Sügav puue	48	290	619

Joonis 1.3.2.b Puudega inimesed puude raskusastme ja vanuserühma järgi aasta lõpu seisuga

Analüüs

Puudega inimeste arv Tartu linnas on aasta aastalt vähenenud, kuna muutunud on puude hindamise alused ning puudega inimeste seisundit ümber hinnates on paljud inimesed puudest ilma jäänud. See ei tähenda tingimata nende seisundi paranemist või kõrvalise abi vajaduse muutust. Liitpuuet enam ei määrata, mis selgitab liitpuudega inimeste arvu vähenemist. Vaimupuudega inimeste arv on vähenenud ja see võib olla samuti tingitud kodeerimise

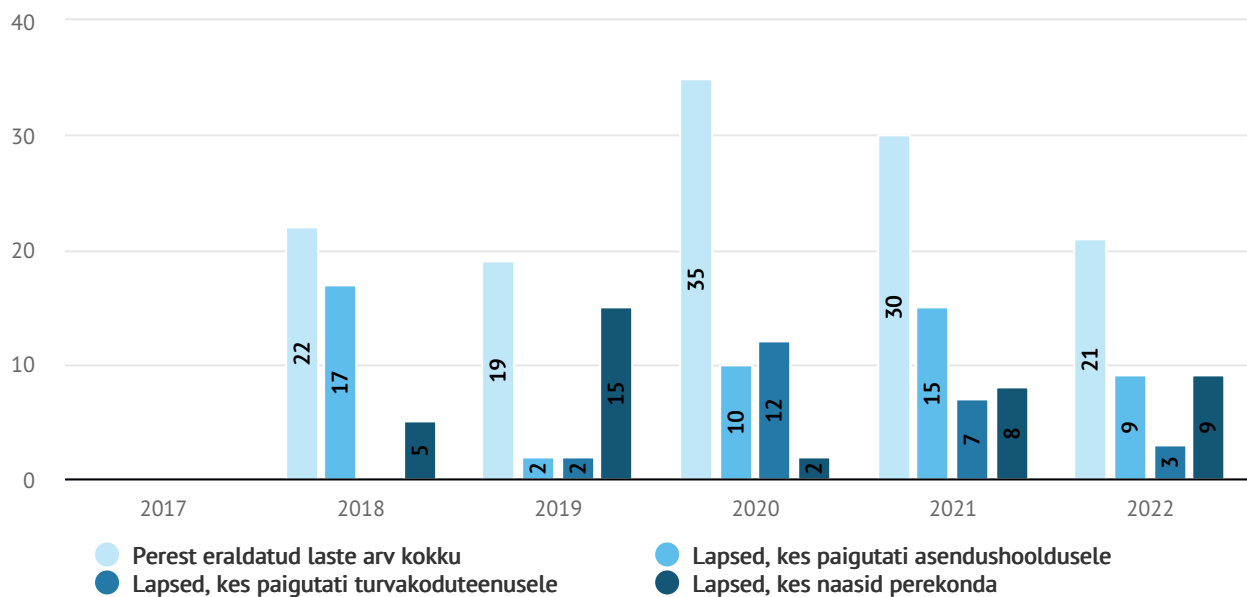
muutusest (selle võrra on suurenenud psüühikahäirega inimeste arv).

Vanemaealiste puhul on sageli tegemist liikumispuudega - tervisliku seisundi muutumisega kõrgemas vanuses vajavad paljud vanemaealised igapäevast kõrvalabi liikumisel (sotsiaaltransport, trepironijad jne). See on paljustki tingitud sellest, et Tartu linna paneelmajad ei võimalda vanemaealistel iseseisvalt kodust väljuda (liftita majad või liftiga maja, kus lift ei peatu poolkorrusel). Ka avalik linnaruum ei toeta piisavalt liikumisraskustega inimeste iseseisvat toimetulekut.

Puudega isikutele vajalikud teenused on Tartu linnas hästi korraldatud, nt kontserdid viipekeeletõlkega, teatrietendused kirjeldustõlkega/subtiitritega. Liikumispuudega inimestele on linnaruumis liikumine takistustega (kehv ligipääsetavus avalikule ruumile ja teenustele), mida kompenseeritakse sotsiaaltranspordi, isikliku abistaja teenusega, tugiisiku ja lapsehoiuteenusega jne. Teatud asutustes on tagatud parem ligipääsetavus, nt Aura veekeskuses võimalus ratastooliga liikujal basseinis käia ning treenimisvõimalus pneumaatiliste treeningseadmetega Dorpat Tervisekeskuses ja A. Le Coq spordihoones.

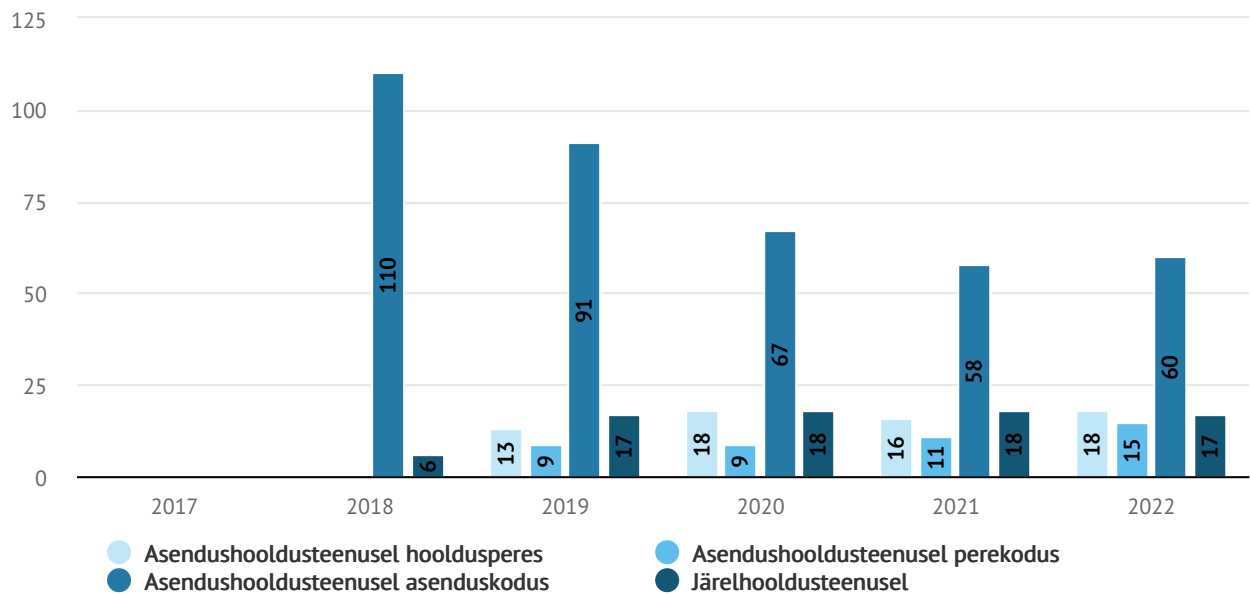
Konkreetsed puudega seotud teenused (viipekeeletõlge, juhtkoorte toetus, sotsiaaltransport, häirenupp, trepironijate rentimine jne) on välja arendatud ning toimivad hästi. Universaalsed teenused ning linnaruumi ja avalike teenuste ligipääsetavus on kehvapoolne ning vajab oluliselt parandamist. Selles suunas ka liigutakse, nt sõidavad Tartu linnas madalapõhjalised häälteavitusega bussid, valgusfooridel on vaegnägijatele vajalik häälteavitus, teeületuskohtadele lisatakse osaliselt sensoorseid materjale, mis läbi jalatalla annavad märku ületuskoha lähenemisest. Linnaruum tervikuna vajab universaalse disaini põhimõtetest lähtuvaid lahendusi.

1.3.3 Vanemliku hoolitsuseta ja abivajavad lapsed



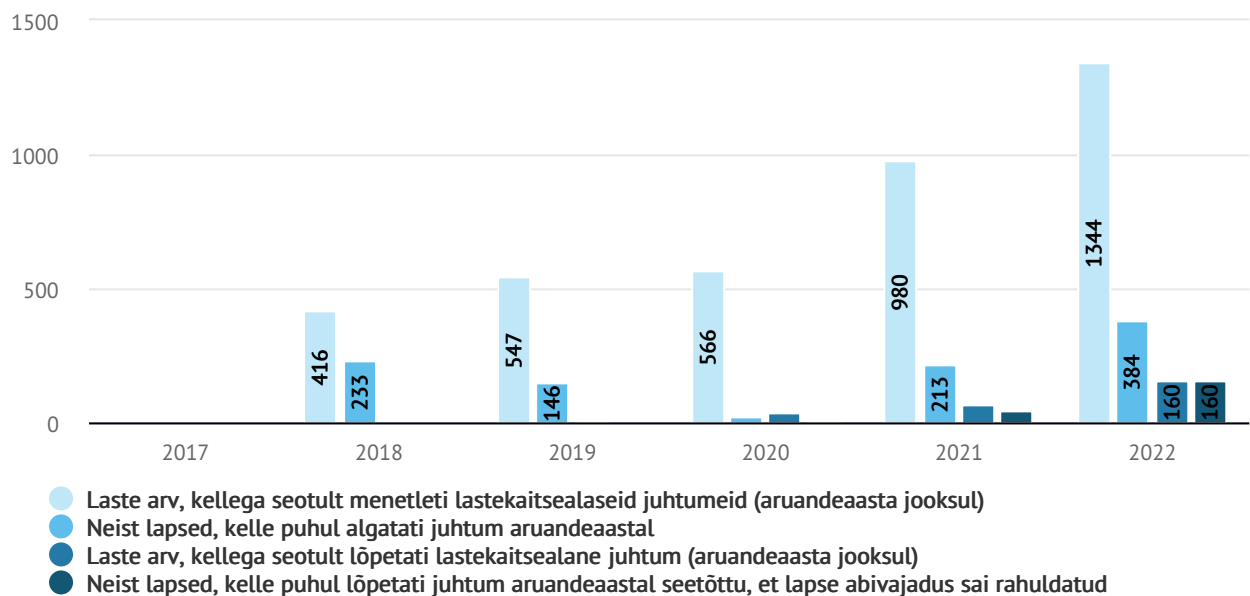
Joonis 1.3.3.a Lapsed, kes eraldati perest (aasta jooksul)

Allikad: SoM (S-veeb); STAR andmebaas KOV



Joonis 1.3.3.b Asendus- ja järelhooldusteenuse osutamine (aasta jooksul)

Allikad: SoM (S-veeb); STAR andmebaas KOV



Joonis 1.3.3.c Lastekaitsealased juhtumid

Allikad: SoM (S-veeb); STAR andmebaas KOV

Analüüs

Lastekaitse jõudvad juhtumid vajavad enamasti pärast abivajaduse hindamist last ja peret toetavaid meetmeid ning selle tõttu on menetluste lõpetamise arv marginaalne. Lastekaitse töös olevate juhtumite arvuga võrreldes on laste perest eraldamise arv madal, sest abivajavatele peredele ja lastele pakutakse erinevaid toetavaid meetmeid.

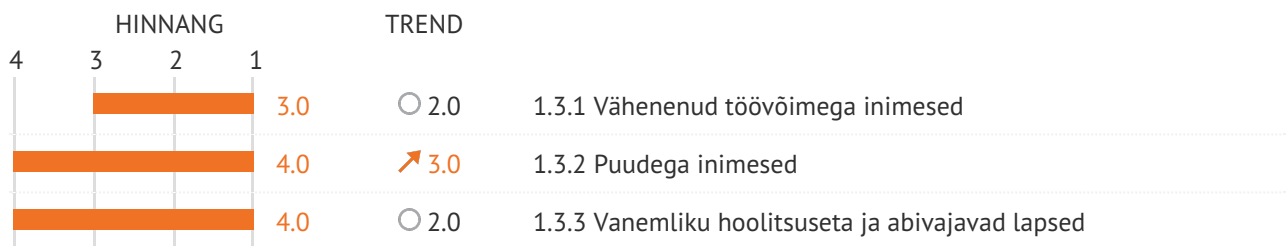
Lapse perest eraldamine on äärmuslik abinõu ja rakendatakse juhul, kui ükski toetav meede ei taga lapse turvalisust. Tartu linnavalitsusel on mitmeid meetmeid, mida abivajavatele lastele ja peredele pakkuda. Tartu linna lapsevanematele on mitmeid vanemlust toetavaid meetmeid, mis on koondunud kogukonnakeskus Perepesa alla

Puudu on hooldusperedest, kes oleksid valmis vastu võtma teismelisi või erivajadusega lapsi ja rohkem kui kaks last. Lapsed tuleb omavahel kas lahutada või paigutada institutsionaalsele teenusele. Enamus lastest saab neile vajalikud teenused Tartu linnast ja lähiümbrusest.

Järelhooldusteenus on korraldatud vastavalt noore vajadusele. Tartus on noori, kes on järelhooldusteenusel institutsioonis, kus ta oli varem asendushooldusteenusel, aga ka noori, kes elavad iseseisvalt või on lahkunud eestkosteperest, sh teisest kohalikust omavalitsusest. Tartu linnas toetatakse noori, kes lahkuvad asendushooldusteenuselt, vajavad abi ja ei õpi. Koostööd tehakse sotsiaaltööspetsialistidega, et noor saaks jätkata täisealistele linna abivajavatele inimestele mõeldud toetavate teenustega. Kui noor vajab eestkostet ka täiskasvanuna, siis Tartu linnavalitsuse eestkostespetsialistid asuvad noore eestkostele ja erihoolekandeteenusele suunamisele juba enne seda, kui noor saab 18aastaseks.

Lastekaitsejuhtumite arv on kasvutrendis ja see näitab varast märkamist, paremat teavitustööd, abivajavast lapsest teavitamist ja toimivat võrgustikutööd. Lastekaitsetöö on muutunud süsteemsemaks.

1.3 Haavatavad sihtrühmad. Kokkuvõte



Riigi poolt ei määrata inimestele enam nii kergesti puuet. Selline olukord jätab inimesed ilma neile vajalikest soodustustest ja toetustest, küll aga vajab inimene jätkuvat tuge kohalikult omavalitsuselt, et oma eluga toime tulla. Samas on keeruline välja tuua mingit sihtrühma, kes teistest enam tähelepanu vajab, kuna Tartu linn toetab kõiki oma abivajajaid võrdselt vastavalt nende vajadusele.

Kõlder linnasekretär (allkirjastatud digitaalselt)

TUGEVUSED

- Tartu linn pakub inimkeskset lähenemist erinevate toimetuleku- ja terviseprobleemide korral.
- Tartu linnavalitsuse sotsiaalvaldkonna töötajad on oma töös pädevad. Töötajatel on tööks vajalik haridus ja kättesaadavad vajaduspõhised koolitused. Tartu linnavalitsus võimaldab sotsiaaltöötajatele supervisiooni.
- Tartu linnavalitsus pakub kõiki seadusest tulenevaid kohustuslikke teenuseid (ise ja läbi allasutuste või partnerite) ja osutab ka lisateenuseid, mis toetavad inimese toimetulekut.

NÕRKUSED

- Tartu linna pakutavate teenuste kvaliteet tingib teenusturismi, kuna inimesed registreerivad end tartlasteks, et saada vajalikke teenuseid. See suurendab sotsiaaltöötajate töökoormust, aga mõjub ka negatiivselt linnaeelarvele.
- Tartu linnas elab palju noori, kes ei ole ametlikult tartlased. See tähendab, et nende maksud ei laeku Tartu linna tulubaasi. Samas nad kasutavad Tartu linna ruumi ja teenuseid, kuid ei panusta linnaeelarvesse, et veelgi paremini toetada abivajavaid inimesi. Reaalne abivajajate arv on keskmisest suurem, ehkki Tartu kuvand on nooruslinn - tegelikkus erineb Tartu linna välisest kuvandist.
- Sotsiaalvaldkonna kohustuslikud teenused on sageli kujundatud selliseks, kus kaob inimese omavastutus. Inimesed õpivad toime tulema kehvast olukorras, kus nad on ja ei ole motiveeritud oma elujärge parandama. Näiteks on lihtne jääda sotsiaaleluruumi ja mitte liikuda sealt edasi eraturule. Inimesed ei pruugi soovida võtta vastutust oma valikute ja elu eest. Tuleviku väljakutse on kujundada teenused inimest aktiveerivaks ja anda neile tagasi vastutus oma elu eest.

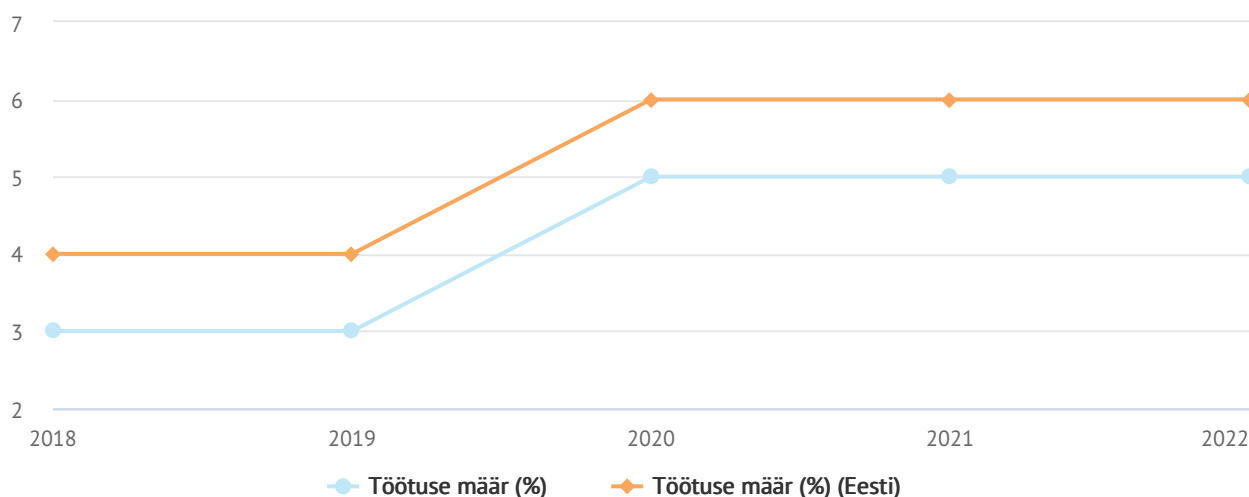
1.4 Tööturg

1.4.1 Registreeritud töötus

Tabel 1.4.1.1 Registreeritud töötus. Registreeritud töötute arv aastate lõikes

	2018	2019	2020	2021	2022
Töötute arv	1989	2004	2890	2953	2938

Allikad: [Statistikaameti andmebaas, tabel TT064](#)



	2018	2019	2020	2021	2022
Töötuse määr (%)	3	3	5	5	5
Töötuse määr (%) (Eesti)	4	4	6	6	6

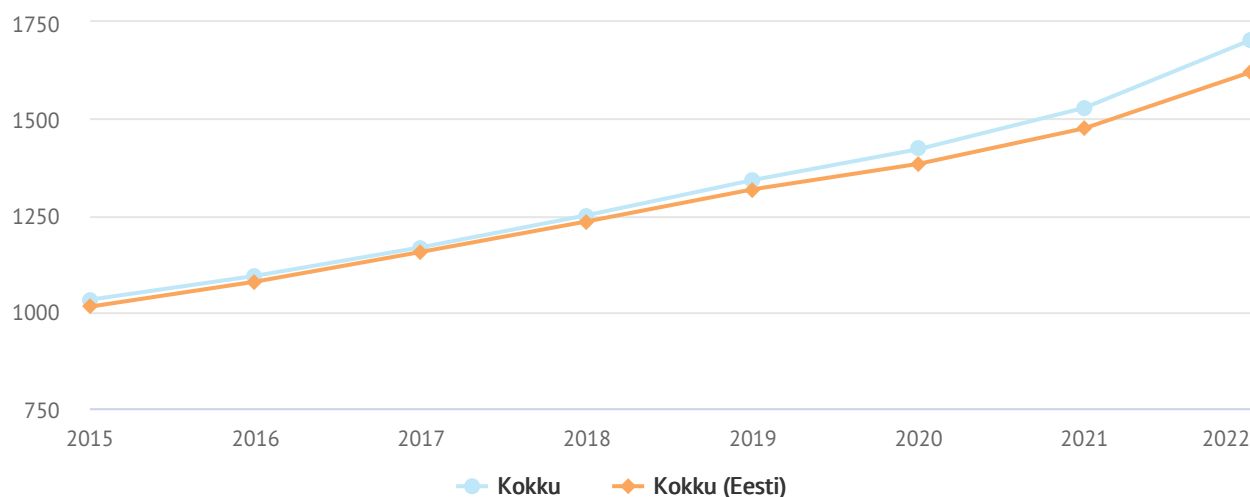
Joonis 1.4.1.a Registreeritud töötus. Registreeritud töötuse määr aastate lõikes

Allikad: [Statistikaameti andmebaas, tabel TT064](#)

Analüüs

Tartu linnas, nii nagu Eestis tervikuna tõusis töötuse määr 2020. aastal kahe protsendipunkti võrra (Tartus kahelt protsendilt viiele ja Eestis neljalt protsendilt kuuele) ning töötuse määr on ajas veelgi kasvanud. Töötukassa päevastatistika andmetel oli registreeritud töötuse määr 2024. aasta aprillis Eestis keskmiselt 7,8% ja Tartumaal 6,7%. Tartus on aga oluliselt enam inimesi hõivatud avalikus sektoris, kus tööturumuutused avalduvad viivitusega. Seega on tõenäoline, et lähiaastatel suureneb ka Tartus töötute osakaal veelgi.

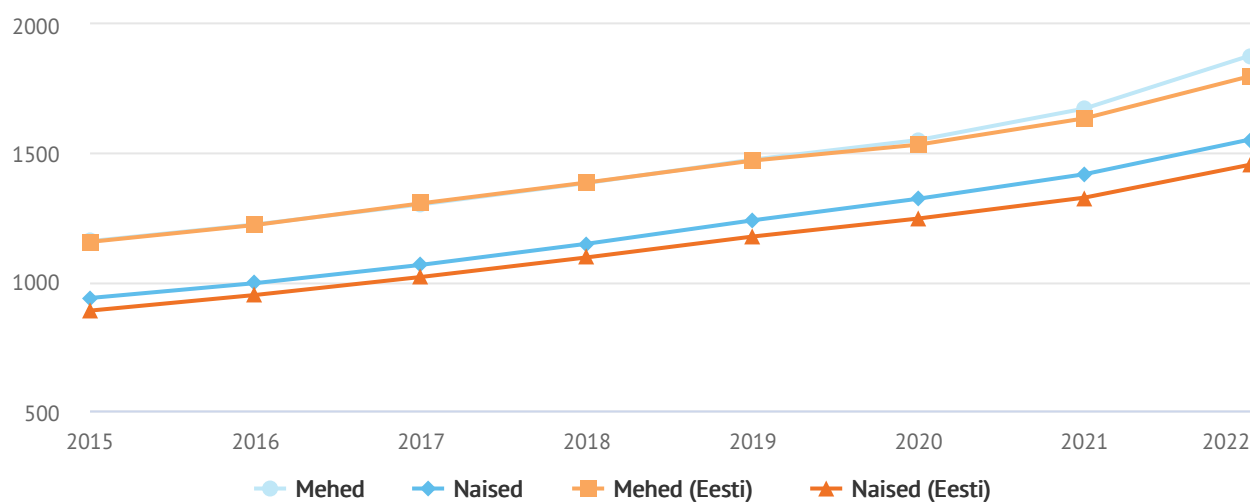
1.4.2 Palgatöötajate keskmine brutotulu



	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Kokku	1031	1093	1167	1250	1341	1421	1528	1703
Kokku (Eesti)	1013	1078	1155	1234	1317	1383	1475	1620

Joonis 1.4.2.a Palgatöötajate keskmine brutotulu (eurodes). Palgatöötajate keskmine brutotulu "kokku" aastate lõikes

Allikad: [Statistikaameti andmebaas, tabel ST004](#)



	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Mehed	1158	1223	1301	1384	1475	1551	1673	1879
Naised	937	995	1066	1148	1239	1323	1418	1553
Mehed (Eesti)	1155	1221	1305	1386	1471	1533	1635	1799
Naised (Eesti)	888	949	1019	1095	1176	1246	1327	1455

Joonis 1.4.2.b Palgatöötajate keskmine brutotulu võrreldes Eesti keskmisega. Palgatöötajate keskmine brutotulu mehed/naised aastate lõikes

Allikad: Statistikaameti andmebaas, tabel ST004

Analüüs

Tartu linna palgatöötajate keskmine brutotulu on viimasel kaheksal aastal olnud kindlas kasvutrendis. Brutotulu oli Eesti keskmisega võrreldes veidi suurem ja vahe on kasvanud stabiilselt alates 2020. aastast. Sooliselt on erinevus Eesti keskmisega mõnevõrra suurem naiste keskmise brutotulu puhul, aga ka meeste keskmine on riigi keskmisest kiiremini kasvanud. Kui veel 2019. aastal oli Tartu meeste keskmine brutotulu Eesti keskmisega sisuliselt võrdne, siis 2022. aastal oli erinevus juba 80 eurot.

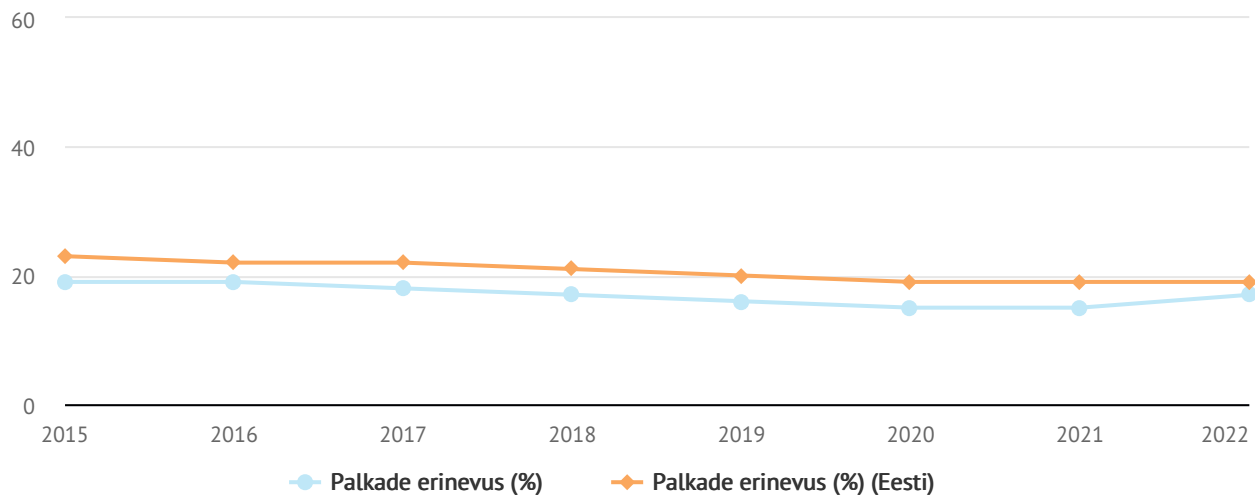
Meeste ja naiste omavaheliste keskmiste brutotulude erinevus on hakanud samuti suurenema ja oli 2022. aastal juba rohkem kui 300 eurot. Seega on meeste tulud suurenenud naiste omadest keskmiselt rohkem.

Kuigi demograafia andmetes ilmnes, et Tartu linnas elab paiknemisindeksi alusel arvatuna ligikaudu 3000 meest rohkem, kui on registreeritud elanikke, siis täiendavat maksutulu see arvestuslik elanike arvu kasv omavalitsusele ei too. Pigem viitab see jätkuval probleemkohale, et statistiline keskmine brutotulu kasv piirkonnas omavalitsusele suuremaid maksulaekumisi ei tähenda ja inimestel ei ole piisavalt ajendeid end tegelikku elukohta sisse kirjutada.

Muutus brutotulus on aga toimunud võrdluses ümbritsevate valdadega. Kui Statistikaameti andmetel oli veel 2020. aastal Tartu linnaga piirnevate Kambja ja Luunja valdade elanike brutosissetulek suurem kui Tartu linna elanikel, siis 2022. aastal ületas Kambja valla keskmine brutotulu vaid mõnekümne euro võrra Tartu linna meeste ja naiste keskmist tulu ja Tartu linna inimeste brutotulu oli isegi suurem Luunja valla elanike tulust. Kusjuures meeste töötasud Tartu linnas ja Kambja vallas olid 2022. aastak sisuliselt võrdsustunud.

Trendi, et kõrgema sissetulekuga inimesed hakkavad linnaäärsetest valdadest tagasi linna kolima on eelneva põhjal tõenäoliselt veel liialt vara ennustada. Samas toetavad seda väikest trendi kindlasti uute elamispindade arendused linnas. Näiteks 2021. aastal väljastati Tartus uute kortermajade kasutuslubasid 49 ja üksikelamutele 53. 2022. aastal olid vastavad näitajad 48 ja 61.

1.4.3 Sooline palgalõhe



	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Palkade erinevus (%)	19	19	18	17	16	15	15	17
Palkade erinevus (%) (Eesti)	23	22	22	21	20	19	19	19

Joonis 1.4.3.a Sooline palgalõhe. Meeste ja naiste kuukeskmise brutotulu erinevuse protsent aastate lõikes

Allikad: [Statistikaameti andmebaas, tabel ST004](#)

Analüüs

Nagu ka eelnevas alapeatükis märgitud, siis erinevus meeste ja naiste brutotulu vahel (ehk palgalõhe) on hakanud pärast ajutist seisakut uuesti suuremaks kasvama. Kui 2020-2021 oli erinevus 15%, siis 2022. aastal taas 17%. Kui Eestis keskmiselt on vahe meeste ja naiste brutotulude vahel mõnevõrra vähenenud, siis Tartus, vastupidi on trend palgalõhe suurenemise suunas.

Tõenäoliselt võib antud näitaja liikumises negatiivsema poole tingida ka asjaolu, et alates 2022. aastast märgitakse Tartu linna elanikena siin realselt elavad, aga siin sissekirjutust mitteomavad inimesed. Seeläbi on Tartus ca 3000 meest arvestuslikult rohkem, kellest valdav osa on tööealised.

2020. aasta oli küllalt erandlik (COVID-19 pandeemia), mil rohkem tähelepanu pöörati ka madalamalt tasustatud töötajatele just meditsiini- ja sotsiaalsektoris (valdavalt naissoost töötajad).

Selleks, et palgalõhe puuduks, peaks meeste senise palga säilimisel naiste palk tõusma tänasega võrreldes ligi 17%.

1.4.4 Majanduslik aktiivsus

Tabel 1.4.4.1 Majanduslik aktiivsus. Aastate ja ettevõtte suuruse (mikro, väike, kesk, suur) lõikes

	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Mikroettevõte (0-9 töötajat)	8669	8764	8746	8969	9293	9302
Väikeettevõte (10-49 töötajat)	564	550	584	570	526	553
Keskettevõte (50-249 töötajat)	73	77	69	71	74	75
Suurettevõte (üle 250 töötaja)	11	11	10	9	10	9

Allikad: [Statistikaameti andmebaas, tabel ER032](#)

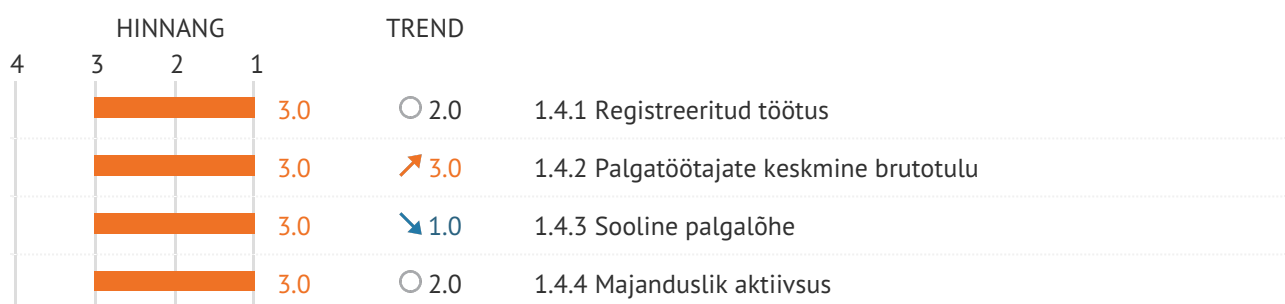
Analüüs

Tartus on alates 2019. aastast mikroettevõtete arv järjepidevalt ja üsna heas tempos kasvanud. 2017. aastast alates on mikroettevõtteid lisandunud üle 700. Mikroettevõtted iseenesest ei anna olulist indikatsiooni ettevõtluses töötavate inimeste arvu kohta, sest väga palju on nende hulgas selliseid äriühinguid, kus töötajad puuduvad. Samuti on väga tihti ühe isiku omanduses mitmeid ettevõtteid, kus äritegevust sisuliselt ei toimu või on käive äärmiselt väike.

Väikeettevõtete arv, kus töötab 10-49 töötajat on perioodil 2017-2022 suhteliselt palju kõikunud. Nende puhul on tõenäoliselt olnud oluliseks mõjuteguriks COVID-19 pandeemia – kõige madalam väikeettevõtete arv registreeriti 2021. aastal (526 ettevõtet). Sellel perioodil olid väga paljud teeninduses ja turismisektoris tegutsevad ettevõtted sunnitud inimesi koondama ja liikusid seetõttu mikroettevõtete gruppi või lõpetasid tegevuse. Positiivsena võib välja tuua, et 2022. aastal hakkas väikeettevõtete arv taas kasvama.

Keskmete ja suurettevõtete arv on jäänud sisuliselt samale tasemele. Suuri ettevõtteid ei ole piirkonda lisandunud, mis on pigem negatiivne, kuna näitab, et Tartu linn ei ole suurematele tööandjatele atraktiivne.

1.4 Tööturg. Kokkuvõte



Kokkuvõte:

Tartu on Eesti mõistes üks kiiremini arenevaid ettevõtluskeskusi, kus töötuse määr on Eesti keskmisest madalam ja brutotulu kõrgem. Samas on hiljuti taas kasvanud meeste ja naiste palgalõhe, mis vajab tähelepanu. Tartu on oma ettevõtlussõbralikkuse poolest tuntud, pakkudes mitmeid algatusi ja toetusi ettevõtjatele. Linn premeerib edukaid ettevõtteid, toetab inkubatsiooniprogramme ja konverentse. Lisaks sellele pakutakse ettevõtluskoolitusi, korraldatakse üritusi nagu sTARTUp Day, Ettevõtlusnädal ning toetatakse iduvõistlusi ja hackathone, pakkudes uusi võimalusi ettevõtlusega alustamiseks. Tartu linna tööjõuturg on mitmekesine ning riiklikud tööturuteenused on siin hästi kättesaadavad.

Tartu tulevik on seotud kõrgtehnoloogiliste sektorite ja keskkonnasäästlike tehnoloogiate arendamisega.

Ettevõtlus ja innovatsioon saavad linnas tuge läbi inkubatsioonikeskuste ja toetavate ettevõtlusteenuste. Oluline on luua atraktiivsem elukeskkond rahvusvahelistele tippspetsialistidele.

Linnal on vaja parandada transpordiühendusi, eriti lennu- ja rongiliikluse osas. Samuti on oluline luua nüüdisaegseid ja ligipääsetavaid äriruume ning arendada uusi tööstusparke koostöös erasektori ja naaberomavalitsustega.

Kõrvuti Tallinnaga on Tartul võtmeroll strateegias "Eesti 2035". Tartu ülikoolide teaduspotentsiaal ja tugevad sektorid, nagu IKT, meditsiin ja biotehnoloogia, annavad linnale võimaluse kasvada rahvusvaheliselt konkurentsivõimeliseks ettevõtluskeskuseks.

TUGEVUSED

- Tartu on suurepärane kasvulava uutele ettevõtetele tänu siinsetele teadusasutustele, mis pakuvad ettevõtlusõpet ja mitmeid programme teaduslahenduste tootestamiseks. Tartu Ülikool on ainuke asutus Eestis, kus koolitatakse arste, ning linna tervishoiusektorit toetab ka Tervishoiukõrgkool. Linn on samuti biotehnoloogia ettevõtete kasvulava, pakkudes head eeldused ja tingimused kõrgtehnoloogia arenguks. Tartu Rakenduslik Kolledž (VOCO), mis on Eesti suurim kutse- ja täiendusõppekeskus, aitab koolitada oskustöölisi, kelle järele on pidev nõudlus.
- Tartus on ka tugev start-up kogukond, kus on palju IT-ettevõtteid ja nende filiaale. Lisaks on Tartu Lõuna-Eesti tõmbekeskus, kus asuvad kõik vajalikud teenused ja elukeskkond on rahulik ning mugavate vahemaadega.

NÕRKUSED

- Tartu nõrkuseks on kehvad transpordiühendused. Puuduvad tihedad lennu- ja rongigraafikud, samuti vajab tähelepanu bussiühendus pealinnaga. Väike rahvaarv muudab Tartu suurtele eksportivatele ettevõtetele vähem atraktiivseks. Lisaks on linnas palju avaliku sektori tööandjaid, mis piirab kvalifitseeritud tööjõu kättesaadavust ettevõtlussektoris.
- Kuigi Tartu haridustase on kõrge – 42% elanikkonnast on kõrgharidusega –, on ettevõtlusvaldkonnas probleemiks välismaiste talentide puudus. Piiratud võimalused ingliskeelseks hariduseks ja pere kogukonda kaasamiseks tekitavad raskusi rahvusvaheliste spetsialistide siia meelitamisel.
- Tartu ettevõtlusmaastik on kahepoolne – IT- ja biotehnoloogia sektorid arenevad kiiresti, kuid traditsioonilised valdkonnad nagu kaubandus ja tööstus ei ole kõrgelt haritud tööjõu jaoks piisavalt atraktiivsed. Avaliku sektori osakaal linna tööhõives on suur ja stabiilne, ent uusi töökohti selles sektoris luuakse harva.

2. Tervist toetav ja turvaline elukeskkond ning osalusvõimalused

2.1 Turvaline elukeskkond

2.1.1 Nõuetele vastava joogiveega varustatus

Analüüs

Ühisveevärgi teenust kasutas Tartu linnas (nõ vana Tartu) 96 544 elanikku, mis on 99% elanike arvust. Kõigile joogivee kvaliteedinõuetele (sh nitraatide osas) vastavat vett saavate elanike osakaal oli 100%.

Tartu Veevärgi klientide koguarv ehk kliendilepingute või lepinguga kinnistute arv kokku veevärgi teeninduspiirkonnas on 14 125 koos Tähtvere, Kambja valla ja Tartu valla elanikega. Eraldi arvestust lepingute osas omavalitsuste lõikes ei peeta. Lepingute arv võib võrreldes elanike arvuga tunduda väike, kuid näiteks kortermajas, kus elab palju inimesi on lepinguosaliseks terve maja, mitte iga korteriomanik eraldi.

Tartu linnalises piirkonnas (Tartu piirkond enne endise Tähtvere vallaga ühinemist) on jätkuvalt kinnistuid, kus puudub ühisveevärgiga liitumine. Reeglina on need kas tühjad krundid või majad. On ka üksikuid elamuid, mis ei ole ühisveevärgiga ühendatud ja saavad vee oma kaevust. Endise Tähtvere valla alal on oma kaevu kasutajaid palju, hajaasustuse piirkonnas saadakse vesi oma maja kaevust või on kaev kasutuses mitme majapidamise peale. Täpne arvestus puudub ja erakaevude veekvaliteedi osas kontrolli ei tehta, neid seirab iga kaevuomanik ise.

2.1.2 Suplusvee kvaliteet

Analüüs

Aastate lõikes on Tartu linna supluskohtade veekvaliteet olnud hea või väga hea. Suplushooajal teeb Terviseamet regulaarselt mikrobioloogiliste tegurite mõõtmisi, mille tulemused on avalikult kättesaadavad. Terviseameti mõõtmistulemustele tuginedes tehakse otsus, kas vesi on supluseks sobilik või mitte ning vastavalt heisatakse rannas roheline, kollane või punane lipp.

Kõige keerulisem on olnud olukord Anne kanali veekvaliteediga. Suviti on seal sageli üleval punane lipp, kuid pikaajaline hinnang veekvaliteedile on rahuldav ning Terviseamet on siiski andnud loa seal ujuda. Tellitud on mitmeid uuringuid ja arvamusi, kuid head seletust veekvaliteedi kõikumisele ja seega toimivat lahendust ei ole. Ettevalmistamisel on toetustaotlus Targa linna toetusmeetmesse, et regulaarselt suplusvee kvaliteediandmeid saada ja nende põhjal tuvastada reostuse tekke põhjused või allikad.

Suplushooajal võetakse Anne kanalist kolme kuu jooksul igal nädalal veeproov, see tähendab, et proove võetakse varasemast sagedamini (varem võeti kord kuus). Linn tasub proovivõtmiste eest. Talvisel ajal veeproove ei võeta.

Planeeringuga on määratud mitmeid uusi supluskohti Tartu linnas sees, et pakkuda tartlastele rohkem ujumisvõimalusi. Supluskohti võiks olla rohkem. Eeldused on mitmetel jõeäärsetel kohtadel ning Haage, Leetsi ja Ilmatsalu järvel - kui need korda teha ja saada vajalikud kooskõlastused, võiks neist luua linlastele uued avalikud supluskohad.

2.1.3 Uppunud ja veeohutusalane ennetustöö

Uppunud

Veeohutusalane ennetustöö

Hinnangud

Veekogude ohutus

Ujumiskohtade ohutus on oluliselt paranenud. 2023. aasta kevadel avati

suplejatele uuendatud Emajõe vabaujula, kus on sildadega piiratud ala väikelastega ujujatele, statsionaarsed tualetid, erinevad mängu- ja sportimisvahendid nii lastele kui täiskasvanutele, tasuta joogivesi, asfalteeritud parkla ning rattahoidjad. 2024. aastal alustatakse ka linnaujula korrastamist. Rannavalve on suplushooajal mõlemas Emajõe ujulas ning Anne kanali ääres. Kuna ehitatud on mitmeid terrasse, kust on kesklinna piirkonnas võimalik pääseda veeni, on ka nendesse kohtadesse paigaldatud päästerõngad (nt Delta maja, Karlova sadam, Atlantise esine).

Toetavad tegevused

Päästeamet teeb koolitusi haridusasutustele (sh talvisel ajal jää peale mineku osas).

Üksikute avalike ja mitte-avalike suplemiseks kasutatavate veekogude puhul on läbi mõeldud valvega seotud aspektid ning tagatakse regulaarset veekogude (sh nende ümbruse) heakorda ja hooldus. Toetavad tegevused on ühekordsed.



Väga halb **Pigem halb** **Pigem hea** **Väga hea**

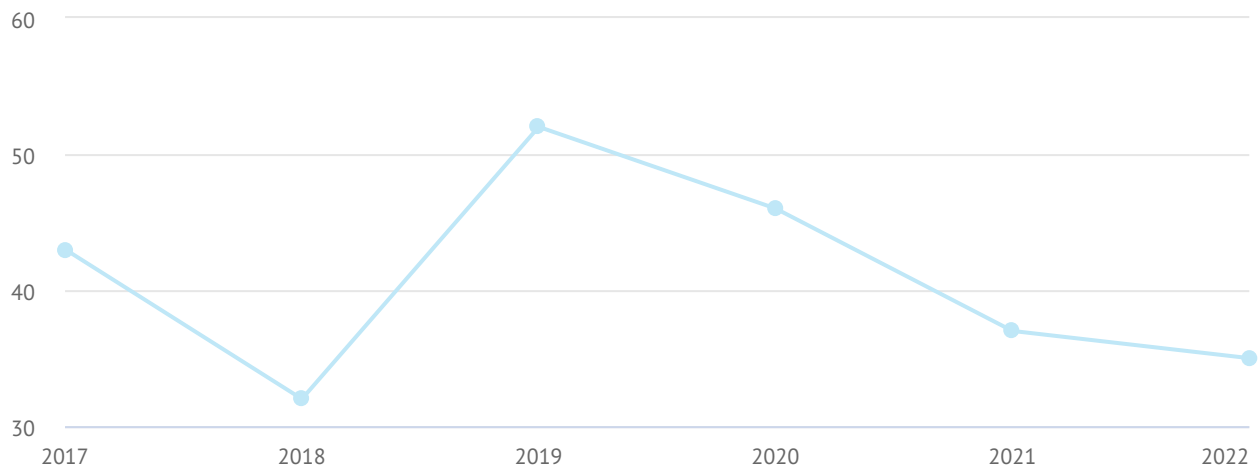
Avalike ja mitte-avalike suplemiseks kasutatavate veekogude puhul on läbi mõeldud valvega seotud aspektid ning tagatakse regulaarselt veekogude (sh nende ümbruse) heakord ja hooldus. Toetavad tegevused on läbimõeldud ja järjepidevad.

Analüüs

Tartu linna läbib Emajõgi, mis rikastab linnakeskkonda, kuid on samas oluline riskitegur, mida peab arvestama nii linnakeskkonna planeerimisel kui sündmuste korraldamisel. Kui avalikes supluskohtades ei ole viimastel aastatel inimesi hukkunud, siis uppumissurmi väljaspool ujumiskohti on jätkuvalt igal aastaajal. Järjest enam võimaldatakse inimestele juurepääsu veele - ehitatakse platvorme, treppe, tehakse piireteta jõeäärseid kergliiklusteid ning avatakse kallasradasid. See on aga oluliseks täiendavaks riskiks alkoholihoobes inimestele.

Samuti on suurte riskidega seotud iga-aastane talv, sest soojade ja külmade temperatuuride vaheldumine takistab püsiva jääkatte tekkimist ning jääolud muutuvad teinekord tundidega. Seetõttu võib talvine jõeületus ja jääl kõndimine olla ohtlik.

2.1.4 Tulekahjud



Joonis 2.1.4.a Tulekahjude koondarv

Allikad: [Tervise Arengu Instituudi Tervisestatistika andmebaas, tabel TUL04](#) [Päästeameti statistika](#) (tulekahjus hukkunute info)

Tabel 2.1.4.1 Hoonetulekahjude koondarv ja tulekahjudes hukkunute arv.

	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Tulekahjud kokku	43	32	52	46	37	35
Eluhoonetulekahjud	4	5	3	7	3	5
Tulekahjudes hukkunud	2	2	5	1	5	1

Allikad: [Tervise Arengu Instituudi Tervisestatistika andmebaas, tabel TUL04](#) [Päästeameti statistika](#) (tulekahjus hukkunute info)

Analüüs

Tartu linna tuleohutusega seonduvad probleemid on valdavalt sotsiaalsel laadi. Inimesed suitsetavad kodudes, tarbivad alkoholi ning jäävad sigareti suitsetamise ajal magama. Seetõttu on tekkinud raskete tagajärgedega tulekahjud.

Linn osaleb mitmendat aastat riiklikus programmis kodud tuleohutuks, mille raames korrastatakse vähekindlustatud elanike elektri- ning küttesüsteeme. Linn ja Päästeamet panustavad seal mõlemad mitmekümne tuhande euroga aastas.

Kortermajade tuleohutust on suurendanud renoveerimisprogrammid (Kredex, SmartEnCity), mille käigus on ehitatud välja uued kommunikatsioonid ning vanade nõ hruštšovka-tüüpi majades on mindud üle korteripõhiste gaasiboilerite kasutamisele üle tsentraalküttele.

Lagunenud hooneid linnaruumis enam oluliselt ei ole. Linnale endale kuuluvad tuleohtlikud hooned on valdavalt lammutatud.

2.1.5 Tuleohutuse alane ennetustöö

Tuleohutusalase ennetustöö aspektid

Hinnangud

Tuleohutuse seire riskirühmade kodudes

Päästekeskuses käib kodude väljavalimine kodunõustamiseks riskipiirkonna alusel või koostööpartneritelt saadud infost lähtuvalt. Samuti, kui olukord lubab, on käidud juhuvalimi alusel kodudes. Sotsiaaltöötajad teevad samuti seiret. Tartu linnavalitsuse linnavarade osakond teostab kütteseadmete ja elektripaigaldiste korrastamist.

Kasutuseta hoonete järelevalve

Avalikus ruumis (eelkõige tänaval) liikuvale inimesele ohtlikud hooned või nende osad tuleb koheselt kõrvaldada ning Tartu linnavalitsuse arhitektuuri ja ehituse osakonnal on pädevus ja õigus teha ettekirjutusi eraomandis olevate hoonete osas. Äärmuslikel juhtudel on omavalitsusel õigus tellida ise eraomandis olevate, kasutajatele või avalikus ruumis liikuvatele inimestele ohtlike hoonete või hooneosade lammutus või ohu likvideerimine. Samas tuleb teadvustada, et kinnisvara halb väline ilme ei tähenda veel ohtu. Päästekeskus reageerib kõigile juhtudele, mil tuvastatakse sulgemata avadega (uksed-aknad) kasutuseta hoone. Päästeamet teostab ehitise riiklikku järelevalvet tulenevalt ohuprognoosiga määratletud sagedusest. Tuvastatud puuduste kõrvaldamiseks väljastatakse ettekirjutused, millede tähtaegset täitmist jälgitakse. Eraldi andmebaasi Tartu linn selliste objektide kohta ei pea, kõik Päästeameti teostatud kontrollide andmed asuvad Ohutuse Infosüsteemis. Kohaliku omavalitsuse objektide adressaadiks on kohalik omavalitsus ise, seega on ta kõikidest ettekirjutustest teadlik.

Toetavad tegevused

Hoonete ja rajatiste tuleohutuse nõuded pidevalt muutuvad ja karmistuvad. Sellest lähtuvalt teeb Päästeamet jooksvalt hoonete ülevaatusi ja uusi ettekirjutusi kõikidele kinnisvaraomanikele. Tegemist on pideva protsessiga. Tartu linn arvestab oma kinnisvara haldamisel Päästeameti ettekirjutusi ja täidab need jooksvalt etteantud tähtaja jooksul. See protsess ei lõpe kunagi. Päästeamet koolitab hetkel lasteaialapsi, kooli erinevates kooliastmetes lapsi, tööelisi ning eakaid inimesi. Näiteks korraldab Päästeamet lasteaialastele (eelkooliealised) ning kooliõpilastele "Tulest Targem" ja "Kaitse end ja aita teist" (KEAT) koolitusprogramme igal kevadel ja sügisel. Täiskasvanute koolitused toimuvad vastavalt kokkulepetele organisatsioonidega. Koolitused on toimunud lasteaia, koolides või asutustes kohapeal. Tartu linna haridusasutuste ning muude organisatsioonide seas on Päästeameti koolitusprogrammid väga populaarsed ning huvi nende vastu on suur. Päästeameti ja kohaliku omavalitsuse koostöö kõikvõimalike kampaaniate osas on hea. Koostöös on ellu kutsutud mitmeid kampaaniaid ning mõlemad osapooled on nii ajalehtedes kui ka sotsiaalmeedias ennetussõnumeid jaganud.

Tuleohutuse seire ametnike koduviitide ajal ei ole süsteemne ning koostöö Päästeametiga vähene. Süsteemne kasutuseta hoonete järelevalve ei toimi. Toetavad tegevused on ühekordsed.

○ ○ ○ ●
Väga halb Pigem halb Pigem hea Väga hea

Toimub süsteemne tuleohutuse seire ametnike koduviite ajal ja tihe koostöö Päästeametiga. Toimib süsteemne kasutuseta hoonete järelevalve. Toetavad tegevused on läbimõeldud ja järjepidevad.

Analüüs

Tuleohutuse alane ennetustöö toimib Tartu linnas väga hästi, näiteks vahendab Tartu linn Päästeameti

koolitusprogramme haridusasutustele (tuleohutus, veeohutus, jäälemine). Sotsiaaltöötajad teevad kodudes tuleohutusala seiret. Sekkumist vajavatest eluruumidest teavitatakse Päästeametit. Heaolumeistrid teevad kodudes väiksemaid kohandusi (prügist puhastamine ja seeläbi väljapääsude tagamine jms) ja vajadusel konsulteerivad Päästeametiga.

Lisaks nõustamisele ja ettekirjutustele parandatakse inimeste kodudes olevaid tuleohtlikke küttekoldeid ja elektrisüsteeme läbi "Kodud tuleohutuks" programmi, mida viiakse ellu juba neljandat aastat. Riik panustas 2023. aastal programmi 20 000 eurot ja Tartu linn 30 000 eurot. Programm jätkub ka 2024. aastal.

Ennetustöö koostööpartneritega on olnud väga tõhus. Koostöö toimib ning üheskoos suudetakse inimeste elu, vara ja tervist kaitsta.

2.1.6 Väärteod KOV'is

Tabel 2.1.6.1 Väärteod KOV's

	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Avaliku korra rikkumised (KarS § 262)	129	94	139	141	91	62
Alkoholiseaduse rikkumised	143	116	209	156	167	90
Alaealiste uimastite tarvitamisega seotud väärteod (sh alkoholiseaduse rikkumised, narkoväärteod (NPALS) ja tubakaseaduse rikkumised)	186	157	268	181	195	115
Joobes juhtimised (liiklusseadus § 224)	247	264	314	218	350	514

Allikad: KOV

Analüüs

Väärtegude üle Tartu linnas peab arvestust Politsei ja Piirivalveamet (PPA). Linn edastab rikkumiste teated samuti PPAlle. Avaliku korra rikkumiste number on väiksemaks jäänud, kuna politsei teeb rohkem hoiatusi ning vähem karistamist. Alkoholiseaduse §71 (alaealise poolt alkohoolse joogi tarbimisel karistamine rahatrahviga) PPA enam ei rakenda ega registreeri.

Üldiselt ei ole aga võimalik täheldada, et alkoholitarvitamine oleks vähenenud. Probleemsemad paigad Tartu linnas on Annelinna tiigi ümbrus, Annelinna Maxima pood ja avaturu ümbrus. Samuti Ülikooli tänav ööklubide ümbruses – kauem kui kella kolmeni hommikul lahti olevad baarid ja ööklubid põhjustavad olulist väljakutsete arvu tõusu. **Politsei ettepanek on vähendada ööklubide lahtiolekuaega või vähemalt piirata öist alkoholimüüki.**

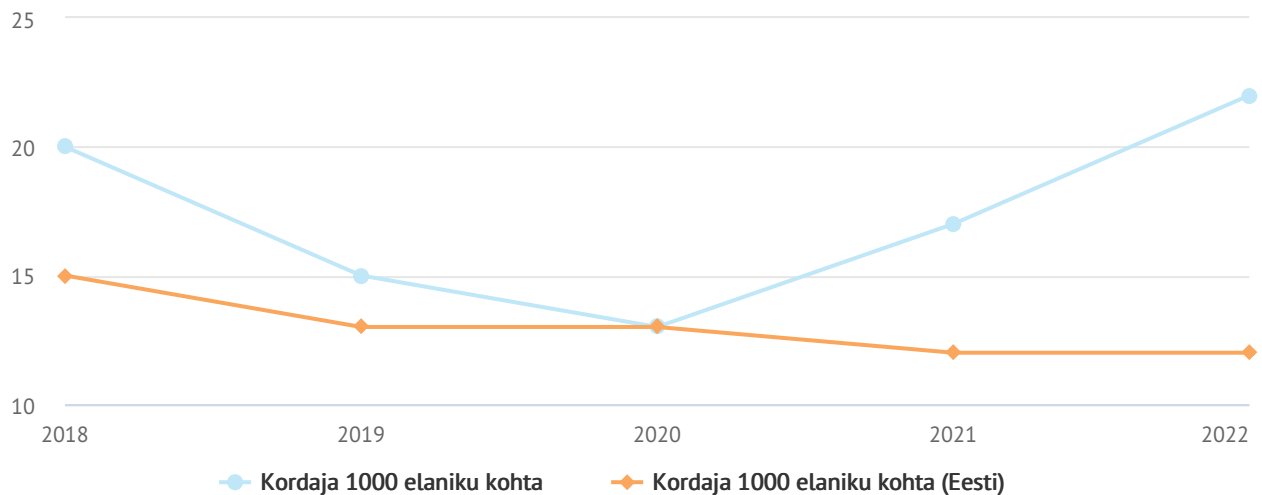
PPA teeb regulaarselt reide üks kord kuus ja alati tuvastatakse nende käigus (narko)joobes alaealisi, keskmiselt 20 noort iga kord. Tavapärast korraldatakse ka suurematel üritusel reid, mis omakorda statistikat tõstab.

Erinevad suhtlusrakendused ja kontaktivabad postiteenused on kahjuks muutnud narkootikumide kättesaamist lihtsamaks. Narkootikumide tarvitamisest annab mõningase ülevaate igas kvartalis tehtav reovee seire. Sellele tuginedes on Tartu teiste Eesti linnadega keskmisel tasemel, aga erinevate narkootiliste ainete sisaldus reovees on järjepidevalt suhteliselt kõrge tasemel (2023 I-IV kvartal ja 2024 I kvartal).

Tartu linn on lubanud Pirogovi platsil lahja alkoholi tarbimise osana traditsioonilisest tudengikultuurist, kuid alkoholi tarbimine avalikus ruumis on kahetsusväärsest laienenud kesklinna alale ja Emajõe kallastele. Vajalik on juurutada mõistliku alkoholitarbimise kultuuri.

Kiiruskaameratega (statsionaarne ja mobiilne) fikseeriti Tartus 2021 aastal 27833 rikkumist ja 2022 aastal 29021 rikkumist.

2.1.7 Varavastased süüteod



	2018	2019	2020	2021	2022
Kordaja 1000 elaniku kohta	20	15	13	17	22
Kordaja 1000 elaniku kohta (Eesti)	15	13	13	12	12

Joonis 2.1.7.a Varavastased süüteod. Süütegude kordaja ("kokku") aastate lõikes

Allikad: [Politsei-](#) ja [Piirivalveamet](#)

Analüüs

Viimastel aastatel on varavastased süüteod Tartus hüppeliselt kasvanud. Väga palju on lisandunud poevarguseid, mis on palju põhjustatud iseteeninduskassade laiaist levikust. Samuti on oluliseks mõjuteguriks jätkuvalt keeruline majanduslik olukord. Politsei teeb aktiivselt kaubanduskeskustega kohtumisi ja juhendamisi, suuremates kauplustes toimub rohkem varguseid.

Tartu kui tõmbekeskus meelitab kohale ka vargaid teistest piirkondadest ja lähematest välisriikidest. Vargused registreeritakse aga selle toimepanemise asukohas. Kõige enam vargusi registreeritakse bussijaama ümbruses, kesklinnas, Lõunakeskuses ja Annelinna Prisma. Tartu paistab teiste Lõuna Prefektuuri alla kuuluvatest maakondadest varavastaste süütegude kasvava hulga poolest selgelt silma.

Inimeste teadlikkus oma vara kaitsmisest on suurenenud, võimalus paigaldada kaameraid ja teisi turvalahendusi on suhteliselt mugav ning seetõttu on suurenenud inimeste enda panus oma vara valvamis. PPA soovib ka oma vara varguste vastu kindlustada, seeläbi ei ole tekkinud kahju inimesele nii suur.

Veebikelmuste arv kasvab jätkuvalt ja veebikelmused registreeritakse kannataja elukoha järgi. Tartu linn tundub küll turvaline, kuid politsei vaatest on näha, et varavastaste süütegusid toimub siiski palju.

2.1.8 Süütegude ennetamine ja kahjude vähendamine

Kirjeldada, kas ja kuidas viiakse KOV-is ellu järgmisi tegevusi:

Hinnang

Turvaline avalik ruum

Tartu linna arengukavas 2018-2027 on toodud ühe eesmärgina "Kuritegevusriskide leevendusvõimalustega arvestamine planeerimis- ja ehitustegevuses" ning elanike turvalisuse tõstmiseks eesmärk "Elanike turvalisust kindlustavate meetmete rakendamise toetamine (abipolitseinikud, naabrusvalve, kriisiolukordade lahendamine, elanike teadlikkuse tõstmine võimalikest ohtudest ning nende vältimise võimalustest, liiklusohutuslaste kampaaniate ja koolituste toetamine, liiklusrikkumiste järelvalve tõhustamine jms)". Tartu linnavalitsus on valdavas osas (90%) välja vahetanud tänavavalgustid uute LED valgustite vastu. Kõik valgustid on ühtses juhtimissüsteemis, seega probleemide tuvastamine ja lahendamine on kiire. Planeerimisel välditakse pimedate/valgustamata nurgataguste tekkimise võimalust. Uusi hooneid kesklinna piirkonnas planeeritakse üldjuhul selliselt, et esimesel korrusel on äripinnad. Seeläbi liigub pidevalt rohkem inimesi, mis omakorda suurendab turvalisust. Linnas on erinevates avalikes kohtades, kus leiab aset kõige enam süütegusid (nt bussijaamas), juba olemas kaamerad. Tulemas on kaamerad jõe äärde avaturu juurde. Politsei lisab igal aastal keskmiselt 6 avalikku kaamerat. Palju abi rikkumiste tuvastamisel ja kadunud isikute leidmisel on ka linnaliini ja maakonna bussides olevatest kaameratest.

Teenused

Kõik Tartu linna teenused on suunatud inimese toetamisele, et ennetada tema (uuesti) sattumist kuritegelikule teele. Hea koostöö on sotsiaalvaldkonna ja korrakaitse vahel – vahetatakse infot, tehakse ühiseid sekkumisi (lähisuhtevägivald), toimivad ümarlauad (MARAC). Alaealistele pakutakse MDFT (pereteraapia) ja KLAT teenust (kinnine lasteasutus), millele järgneb KLAT jätkutugi.

Toetavad ennetustegevused

Politsei teeb igal hommikul väljavõtte oma andmebaasist (ALIS), kuhu jooksevad kokku kõik kuritegevuse andmed. Igal hommikul analüüsitakse eelmise ööpäeva sündmuseid grupiti, jaoskonnas ja üle prefektuuri. Selle põhjal saadakse teada nii olulisemad murekohad kui trendid, teatakse, kuhu oma fookust suunata või millises valdkonnas võib tekkida rohkem probleeme. Samamoodi planeeritakse pikemaajalisi tegevusi. Hästi toimib koostöö teiste asutustega. Toimib koostöö G4S-i ja linnaga – ühtlustatakse patrullmarsruute. Politsei kasutab oma töös erinevaid teavituse võimalusi (sh sotsiaalmeedia). Ennetavalt pakutakse teemasid meediale. Haridusasutustes käiakse võimalusel ja vajadusel kohapeal. Tartu Noorsootöö Keskuses on tööl tänavanoorsootõtajad (mobiilsed noorsootõtajad) - tänavatöö koordinaator (1,0 töökoht) ja tänavapõhine noorsootõtaja (0,5 töökohta). Lisaks sellele käib iga noorsootõtaja korra kuus tänavapõhise noorsootõtajaga kaasas ning noortega suhtlemas. Võrgustikutöö nii politsei, lastekaitse kui teiste ennetustööd toetavate asutuste ja organisatsioonidega on üsna tihe ning tulemuslik. Kord kvartalis käib vastav võrgustik koos, kus arutatakse laiemalt Tartu linna ennetustööd puudutavaid aspekte, käiakse läbi probleemolukorrad ning jagatakse informatsiooni, mida osapooled võivad oma töös vajada. Eelkõige on see andnud tänavapõhisele noorsootõtajale kontaktid ja vajadusel ette teekonna, mida noore abistamiseks läbida ning missuguste spetsialistide juurde Tartu linnas suunata. Koolidele teeb koolitusi ka Transpordiamet. Tartu algatas Liiklusheaduse kampaania, mille raames kutsutakse elanikke üles liikluses üksteisega arvestama (toimub 2024-2025).

Avaliku ruumi turvalisuse analüüsimine ei ole järjepidev. Toetavate teenuste tagamine ei ole läbi mõeldud ega korraldatud. Toetavad tegevused on ühekordsed.



Toimub järjepidev avaliku ruumi turvalisuse analüüsimine ja vajadusel reageerimine. Läbi on mõeldud toetavate teenuste korraldus ja vajadusel tagatakse teenus. Toetavad tegevused on läbimõeldud ja järjepidevad.

Analüüs

Tartus on süütegude ennetamise ja kahjude vähendamise teenused hästi kättesaadavad. Tartu linnavalitsus panustab oluliselt turvalise linnaruumi loomisesse. Koostöö politseiga on hea, kuid vajalik on rohkem kaasata PPA-d turvalise avaliku ruumi disainimisse.

Jätkuvalt on probleemsed liigse alkoholitarbimisega seonduvad kohad linnas. Jõeäärsete terrasside planeerimisel tuleb arvestada võimalike rikkumiste kasvu ja mõelda kohe selle probleemide ennetamise võimalustele.

Tartu Hariduse Tugiteenuste Keskus toetab lapsi sotsiaalse rehabilitatsiooni teenuse osutamisega, koolides on olemas spetsialistid. Lastega ennetuses töötavate spetsialistide töökoormus on suur, sest spetsialiste on vähe. Vajadus on meditsiinilise KLAT teenuse järele, kuhu oleks võimalik suunata psüühikahäirega lapsed, kes olemasolevale KLAT teenusele ei kvalifitseeru. Vaatamata mitmekülgsele teenuste pakkumisele ei ole alati võimalik noort väljakujunenud kuritegelikust käitumisest eemale suunata.

Koostöö erinevate osapoolte - linnavalitsuse erinevad osakonnad, Päästeamet, kiirabi, PPA, vabaühendused jt - vahel on tihe ning üheskoos otsitakse lahendusi tekkinud olukordadele. Ehkki täna reageeritakse kriisilukordadele kiiresti ning üksmeelselt, vajab ennetusalane koostöö veel täiendamist.

2.1.9 Perevägivalda/lähisuhtevägivalda käigus toime pandud kuriteojuhtumid

Tabel 2.1.9.1 Perevägivalda/lähisuhtevägivalda käigus toime pandud kuriteojuhtumid. Registreeritud KarS § 121 lg 2 p 2 kuritegude arvud

	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Lähisuhtevägivalda käigus toime pandud kuriteojuhtumid	139	117	195	164	158	166

Allikad: Politsei- ja Piirivalveamet (andmepäring)

Analüüs

Eelnevas tabelis on näha kuriteojuhtumid. Lähisuhtevägivalda registreeritud juhtumeid (ei kvalifitseeru alati kuriteoks) on aga aastate lõikes tunduvalt rohkem: 2019. aastal 1060, 2020. aastal 1083, 2021. aastal 920 ja 2022. aastal 533 juhtumit. Juhtumid, kus kriminaalmenetlust ei alustatud on üldjuhul seotud vaimse vägivaldaga.

Lähisuhtevägivalda käigus toime pandud kuriteojuhtumite puhul oli eriti keeruline ja raske 2019. aasta, kus oli palju juhtumeid (kasv aastaga peaaegu 80 juhtumit). 2020.-2022. aastatel see näitaja küll mõnevõrra vähenes, kuid on ikkagi kahetsusväärset suur. Oluline on välja tuua, et tabelis on näidatud registreeritud karistusseadustiku § 121 lg 2 p 2 kuritegude arvud, kuid lähisuhtevägivalda juhtumeid registreeritakse ka teiste karistusseadustiku punktide raames. Politsei andmetel oli kogusündmused 2021. aastal 920 juhtumit neist kuritegusid 158 (alustati kriminaalmenetlust). 2022. aastal oli kogusündmuseid 533 ja 2023. aastal 566.

Olukord on siiski läinud paremaks - märgatakse ja julgetakse rohkem teada anda ja seda eelkõige tänu teema meedias käsitlemistele. Positiivsena saab välja tuua teadlikkuse kasvu. Ennetustegevus on paranenud, toimivad nii

perenõustamine, ohvriabi kui ka teenused vägivallatsejale (erinevad koolitused ja programmid). Oluline on väärtushinnangute muutumine, sh ka rollide küsimus peresuhetes. Olukord on paranemas, kuid paranemine nõuab veel palju aega.

Tartu on kaasatud MARAC-i programmi, mille fookus on korduv ja raske lähisuhtevägivald ning sekkumistegevused. Samuti võtab Tartu aktiivselt osa MAPPA programmist, mis on suunatud kriminaalhooldusteenusel ennetähtaegselt vanglast vabanenutele. Mõlemad on riiklikud üle-Eestilised programmid.

Erinevad programmid on Tartus olemas, kuid sekkumismeetmed on täna veel tagasihoidlikud. Tartu linn rahastab mitmeid organisatsioone, kes soovivad pakkuda lähisuhtevägivalla osapooltele vajalikku nõustamist. Läbi juhtumikorralduse püütakse leida parim lahendus igale kliendijuhtumile.

2.1.10 Perevägivalla/lähisuhtevägivalla ennetamine

Palun kirjelda järgmisi aspekte

Hinnangud

Ennetavad teenused

Perevägivalla vähendamiseks ja ennetamiseks on oluline kohalikes omavalitsustes luua laiapõhjaline valdkondadeülene võrgustik perevägivallaohvrite abistamiseks ja pakkuda erinevaid tugiteenuseid. Tartu linnas on tähelepanu pööratud lastele sotsiaalsete oskuste õpetamisele, varajasele märkamisele koolides ja lasteaedades. Selleks kasutatakse erinevaid programme ja metoodikaid: KiVa ehk kiusamisvaba kool, VEPA käitumisoskuste mäng, PREP paarisuhte rahulolu edendamise programm, Gordon perekool, vanemluskoolitused nagu Imelised Aastad, perelepitusteenus. Tartu linn on hetkel panustamas sellesse, et Tartu linna elanikele oleks kättesaadav perede toetamine ja probleemide korral abistamine Pere Lahendusringi meetodil. Samuti on Tartusse loodud Perepesa - keskus, kus lapsevanemad saavad omavahel kohtuda ja jagada lapse kasvamisega seotud rõõme ja muresid ning saada nõustamisteenuseid.

Tugi abivajajatele

Peresuhte vägivaldas püütakse ennetada varase märkamise läbi. Paarisuhte koolituse vajadust hinnatakse läbi tekkinud probleemide, mille kohta jõuab info kohalikku omavalitsusse. KOV eraldi vajadust ei hinda. Kuivõrd abivajajate hulk ei ole täpselt teada, on keeruline hinnata, kas kõik abivajajad saavad vajalikke teenuseid. Kui omavalitsusse pöördub inimene, kes soovib paarisuhtekoolitusel osaleda, kuid tal ei ole selleks vajalikke ressursse, siis Tartu linn toetab.

Toetavad tegevused

Tartu linn on pidevas kontaktis politseiga, vastavalt vajadusele valmistatakse ette ühiseid ennetusprojekte ja -tegevusi, olulisel kohal on vajaduspõhised võrgustikukohtumised. Infovahetus politseistruktuuride ja linna esindajate vahel on hea. Kuivõrd sotsiaal- ja lastekaitsetöötajate kui ka politseinike töökoormus on väga suur, ei ole ennetustöö väga süsteemne - pigem tegeletakse üheskoos perevägivalla tagajärgedega.

Ennetavaid teenuseid ei ole piisavalt. Tugi abivajajatele ei ole piisav. Toetavad tegevused on ühekordsed.


Väga halb Pigem halb Pigem hea Väga hea

Ennetavad teenuseid on piisavalt ja vastavad vajadustele. Tugi abivajajatele on kättesaadav ja vastab vajadustele. Toetavad tegevused on läbimõeldud ja järjepidevad.

Analüüs

Perevägivallaga seotud kuritegusid toimub Tartus nii sotsiaaltöötajate kui politsei hinnangul liiga palju. Arvestama peab siinkohal veel sellega, et palju juhtumeid jääb märkamata - ei teavitata üldse või teavitatakse juba väga keerulistest juhtumitest. Kuigi vägivallajuhtumite trend on suurenev, näitab see kindlasti inimeste teadlikkuse kasvu ning kasvavat julgust olukorrast teada anda. Asutustevaheline koostöö on tihe. Kui perevägivalla üks osapool on laps, saab lastekaitse sellekohase teavituse ja olukorrale reageeritakse koostöös teiste asutustega (politsei, kiirabi, lastemaja, koolid-lasteaiaid jt).

Tapmistega lõppenud lähisuhtevägivalla juhtumeid ei ole viimastel aastatel toimunud. Politsei jaoks on lähisuhtevägivallad kõrgema prioriteetsusega, mille väljakutsele reageeritakse kiiresti.

Uue ohvriabi seadusega reguleeriti klientide liikumine teenustel perevägivalla juhtumite puhul. Täpselt on reguleeritud perevägivallajuhtumitest info edastamine SKA-le ja omavalitsusele. Inimese (nii ohvri kui vägivallatseja) liikumine teenustel on selge, kuid tervikvaade sellest, millised asutused millist abi saavad pakkuda vajab veel arendamist.

2.1.11 Inimkannatanutega liiklusõnnetused

Analüüs

	2019	2020	2021	2022
- Inimkannatanuga LÕ-d	80	53	68	77
+ Hukkunud	1	2	2	1
Vigastatud	85	62	71	82
+ Liiklusõnnetused alkoholi/narko mõju all mootorsõidukijuhi suul	16	15	19	16
+ Sõiduautojuhi osalusel liiklusõnnetused	52	40	47	33
+ Jalakäija osalusel liiklusõnnetused	26	23	24	14
+ Jalgratturi osalusel liiklusõnnetused	27	13	19	26
+ Kergliikurijuhi osalusel liiklusõnnetused	0	0	7	19
+ Mootorratturi osalusel liiklusõnnetused	5	4	2	0
+ Mopeedijuhi osalusel liiklusõnnetused	3	0	6	2
+ Bussijuhi osalusel liiklusõnnetused	4	2	4	7
+ Veoautojuhi osalusel liiklusõnnetused	7	1	7	2

Ülalolevas tabelis on toodud PPA andmed registreeritud liiklusõnnetustest, mis erinevad mõningal määral imporditud tabeli andmetest.

Hetkeolukord

Tartu linna inimkannatanutega liiklusõnnetuste arv on PPA andmetel 2023. aastal taas suurenenud, mil registreeriti üle 100 inimkannatanuga õnnetuse.

Võrreldes 2015 aastaga on oluliselt kasvanud õnnetused nii jalgratturite (34% kõigist kannatanutega õnnetustest) kui kergliikuritega (21%), mida võib ka pidada õnnetuste koguarvu kasvu peamiseks põhjusteks. Samas vähenes näiteks 2022. aastal jalakäija osalusel toimunud liiklusõnnetuste arv.

Liiklusõnnetuste osas on jätkuvalt kõige probleemsemad ülekäigurajad. Samuti toimub väga palju õnnetusi kaubanduskeskuste parklates. Suur osa õnnetustest on seotud tagant otsasõiduga või parklates juhtunud õnnetustega (tagurdamised). Samuti on palju kergliikuriga kukkumisi. Õnnetustest ei pruugita alati teada anda, eriti kui õnnetuse tagajärjel ei ole vajalik meditsiiniline sekkumine või kahjude hüvitamine, seega tõenäoliselt on õnnetusi rohkemgi, kui statistika kajastab.

2020-2021. aasta väiksemad liiklusõnnetuste arvud võivad olla COVID-19 mõju - subjektiivsel hinnangul oli seoses pandeemia ning paljusi e-õppe ning e-töötamise võimaluse kasutamisega vähem autoliiklust, mille tulemusel võis väheneda liiklusõnnetuste hulk. Ka elektritõukerataste laiem kasutamine langes samuti valdavalt koroonajärgsesse aega.

Elektriliste tõukerataste tulek linnaruumi on muutnud Tartu linna liiklustravalisust ning on näha, et tõukeratastega toimunud õnnetuste arv kasvab. Liiklejad, sh jalakäijad, on hajevil, tänavaruum ei toeta elektriliikureid (kõnni- ja jalgrattateed ei ole piisavalt laiad, et tekitada eraldatud radasid, kergliikurid üldjuhul sõiduteed ei kasuta). Samuti on palju ka rendirataste oskamatus juhtimisest tingitud õnnetusi - sagedased kukkumised, kuna ei osata valida

ohutut kiirust või ohutut liikumistrajektoori.

Palju probleeme on autoroolis telefoni kasutamise või kõrvaltegevustega, mis on kasvav trend. PPA tegeleb aktiivselt kõrvaltegevustega tegelejate vastutusele võtmisega.

Rendiautode teenuse laialdasest levikust tingitult on oluliselt kasvanud õnnetused rendiautodega. Selle põhjus võib olla asjaolu, et liiklejad ei suuda piisavalt kiiresti kohaneda võõra auto juhtimiserisustega.

Olukorra parandamine

Tartu linna eesmärk on pöörata tähelepanu linna liikluskorraldusele ehk liikluskorralduse arusaadavusele ja nähtavusele. Liiklusõnnetusi saab ennetada süstemaatiliselt ja läbival taristu disainiga, analüüsides ja planeerides jalgratta/jalgteede haakumist ülejäänud taristuga. Näiteks Sõpruse sillal kulgeb jalgrattatee ebamugavalt silla alt läbi ja on vaja vahetada sõidusuunda. Seetõttu on näha, et tihtipeale kasutavad jalgaratturid vastassuunavööndi jalgrattateed (liiguvad liiklusele vastu) ning kuna jalgrattatee on loodud sõidutee äärde, puudub seal piisav ruum, et vastassuundades liikuvad ratturid mahuksid üksteisest ohutult mööduma.

Olulisel kohal on liikluskasvatus ja liikluskultuuri loomine. Tartu linn viib läbi jalgrattakooli lastele, et õpetada ohutu liiklemise põhimõtteid ja liiklusreegleid.

Uute tänavate planeerimisel ehitatakse need reeglina väiksema kiirusega liiklemiseks. Igale liiklejagrupile kujundatakse oma ruum.

Oluliselt on parandatud valgustust ülekäiguradadel. Viimastel aastatel on katsetatud ka erinevaid innovaatilisi lahendusi - nutikad ülekäigurajad, liiklusmärkide projitseerimine tänavale, teeületamist keelava punase tule suunamine teetasapinnale (nutiseadet jälgiva jalakäija tähelepanu suunamiseks). Hetkel ei ole Tartus veel kasutatavaid võrdlusandmeid innovaatiliste süsteemide efektiivsusest.

Erinevatest meetmetest võib välja tuua, et Bolti tõukeratastele ja linnaratastele kehtivad öisel ajal madalamad maksimumkiirused. Lisaks viiakse läbi regulaarseid liiklustalguid, mille käigus kutsutakse teatama probleemidest liikluses ja tänavatel. Linnavalitsuse linnamajanduse osakond viis läbi ümarlaua autokoolidega, kus kaardistati ühiselt ohtlikke asukohti liikluses. Liiklusmuudatuste ja investeeringute kavandamisel arvestatakse samuti toimunud kindlustusjuhtumeid, liiklusõnnetusi, elanikelt tulevat tagasisidet ning linnavalitsuse töötajate kontrollkäike.

Tartu linn on teinud palju investeeringuid liiklusohutuse parandamiseks. Mõned näited viimasest aastast: Lõunakeskuse ohtlikud ülekäigurajad likvideeriti ja ehitati mitmetasandilised ristumised; 2023. aastal tehti juurde 32 uut ülekäigurada: Karlovas on piirkiirus langetatud 30km/h ja mitmetel teistel tänavatel on samuti langetatud piirkiirusi (nt Puiestee tänav); Ilmatsalu-Ravila ristmikule tehti ringristmik; Rahingele valmis valgustatud kergliiklustee kuni Ilmatsalu asulani jne.

Lähiaastal on tööde kavas mitmete reguleerimata ülekäikude ehitamine fooriga ristmikuteks (nt Raatuse ja Puiestee, Ülenurme tänavale), Maasika ja Väike kaare tänavale rajatakse raudteetunnelid, Vabriku tänav muudetakse ühesuunaliseks, Puiestee tänavalt soovitakse raskeliiklus täiesti ära suunata. Väiksemaid liikluskorraldusmuudatusi tehakse väga palju (liiklusmärgid). Lisaks ehitatakse uusi jalg- ja jalgrattateid. Haridusasutuste ümber on muudetud liiklust ohutumaks (tehtud parkimistaskuid jms).

2.1.12 Tabatud joobes sõidukijuhid

Analüüs

Tabatud joobes sõidukijuhte PPA andmetel oli 2021. aastal 350 ja 2022. aastal 514 ehk pisut enam kui Tervisestatistika ja terviseuuringute andmebaasis olevate andmete alusel. Politsei hinnangul on joobes juhtide arv väga suur. Reididel avastatakse kõigist kontrollitud juhtidest keskmiselt 5% purjus juhte, mis tähendab, et pea iga kahekümnes sõidukijuht liikluses on joobes. Kasvanud on narkojoobes sõidukijuhtide arv, kusjuures erinevate ainete joobe tuvastamine kiirmeetodil ei ole alati võimalik. Paranenud on koostöö meditsiinasutustega narkojoobe tuvastamisel. Võrreldes teiste Eesti piirkondadega panustab Lõuna regioon juhtide kontrolli rohkem.

Soojemate ilmade, ürituste, pühade ajal ja samuti nädalavahetused tõstavad joobes juhtide arvu. Ürituste ajal tehakse reide rohkem, mistõttu ka joobes juhte avastatakse siis rohkem. Statistika joobes juhtimise kohta on toimepanemiskoha alusel, mitte inimese elukoha järgi - see tähendab, et ei ole teada, kas joobes juhid on tartlased või Tartus üritusel või läbisõidul olevad mittetartlased.

2.1.13 Liiklusohutuse alane ennetustöö

Liiklusohutuse alane ennetustöö

Hinnangud

Liiklusohutus lasteasutuste ümbruses

Lasteasutuste lähedusse on rajatud parkimistaskuid ning piiratud liiklust, paigaldatud kiirustõkkeid, tehtud juurde ülekäiguradasid. Enamik uusi ülekäike rajatakse vastavalt elanike ja asutuste soovidele. Murekohaks on endiselt lapsed lasteaeda/kooli toovad lapsevanemad, kes soovivad auto parkida võimalikult haridusasutuse lähedale, mõjutades teiste haridusasutuse ümber liikuvate laste turvalisust.

Toetavad ennetustegevused

Korraldatakse jalgrattalubade koolitusi. PPA teeb sügiseti helkuri kandmise ja jalgratta korrasoleku kampaaniaid haridusasutuste juures. Samuti teeb PPA elektritõukerataste alast teavitustööd (nt läbi sotsiaalmeedia, kutsub vanemaid korrale, et lastele mitte võimaldada täiskasvanu kontoga tõukeratta kasutamist).

Lasteasutuste liiklusohutuse analüüsimine ja vajadusel reageerimine (ülekäigurajad, sõidukiirus, valgustus) ei ole regulaarne. Toetavad tegevused on ühekordsed.


Väga halb Pigem halb Pigem hea Väga hea

Toimub regulaarne lasteasutuste liiklusohutuse analüüsimine (ülekäigurajad, sõidukiirus, valgustus) ning vastavalt vajadusele reageeritakse. Toetavad tegevused on läbimõeldud ja järjepidevad.

Analüüs

Koostöös linnavõimude, haridusasutustega, Päästeameti, PPA ning Tartu Ülikooli Liikumislaboriga (Liikuma kutsuva kooli programmi raames) toimub laste liikumistrajektoiride järjepidev ohutumaks muutmine. Pidevalt ehitatakse juurde ratta- ning kõnniteid, mis moodustaksid tervikliku võrgustiku ning tagaksid ka lasteasutuste ümber turvalise liiklemise. Tartu linnavalitsus panustab laste liiklusohutuskoolitustesse. Samuti reageeritakse alati üksikutele probleemjuhtumitele ning analüüsitakse nende pinnalt vajalikke liikluskorralduslikke muudatusi.

Olukord liikluses muutub siiski igapäevaselt pingelisemaks seoses uute elektriliste liiklusvahendite tulekuga linnaruumi. **Vajalik on mõelda uut liiki ennetustöö peale, mis hõlmaks uudseid elektriliikureid.** Erinevad liiklusohutuse suurendamise meetmed ja tegevused on kirjeldatud peatükis 2.1.11.

2.1 Turvaline elukeskkond. Kokkuvõte



Kokkuvõte:

Joogiveega varustatus, tule- ja veeohutus on Tartus suhteliselt heal või väga heal tasemel. Probleemsed valdkonnad on varavastased kuriteod, lähisuhtevägivald ja liiklusohutus ning -kultuur.

Kuritegevuses saab omavalitsus panustada eelkõige teavitamiste ja nõustamisteenuste pakkumise kaudu, samuti olla heaks partneriks politseile, kes saab kiire info edastamise ja märkamise toel hoida ära ohuolukordi ja kannatanute arvu suurenemist. Avaliku korra rikkumiste vähendamiseks arvestab linnavalitsus linnaplaneerimisel ja avalikus ruumiloomes turvalisuse aspektiga.

Kahjuks on liikluskultuur ja -käitumine Tartu avalikus linnaruumis üks suurim probleemkoht. Järjest kasvav liiklusevahendite arv seab üha suuremaid nõudmisi taristule ning vajab liiklejate maksimaalset tähelepanu ning üksteisega arvestamist. Lisaks kaasneb nii müra kui heitgaaside reostus. Probleemkohtadega tegeletakse pidevalt läbi uute planeeringute ja projektide. Samuti on Tartu prioriteediks võtnud keskkonnasõbraliku mõtte- ja tegutsemisviisi juurutamise:

- Maksimaalse lubatud sõidukiiruse langetamine tänavatel, kõnniteede ehitamine, kiiruskaamerad linnas, mitmesugused muud liikluse rahustamise meetmed.
- Innovaatiliste lahenduste piloteerimine liikluse rahustamiseks ja ohutuse suurendamiseks.
- Uute kergliiklusteede ehitamine, mis soodustab jalgsi ja jalgrattaga liiklemist;
- Viiakse läbi projekte, mis parandavad linlaste teadmisi ja hoiakuid, nt kureeritud elurikkus. Tegeletakse teiste suuremate või väiksemate tegevustega, mis aitavad linnakeskkonda luua rohkem rohelist, aktiivse liikumise võimalusi ning kasvatada tartlasi hoidmaks oma elukeskkonda.

Õnnetusjuhtumite ennetamiseks tehakse palju ära haridusasutustes ning seda koostöös Päästametiga, kiirabi ja PPA-ga. Laste varane õpetamine, kuidas tunda ära ohuolukordi ning kuidas ohuolukordades käituda, tõstab kõigi

elanike turvatunnet. Kaaslinlaste märkamine aitab ära hoida vägivallakuritegusid või neile kiiresti reageerida. Kahetsusväärset toimub Tartus siiski kuritegusid ja õnnetusi, mille seas kerkivad esile alkoholihoobes toime pandud teod.

Planeeringute koostamisel ja projekteerimistinguste väljastamisel lähtutakse kuritegevuse riskide ennetamisel linnakujunduslikest strateegiatest. Kogu linna territooriumil tagatakse hea nähtavus, jälgitavus (eriti juurdepääsuteedel, parklates) ja valgustatus, territoriaalsus (era-ala selge eristamine, piiramine ja selgepiiriline tsoneerimine) ning selgelt eristatavate juurdepääsuteede ja parklate sissepääsude kontroll. Kasutatakse atraktiivseid materjale ja värve, ka parklate ja transpordi puhul ning vastupidavaid ja kvaliteetseid materjale (uksed, aknad, lukud). Samuti pööratakse suurt tähelepanu atraktiivsele maastikukujundusele, eriti elamupiirkondades, ostu- ja vabaajakeskuste juures ning parkides, linnakeskustes ja üldkasutatavatel aladel. See kõik kokku loob eelduse kuritegevuse vähenemiseks.

TUGEVUSED

- Hea koostöö linna ja riigiasutuste vahel, toimivad võrgustikud.
- Investeeringud ohutuma liikluse tagamiseks ja turvalisuse suurendamiseks.
- Nutikate lahenduste laiem kasutamine avaliku ruumi ja turvalise elukeskkonna suurendamiseks.

NÕRKUSED

- Erinevatele liiklusvahenditele (sh elektriliikurid) ei suudeta tagada turvalisi liikumistingimusi, teiste liiklejatega mittearvestav liikluskultuur.
- Keeruline majanduslik olukord ja sõda Ukrainas on tinginud inimeste toimetuleku vähenemise, samuti alkoholi ja teiste mõnuainete tarvitamisest tingitud probleemide kasvu.

2.2 Elukeskkond ja planeeringud

2.2.1 Ühistranspordi korraldus

Ühistranspordi korraldus

Hinnangud

Nõudlus ja pakkumine

Tartu linnas on kokku 16 bussiliini, mida teenindab 67 madalapõhjalist bussi (sh asendusbussid). Ühistranspordi kasutamine on viimaste aastate võrdluses mõnevõrra suurenenud - kui 2022. aastal oli sõite ligikaudu 9,97 miljonit siis 2023. aastal 10,76 miljonit. Sõitude arv on kasvanud eelkõige uute liinide arvelt. Samuti on olemasolevaid liine pikendatud naaberomavalitsustesse (Tartu ja Kambja vald). Tiptundidel on suurema nõudluse rahuldamiseks busside intervallid lühemad. Ööbusside järele märkimisväärset nõudlust ei ole, varahommikused bussid toimivad regulaarselt. Ühistranspordilt oodatakse sageli samaväärset mugavust ja kiirust kui on isikliku sõidukiga liiklemine, mistõttu ei ole ühistranspordiga liiklemine märkimisväärselt kasvanud. Lisaks ei ole võimalik teenindada kõiki lähivaldasid, kust valdav osa inimesi liigub Tartusse tööle või kooli samuti erasõidukiga ning tekitab seeläbi olulist liikluskoormust Tartu linnas.

Rahastusmudel

Linnaliinide teenindamiseks kuluvatest vahenditest umbes 20% tuleb piletitulust. Kogu ühistranspordi kulu oli 2023. aastal umbes 15 miljonit eurot. Naaberomavalitsuste liinikilomeetrid kompenseerivad naaberomavalitsused ise. Täiendav rahastus aitaks tihendada graafikuid ja lisada uusi liine, mis piisava teavituse korral aitaks tõenäoliselt mõnel määral pidurdada autostumise kasvu.

Inimkesksus

Juurde on paigaldatud bussiootepaviljone ja ehitatud uusi peatusi. 2019. aasta liinivõrgu ümberkorralduse tegemisel arvestati ka inimeste tagasisidet. Tartu linna haldusalasse jäävatesse hajaasustuspiirkondadesse sõitmiseks on võimalik kasutada maakonnaliine. Alustatud on ka ühispileti loomise protsessiga. Linn pakub rattaringlust kui ühistranspordi osa. Kõik bussid on madalapõhjalised, mis võimaldab lihtsalt siseneda nii ratastooli kui lapsekäruga. Samuti on igal pool häälteavitused vaegnägijatele. Suursündmuste ajaks võimaldatakse sündmusel osalejatele sageli tasuta bussisõit, et vähendada liigseid autosõite ning parkimisprobleeme. Inimesed annavad ühistranspordile palju tagasisidet linna infotelefoni ja vastava tagasisiderubriigi kaudu. Probleemidele reageerimisel on sellest palju abi. Ettepanekuid arvestatakse ja lahendatakse võimaluse piires.

Teenuse nõudlust ja vajadustele vastavust ei analüüsita regulaarselt. Rahastusmudel ei ole jätkusuutlik ega arvesta kasutaja maksevõimet. Teenuse osutamisel ei ole piisavalt arvestatud inimkeskse.


Väga halb Pigem halb Pigem hea Väga hea

Teenuse nõudlust ja vastavust vajadustega analüüsitakse regulaarselt ning vajadusel reageeritakse. Rahastusmudel on jätkusuutlik ja arvestab kasutaja maksevõimet. Teenuse osutamisel on arvestatud inimkeskse lähenemise aspektidega.

Analüüs

Tartu ühistranspordi korraldus on üldiselt hea. Loodud on andmepõhiselt planeeritud uus liinivõrk, kasutusel on keskkonnasõbralikud gaasibussid, sõitjatele on mugav piletisüsteem.

Probleemid, mida oleks võimalik parandada täiendava rahastuse ja uute busside ning liinide kaudu:

- Hommikustel tiptundidel on bussid väga täis.
- Ühenduskiirused on madalad ja marsruudid pikad, mistõttu eelistatakse suure ajakulu tõttu teisi liikumisvahendeid.
- Eramajade piirkondades on suhteliselt vähe sõitjaid ja pahameelt tekitab, millist tänavat mööda buss liigub.

2022. aasta suvel tõsteti piletite hindu ja vähendati soodustusega sõitjate hulka (nt soodustused mitte üliõpilase staatuses olevale inimesele, vaid ainult teatud vanuseni jne).

Tartlaste rahuloluküsimustikus tuleks uurida lisaks teistele aspektidele rahulolu ühistranspordi teenindusega, teenuse kvaliteeti jne. Tagasiside kogumine ei ole täna süsteemne, vaid reageeritakse tartlaste teavitustele läbi heakorratelefoni, "Ametnik vastab" rubriigi ja muudel viisidel.

Mõningatel juhtudel on keeruline teatud kasutajagruppidele vastu tulla – kitsale kasutajagrupile mugavust parandades võime muuta keskkonna suuremale grupile häirivaks, raske on leida lahendust. Siiski tuleb tähele panna, et nõrgemaid elanikkonna rühmi, nt vaegnägijad, ei tõrjutaks välja – häälteavitused bussi saabumisel on nende iseseisvaks toimetulekuks hädavajalikud ning tuleb leida kompromisse teiste elanikkonna gruppidega, keda häälteavitused häirivad.

2.2.2 Koolitranspordi korraldus

Koolitransporti kasutavate õpilaste arv

Tabel 2.2.2.1 Koolitransporti kasutavate õpilaste arv

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Koolitransporti kasutavate õpilaste arv	47	45	653	418	955	219	228	235

Koolitranspordi korraldus

Hinnangud

Nõudlus ja pakkumine

Tartu linnas on toimiv ühistranspordi korraldus, mistõttu eraldi koolitransporti üldjuhul vaja ei ole. Ilmatsalu kooli lapsi transporditakse tasuta koolibussiga aja koolihoonete remondi korral viiakse bussidega lapsed kooli juurest asenduspindadele laiali.

Rahastusmudel

Kõigile koolilastele on ühistransport tasuta, aga soodustatud hinnaga. Soodustused on vanusepõhised (7-19aastastele ja 20-26. aastastele).

Inimkeskus

Kuna hommikustel aegadel sõidavad bussid 10-minutiliste vahedega, peaks see katma ka koolilaste sõitmise vajadused.

Teenuse nõudlust ja vajadustele vastavust ei analüüsita regulaarselt. Rahastusmudel ei ole jätkusuutlik. Teenuse osutamisel ei ole piisavalt arvestatud inimkeskse lähenemise aspektidega.


Väga halb Pigem halb Pigem hea Väga hea

Teenuse nõudlust ja vastavust vajadustega analüüsitakse regulaarselt ning vajadusel reageeritakse. Rahastusmudel on jätkusuutlik. Teenuse osutamisel on arvestatud inimkeskse lähenemise aspektidega.

Analüüs

Koolitransporti kasutavad Ilmatsalu Kool ja Tartu Maarja Kool. Lisaks neile rakendatakse koolimaja renoveerimise ajal vajadusel koolibussi teenust. Sellisel puhul võimaldatakse lastel sõita koolimaja lähedusest kooli asenduspinnale.

2.2.3 Avaliku ruumi ligipääsetavus ja heakord

Avalike ruumide ligipääsetavuse erinevad aspektid

Hinnangud

Tark planeerimine

Täna ei ole täielikku ülevaadet avaliku ruumi (nii sise- kui väliruum) ligipääsetavusest. Siseruumide ja rendile antavate väliruumide ligipääsetavuse kaardistamisega on alustatud läbi uue rakenduse – ruumide portaali (ruumid.tartu.ee). Tervishoiuteenistuse kaasabil on sinna lisatud ligipääsetavuse info (ruumi omanik kirjeldab ligipääsetavuse tingimused üldiselt, kasutades selleks etteantud kontrollküsimusi). Kui ligipääsetavust ei ole võimalik igas aspektis tagada, siis on oluline pakkuda infot, mis aitab hinnata eelnevalt, millist lisaabi on inimesel vaja selle ruumi kasutamiseks. Erivajadustega inimeste vajadustele vastavate lahenduste disainimine on keerukas, kuna erinevate gruppide vajadused on sageli vastandlikud. Samas liigutakse suunas, mis võimaldab kõigi vajadustega arvestada. Linn on rajanud ja korrastanud mitmeid välispordiväljakuid ja mänguväljakuid. Igal aastal ehitab linn ühe uue avaliku mänguväljaku. Kõige suurem nõudlus on koolide juures. Täiendava kuluna on lisandumas kortermajade läheduses eramaadel asuvate mänguväljakute korrastamine. Need mänguväljakud amortiseeruvad ajas ja nende uuendamine tuleks üle võtta linnal. Uued mänguväljakud on ehitatud suurematesse kortermajade piirkondadesse. Suurim ja populaarseim investeering avalikku ruumi on Emajõe linnaudula (avati 2022.a), kus on terrassid, väljõusaali seadmed erinevatele vanuserühmadele, ronimisatraksioonid, kiiged, joogivesi, statsionaarsed tualetid, korrastatud kõnniteed ja parkla. Ligipääs on tagatud nii ratastooli kui lapsekäruka. Sarnaselt on kavas korrastada ka jõe teisel kaldal asuv Emajõe vabauudula. Planeeringute käigus arvestatakse, et ruum oleks kasutatav erinevate sihtgruppide poolt ja oleks ka piisavalt rohelist.

Turvalisus ja heakord

Tartu linnas pööratakse linnaplaneerimisel ja avalikus ruumiloomes teadlikult tähelepanu turvalisusele. Asutused, organisatsioonid ja linnakodanikud mõtlevad kaasa ja teevad ettepanekuid, kuidas muuta linnaruumi turvalisemaks. Tartu linna tänavad on hästi valgustatud ning see lisab turvalisust ka öisel ajal. Strateegilised piirkonnad on varustatud turvakaameratega. Korrastatud linnaruum tagab selle, et inimestele

meeldib seal piirkonnas liikuda, nad hoiavad oma ümbruskonda ning tegevuste loomine on toonud piirkonda inimesi (tervisesportlased, jalutajad) ja tõstnud oluliselt sealset turvalisust. Erinevaid vaba aja veetmise alasid ja mänguväljakuid haldab ja hooldab linnamajanduse osakond. Väljakutel on olemas valgustus, regulaarselt hooldatakse ja parandatakse atraksioone, linnamööblit, tühjendatakse prügikaste jne. Igal kevadel korraldab linn liiva toomist kortermajade juures asuvatesse liivakastidesse.

Inimkesksus

Vaba aja veetmise kohti avalikus linnaruumis on loodud järjest enam ja eelkõige piirkondadesse, kus on suurem nõudlus ning sobivad tingimused, näiteks linnale kuuluvad kasutamata platsid, pargialad. Kõik uued välirajatised on elanike poolt kiiresti kasutusse võetud. Planeerimisel arvestatakse ligipääsetavuse aspekte järjest enam. Koolide juures on hea tava ruumi kasutamise kooskõlastamine haridusasutusega, kui ruum on vaba. Hea näitena omavalitsuse ja elanikkonna koostööst kõigile meelepärase linnaruumi kujundamisel võib tuua kaasava eelarve raames paigaldatud 100 pinki.

Avaliku ruumi ligipääsetavuse hindamine ei ole regulaarne ega süsteemne. Planeerimisel ei ole läbivalt arvestatud erivajadustega. Turvalisuse ja heakorra tagamisega esineb sageli probleeme.


Väga halb Pigem halb Pigem hea Väga hea

Avaliku ruumi ligipääsetavuse hindamine on regulaarne ja süsteemne. Läbivalt on arvesse võetud erinevaid vajadusi (nt lapsevanker, ratastool, nägemispuudega inimesed jne), mis arvestavad muuhulgas elanike arvamusega. Turvalisus ja heakord on tagatud.

Analüüs

Tartu linnakeskkond soodustab aktiivset liikumist ning tervislikke eluviise. Liikumistingimused jalgsi või jalgrattaga muutuvad järjest paremaks - ehitatakse uusi teid, mis moodustavad ühendatud teedevõrgustiku, linnas on kasutusel rattaringlus osana ühistranspordist. Sellegipoolest on veel pikk tee minna, et kogu linn saaks kaetud piisava hulga turvaliste kergliiklusteedega, mis oleksid omavahel mugavalt ühendatud. Samuti on vaja tööd teha selle nimel, et eri tüüpi liiklejatel oleks oma tänavaruum - uued teed ja tänavad planeeritakse kõik selliselt, et jalgratta ning jalgratta-kergliikuriteed oleksid jalakäijatest eraldatud.

2024. aastast on kavas avada linnaelanikele ka lasteaedade mänguväljakud (pilotprojekt). Küsimuseks on, kuidas saavutada mänguväljakute kasutamine sihipäraselt (laste poolt mängimiseks), mitte luua täiendavaid alkoholitarvitamise paiku.

Olukorra analüüsimine on pidev protsess. Eesti Vabariigis on kehtestatud erinevad nõuded nt "Puudega inimeste erivajadustest tulenevad nõuded ehitisele", "Tee projekteerimise normid" jms. Kõigi nende nõuetega tuleb olemasoleva kinnisvara olulisel rekonstrueerimisel või uute hoonete ehitamisel arvestada. Nõudeid tuleb arvestada ka avaliku ruumi osadele, sh jalgratta- või jalgtee, bussipeatuste, ühistranspordi ja foorisüsteemide planeerimisel. Kaasamine on projekteerimise ja planeerimise loogiline osa. Paraku on näha, et vanem vanuserühm jääb nendest protsessidest kõrvale, nt väheste digioskuste tõttu. Elanike rahulolu kohta kogutakse andmeid, nt Statistikaameti uuringud, meediaküsitlused, Tartu linna erinevad uuringud ja küsitlused jms, ning neid kasutatakse otsustusprotsessis.

Uued ruumid ehitatakse lähtuvalt ligipääsetavuse tingimustest, probleemkohaks on juba olemasolevad hooned ja tänavad. Tartu linnas on keeruline ehitada normikohaselt (reljeefne iseärasus - Toomemägi), tänavad on sageli normist kitsamad. Avalikke WC-sid on vähe, enamik neist ei ole liikumisraskustega inimestele ligipääsetavad.

Linnaliiklus võiks olla rahulik, et lastel oleks turvalisem linnas liigelda ja seeläbi oleks lastele vajalikud asutused, tegevused ja teenused paremini ligipääsetavad. Tänane liiklusruum ei ole andestav ja eksimisel võivad olla väga tõsised tagajärjed.

2.2.4 Alkoholi ja tubakatarvitamist mõjutavad tegurid

Alkoholi ja tubakatarvitamist mõjutavate tegurite hindamine

Hinnangud

Tark planeerimine

Omavalitsuste tasandil on hoovad, millega alkoholi ja tubakatarvitamist suunata või piirata üsna vähesed. Omavalitsusel on võimalus teha vaid kampaaniaid, suunata avalikel üritustel alkoholitarbimist läbi lubade andmise või piiramise ning arvestada linnaruumi planeerimisel üksikute aspektidega. Hästi toimib regulaarne koostöö politseiga. Eriti keeruliseks teeb olukorra aga kõiksuguste alternatiivsete vahenduvõimaluste olemasolu (kullerid, pakiautomaadid, IT-rakendused), mis toetavad illegaalsete ainete kerget kättesaadavust ja levikut, samuti alkoholi kättesaadavust alaealistele. Probleemseid kohti kaardistab politsei, kes paigutab täiendavaid kaameraid ja teostab patrullkäike. Politsei annab linnale teada ka asukohtadest, mille puhul on vajalik teha linnaruumi muutusi, et muuta teatud asukohtades alkoholi tarbimine ebamugavamaks (eemaldada varjavaid pöösaid või pinke vms).

Ravi- ja nõustamisteenused

Koolide tugispetsialistid on koolitatud probleemseid olukordi märkama. Tartu linnas on tagatud sõltuvusprobleemidega inimeste ja nende perede psühholoogiline nõustamine sarnaselt teistele abivajajatele läbi psühholoogilise nõustamisteenuse. Lisaks on Tartu linnal koostööpartnerid (Libertas Kliinik MTÜ), mis viivad läbi programme sõltuvusest vabanemiseks, koostöö on ka "Kainem ja tervem Eesti" programmi raames. Tartus töötavad AA (anonüümsete alkohoolikute) rühmad ja tugigrupid täisealiste sõltuvusprobleemidega inimeste toetamiseks. Tervise Arengu Instituudi rahastusel toimib Tartu linnas mobiilne kahjude vähendamise teenus (buss) ja nõustamist pakutakse apteekides.

Toetavad tegevused

Noorte puhul toetatakse mõnuainete tarbimisest hoidumist eelkõige muude tegevusvõimaluste olemasolu kaudu, et ei tekiks olukordi, kus näiteks igavuse peletamiseks hakatakse aega sisustama erinevaid tervist kahjustavaid aineid tarbides. Oluline on ka positiivsete eeskujude kujunemise toetamine (treenerid, hästi õppimine on populaarne jne).

Alkoholi- ja tubakatarvitamise ennetamise ja vähendamise ei tegeleta järjepidevalt. Ei viida ellu testostlemisi. Ravi- ja nõustamisteenuste korraldus ja kättesaadavus ei ole läbi mõeldud. Toetavad tegevused on ühekordsed.


Väga halb **Pigem halb** **Pigem hea** **Väga hea**

Alkoholi- ja tubakatarvitamise ennetamise ja vähendamise tegeletakse läbimõeldult ja järjepidevalt. Viiakse ellu regulaarseid testostlemisi. Läbi on mõeldud ravi- ja nõustamisteenuste korraldus ja tagatud vajadusel kättesaadavus. Toetavad tegevused on järjepidevad ja süsteemsed.

Analüüs

Riigi tasandil reguleerib alkoholi müüki, ostu ja tarbimist seadus, linn ei näe vajadust eraldi õigusakte kehtestada alkoholi tarbimise reguleerimiseks. Sekkutakse vastavalt vajadusele, nt Pirogovi platsil on lubatud lahja alkoholi tarbimine, välikohvikutes on piiratud alkoholi tarbimine kellajaliselt, lisaks ei tohi avalikus väliruumis alkoholi serveerida ja ei ole lubatud alkoholiletid väliruumis. Koostööd tehakse alkoholi müügikohtadega, et leida võimalusi alkoholi mõistlikuks kasutamiseks. Ürituste ajal, välja arvatud lasteüritused, on alkoholi välimüük lubatud. Samas tuleb iga ürituse läbiviimiseks teha avaliku ürituse teatis, kus on kirjas ürituse kirjeldus, turvalisust tagavad meetmed ning saada luba avaliku ürituse läbiviimiseks.

Omaavalitsusel testostude tegemise õigust ei ole. Politsei teeb kontrolltehinguid vastavalt laekunud informatsioonile. Tartu linn saaks olla aktiivsem lisaks paberimajanduse kontrollile ka tehingute seaduslikkuse kontrollis, sh joobes täiskasvanule müügitehingu tegemine.

Ühe meetmena on võimalik Tartus piirata öist alkoholimüüki kellajaliselt. Selleks oleks vaja uuesti algatada arutelu erinevate osapoolte vahel - mida saab võita öise alkoholimüügi lõpetamisega. Samuti oleks võimalik kampaaniate korras toetada müügikohti läbi müüjate ning turvatöötajate koolituste, et osataks ja julgetaks keelduda alkoholi müümisest selgelt joobes inimestele.

2.2.5 Toitumist ja liikuvat eluviisi mõjutavad tegurid

Toitumist mõjutavad tegurid

Hinnangud

Tark planeerimine

Haridusasutuste toitlustushanked nõuavad mahetooraine kasutamist, jälgitakse tervisliku toitumise soovitusi. Haridusasutustele pakutakse kokkade koolitusi (praktiline toiduvalmistamine), et edendada toiduharidust ja tervislikku toitumist koolides ja lasteaedades. Koostöös haridusasutustega tegeletakse ka toiduraiskamise vähendamisega (toidu tarbimise jälgimine, kadude vähendamine, toiduainete taaskasutus jne). Tartu linnas toimivad toidujagamiskapid, kuhu on võimalik tuua nii kodus ülejäänud toitu (sh aiasaadused) ning tuuakse ka poekettidel või tootjatel ülejäänud toitu.

Nõustamisteenused

Tartu linnavalitsus pakub haridusasutuste toitlustajatele (kokkadele) praktilisi koolitusi - toiduvalmistamine, menüüde planeerimine jne. Tartu linnas tegutsevad eraettevõtluses toitumisenõustajad - linn seda teenust ei rahasta, kuid teenus on linlastele soovi korral kättesaadav.

Toetavad tegevused

Tartu linnavalitsus vahendab riiklikke toitumissoovitusi ja võimendab kampaaniaid, eriti neid, mis puudutavad toitumist haridusasutustes. Linnavalitsuse tervishoiuteenistuses töötab tervisespetsialist, kes on toitumisenõustaja ettevalmistusega ja kes nõustab vajadusel haridusasutusi menüüde koostamisel, toiduhariduse ja -kultuuri õpetamisel lastele jne. Tartus on võimalik rentida endale linnaaiast maatükk, millel soovi korral kasvatada aiasaaduseid.

Allasutustes ei tegeleta järjepidevalt toitlustuse kvaliteediga.

Nõustamisteenuse korraldus ei ole läbi mõeldud ega tagatud. Toetavad tegevused on ühekordsed.


Väga halb Pigem halb Pigem hea Väga hea

Allasutustes tegeletakse järjepidevalt toitlustuse kvaliteediga.

Nõustamisteenuse korraldus on läbi mõeldud ja vajaduselt tagatakse. Toetavad tegevused on järjepidevad ja läbimõeldud.

Liikumist mõjutavad tegurid

Hinnangud

Tark planeerimine

Järjepidevalt toimub jalgteede ja jalgrattateede võrgustiku arendamine turvalise liiklemise toetamiseks (nt tervisliku tänava projekt, jalgrattatänav). Eesmärk on planeerida meeldiv tänavaruum, mis kutsuks liikuma. Korrusmajade juurde rajatakse jalgrattaparklaid, et soodustada jalgrattaga liiklemist. Oluline on, et inimesel oleks võimalik valida erinevate liikumisviiside vahel. Sellel eesmärgil planeeritakse liikuvuskeskusi, kus on võimalik vahetada liikumisviise (auto, buss, jalgratas, jalgsi liikumine). Tartu linn planeerib erinevaid liiklejagruppe lahus liiklema (st enam ei ole üks kergliiklustee, vaid planeeritakse jalgrada ja jalgrattarada eraldi). Plaanis on Tartumaa säästva liikuvuskava koostamine ja tehakse parkimise strateegia, mis hõlmab nii autosid kui kergliikureid. Esimene jalgrattatänav avati 2024. aasta kevadel (Tähtvere tänav). Planeeritakse ka matkamisvõimaluste arendamist - Jänese matkaraja taasavamine. Jalgsi liikumist toetab ka täiendavate pinkide paigutamine linnaruumi.

Turvalisus ja heakord

Äärekive viiakse ristmikel madalamaks, järjest paigaldatakse ka pimedatele mõeldud mummuplaate teede ristumiskohtadesse. Rattaringluse rattaparklaid lisatakse juurde vastavalt vajadusele, laienedes ka lähimatesse omavalitsustesse (Luunja, Külitse, Kõrveküla, Lähte). Planeerimisel arvestatakse, et piirkonnad oleksid võimalikult mitmefunktsionaalsed - et igas piirkonnas oleks inimesi tegutsemas nii päeval kui öisel ajal. Oluline on ka liikumisteede valgustatus ning piisavat läbitavust tagav hooldusgraafik (lumekoristus, prahi puhastamine, prügikastide tühjendamine).

Toetavad tegevused

Tartu linnal on teenuste kättesaadavuse kaardirakendus, kust saab infot, kui hästi on kinnistutelt tagatud ligipääs jalgsi, jalgrattaga ja ühistranspordiga erinevatele teenustele nagu haridusasutused, poed, restoranid jms. Olemas on spordi- ja mänguväljakute kaardirakendus, kus on võimalik saada ülevaade huvipakkuvast objektist (360 kraadi foto, kirjeldus) ja anda ka tagasisidet (nt kui spordiplatsil on heakorraprobleemid või soovitakse mõnd vahendit platsile juurde). 2024. aasta kevadel avati Lodjakoja juures spordi infotahvel, mis pakub treenimisalast teavet ja võimalusi noortest vanadeni, ratastoolikasutajatele ja vaegnägijatele või pimedatele (olemas telefonirakendus ekraanilugerile, mis tutvustab treenimisvõimalusi ja harjutusi). Tartu linnas toimuvad juba mitmeid aastaid tasuta välitreeningud täiskasvanud elanikkonnale, et tutvustada õues liikumise võimalusi, välijõusaale ja nende turvalist ja eesmärgipärast kasutamist. Samuti toimuvad vanematele inimestele kõnniringid, kuhu aeg-ajalt kaasatakse spetsialiste, kes saavad kõndimise käigus anda infot linnas toimuva kohta (nt tutvustatakse vanemaealistele, miks Tartu linnas teatud piirkondi ei niideta või tutvustatakse heaolumeistri tegevusi jne).

Avaliku ruumi planeerimisel ei arvestata muudatuste mõju igapäevasele liikumisele. Turvalisus ja heakord liikumist toetaval taristul ei ole piisav. Toetavad tegevused on ühekordsed.


Väga halb **Pigem halb** **Pigem hea** **Väga hea**

Avaliku ruumi planeerimisel arvestatakse muudatuste mõju igapäevasele liikumisele. Liikumist toetava taristu turvalisus ja heakord on tagatud. Toetavad tegevused on läbimõeldud ja järjepidevad.

Analüüs

Tartu linnavalitsus korraldab koolide ja lasteaedade tootlustust ja sooja toidu kojuvedu eakatele. Lasteaedade ja koolide tootlustushanke tingimused vastavad kehtestatud määrustele toidu kvaliteedi ja tervislikkuse osas, lisaks on tingimusena hankes välja toodud mahetooraine kasutamise osakaal. Uutes hantetes on nõutud liha- ja kalatoitude kõrval ka taimne menüü ja mahetooraine kasutamine vähemalt 50% ulatuses.

2015. aastast on PRIA toel läbi viidud haridusprogramme, mille eesmärk on õpetada lastele, kust toit tuleb, kuidas teha tervislikumaid valikuid, kuidas ise toitu kasvatada. Toimub tihe koostöö Maaülikooli Mahekeskuse, Tartu Maheaia (kogukonnaaed), Eesti Arstiteadusüliõpilaste Seltsi, Taimse Teisipäeva ja Võru maakonna omavalitsustega. Tartu linnavalitsus korraldab koostööpartneritega kokkade praktilisi koolitusi.

Avalike ürituste läbiviimisel vaadatakse linna poolt läbi ürituste teatis ning hinnatakse, kas on vaja teavitada Põllumajandus- ja Toidumetiti tootlustuse läbiviimiseks. Linna enda korraldatavatel üritustel on tagatud tasuta puhas joogivesi, kuid seda nõuet ei ole teistel ürituse korraldajatel. Teavituses on info, kes on kaubanduse korraldaja, kes vastutab kogu üritusel toimuva kaubanduse eest.

Tartus on võimalik rentida kastirattaid, mida võetakse pikaajalisele rendile. Nende mõju inimeste liikuvusele ei ole väikeste kastirattaste arvu tõttu võimalik hinnata.






Probleemkoht on talvine teehoolitus, mis täna ei pruugi rahuldada kõigis talvistes tingimustes kõikide liiklejagruppide vajadusi. Uus hange on plaanis 2027. aastal ning enne seda väga olulisi muudatusi praeguses teehoolituse kvaliteedis teha ei saa.

Haridusasutuste siseruumide ja hoovialade rekonstrueerimisel jälgitakse, et oleksid tagatud liikuma kutsuva ruumi põhimõtted. Plaanis on avada osade lasteaedade õuealad kogukondadele, et väikese laste vanematel oleks võimalik tuttavas ja turvalises keskkonnas õues olla ka ajal, mil lasteaiad on suletud (nt nädalavahetused).

Liikuvust takistab asjaolu, et avalikus linnaruumis ei ole tualette- vanemad inimesed, väikelaste vanemad või terviseprobleemidega inimesed ei pruugi saada pikalt õues viibida. Suvekuudel, kui kergliiklusteede äärde on paigutatud kuivkäimlad, on inimestel võimalik ette võtta ka pikema jalutuskäike. Ka puhkamisvõimaluste (pinkide) olemasolu teede ääres suurendab liikuvust eelkõige nende inimeste puhul, kellel on liikumisraskused (nt vanemad inimesed) ja kelle jaoks pikema vahemaa läbimine puhkamisvõimaluseta võib suunata nad liikumisest loobuma (või kasutama autot).

2023. aastal paigutati Tartu linna kaasava eelarve raames 100 pinki, mille asukoha said linlased ise välja pakkuda ja mille paigaldamisel eelistati just nende sihtrühmade arvamust, kelle jaoks pink on hädavajadus (eakad ja liikumisraskustega inimesed).

2.2 Elukeskkond ja planeeringud. Kokkuvõte

HINNANG		TREND	
4	3 2 1		
		3.0	○ 2.0 2.2.1 Ühistranspordi korraldus
		3.0	○ 2.0 2.2.2 Koolitranspordi korraldus
		↗ 3.0	2.2.3 Avaliku ruumi ligipääsetavus ja heakord
		○ 2.0	2.2.4 Alkoholi ja tubakatarvitamist mõjutavad tegurid
		↗ 3.0	2.2.5 Toitumist ja liikuvat eluviisi mõjutavad tegurid

Kokkuvõte:

Tartu linnakeskkond soodustab aktiivset liikumist ning aktiivseid eluviise. Liikumine jalgsi või jalgrattaga muutub järjest paremaks – tuleb juurde uusi teid, mis moodustavad ühendatud teedevõrgustiku. Linnas on kasutusel rattaringlus ühistranspordi osana. Sellegipoolest on veel pikk tee minna, et kogu linn saaks kaetud piisava hulga kvaliteetse kattega ning omavahel mugavalt ühendatud teedega. Samuti on vaja tööd teha selle nimel, et eri tüüpi liiklejad oleksid turvaliselt eraldatud. Uued teed ja tänavad planeeritakse viisil, mis eraldab liiklejad üksteisest (st enam ei planeerita ühiseid kergliiklusteid, vaid jalgrattateed ja jalgteed eraldi).

Tartu linnas pööratakse linnaplaneerimisel ja avalikus ruumiloomes teadlikult tähelepanu turvalisusele. Asutused, organisatsioonid ja linnakodanikud mõtlevad kaasa ja teevad ettepanekuid, kuidas muuta linnaruumi turvalisemaks. Tartu linna tänavad on hästi valgustatud ning see lisab turvalisust ka öisel ajal. Strateegilised piirkonnad on varustatud turvakaameratega. Korrastatud linnaruum tagab selle, et inimestele meeldib seal piirkonnas liikuda, nad hoiavad oma ümbruskonda ning tegevuste loomine on toonud piirkonda inimesi (tervisesportlased, jalutajad) ja tõstnud oluliselt sealset turvalisust.

Rohelus ning mängu- ja spordiväljakute rohuks kutsub linlasi aktiivselt vabas õhus aega veetma. Tartu linna paiknemine Emajõe kallastel ning seisuveekogude olemasolu loob võimalused nii jalutuskäikudeks veekogude kallastel kui ka suplemiseks, kusjuures seda aastaringsest. Vastavalt linnakodanike ettepanekutele arendatakse sportimis- ja liikumisvõimalusi. **Õues liikumist nii ajaliselt kui distantsilt võivad aga piirata avalike WC-de ja puhkamisvõimaluste puudumine väliruumis.**

Murekoht on täna veel avaliku ruumi (sise- ja väliruumi) ligipääsetavuse eelkõige piiratud liikuvusega inimestele. Ehkki teedevõrgustik areneb, Tartu linnas sõidavad ringi madalapõhjalised bussid, seab piirangu iseseisvusele nii elukohtade ligipääsematus (liftita eluhooned või liftiga eluhooned, milles liftini pääsemiseks tuleb ületada mõned trepiastmed) kui avalike hoonete ligipääsematus. Uute hoonete ehitamisel või vanade rekonstrueerimisel lähtutakse ligipääsetavuse põhimõtetest, kuid vaatamata sellele näeme endiselt takistusi. Kunstihoones on küll trepitõstuk, kuid majja pääsemiseks tuleb saada üles järskudest trepiastmetest või läheneda majale tagaukse kaudu, Eesti Rahva Muuseumi (ERM) siseruum on küll ligipääsetav ratastooliga, kuid majja pääsemiseks tuleb avada väga raskelt avanev uks ja paljud teised näited. Teadvustades probleeme ning kaasates planeeringutesse linnarahvast näeme siiski selle olukorra järk-järgulist paranemist.

Tartu linnas töötab liikuvusspetsialist, kes läheneb liikuvuse teemadele süsteemselt ja kõiki liiklejagruppe arvestavalt. Tähelepanu on tervisliku ja meeldiva tänavaruumi loomisel.

Tartus on võimalus harrastada erinevaid liikuvusiise, huvigrupid ise on aktiivsed endale sobivate liikuvusiiside arendamisel. Nii on Tartus loodud võimalused talisupluseks (Anne kanalisse on paigaldatud seadeldis, mis hoiab talisuplejatele kanalis osa jäävabana), arendatud on discgolfi mängimise võimalusi jne. Tartu Sport soovib tulevikus alustada puudega inimestele sobilike spordivahendite rentimisega, et ka erinevate lisavajadustega inimestel oleks mitmekülgsemad võimalused spordiga tegelemiseks.

Tartu linna haldusterritoorium on suur ning mitmekülgne (nt Annelinn vs Ilmatsalu). Samas asutused, organisatsioonid ning linnakodanikud tahavad ja mõtlevad kaasa, kuidas muuta linnaruumi turvalisemaks ning

teevad ettepanekuid, nt parkide paigaldamine piirkonda, et tuua sinna rohkem inimesi. Ruumiplaneerijad kavandavad parke avaramaks ja sisukamas - kui piirkonnas on võimalus aktiivseteks tegevusteks, liigub seal ka rohkem rahvast, mis muudab õhtustel aegadel piirkonda turvalisemaks (tühjad lagedad pargid vs aktiivsete tegevustega sisustatud pargid). Tartu linna tänavad on hästi valgustatud ning see lisab turvalisust ka öisel ajal. Strateegilised piirkonnad on varustatud turvakaameratega.

Korrastatud linnaruumi tulemusel meeldib inimestele neis piirkondades liikuda ja nad hoiavad ka ise oma ümbruskonda paremini. Hea näide on siin ERM-i piirkond ja Roosi tänav - piirkonna korrastamine ja tegevuste loomine on toonud piirkonda inimesi (tervisesportlased, jalutajad) ja tõstnud oluliselt sealset turvalisust.

TUGEVUSED

- Tartus on liikuvusspetsialist, kes tunneb huvi ka ligipääsetavuse teemade vastu. Tartu linna avaliku ruumi ligipääsetavus paraneb järjepidevalt.
- Tartu linn rekonstrueerib ja avab uusi väljõusaale, laste mänguväljakuid, avab haridusasutuste ümbrust avalikkusele - see võimaldab rohkem ja mitmekesisemaid kodulähedasi liikumisvõimalusi.
- Tervislikule toitumisele pööratakse üha enam tähelepanu. Taimset toitu kasutakse haridusasutuste menüüdes oluliselt enam, kui näiteks 4-5 aastat tagasi.

NÕRKUSED

- Linnaruumi ligipääsetavus on vaatamata pidevale arengule probleem - igale poole ei ole kõigil võimalik saada (vanemad hooned, aga ka tänavaruum).
- Tartu linna teedevõrk on pidevas arengus, kuid endiselt on probleeme näiteks jalgrattateede sidususe ja tervikliku teedevõrgu loomisega, omaette teema on talvine teehooldus.
- Avalike WC-de ja puhkamisvõimaluste puudumine võib piirata inimeste soovi väljas liikuda.

2.3 Osalusvõimalused

2.3.1 Aktiivne kogukond ja kaasamine

Kodanikeühenduste arv

Kodanikuaktiivsuse toetamine

Hinnangud

Tark planeerimine

Tartus tegutseb väga suur hulk erinevaid ühendusi alates korteriühistutest ja lõpetades erinevate väiksemate ja suuremate huvigruppidega. Täna ei ole välja töötatud adekvaatset metoodikat, kuidas aktiivsete kodanikuühenduste arvu hinnata. Hinnanguliselt on kodanikuühendusi Tartu linnas ca 3000, nende hulgas on korteriühistud, mida 2024. aastal on Tartus registreeritud üle 2000. Seega ilma täiendava uuringuta ei ole teiste omavalitsustega võimalik vastavaid andmeid võrrelda. Tartu linna eelarvest rahastatakse mitmeid kodanikuühendusi, sh harrastajad, huvigruppide esindusorganisatsioonid jt. Näiteks rahastatakse regulaarselt puuetega inimeste organisatsioone, erialaühingute (nt arstiteadusüliõpilased) tegevust projektipõhiselt. Tegevustoetuste kaudu toetatakse huvitegevust, vabatahtlikku tegevust jne. Linn toetab näiteks asumiseltse rahaliselt - toetus kuni 3500 EUR kalendriaastas, millest igapäevategevuste toetus on kuni 1000 eurot ning ülejäänu avalikkusele suunatud oma linnaosa, alevikku või küla tutvustava sündmuse korraldamise toetus. Kohalik kultuuri- ja spordielu ning noorsootöö (sh huviharidus ja -tegevus) baseerub peamiselt koostööpartneritel, kelle tegevust rahastatakse läbi mitmete toetusmeetmete. Ärinõuandla korraldab Tartumaa MTÜde tunnustamisüritust. Tartu linn korraldab igal aastal ka kaasavat eelarvet, mitmesuguseid temaatilisi kaasamisüritusi (koduaedade elurikkuse suurendamine, rattateede põhivõrgu arendamine jms), millega aktiveeritakse kodanikuühendusi ja algatusi.

Toetavad tegevused

Linn tunnustab regulaarselt valdkonnas silmapaistvamaid tegijaid, sündmusi ja algatusi. Töö noortega toimub läbi noorsootöökeskuse. Eakate sotsiaalsete tegevustega, sh huvitegevus, haridus, tegelevad eakate organisatsioonid Tartu linna rahalisel toel. Linnaosapäevad ja kodukohvikute päevad toimuvad seltside enda algatusel - tegemist ei ole täna enam delegeerimisega, linn on tegevuse algatanud ja linnaosaseltsid on selle korralduse aastatega üle võtnud. Linn on osa tegevusi delegeerinud enda hallatavatele asutustele ja äriühingutele (Tiigi Seltsimaja, Tartu Turg, Tartu Sport).

Kogukonna ja kodanikeühenduste kaasamine kohaliku elu korraldamisesse ja strateegilisse planeerimisse ei ole järjepidev ega tulemuslik. Toetus ja koostöö on vähene. Toetavad tegevused on ühekordsed.


Väga halb Pigem halb Pigem hea Väga hea

Kogukonda ja kodanikeühendusi kaasatakse järjepidevalt ja tulemuslikult nii kohaliku elu korraldamisesse kui strateegilisse planeerimisse. Tagatud on pidev tugi ja toimub tihe koostöö. Toetavad tegevused on järjepidevad ja läbimõeldud.

Analüüs

Linn on märganud arenguvajadusi ning teinud vastavalt sellele plaane. Tartlased on aktiivsed kogukonnaliikmed, kes osalevad linnaelu kujundamises. Linn on teinud tartlastele kättesaadavamaks arvamuse avaldamise võimaluse - ühisarutelud linnaosades, kaasav eelarve, infotelefon 1789, "Ametnik vastab" rubriik jm - tartlased kasutavad neid võimalusi aktiivselt.

Linnaelu puudutavad suuremad otsused langetatakse koostöös tartlastega.

Linnaosade esindamine on täna ebaühtlane, sest mitmetes linnaosades puudub esindusorganisatsioon. Oluline on algatus rohujuuretasandil, linn ei saa sunniviisiliselt suunata, kuid saab toetada, nt läbi asumiseltside toetuse.

Kaasav eelarve ei ole viimastel aastatel oluliselt muutunud. Ideed on läinud sisukamaks, tehakse olulist eeltööd ja arutatakse huvigruppidega ideed põhjalikult läbi. Samuti tehakse kampaaniat oma idee tutvustamiseks. Pidevalt on laiendatud hääletajate ringi - võimalus on antud noortele alates 14. eluaastast ja Tartus õppivatele noortele, kes ei ole Tartusse sisse kirjutatud.

Hea kogemus oli ka kliimakogu läbiviimine nii linnale kui osalejatele. Meetodit kavatsetakse rakendada ka edaspidi.

Kõige tulemuslikumad on olnud konkreetse teema või piirkonna kaasamised (nt kortermajade renoveerimised, EKA varjualuste projekt, arengukava arutelu noortevolikoguga ja eakatega). Nende kaudu on lisandunud kõige enam uusi osalejaid. Ka südalinna kultuurikeskuse kaasamistegevused on andnud väga palju sisendit ettepanekutena ja õppimiskohti, kuidas kommunikeerida, kelle ettepanekuid arvestada.

2.3.2 Kohalik kultuurielu

Kohaliku kultuurielu erinevad aspektid

Hinnangud

Nõudlus ja pakkumine

Tartus on rikkalik ja mitmekülgne kultuurielu. Tartus ja Tartu maakonnas toimub igal aastal üle 5000 erineva sündmuse (Kultuuriaknas registreeritud), millele lisanduvad kinoseansid ja teatrietendused. 2020. aasta kultuuris osalemise uuringu järgi on Tartu linna vastajatest 80,6% osalenud mingil määral kultuurielus. Soovi korral endale huvi pakkuvaid kultuurisündmusi leiab sama uuringu järgi 61,6% vastajatest. Tartu ja tartlased uuringu järgi on 85% rahul kultuuriasutuste kättesaadavusega, 84% raamatukogudega, 74% rahul meelelahutuskohtadega.

Rahastusmudel

Kohalik kultuuri- ja spordielu ning noorsootöö (sh huviharidus ja -tegevus) baseerub peamiselt koostööpartneritel, kelle tegevust rahastatakse läbi mitmete toetusmeetmete. Kultuurivaldkonna meetmetele on linnaeelarvest panustatud suhteliselt stabiilselt ligikaudu üks miljon eurot aastas. Viimastel aastatel on märgatavalt toetanud kultuurielu elavnemist ka Euroopa Kultuuripealinn 2024 protsess (täiendavad rahalised vahendid).

Inimkesksus

Tartu linn on üsna hästi ühistranspordi võrgustikuga (bussid, jalgrattaringlus) kaetud. Samuti on suuremate kultuuriasutuste juures olemas parkimisvõimalus nii autodele kui ka jalgratastele. Erivajadustega arvestatakse nii palju, kui see on võimalik (teatrietenduste kirjeldustölge, silmusvõimendi, viipekeele tõlge noortesündmustel). Kultuuripealinn on loonud ligipääsetavuse juhendi. Kultuuriaknas on sündmuse ligipääsetavuse kirjeldus. Piktogrammide on raamatukogudest kolmes hoones viiest. Kuna taristu on suhteliselt vananenud, siis ei pruugi siseruumides toimuvad sündmused olla kergesti ligipääsetavad. Kõige

suuremad kitsaskohad on vaimse tervise murede ja intellektipuudega inimeste ligipääsetavuses, mille osas on kohandused veel vähelevinud. Kultuurielus osalemise uuringu järgi (2020. a andmetel) osaleb kultuurielus 47,5% vastanutest, kellel on puue.

Teenuse nõudlust ja vajadustele vastavust ei analüüsita regulaarselt. Rahastusmudel ei ole jätkusuutlik. Teenuse osutamisel ei ole piisavalt arvestatud inimkeskse lähenemise aspektidega.


Väga halb Pigem halb Pigem hea Väga hea

Teenuse nõudlust ja vastavust vajadustega analüüsitakse regulaarselt ning vajadusel reageeritakse. Rahastusmudel on jätkusuutlik. Teenuse osutamisel on arvestatud inimkeskse lähenemise aspektidega.

Analüüs

Tartlased on aktiivsed kultuurikorraldajad ja kultuuritarbijad. Kultuurikorraldajad on ühtlasi ka nõ tavalised linnakodanikud. Asumiseltsidele on olemas eraldi meetmed, et soodustada kohalikku seltsielu. Kultuurikorraldajad, kes soovivad kogukondadega koostööd teha, saavad kultuuriosakonnalt vajalikud kontaktid koostööks. Toetuste taotlused on aasta-aastalt üsna stabiilsed. Linnal on 100-150 partnerit, kes püsivalt linnas kultuuri tegevusi korraldavad ning toetust taotleavad. Valikut kultuuri tarbida on nii neile, kes käivad pidevalt üritustel, kui neile, kes käivad harva.

Valdkondlik ekspertkomisjon (valdkondade eksperdid), mis aitab suuremaid toetusmeetmeid hinnata, on kaasatud toetusmeetmete arendusprotsessi. Sündmuste toetamise eesmärk on tagada, et sündmusi toimuks võimalikult laiale publikule. Seetõttu saavad toetust nii suured üritused kui ka väiksemad nišiüritused. Iga taotleja peab selgelt sõnastama enda sündmuse rolli Tartu kultuurimaastikul. Ürituste rahastamine linnaeelarvest on püsinud enam-vähem stabiilsena. Mõningal määral on toetussummad küll kasvanud, kuid kallinenud hindade juures ei ole see kaasa toonud toetatavate sündmuste arvu kasvu.

Tartu linnas on väga lai valik erinevaid üritusi kultuuritarbimine ei ole easpetsiifiline (välja arvatud lapsed, kellele on suunatud lasteüritused). Traditsioonilisi kultuuriväljundeid on piisavalt, samuti on piisavalt nišiüritusi. Paljud inimesed tarbivad kultuuri seinast sein (nn kultuuri omnivoorid). Tartu linnas saab kultuurielust osa nii tasuta kui ka piletiga, seejuures pileti hinnad on ka väga erinevas suurusjärgus. Tasuta toimuvad suuremad vabaõhusündmused, näiteks Vanemuise suvekontsert, Autovabaduse puistee, Tartu linna päev, jõululinn, tarkuse päev, lastekaitsepäev jm.

Kultuuriasutuste ja teiste avalike asutuste kavandamisel on esmane ja kõige olulisem otsus asutuse asukoht ja juurdepääsetavus - jalgsi, rattaga, ühistranspordiga ja erasõidukiga.

Ligipääsetavusega on probleeme, eriti kui asutus tegutseb vanemas hoones või hoones, mis ei ole ehitatud avaliku ruumi eesmärgiga. Liikumispiirangutega inimesed peavad oma liikumisi oluliselt rohkem ette planeerima, korraldama (transport, saatja, kokkulepe korraldajaga jm) ning spontaansid külastusi kultuuri sündmustele võib seetõttu olla vähem. Võimalusi saada investeeringuteks toetusi on koroonatingimustes olnud vähe. Eesmärk on jätkata linna poolt investeeringutoetuste andmist. Investeeringutoetust antakse vahemikus 5000-10 000 EUR, mille eest saab teha väiksemaid remonte sanitaarruumides, soetada tehnikat, ehitada ruume Päästeameti nõuetele vastavaks.

Investeeringute puhul ei ole ligipääsetavus olnud prioriteet - pigem on tegemist ventilatsioonisüsteemi või katuse parandamisega, mis on kiireloomulisem vajadus. Ka uute hoonete puhul esineb ligipääsetavuses takistusi, nt rasked välisused, paar trepiastet maja ees, vajadus ette helistada, et pääseda majja tagaukse kaudu jne.

Võimalusi on palju ja erinevaid, kultuurivaldkond areneb ja uueneb läbi aja - uued tegijad, uued ideed, käiakse kaasas publiku soovide ja vajadustega. Kui oskused oma töös kaasata inimesi, kellel ei ole veel olnud ligipääsu

üritustele, paranevad, peaks ühtlasi arenema ka kultuurikorraldus, et pakkuda veelgi laiemale publikule võimalusi kultuurist osa saada. Oma publikuga suhtleb kultuurikorraldaja, kuid linn saab pakkuda juhendamist ja tuge selleks, et seda dialoogi alustada ja läbi viia.

Välja võib tuua, et südalinna kultuurikeskuse planeerimisel on regulaarselt kaasatud erinevaid sihtgruppe ja erivajaduste inimeste esindajaid. Tartu 2024 meeskonnas on ligipäasetavuse spetsialist, kes nõustab erinevate sündmuste läbiviimist (sh oma produktsioon ja programmi kuuluvad partnerite sündmused).

2.3.3 Võimalused noorsootöös osalemiseks ning osalus- ja kuuluvuskogemuse saamiseks

Noorsootöö ja huvihariduse kättesaadavus KOV-is

Noorsootöö erinevad aspektid

Hinnangud

Tark planeerimine

Tartu linn pakub erinevaid noorsootöö tegevusi nii noortekeskuste (mida koordineerib allasutusena Tartu Noorsootöö Keskus), huvikoolide ja -tegevuste näol. Lisaks aitavad noorsootööd korraldada noorteorganisatsioonid ja -ühendused. Tartu Noorsootöö Keskuses tegutseb 5 noortekeskust noortele vanuses 7-11 ja 12-19 eluaastat. Noortele vanuses 20-26 aastat pakuvad noorsootöö tegevusi mitmed noorteorganisatsioonid (näiteks ÜKSA, tudengiorganisatsioonid jpt). Lisaks algatas kultuuriosakond aastal 2024 NEET noori toetava projekti "Tartu linna noortegarantii tugisüsteem 2024-2027", mille kaudu toetatakse noori vanuses 16-29 liikumaks tagasi kooli, tööle või haridussüsteemi. Tartu linnas tegutseb Tartu linna noortevolikogu, kes on linnavolikogu juures tegutsev nõuandva õigusega osaluskogu, mis esindab Tartu noorte huve. Noortevolikogu valitakse kaheks aastaks ja hetkel on volikogus 17 liiget, kes esindavad Tartu linna eri paiku. Tabelis on toodud noortekeskuste unikaalsete külastuste arv, kuna osalevate noorte andmeid ei saa andmekaitse ja töökorralduslike reeglite tõttu koguda.

Rahastusmudel

Noortevaldkonna eelarve (ca 7 miljonit eurot) Tartu linnas on jaotatud ära huvihariduse ja -tegevuse (üle 6 mln euro) ja noorsootöövaldkonna vahel (ligi 1 mln eurot). Tartu Noorsootöö Keskuse eelarve on 2024. aastal 887 tuhat aastas (palgad ja tegevuskulud), tööl on 30 noorsootöötajat (kelle hulka kuulub lisaks spetsialistidele ka juhatus). Tartu Noorsootöö Keskus toetab noorte omaalgatusprojektide (NOA) kaudu noorte ideede elluviimist, kus noorel on oma idee teostamiseks võimalik küsida kuni 500 eurot toetust. Tartu linna kultuuriosakonna kaudu toetatakse Tartu linna noortevolikogu tööd noortele suunatud osalus ja kaasamise tegevuste elluviimiseks. Näiteks korraldavad noortevolikogu liikmed osaluskohvikuid ja kohtumisi õpilasesindustega, viivad ellu küsitlusi noorte seas, et noorte hääl linnas kuuldavaks teha. Sellele lisanduvad projektid ja toetused. Noorsootöö projektide toetuste kogumaht aastal 2024 oli 80 000 eurot, mis jaotati ära noorsootöö suur- ja väikeprojektide vahel. Huvihariduse ja -tegevuse valdkonnas on peamised teenuse osutajad eraõiguslikud koostööpartnerid, keda toetatakse läbi mitmete toetusmeetmete: huvihariduse tegevustoetus (ca 2,8 mln eurot), huvihariduse preemia (70 tuhat eurot) ja huvihariduse arengutoetus (ca 90 tuhat eurot). Huvihariduse ja -tegevuse eelarvest ca 3 mln eurot moodustavad kolme munitsipaalhuvikooli ülalpidamiskulud. Noortevaldkonna rahastus Tartu linnas on pigem olnud tõusujoones, võttes arvesse erinevaid toetuseid ja projektide kaudu saadud lisatuge.

Inimkeskus

Tartu linn viib läbi regulaarselt erinevaid valdkonnaüleseid küsitlusi (noorsootöö rahulolu uuring, kvaliteedihindamine) ning kohtumisi valdkonna esindajatega. Tulemustega arvestatakse valdkonna sisutöö tegemisel ja planeerimisel. Tartu Noorsootöö Keskus on oma teenust analüüsinud selliselt, et kõikidel noortel oleks võimalus osaleda noortekeskuse tegevustes. Näiteks on loodud Anne Noortekeskuse ligipääsetavuse juhised - <https://tntk.tartu.ee/anne-noortekeskus-ligipaaasetavus/>. Lisaks on mitmeid rahvusvahelisi projekte, mille teemaks on erivajadustega noorte kaasatus (näiteks Inclusion is On, mille projekti eesmärk oli kaasata erineva taustaga noori).

Noorsootöö olukorda ei analüüsita regulaarselt ning ei ole loodud piisavalt võimalusi kohaliku elu korraldamisse panustamiseks. Rahastusmudel ei ole jätkusuutlik ega taskukohane osalejale. Tegevuste pakkumisel ei ole arvestatud kõigi vanuserühmade vajaduste ja huvidega (sh erivajadused).

○ ○ ○ ●
Väga halb Pigem halb Pigem hea Väga hea

Noorsootöö olukorda analüüsitakse regulaarselt ning noortele on loodud võimalused kohaliku elu korraldamisse panustada. Rahastusmudel on jätkusuutlik ja osalejale taskukohane. Tegevuste pakkumisel on arvestatud erinevate vanuserühmade vajaduste ja huvidega (sh erivajadused).

Analüüs

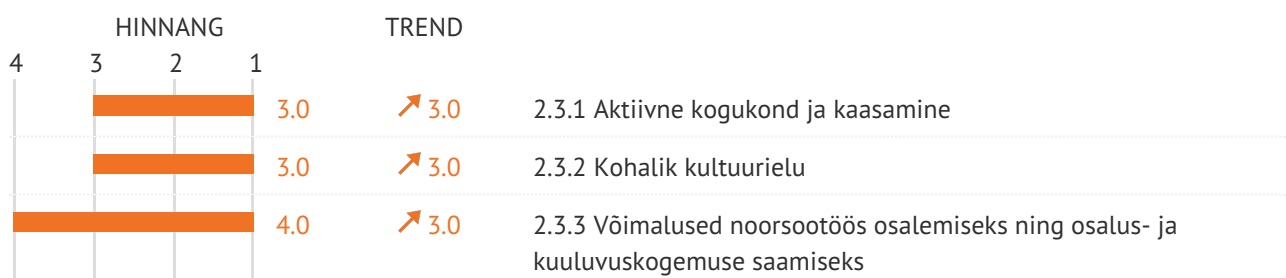
Tartu linna noortel on mitmeid võimalusi osaleda neid huvipakkuvates tegevustes. **Kättesaadav on nii huviharidus, sportimisvõimalused kui osalusvõimalused noorsootöös.** Tartu linnas tegutseb Tartu Noorsootöö Keskus, mis tegutseb kolmes noortekeskuses üle linna, pakkudes noortele mitmekülgset tegevust ning eneseteostusvõimalusi.

Noorte huvitegevuse võimalused on koondatud [huvitegevuse kaardile](#). Lisaks on noortel võimalus suveperioodil osaleda malevas ja erinevates laagrites. Samuti saavad aktiivsemad noored osaleda Tartu Noortevolikogu töös.

Tartu koolides on tugev õpilasfirmade kultuur. Varajast ettevõtlust ja avastuskirge toetab muuhulgas Teaduskeskus AHHA.

Tartus tegutses 2023/2024. õppeaastal 88 huvikooli, neist 84 erahuvikooli. Lisaks on oluline välja tuua, et Tartu linnas on 67 koostööpartnerit spordi valdkonnas ja 70 partnerit muu huvihariduse ja huvitegevuse valdkonnas, kes pakuvad noortele regulaarset tegevust koolipäeva väliselt. See tähendab, et Tartu linn toetab 137 eraõigusliku ühingu tööd ning lisaks 4 munitsipaalhuvikooli tegevust. Kõik koostööpartnerid ei ole huvikoolid, kuid kvaliteetseks õppetevuseks on kõigil neil 137 koostööpartneril esitatud linnale 1-6 aasta tegevuskavad või õppekavad. Seetõttu ei ole adekvaatne lugeda kokku ainult huvikoolide ning sealsete õppijate arvu.

2.3 Osalusvõimalused. Kokkuvõte



Kokkuvõte:

Tartu linnas on väga lai valik erinevaid kultuurivaldkonna sündmusi, kaasamisvõimalusi ja noortele suunatud ettevõtmisi. Kõigis kolmes valdkonnas on valikud muutunud mitmekesisemaks. Probleemiks võib olla pigem liialt lai valik.

Kaasamisürituste puhul jälgitakse, et ruumid on kõigile ligipääsetavad (nt lifti olemasolu). Ka osalejad on muutunud nõudlikumaks.

Tartu linn on küllalt looduslähedane ning puhas keskkond, kus inimestel on hea elada. Tartu linna paiknemine Emajõe kallastel, reljeefsus (Toomemägi, Riia mägi, Narva mägi, Jakobi mägi) ning ajalooliselt kujunenud kitsas tänavatevõrk annab linnale ilmet, kuid teisalt loob väljakutseid avaliku linnaruumi ligipääsetavuse tagamisel.

Hea koostöö nii ettevõtjate, kõrgkoolide, meditsiinisüsteemi kui linnakodanikega annab Tartule võimaluse saada uusi ideid, olla innovaatiline linnaelu planeerimisel ning lahendada linnarahva jaoks olulisi probleemikohti. Kaasav eelarve on vaid üks näide linnaelanike laiaulatuslikust kaasamisest linnaelu kujundamisse - lisaks on igaühel võimalus esitada oma ideid, arvamusi ja murekohti läbi linna infotelefoni, sotsiaalmeedia või "Ametnik vastab" rubriigi, taotleda rahastust oma ideedele ja projektide teostamiseks või laiemalt avalikkust kaasavateks sündmusteks jpm.

Tartu linna murekohad on Eestile sarnaselt seotud rohke alkoholitarvitamisega, mis on tihtipeale seotud kuritegevuse ning õnnetusjuhtumitega. Ehkki tartlane üldjuhul hoiab oma tervist ning Eestist keskmiselt hindavad just tartlased oma tervist heaks või väga heaks, puudub täna veel toimiv ennetus- ja sekkumismehhanism, et aidata neid, kes erinevatel põhjustel ei oska või ei saa teha enda tervise jaoks parimaid valikuid. Rohkem tähelepanu tuleb pöörata nii alkoholi tarvitamise häirega inimestele kui inimestele, kes on muude sõltuvuste küüsis, nt hasartmäng, toksikomaania või nutisõltuvus.

TUGEVUSED

- Hea koostöö Tartu linnavõimude, linnarahva ning erinevate asutuste vahel (võimalus kaasa rääkida linnaelu arendamises, esitada oma ideid ning teha ettepanekuid).
- Mitmekülgne, tegevusterohke ja meeldiv linnakeskkond rohealade ning aktiivset liikumist soodustavate paikadega.
- Väga lai valik mitmesuguseid sündmusi erinevatele sihtgruppidele.

NÕRKUSED

- Avaliku ruumi ja sündmuste ligipääsetavus erivajadustega inimestele on piiratud.
- Alkoholi hea kättesaadavus tingib mitmeid heakorra ja turvalisuse probleeme, on aluseks kuritegevusele ning õnnetustele.

3. Universaalsete teenuste kättesaadavus ja kvaliteet

3.1 Tervishoiuga seotud universaalsed teenused

3.1.1 Esmatasandi tervishoiuteenus kättesaadavus

Esmatasandi tervishoiuteenus

Kirjeldused ja hinnangud

Nõudlus ja pakkumine

Tartu linna teeninduspiirkonnaga perearstinimistuid on 68, kokku 8 tegevuskohas. Väikseim nimistu on ligi 1300 patsiendiga ning suurim nimistu üle 2600 patsiendiga. Tartu linnas asub Eesti suurim tervisekeskus (Raatuse Tervisekeskus, avati 2021. aastal), lisaks avati 2019. aastal Annelinnas Tartu tervisekeskus. Renoveeritud on Maarjamõisa Tervisekeskus. Perearsti või eriarsti juurde pääsemiseks on võimalik vajaduse korral kasutada sotsiaaltransporti. Uutes tervisekeskustes on tagatud ligipääs liikumiskustega inimestele (parkimiskohad, lift, laiad trepid). Teenuse kättesaadavust toetab ravikindlustamata isikute esmatasandi tervishoiuteenuste (perearstiabi) rahastamine, mis võimaldab perearstil võtta vastu kindlustamata patsiente ning neid suunata vajadusel uuringutele ning eriarsti vastuvõttu. Ravikindlustamata isik tasub ise eriarsti vastuvõtu 5 eurot visiiditasu. Tervisekeskustes on lisaks perearstile olemas ämmaemand ja füsioterapeut, lisaks mitmed teised teenusepakkujad (apteek, eriarstid, abivahendite poed). Tartu Tervisekeskus pakub võimalust väikelaste ujutamiseks, lisaks osutab seal Tartu Ülikooli Kliinikumi Psühhiaatriakliinik vaimse tervise teenuseid lastele ja noortele. Viimastel aastatel on saagenenud olukorrad, kus tartlane ei leia endale perearsti, kuna perearstinimistutes on vähe vabu kohti ja uusi patsiente vastu ei võeta. Samuti on jätkuvaks murekohaks välistudengitele perearsti leidmine, kuid siin tulevad appi erasektori algatustena veebipõhised mitmes keeles tervishoiuteenuseid pakkuvad lahendused, mis toetavad inimest kiireloomulise terviseküsimusega, mille puhul ei ole aga põhjendatud EMO külastamine.

Rahastusmudel

Tervishoiuteenuseid rahastab Tervisekassa. Tartu linn pakub omalt poolt lisarahastust läbi ravikindlustamata isikute visiiditasude maksmise ja koduõendusteenuse osutajate toetamise. Lisaks töötavad suuremates tervisekeskustes (Raatuse Tervisekeskus, Tartu Tervisekeskus, Maarjamõisa Tervisekeskus) Tartu linnavalitsuse koosseisulised hoolduskoordinaatorid, kes pakuvad esmatasandi tervishoiusüsteemis tuge ja nõustamist sotsiaalteenuste korralduse osas. Tartu linnavalitsus on mitmel aastal kasutanud vaimse tervise teenustoetuse riiklikku rahastust, et parandada vaimse tervise teenuste (tasuta) kättesaadavust. Meetme kasutamist jätkatakse kuni rahastuse jätkumiseni.

Inimkeskus

Esmatasandi tervisteenused on tartlastele kättesaadavad. Kodulähedast ja kvaliteetset terviseabi pakuvad uued tervisekeskused. Annelinnas elab ligi veerand Tartu linna elanikkonnast, kelle jaoks arstiabi ja toetavate teenuste kättesaadavus paranes tänu täiesti uue keskuse avamisele 2019. aastal. Veidi problemaatiline on tartlastel endale perearsti leidmine, ehkki Terviseameti info kohaselt on nimistutes vabu kohti. Kiireloomuliste terviseküsimuste korral aga on võimalik saada nõu üleriigiliselt perearsti nõuandetelefonilt või kasutada veebirakendusi nt minudoc.ee. Noored

saavad seksuaaltervise alast nõu mugavalt Lõunakeskuses seksuaaltervise nõuandlast. Samuti on noortel võimalik saada seksuaaltervise alast nõustamist Noorte nõustamiskabinetist Vaksali tänaval. Teenus on kuni 26-aastastele noortele tasuta.

Teenuse nõudlust ja vajadustele vastavust ei analüüsita regulaarselt. Rahastusmudel ei ole jätkusuutlik ega arvesta kasutaja maksevõimet. Teenuse osutamisel ei ole piisavalt arvestatud inimkeskse lähenemise aspektidega.


Väga halb Pigem halb Pigem hea Väga hea

Teenuse nõudlust ja vastavust vajadustega analüüsitakse regulaarselt ning vajadusel reageeritakse. Rahastusmudel on jätkusuutlik ja arvestab kasutaja maksevõimet. Teenuse osutamisel on arvestatud inimkeskse lähenemise aspektidega.

Analüüs

Esmatasandi tervishoiuteenuste kättesaadavus Tartu linnas on hea, kusjuures teenuse osutamise mugavust ja kvaliteeti on parandanud uute tervisekeskuste valmimine ja olemasoleva renoveerimine. See on võimaldanud teha tervishoiuteenuse osutamiseks mõeldud ruumid ligipääsetavaks erineva vajadusega inimestele. Tervisekeskustes on lisas perearstidele teisi spetsialiste (eriarstid, hambaarstid, logopeedid, ämmaemandid, füsioterapeudid) ja teenuseosutajaid (apteek, invatarvete poed jne).

Tartu linn toetab koduse õendusabi teenuseosutajaid rahaliselt, et võimaldada kvaliteetsemate vahendite kasutamist või õendusabi mahu suurendamist. Ravikindlustamata isikute perearstivisiitide ning esmaste uuringute, analüüside ja vajadusel eriarsti visiidi eest tasub Tartu linn perearstile arve alusel. Tartu linna lapsed on SA Tartu Ülikooli Kliinikumi erakorralises vastuvõtus (mitte ainult EMO) vabastatud visiiditasu maksmisest.

Keerulisemaks on muutunud tartlastel ja välistudengitel endale perearsti leidmine, ehkki Tervisekassa andmetel on nimistutes veel vabu kohti. Ajutiselt perearsti puudumist leevendab üleriigilise perearsti nõuandetelefoni kättesaadavus ja tasuline veebilahendus nt minudoc.ee, kus on võimalik saada arstilt kiiresti tervisealast nõu, seejuures pakutakse teenust erinevates keeltes.

3.1.2 Eriarstiabi kättesaadavus

Eriarstiabi teenus

Kirjeldused ja hinnangud

Nõudlus ja pakkumine

Tartu linnas asub suur tippmeditsiinikeskus, kus on olemas mitmete erialade spetsialistid. Samuti on lisaks Tartu Ülikooli Kliinikumile mitmeid teisi teenuseosutajaid, kellel on teatud teenuste osas Tervisekassaga teenuseosutamise leping. Sellegipoolest on inimestel sageli keeruline saada sobiva eriarsti vastuvõtule - mõneti keeruline broneerimissüsteem (eakatele või väiksemate digivõimetega inimesele ebasobivad lahendused üleriigilise digiregistratuuri või e-broneerimissüsteemi näol) ja teatud erialadele pikad ootejärjekorrad on tänane reaalsus. Kohati võib selle olukorra taga olla ka inimeste teadmatus võimalusest külastada Tervisekassa rahastusel eriarste ka mujal kui Tartu Ülikooli Kliinikumis. Näiteks on erinevaid teenuseosutajaid tervisekeskuste juures (nt Confido) kui ka eraldiseisvaid kliinikuid näiteks Kliinik Elite, Medita või Meliva Qvalitas ja mitmed teised.

Rahastusmudel

Eriarstiabi rahastab Tervisekassa. Tartu linn tasub ravikindlustamata

isikute esmatasandi arstiabi, seejuures perearsti suunamisel eriarsti esmased vastuvõttud. Lisaks on Tartu linn mitme aasta vältel taotlenud riiklikku rahastust vaimse tervise teenuste tasuta pakkumiseks.

Inimkesksus

Eriarstiabi füüsiline kättesaadavus Tartu linnas on väga hea. Probleemkohaks võib olla pikk ootejärjekord mitmetele erialadele või kohati keeruline broneerimissüsteem.

Teenuse nõudlust ja vajadustele vastavust ei analüüsita regulaarselt. Rahastusmudel ei ole jätkusuutlik ega arvesta kasutaja maksevõimet. Teenuse osutamisel ei ole piisavalt arvestatud inimkeskse lähenemise aspektidega.


Väga halb Pigem halb Pigem hea Väga hea

Teenuse nõudlust ja vastavust vajadustega analüüsitakse regulaarselt ning vajadusel reageeritakse. Rahastusmudel on jätkusuutlik ja arvestab kasutaja maksevõimet. Teenuse osutamisel on arvestatud inimkeskse lähenemise aspektidega.

Analüüs

Tartu linnas pakutakse eriarstiabi nii Tervisekassa rahastusel kui tasuliste vastuvõttudena. Eriarstiabi esmaste vastuvõttude ning uuringute ja analüüsidenä on tagatud ravikindlustamata isikutele läbi perearstide - perearsti saatekirja alusel ning eelneval kokkuleppel Tartu linnavalitsusega, tasub Tartu linn tarlaste eriarstivisiidid.

Eriarstide vastuvõttu pöördumiseks näiteks liikumisraskuste korral on võimalik kasutada sotsiaaltranspordi. Vastavalt vajadusele abistavad inimest arsti juures käimisel ja asjaajamisel koduteenuse osutajad, heaolumeistrid, hoolduskoordinaatorid või hoolekandespetsialistid. Teenuse ostuamisel väljaspool kohalikku omavalitsust on abistatud inimest sotsiaaltranspordi korraldamisel, samuti saadetud klienti arstivisiidil.

Eriarstiabi korraldus on aga riiklik, mitte kohaliku omavalitsuse tasandi küsimus. Sestap on keeruline hinnata, kui palju hinnatakse teenuse nõudlust ja vajadust ning kuivõrd jätkusuutlik on praegune rahastusmudel. Lisaks füüsiliselt eriarsti vastuvõttu jõudmisele võib olla probleemiks visiidiaja saamine, kuna sageli käib registreerimine läbi digisüsteemi, mida vanem (kuid mitte ainult) elanikkond ei oska kasutada. On tulnud ette olukordi, kus ühtegi vaba visiidiaga ei ole pakkuda, kuid ootejärjekorda samuti ei lisata. Sellistel puhkudel on inimest abistanud hoolduskoordinaator, kes teeb inimese eest korduvalt telefonikõnesid kuni eriarstiaja saamiseni -see aga ei ole mõistlik kohaliku omavalitsuse ressursi kasutamine.

3.1.3 Koolilaste tervise ülevaatused

Koolilaste tervise ülevaatused

Hinnangud

Ennetavad teenused

Koolilaste tervise ülevaatus tulemusi analüüsib koolitervishoiuteenuse osutaja. Sellele tuginedes on teenuse osutajal võimalik teha ettepanekuid teenuse osutamiseks, vajalike vahendite soetamiseks, vajalike koolituste korraldamiseks. Tervisekontrolli tulemuste põhjal koostab õde vastavalt vajadusele ja probleemidele õendusplaani. Vajadusel kaasatakse kooli juhtkond ja õpetajad, nt nägemishäirete korral on vajalikud teatud ümberkorraldused. Tartu linn on viimastel aastatel panustanud rohkem kooli tervishoiutöötajate pädevuste tõstmisesse vaimse tervise probleemide osas (kuidas märgata sõltuvusprobleemiga,

söömisprobleemiga, ärevusega, suitsiidikahtlusega noort - kuidas reageerida ja aidata).

Tugi abivajajatele

Sagedasemad kaebused õpilastel on peavalu, kõhuvalu, vaimse tervise probleemid. Terviseprobleemidest esineb sagedamini rühihäireid, nägemishäireid, unehäireid või ebapiisavat und, ülekaalulisust (stabiliseerumas, ehk on abi olnud erinevatest sekkumistest näiteks liikuma kutsuv kool). Suuremat kasvutrendi näitavad vaimse tervise probleemid, sealhulgas enesevigastamine. Vaimse tervise probleemid avalduvad kõikides kooliastmetes.

Toetavad tegevused

Tervise teemalised valikkursused toimuvad õdede juhendamisel kahes koolis (Hugo Treffneri Gümnaasium ja Kristjan Jaak Petersoni Gümnaasium). Paljudes põhikoolides viivad õed läbi inimeseõpetuse tunde (seksuaalkasvatus, puberteet, nakkushaigused, riskikäitumine, esmaabi).

Ennetavaid teenuseid ei ole piisavalt. Tugi abivajajatele ei ole piisav. Toetavad tegevused on ühekordsed.


Väga halb Pigem halb Pigem hea Väga hea

Ennetavad teenused on piisavalt ja vastavad vajadustele. Tugi abivajajatele on kättesaadav ja vastab vajadustele. Toetavad tegevused on läbimõeldud ja järjepidevad.

Analüüs

Tartu linnavalitsuse tervishoiuteenistus on Tartu linnas toimetavate koolitervishoiuteenuse osutajatega pidevas kontaktis. Õe ja kooli personali suhtlus sõltub konkreetsetest inimestest. Leidub koole, kus õde osaleb tervisemeeskonna töös tegevuste läbiviimisel õpilastega, nt elustamine, hambatervis, südametervis jne. Osades koolides viivad koolitervishoiuteenuse osutajad läbi terviseteemalist valikkursust.

Kooliõpilaste tervisekäitumisega toimetavad ka Eesti Arstiteadusüliõpilaste Seltsi liikmed, kes koostöös linnavalitsuse, kooliõdede ja koolidega panustavad laste toitumisharjumuste kujundamisse ning tervisliku toitumise edendamisse. Läbi mitmete tegevuste (haridusasutuste toitlustushankes mahetooraine kasutamise soosimine; PRIA projekt, Kasvades oma toiduga jne) kujundatakse laste toitumisharjumusi ja vähendatakse toiduraiskamist.

Tartu linn rahastab seksuaaltervise edendamisele suunatud Tartu Ülikooli Kliinikumi loenguid põhikoolide ja gümnaasiumi õpilastele. Tartu linnas on 15 kooli liitunud Liikuma Kutsuva Kooli programmiga, samuti osaletakse Kiusamisvaba kooli programmis.

Kui kooliõpilaste tervisekäitumise uuringud avaldatakse, saavad koolide juhid selle põhjal vajadusel teha muudatusi ja täiendusi oma koolikeskkonnas.

3.1.4 Nõustamisteenuste kättesaadavus

Psühholoogiline individuaalnõustamine

Kirjeldused ja hinnangud

Nõudlus ja pakkumine

Tartu linnas on psühholoogilise individuaalnõustamise teenus abivajajale kättesaadav (inimene saab pöörduda ise või suunatakse tervise- või sotsiaalvaldkonna töötaja poolt). Võimaluste laiendamiseks pakub Tartu linn vaimse tervise teenuseid läbi riikliku rahastusprogrammi ja oma rahastuse - olemas on lepingupartnerid, kes pakuvad teenust tasuta. Eraturult saab inimene leida endale sobiva teenuseosutaja sobiva tasu

eest.

Rahastusmudel

Psühholoogiline nõustamine on inimestele kättesaadav eraturult (inimesele tasuline) või läbi Tartu linna koostööpartnerite (tasub Tartu linn toetusmeetmest või oma vahenditest). Tartu linn otsib järjepidevalt võimalusi vaimse tervise toetamise vahendite suurendamiseks.

Inimkesksus

Tartu linnas on võimalik inimesel leida talle sobiv teenuseosutaja. Teenust pakutakse üle linna, sealhulgas ruumides, mis on ligipääsetavad liikumisraskustega inimestele. Teenuseid pakutakse tasuta läbi vaimse tervise teenustoetuse programmi. Arvestades Tartu linna head ühistranspordikorraldust, ei kompenseerita teenusele sõitmiseks transpordikulusid.

Teenuse nõudlust ja vajadustele vastavust ei analüüsita regulaarselt. Rahastusmudel ei ole jätkusuutlik ega arvesta kasutaja maksevõimet. Teenuse osutamisel ei ole piisavalt arvestatud inimkeskse lähenemise aspektidega.

○ ○ ○ ●
Väga halb Pigem halb Pigem hea Väga hea

Teenuse nõudlust ja vastavust vajadustega analüüsitakse regulaarselt ning vajadusel reageeritakse. Rahastusmudel on jätkusuutlik ja arvestab kasutaja maksevõimet. Teenuse osutamisel on arvestatud inimkeskse lähenemise aspektidega.

Psühholoogiline perenõustamine

Hinnangud

Nõudlus ja pakkumine

Tartu linnas on psühholoogilise individuaalnõustamise teenus abivajajale kättesaadav. Teenusele saab inimene pöörduda ise, suunatakse läbi tervishoiusüsteemi või suunab sotsiaalvaldkonna töötaja. Võimaluste laiendamiseks pakub Tartu linn vaimse tervise teenuseid läbi riikliku rahastusprogrammi ja oma rahastuse - olemas on lepingupartnerid, kes pakuvad teenus tasuta, kuid eraturult saab inimene leida endale sobiva teenuseosutaja sobiva tasu eest.

Rahastusmudel

Psühholoogiline perenõustamine on sarnaselt individuaalnõustamisele inimestele kättesaadav eraturult (ise tasuvad) või läbi Tartu linna koostööpartnerite (tasub Tartu linn toetusmeetmest või oma vahenditest). Tartu linn otsib järjepidevalt võimalusi vaimse tervise toetamise vahendite suurendamiseks.

Inimkesksus

Tartu linnas on võimalik inimesel leida talle sobiv teenuseosutaja. Teenust pakutakse üle linna, sealhulgas ruumides, mis on ligipääsetavad liikumisraskustega inimestele. Teenuseid pakutakse tasuta läbi vaimse tervise teenustoetuse programmi ja Tartu linna rahastuse, samuti on võimalik inimesel leida endale sobiva hinnaga teenusepakkuja eraturult. Arvestades Tartu linna head ühistranspordikorraldust, ei kompenseerita teenusele sõitmiseks transpordikulusid.

Teenuse nõudlust ja vajadustele vastavust ei analüüsita regulaarselt. Rahastusmudel ei ole jätkusuutlik ega arvesta kasutaja maksevõimet. Teenuse osutamisel ei ole piisavalt arvestatud inimkeskse lähenemise aspektidega.


Väga halb Pigem halb Pigem hea Väga hea

Teenuse nõudlust ja vastavust vajadustega analüüsitakse regulaarselt ning vajadusel reageeritakse. Rahastusmudel on jätkusuutlik ja arvestab kasutaja maksevõimet. Teenuse osutamisel on arvestatud inimkeskse lähenemise aspektidega

Sõltuvusprobleemidega isikute ja perede psühholoogiline nõustamine

Hinnangud

Nõudlus ja pakkumine

Tartu linnas on tagatud sõltuvusprobleemidega inimeste ja nende perede psühholoogiline nõustamine sarnaselt teistele abivajajatele läbi psühholoogilise nõustamisteenuse. Lisaks on Tartu linnal koostööpartnerid (Libertas Kliinik MTÜ), mis viivad läbi programme sõltuvusest vabanemiseks, koostöö on ka "Kainem ja tervem Eesti" programmi raames. Tartus töötavad AA rühmad ja tugigrupid täisealiste sõltuvusprobleemidega inimeste toetamiseks. Tervise Arengu Instituudi rahastusel toimib Tartu linnas mobiilne kahjude vähendamise teenus (buss) ja nõustamist pakutakse apteekides.

Rahastusmudel

Psühholoogilist abi rahastatakse sarnaselt individuaalsele psühholoogilisele nõustamisele - võimalus on leida ise eraturult endale sobiv teenusepakkuja või kasutada tasuta võimalusi Tartu linna koostööpartnerite juures. Riiklikke teenuseid (kahjude vähendamise teenused) rahastab Tervise Arengu Insituut.

Inimkesksus

Psühholoogilist nõustamist pakutakse üle linna, võimalus on valida endale sobiv teenuseosutaja. Kahjude vähendamise teenuste põhimõte on minna sinna, kus on inimesed - buss peatub rahvarohketes kohtades või kohtades, kus on teada klientuur. Apteegiteenuse puhul on valitud asukohad, mis oleksid inimestele võimalikult mugavalt kättesaadavad, sh ligipääs ka liikumisraskustega inimestele.

Teenuse nõudlust ja vajadustele vastavust ei analüüsita regulaarselt. Rahastusmudel ei ole jätkusuutlik ega arvesta kasutaja maksevõimet. Teenuse osutamisel ei ole piisavalt arvestatud inimkeskse lähenemise aspektidega.


Väga halb Pigem halb Pigem hea Väga hea

Teenuse nõudlust ja vastavust vajadustega analüüsitakse regulaarselt ning vajadusel reageeritakse. Rahastusmudel on jätkusuutlik ja arvestab kasutaja maksevõimet. Teenuse osutamisel on arvestatud inimkeskse lähenemise aspektidega.

Kriisinõustamine

Hinnangud

Nõudlus ja pakkumine

Tartu linnas on tagatud inimestele kriisinõustamine - inimesel endal on

võimalik pöörduda teenuseosutaja poole ja saada esmane vajalik tugi. Lisaks on kõigile tartlastele kättesaadavad erinevad riiklikult korraldatud telefoniteenused (Ohvriabi, Lasteabi, Eluliin jne).

Rahastusmudel

Tartu linna kriisinõustamist rahastab Tartu linn - inimese jaoks on kriisinõustamine lepingupartneri juures tasuta. Lisaks on kättesaadavad riiklikult rahastatud teenused (telefoninõustamine).

Inimkeskus

Kriisinõustamist pakutakse ühe lepingupartneri juures, seega esmaseks kiireks nõustamiseks silmast silma inimene teenuseosutajat valida ei saa. Riiklikult korraldatud telefoniteenuste puhul on kättesaadav laiem valik teenuseosutajaid ja teenust on võimalik saada ka kodust lahkumata.

Teenuse nõudlust ja vajadustele vastavust ei analüüsita regulaarselt. Rahastusmudel ei ole jätkusuutlik ega arvesta kasutaja maksevõimet. Teenuse osutamisel ei ole piisavalt arvestatud inimkeskse lähenemise aspektidega.

 Väga halb Pigem halb Pigem hea Väga hea

Teenuse nõudlust ja vastavust vajadustega analüüsitakse regulaarselt ning vajadusel reageeritakse. Rahastusmudel on jätkusuutlik ja arvestab kasutaja maksevõimet. Teenuse osutamisel on arvestatud inimkeskse lähenemise aspektidega.

Eneseabi grupid (grupinõustamine)

Hinnangud

Nõudlus ja pakkumine

Tartu linnas tegutsevad mitmed MTÜ-d, mis pakuvad erinevaid nõustamisteenuseid ja grupikohtumisi (nt AA grupid, grupid seksuaalvägivalla all kannatanutele, eakate tugigrupid, üliõpilaste tugigrupid jne).

Rahastusmudel

Grupikohtumisi korraldavad asutused ise. Teenused on osaliselt rahastatud läbi asutuste endi tegevuse (nt Tartu Ülikooli nõustamiskeskuse tegevused tudengitele), Tartu linna rahastuse, asutuste enda projektide.

Inimkeskus

Tartu linnas tegutseb erinevaid tugigruppe, mille tegevustega on inimesel soovi korral võimalus liituda.

Teenuse nõudlust ja vajadustele vastavust ei analüüsita regulaarselt. Rahastusmudel ei ole jätkusuutlik ega arvesta kasutaja maksevõimet. Teenuse osutamisel ei ole piisavalt arvestatud inimkeskse lähenemise aspektidega.

 Väga halb Pigem halb Pigem hea Väga hea

Teenuse nõudlust ja vastavust vajadustega analüüsitakse regulaarselt ning vajadusel reageeritakse. Rahastusmudel on jätkusuutlik ja arvestab kasutaja maksevõimet. Teenuse osutamisel on arvestatud inimkeskse lähenemise aspektidega.

Raseduskriisi nõustamine

Hinnangud

Nõudlus ja pakkumine

Raseduskriisi nõustamist pakub Tartu Ülikooli Kliinikum, kättesaadav on ka nõustamine telefoni teel või üle veebi (nt peaasi.ee).

Rahastusmudel

Raseduskriisi nõustamist rahastatakse läbi tervishoiusüsteemi.

Inimkesksus

Inimesel on võimalik pöörduda Tartu Ülikooli Kliinikumi, mille ruumid on ligipääsetavad. Lisaks on võimalik saada nõustamist telefoni teel või üle veebi kodust lahkumata.

Teenuse nõudlust ja vajadustele vastavust ei analüüsita regulaarselt. Rahastusmudel ei ole jätkusuutlik ega arvesta kasutaja maksevõimet. Teenuse osutamisel ei ole piisavalt arvestatud inimkeskse lähenemise aspektidega.



Väga halb **Pigem halb** **Pigem hea** **Väga hea**

Teenuse nõudlust ja vastavust vajadustega analüüsitakse regulaarselt ning vajadusel reageeritakse. Rahastusmudel on jätkusuutlik ja arvestab kasutaja maksevõimet. Teenuse osutamisel on arvestatud inimkeskse lähenemise aspektidega.

Noorte seksuaaltervise alane nõustamine

Hinnangud

Nõudlus ja pakkumine

Tartu linnas pakub noortele (kuni 26 aastat) tasuta teenust Tartu Ülikooli Kliinikumi seksuaaltervise keskus, mille asukoht on mugavalt haiglast eemal. Samuti pakub teenust Confido noortekabinet Raatuse tervisekeskuses.

Rahastusmudel

Teenust rahastatakse läbi Tervisekassa vahendite. Tartu linn rahastab lisaks seksuaaltervise loenguid põhikoolides ja gümnaasiumides.

Inimkesksus

Teenus on korraldatud noortepäraselt, asukohad on ligipääsetavad ja asuvad nii, et teenuse kasutamine ei tõmba tähelepanu ega ole stigmatiseeritud.

Teenuse nõudlust ja vajadustele vastavust ei analüüsita regulaarselt. Rahastusmudel ei ole jätkusuutlik ega arvesta kasutaja maksevõimet. Teenuse osutamisel ei ole piisavalt arvestatud inimkeskse lähenemise aspektidega.



Väga halb **Pigem halb** **Pigem hea** **Väga hea**

Teenuse nõudlust ja vastavust vajadustega analüüsitakse regulaarselt ning vajadusel reageeritakse. Rahastusmudel on jätkusuutlik ja arvestab kasutaja maksevõimet. Teenuse osutamisel on arvestatud inimkeskse lähenemise aspektidega.

Pere- ja beebikool

Hinnangud

Nõudlus ja pakkumine

Tartu linnas on mitmeid beebi- ja perekooli teenusepakkujaid. Teenust

pakutakse nii kohapeal kui ka veebiloengutena.

Rahastusmudel

Pere- ja beebikoolid on enamasti inimesele tasulised, selle teenuse eest tasub inimene ise. Tasuta teenust pakub Tartu Perepesa, mille tegevust rahastab Tartu linn ja mis toimib kogukonnakeskusena. Lisaks teistele teenustele korraldab Perepesa perekooli, beebiringe, vanemate vestlusringe.

Inimkesksus

Teenusepakkujate valik on mitmekesine, on nii tasulisi kui tasuta teenuseid. Valikute rohkus võimaldab inimesel leida just talle sobiliku teenuse.

Teenuse nõudlust ja vajadustele vastavust ei analüüsita regulaarselt. Rahastusmudel ei ole jätkusuutlik ega arvesta kasutaja maksevõimet. Teenuse osutamisel ei ole piisavalt arvestatud inimkeskse lähenemise aspektidega.



Väga halb **Pigem halb** **Pigem hea** **Väga hea**

Teenuse nõudlust ja vastavust vajadustega analüüsitakse regulaarselt ning vajadusel reageeritakse. Rahastusmudel on jätkusuutlik ja arvestab kasutaja maksevõimet. Teenuse osutamisel on arvestatud inimkeskse lähenemise aspektidega.









Analüüs

Tartu linnas on tagatud mitmekülgsed ja kliendi vajadustest lähtuvate teenuste olemasolu.

Teenused on osaliselt rahastatud või toetatud Tartu linna poolt, samuti on Tartu linna elanikul võimalik pöörduda abi saamiseks riiklikult rahastatud teenustele. Teenustele suunamine toimub nii linna sotsiaal- ja tervishoiuosakonna kaudu kui ka igal abivajajal on iseseisvalt võimalik otse teenusepakkuja juurde pöörduda.

Tartu linn toetab ka mitmeid kolmanda sektori ühinguid, kelle tegevus on suunatud linnaelanike abistamiseks.

3.1 Tervishoiuga seotud universaalsed teenused. Kokkuvõte

HINNANG		TREND		
4	3	2	1	
		4.0	 2.0	3.1.1 Esmatasandi tervishoiuteenuse kättesaadavus
		3.0	 2.0	3.1.2 Eriarstiabi kättesaadavus
		4.0	 2.0	3.1.3 Koolilaste tervise ülevaatused
		3.4	 3.0	3.1.4 Nõustamisteenuste kättesaadavus

Kokkuvõte:

Tartu linnas kui Lõuna-Eesti tõmbekeskuses toimib mitmekülgne nõustamis- ja tugiteenuste pakkumine. Igaühel on võimalik teenusele pöörduda vastavalt soovile. Tartu linna poolt on tasuta kättesaadavaks tehtud kriisinõustamine ning erinevad programmid perede ja paaride toetamiseks lähisuhtevägivalla enentamiseks ning vanemaks olemise toetamiseks. Kui inimene soovib pöörduda teenusele ning jääb hätta teenuse eest tasumisel, saab teda toetada läbi ühekordsete toetuste.

Ravikindlustamata isikute eest tasub Tartu linn perearsti külastuse, analüüside ja protseduuride eest. See on vajalik ennetamiseks EMO-sse pöördumisi ning lihtsamatele terviseprobleemidele käegalöömist kuni nende kriitiliseks muutumiseni. Perearsti suunamisel tasub Tartu linn ka eriarsti visiidid seisundi täpsustamiseks ning ravi

määramiseks. Kui inimene jääb hätta ravimite väljaostmisega, aitab teda vajadusel Tartu linna ravimitoetus.

Eriarstiabi kättesaadavus on Tartu linnas küllaltki hea, kuid murekohaks on täna veel Tervisekassa tasustatud visiitide pikk ootejärjekord. Ehkki teenuseosutajaid Tartu linnas jagub, on sellegipoolest teatud valdkondade vastuvõtule keeruline pääseda, nt endokrinoloogia, neuroloogia jne. See võib tulla asjaolust, et Tartu Ülikooli Kliinikum teenindab kogu Lõuna-Eestit ning tiptasemel meditsiinikeskusena teenindab tihtipeale keerulise terviseprobleemiga inimesi, kelle vastuvõtule pääsemisel on oluline ajafaktor (arsti saatekiri *cito!*). Seetõttu plaanilise ning väiksema tervisemure korral võivad ooteajad venida. Samas on Tartus mitmeid teisi kliinikuid, millel on Tervisekassaga lepingud teenuste osutamiseks - inimesel on võimalus valida teenuseosutajate vahel nii eriarstide visiitideks, uuringuteks, kui ka protseduurideks.

Viimase aasta jooksul on ka Tartu linnas kerkinud probleem, et oma nimistu üle andnud perearsti asemele ei leita uut perearsti. Ehkki registriandmete põhjal on nimistutes vabu kohti, on ka noortel ja tervematel inimestel teinekord keeruline endale Tartus perearsti leida. Eriti raskeks osutub see aga näiteks siin viibivatele välismaalastele (välistudengid), kelle puhul keelebarjäär saab takistuseks ja nad saavad sageli keelduvaid vastuseid nimistusse asutmise soovile. Õnneks on olemas juba hästi toimivad teleteenused (nt Minudoc), mis pakuvad tasu eest erinevates keeltes ja suhteliselt kiiresti võimalust oma mure ära rääkida, saada vajadusel retsept ja saatekiri eriarsti vastuvõttu. Tartus ajutiselt viibivatele inimestele võivad teleteenused olla ammendavaks lahenduseks, eriti kui nende kindlustusandja jaoks ei ole oluline, kas teenust pakub Tervisekassa lepingupartner või keegi teine.

Koolitervishoiu korraldus on hea ja kõigis koolides on olemas kooliõde, kes jälgib õpilaste tervist, korraldab terviseedenduslikke tegevusi ja osaleb õppetöös.

TUGEVUSED

- Tartu linnas töötavad hea ettevalmistusega erialaspetsialistid, see on Lõuna-Eesti meditsiinikeskus, tervishoiutöötajate koolituskeskus ja siin asub Eesti suurim tervisekeskus.
- Pidev koostöö esmatasandi tervishoiuga ja vastastikune toetamine (hoolduskoordinaatorid tervisekeskustes, suhtlus kiirabi, EMO ja haiglaga).

NÕRKUSED

- Tervishoiuteenuste puhul ületab nõudlus tihtipeale pakkumise - olles meditsiinikeskus, tuleb arvestada klientuuriga ka väljastpoolt Tartu linna.
- Perearsti vahetamine ja perearsti nimistusse registreerimine muutub järjest keerukamaks (nimistud on täitunud või nimistutesse ei võeta enne negatiivse otsuse vaidlustamist).

3.2 Haridusega seotud teenused

3.2.1 Alushariduse ja lastehoiu kättesaadavus

Alushariduse ja lastehoiu kättesaadavus

Hinnangud

Nõudlus ja pakkumine

Alushariduse ja lastehoiu kättesaadavus Tartus on hea. Siiski kõigile lasteaiaaalistele ei ole teenuskohti munitsipaallasteaedades ja -hoidudes, kuid arvestatava alternatiivina on linnas piisaval arvul eralasteaedu ja -hoide. Lasteaiakohtade järjekorrad tekivad eelkõige vanemate soovidest leida koht lapsele mõnes konkreetses lasteaias, põhjus on enamasti kas elukoha lähedus, vanemate töökoha lähedus või soov, et ühe pere lapsed saaksid käia ühes lasteaias. Laste sündimus on stabiilselt vähenemas, mis tähendab lähiaastate perspektiivis nõudluse vähenemist. Teiselt poolt vajab kaasava hariduse rakendamine väiksemaid rühmakooslusi, vastavaid ruumitingimusi ning spetsialiste.

Rahastusmudel

Linn toetab eralasteaedu ja -hoidusid selliselt, et lapsevanema kohatasu on neis võrdne munitsipaallasteaedade kohatasuga. Täpsemalt on rahastuspõhimõtted fikseeritud Tartu linna järgmistes määrustes:
<https://www.riigiteataja.ee/akt/420072021002>
<https://www.riigiteataja.ee/akt/403072020093>

Inimkeskus

Lasteaia- ja hoiukoha (sh munitsipaal- kui eraasutustes) taotlemine toimub haridusteenuste haldamise süsteemis Arno. Selle kaudu on lapsevanemal võimalik näha vabade kohtade arvu erinevates lasteasutustes, samuti hallata enda lepinguid ja taotluseid. Alates 2022. aastast kasutavad kõik koolieelsed lasteasutused e-lasteaeda Eliis. See on integreeritud infosüsteem Arnoga ja ette nähtud nii vanematega suhtlemiseks kui ka personali omavaheliseks töövahendiks. Majanduslikes raskustes peredele on KOV-i poolt toetusmeetmed nii koha- kui ka toidupäevamaksumuse kompenseerimiseks (taotlemine sotsiaal- ja tervishoiuosakonna kaudu). Perepoliitilise meetmena on Tartu linnal kohamaksusoodustused, kui ühest perest on samaaegselt kaks ja enam last teenusel. Nimetatud meede ei ole seotud pere sissetulekuga. 2018. aastast kehtib ka Tartu lasteaedade kvaliteedikokkulepe - munitsipaal- ja eralasteasutuste omavaheline väärtuspõhine kokkulepe.

Teenuse nõudlust ja vajadustele vastavust ei analüüsita regulaarselt. Rahastusmudel ei ole jätkusuutlik ega arvesta kasutaja maksevõimet. Teenuse osutamisel ei ole piisavalt arvestatud inimkeskse lähenemise aspektidega.


Väga halb Pigem halb Pigem hea Väga hea

Teenuse nõudlust ja vastavust vajadustega analüüsitakse regulaarselt ning vajadusel reageeritakse. Rahastusmudel on jätkusuutlik ja arvestab kasutaja maksevõimet. Teenuse osutamisel on arvestatud inimkeskse lähenemise aspektidega.

Analüüs

Tartu linnavalitsuse haridusosakond teeb pidevat seiret alushariduse kvaliteedi kohta, samuti analüüsitakse

teenuskohtade arvu ajalises perspektiivis (sündide arv ehk potentsiaalsed lastaiakoha vajajad).

Tartu linnas on koolieelses lasteasutuses käivate laste osakaal 95%, mis on väga kõrge näitaja, arvestades, et tegemist on lapsevanema jaoks tasulise teenusega ning lasteaed ei ole kohustuslik. Suur kohtade vajadus aastaringselt tekitab aga erinevaid väljakutseid nii lasteaedadele kui ka nende pidajale (nt suvekuudel töötajatele puhkuste võimaldamine).

Tartu linna alushariduse peamiseks probleemiks on infrastruktuur - üle poole lasteaiahoonetest on renoveerimata, mis tähendab, et puudub kaasaegne erinevaid vajadusi toetav õpikeskkond (nt väiksematele laste arvule ette nähtud rühmaruumid). Samuti on jätkuvalt problemaatiline tugipersonali vähesus ja lasteaedade vajadus piirkondades, kuhu ei ole võimalik lasteaedu luua.

3.2.2 Keskhariduse ja kutsehariduse omandamise toetamine

Keskhariduse ja kutsehariduse omandamise toetamine

Hinnangud

Nõudlus ja pakkumine

Tartu põhikoolid on elukohajärgsed koolid, kus õpilastele võimaldatakse võrdväärselt head haridust koolipere, lapsevanemate ja kooli ümbritseva kogukonna koostöös. Tartu põhikoolid ja gümnaasiumid pakuvad õpilastele huve arvestavat kvaliteetset haridust nii Tartust kui väljastpoolt Tartut pärit õpilastele. Kuna Tartu on tõmbekeskus, siis koolikohtade planeerimisel lähtub Tartu linn põhimõttest, et 85% põhikoolilõpetajatest saaksid jätkata gümnaasiumiosas õpinguid Tartu koolides. 2023. aasta seisuga oli see ka tagatud. Kutsekoolides jätkas 2023. aastal 19,72% Tartu põhikoolide lõpetajatest, gümnaasiumisse läks 76,4%. 3,8% ei jätanud õpinguid samal aastal. Kasvanud on erivajadusega laste osakaal.

Inimkeskus

Tartu linnas pööratakse väga suurt tähelepanu õpilastele vajalike tugiteenuste kättesaadavusele. Linn korraldab koolides sooja toidu pakumist (sh mahetoorainest tehtud toit) ja pakutakse tasuta toitu vähekindlustatud peredele. Väljaspool Tartut kooli ja koju sõitmisel on maakonnaliinidel tagatud tasuta transport. Linnale kuuluvastest hoonetest on kaheksasse tagatud takistusteta juurdepääs, osaline juurdepääs on seitsmesse hoonesse. Takistusteta hoonesisene liikumine on võimalik kümnes ja osaliselt tagatud seitsmes. Nõuetekohane invaparkla on seitsmes koolis, piktogrammide 13 ja invatualett olemas 12 koolis.

Teenuse nõudlust ja vajadustele vastavust ei analüüsita regulaarselt. Teenuse osutamisel ei ole piisavalt arvestatud inimkeskse lähenemise aspektidega.


Väga halb Pigem halb Pigem hea Väga hea

Teenuse nõudlust ja vastavust vajadustega analüüsitakse regulaarselt ning vajadusel reageeritakse. Teenuse osutamisel on arvestatud inimkeskse lähenemise aspektidega.

Analüüs

Üldkeskhariduse ja kutsehariduse kättesaadavust analüüsib regulaarselt haridusosakond. Kuna Tartu on nn tõmbekeskus, siis kohtade planeerimisel lähtutakse põhimõttest, et 85% Tartu põhikoolide lõpetajatest saaksid jätkata gümnaasiumiosas õpinguid Tartu koolides.

Arenguvajaduseks Tartu üldhariduse vaates on sarnaselt alusharidusele toetav ja kaasaegne õpikeskkond. Oluline on mainida, et trend on paranemas - regulaarselt renoveeritakse haridusasutusi ja koolide rekonstrueerimiseks on

planeeritud vahendid ka linna investeeringute kavas. Kahjuks on linnal võimalik investeerida igal aastal vaid ühe kooli täielikku renoveerimisse, samas vajab suuremahulisi investeeringuid või täielikku renoveerimist vähemalt kolmandik Tartu linna koolidest.

Üldkeskhariduses ja kutsehariduses on õpilastele tagatud mitmed toetavad meetmed: väljaspool Tartut koju sõitmisel maakonnaliinidel tasuta transport ja vajadusel on tagatud lastele tugiteenused. Lisaks akadeemilisele õppele sisaldub koolide õppekavades karjääriõpe (võib olla nii eraldi õppeaine kui ka kombineeritud teiste õppeainetega). Samuti toetab ja informeerib kooli tugipersonal (nt sotsiaalpedagoogid, psühholoogid, HEVKO) õpilasi karjääriplaneerimisel koostöös Töötukassaga.

Kvaliteetset, laiapõhjalist ja vajaduspõhist üldkeskhariduse ja kutsehariduse tagamist Tartu linnas toetab oma tegevustega linna allasutus Hariduse Tugiteenuste Keskus.

Täiendavat tähelepanu vajab erivajadustega laste ja noorte õppe toetamine (väikeklassid, tugispetsialistid, füüsiliste tingimuste kohandamine koolihoonetes).

Eestikeelsele õppele toimub üleminek vastava kava alusel (volikogu otsus - Eestikeelse haridusele ülemineku tegevuskava 2022-2025).

3.2.3 Koolikohustuse täitmine

Tabel 3.2.3.1 Koolikohustuse täitmine

	2018/19	2019/20	2020/21	2021/22	2022/23
Koolikohustust mittetäitvate laste osakaal (%)	0,1	0,1	0,0	0,0	0,1

Allikad: KOV, EHIS

Analüüs

Koolikohustust mittetäitvate laste arv on väike, aga jäänud aastate lõikes samale tasemele. Kuna 2024. aastal tõuseb koolikohustuse iga 18. eluaastani, võib sellega seoses tõusta koolikohustust mittetäitvate laste arv.

Vaimse tervise probleemide kasvuga seoses tõuseb nende laste arv, kes on oma kodus ja ei tule sealt välja.

Koolikohustuse täitmise andmete saamine on väga keerukas ja töömahukas protsess. Näiteks osad lapsed on läinud välismaale õppima ja nende kohta ei ole andmeid. Probleemidega tegelemine on oluline ja vajab tihedat erineva valdkonna spetsialistide koostööd.

3.2.4 Koolikohustust mittetäitvate lastega tegelemine

Valla või linna rakendatavad meetmed koolikohustuse täitmise tagamiseks

Hinnangud

Tark planeerimine

Iga Tartu linna kool jälgib iseseisvalt õpilaste õppetööst puudumist. Klassijuhataja informeerib HEV koordinaatorit ja seejärel analüüsitakse kooli vaates, milliseid võimalikke abimeetmeid saab kool iseseisvalt rakendada. Vastutaja õpilase juhtumikorraldusel on sel juhul kooli poolt määratud isik. Kui õpilase koolikohustuse mittetäitmine on tingitud laiemast pere, tervise vm probleemidest, siis kaasatakse vajadusel lastekaitse või teised võrgustikupartnerid ja juhtumikorralduslik töö läheb üle lastekaitse spetsialistile.

Toetavad tegevused

Koolid korraldavad lapsevanematele nii koolitusi kui ka üldiseid loenguid. Osades Tartu linna koolides viiakse regulaarselt läbi pereprogramme ja/või tugigruppe. Samuti jagatakse lapsevanematele infot ja võimaldatakse neil tasuta osaleda vanemluskoolitustel "Imelised aastad", Gordoni perekool, Vanemluse Ehituskivid jne. Nimetatud koolitustele ja programmidesse suunamine toimub koostöös Tartu linnavalitsuse sotsiaal- ja tervishoiuosakonna lastekaitse spetsialistide ja Tartu Hariduse Tugiteenuste Keskusega. Tartu linnas pööratakse suurt tähelepanu õpilastele suunatud tugiteenustele. Selleks on loodud haridusosakonna hallatava asutusena Tartu Hariduse Tugiteenuste Keskus, mis koordineerib erinevate tugispetsialistide (logopeedid, eripedagoogid, sotsiaalpedagoogid, psühholoogid jt) tegevust. Nimetatud tugispetsialistide roll on toetada ja nõustada erinevaid osapooli: haridusasutus, lapsevanem, õpilane, võrgustikupartner jt. Tartu linn alustab NEET projektiga, mis on suunatud lastele ja noortele, kes ei õpi ja ei tööta.

Valdkonna olukorda ja vastavust vajadustega ei analüüsita regulaarselt. Toetavate tegevuste planeerimine ja elluviimine ei ole kooskõlas vajadustega.

○ ○ ○ ○
Väga halb Pigem halb Pigem hea Väga hea

Valdkonna olukorda ja vastavust vajadustega analüüsitakse regulaarselt ning vajadusel reageeritakse. Toetavate tegevuste planeerimine ja elluviimine on kooskõlas vajadustega.

Analüüs

Koolikohustuslik on laps, kes on enne käimasoleva aasta 1. oktoobrit saanud 7-aastaseks. Koolikohustus kestab kuni põhihariduse omandamiseni või 17-aastaseks saamiseni. See muutub, kui koolikohustuse iga tõstetakse 18. eluaastani.

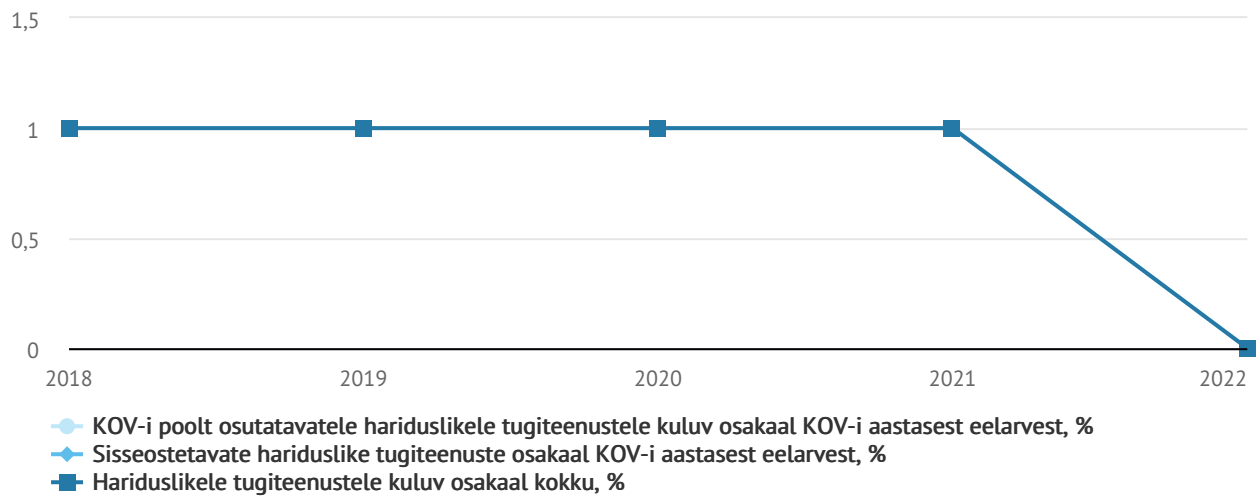
Kuna õigusaktidega ei ole sätestatud, kes on koolikohustuse mittetäitja, siis käsitletakse mõistet sageli kokkuleppeliselt. Tartu linnavalitsuse haridusosakond on sõnastanud koolikohustuse mittetäitja kui koolikohustuslikus eas oleva lapse või noore, kes ei käi üldse koolis, st ei ole mitte ühegi kooli nimekirjas või on katkestanud õpingu. Sellise käsitluse kohaselt ei ole muutused märkimisväärsed ja Tartu linna koolikohustust mittetäitvate laste hulk on aastate lõikes stabiilselt 0,1% - 0,4% (10-15 õpilast).

Tavamõistes käsitletakse koolikohustuse mittetäitmist kui pidevaid põhjuse puudumisi. Selliste olukordade ennetamiseks jälgib iga kool õpilaste õppetööst puudumist. Klassijuhataja informeerib HEV koordinaatorit - analüüsitakse kooli vaates. Kooli HEVKO algatab võrgustikutöö ja vajadusel kaasatakse lastekaitse, kui ilmnevad laiemad pereprobleemid. Noorte abistamise projekt NEET ja Tartu Heaoluprogramm (HOP) on loonud lisavõimalusi koolikohustust mittetäitvate laste ja noortega tegelemiseks.

Tartu tugevus on linna hallatavas asutuses Tartu Hariduse Tugiteenuste Keskuses töötavad tugispetsialistid, nt logopeedid, eripedagoogid, sotsiaalpedagoogid, psühholoogid jt, kes vajadusel saavad lapsevanemaid, lapsi ja võrgustikup partnereid nõustada ning toetada.

3.2.5 Hariduslikud tugiteenused

Teenused



Joonis 3.2.5.a Hariduslike tugiteenuste protsent KOV eelarvest

Eripedagoog

Hinnangud

Nõudlus ja pakkumine

Eripedagoogi teenus on koolides järjest nõutum. Seda eelkõige kaasava hariduse rakendamisel õpetajate nõustamise ja juhendamise tarbeks. Koolides on täidetud ca 25 eripedagoogi ametikohta.

Rahastusmudel

Kuni 600 õpilasega koolile (va ainult gümnaasiumiosaga koolid) rahastatakse kuni 1 eripedagoog-logopeedi ametikoht, üle 600 õpilasega koolile (va ainult gümnaasiumiosaga koolid) kuni 1 eripedagoog-logopeedi ametikoht ja kuni 1 eripedagoogi ametikoht.

Inimekesksus

Erivajadustega laste üha ulatuslikum kaasamine tavalasteaedadest ja -koolidesse on tõstnud suurema tähelepanu alla tugispetsialistide tegevuse. Eripedagoog märkab eakaaslaste seas eristuvat õppijat, hindab tema õppimise eripära olemust ja ulatust ning saadud teabest lähtudes kujundab õpikeskkonda ning nõustab last.

Teenuse nõudlust ja vajadustele vastavust ei analüüsita regulaarselt. Rahastusmudel ei ole jätkusuutlik. Teenuse osutamisel ei ole piisavalt arvestatud inimkeskse lähenemise aspektidega.

Väga halb Pigem halb Pigem hea Väga hea

Teenuse nõudlust ja vastavust vajadustega analüüsitakse regulaarselt ning vajadusel reageeritakse. Rahastusmudel on jätkusuutlik. Teenuse osutamisel on arvestatud inimkeskse lähenemise aspektidega.

Psühholoog

Hinnangud

Nõudlus ja pakkumine

Psühholooge on Tartu 20 koolis kokku ca 23 ametikohta.

Rahastusmudel

Põhikoolidele ja täistsüklikoolidele rahastatakse kuni 1 psühholoogi ametikoht, gümnaasiumitele kuni 2 ametikohta (teine kas psühholoog või sotsiaalpedagoog).

Inimkesksus

Viimastel aastatel on õigustatult tõusnud fookusesse inimeste vaimne tervis ja selle hoidmise olulisus. Teadlikkus vaimse tervise vallas on toonud kaasa järjest kasvava valmiduse abi otsida ja seda vastu võtta. Samas teame, et kvalifitseeritud abipakkujatest on suur puudus. See on viinud arusaamiseni, et rohkem kui tulekahjusid kustutada on tarvis vaimse tervise probleeme teadlikult ennetada ja pakkuda psühholoogilist tuge probleemide ilmnemise varases staadiumis. Oleme loonud psühholoogide ametikohad (7 ametikohta) Hariduse Tugiteenuste Keskuse juurde, kes teenindavad lasteaedu.

Teenuse nõudlust ja vajadustele vastavust ei analüüsita regulaarselt. Rahastusmudel ei ole jätkusuutlik. Teenuse osutamisel ei ole piisavalt arvestatud inimkeskse lähenemise aspektidega.


Väga halb **Pigem halb** **Pigem hea** **Väga hea**

Teenuse nõudlust ja vastavust vajadustega analüüsitakse regulaarselt ning vajadusel reageeritakse. Rahastusmudel on jätkusuutlik. Teenuse osutamisel on arvestatud inimkeskse lähenemise aspektidega.

Logopeed

Hinnangud

Nõudlus ja pakkumine

Koolides on rakendatud ca 5 logopeedi ametikohta (kokku 5 kooli).

Rahastusmudel

Põhikoolidele ja täistsüklikoolidele rahastatakse kuni 1 eripedagoog-logopeedi ametikoht.

Inimkesksus

Logopeedi töö eesmärgiks on kommunikatsioonivõime, st suulise ja kirjaliku kõne loome- ja mõistmisoskuse, hääle ning mitteverbaalse suhtlemise arendamine ja/või parandamine, kujundamine ja taastamine. Oleme suunanud ressursid pigem lasteaedadesse, eeldusel, et koolis on suurem rõhk eripedagoogidel mitte logopeedidel.

Teenuse nõudlust ja vajadustele vastavust ei analüüsita regulaarselt. Rahastusmudel ei ole jätkusuutlik. Teenuse osutamisel ei ole piisavalt arvestatud inimkeskse lähenemise aspektidega.


Väga halb **Pigem halb** **Pigem hea** **Väga hea**

Teenuse nõudlust ja vastavust vajadustega analüüsitakse regulaarselt ning vajadusel reageeritakse. Rahastusmudel on jätkusuutlik. Teenuse osutamisel on arvestatud inimkeskse lähenemise aspektidega.

Sotsiaalpedagoog

Hinnangud

Nõudlus ja pakkumine

Teenuse pakkumine sõltub suuresti spetsialistide olemasolust koolides. Linna poolt on kõigile koolidele rahastus tagatud. 18 koolis on rakendatud kokku ca 24 sotsiaalpedagoogi ametikohta.

Rahastusmudel

Põhikoolidele ja täistsüklikoolidele rahastatakse kuni 1 sotsiaalpedagoogi ametikoht, gümnaasiumitele lisaks ühele psühholoogi ametikohale kas 1 sotsiaalpedagoogi või psühholoogi ametikoht.

Inimkesksus

Sotsiaalpedagoog analüüsib vaatluste ja vestluse põhjal abi vajava õppija ning võrgustikuliikmetega (õpetajad, lapsevanemad, vajadusel teised tugispetsialistid, lastekaitsetöötaja, perearst jt) õpilase toimetulekut, seda takistavaid ja toetavaid tegureid. Sotsiaalpedagoog hindab lapse kaasatust ja sotsiaalset staatust rühmas/klassis.

Teenuse nõudlust ja vajadustele vastavust ei analüüsita regulaarselt. Rahastusmudel ei ole jätkusuutlik. Teenuse osutamisel ei ole piisavalt arvestatud inimkeskse lähenemise aspektidega.


Väga halb Pigem halb Pigem hea Väga hea

Teenuse nõudlust ja vastavust vajadustega analüüsitakse regulaarselt ning vajadusel reageeritakse. Rahastusmudel on jätkusuutlik. Teenuse osutamisel on arvestatud inimkeskse lähenemise aspektidega.

Pikapäevarühm

Hinnangud

Nõudlus ja pakkumine

Pikapäevarühma pakutakse esimese kooliastme õpilastele (1.-3. klass) ja selle võimalus on olemas kõikides koolides. Pikapäevarühma vajadus sõltub lapsevanemate soovidest.

rahastusmudel

2023. aastal on pikapäevarühma maksumuseks 38 eurot õpilase kohta ja seda rahastatakse linnaeelarvelistest vahenditest - tavakoolides kokku 336 000, millele lisanduvad erikoolide pikapäevarühmad. Kokku ligikaudu 470 000 eurot 2023. aastal.

Inimkesksus

Pikapäevarühm toetab laste kohanemist ja üleminekut lasteaiast kooli. Samuti pakutakse pikapäevarühmas erinevaid arendavaid tegevusi ja sooja toitu. Samuti võimaldab pikapäevarühm lapsevanematel rohkem tööle keskenduda.

Teenuse nõudlust ja vajadustele vastavust ei analüüsita regulaarselt. Rahastusmudel ei ole jätkusuutlik. Teenuse osutamisel ei ole piisavalt arvestatud inimkeskse lähenemise aspektidega.


Väga halb Pigem halb Pigem hea Väga hea

Teenuse nõudlust ja vastavust vajadustega analüüsitakse regulaarselt ning vajadusel reageeritakse. Rahastusmudel on jätkusuutlik. Teenuse osutamisel on arvestatud inimkeskse lähenemise aspektidega.

Õpilaskodu

Hinnangud

<u>Nõudlus ja pakkumine</u>	Ainsana on õpilaskodu Tartu Maarja Koolis (erikool) - 11 õpilast.
<u>Rahastusmudel</u>	Maarja kooli õpilaskodu rahastatakse riigieelarvelisest toetusest vastavalt õpilaskodutoetuse kasutamise tingimustele.
<u>Inimkesksus</u>	Õpilaskodu on ette nähtud lastele, kes vajavad teenust õppeaasta vältel, et toetada koolikohustuse täitmist. Õpilaste tegelik elukoht on mõnes teises omavalitsuses.

Teenuse nõudlust ja vajadustele vastavust ei analüüsita regulaarselt. Rahastusmudel ei ole jätkusuutlik. Teenuse osutamisel ei ole piisavalt arvestatud inimkeskse lähenemise aspektidega.


Väga halb Pigem halb Pigem hea Väga hea

Teenuse nõudlust ja vastavust vajadustega analüüsitakse regulaarselt ning vajadusel reageeritakse. Rahastusmudel on jätkusuutlik. Teenuse osutamisel on arvestatud inimkeskse lähenemise aspektidega.

Karjäärinõustamine ja karjääriinfo

Hinnangud

<u>Nõudlus ja pakkumine</u>	Karjäärivalik ja -nõustamine on õppekavas üks läbiv teema. Mõnes koolis on olemas ka karjäärinõustaja. Valdavalt tegeleb sellega Töötukassa. Erinevates koolides korraldatakse kursusi koostöös VOCO ja Tartu Kunstikooliga.
<u>Rahastusmudel</u>	KOV-i poolt eraldi regulaarset rahastust selleks ei ole. Riik korraldab ja pakub teenust Töötukassa kaudu.
<u>Inimkesksus</u>	Noortel on olemas teadlikkus, kust vastavat infot otsida. Tartu koolid kasutavad palju erinevaid e-koolikoti õppematerjale.

Teenuse nõudlust ja vajadustele vastavust ei analüüsita regulaarselt. Rahastusmudel ei ole jätkusuutlik. Teenuse osutamisel ei ole piisavalt arvestatud inimkeskse lähenemise aspektidega.


Väga halb Pigem halb Pigem hea Väga hea

Teenuse nõudlust ja vastavust vajadustega analüüsitakse regulaarselt ning vajadusel reageeritakse. Rahastusmudel on jätkusuutlik. Teenuse osutamisel on arvestatud inimkeskse lähenemise aspektidega.

Analüüs

Tartu linnas tagatakse lähtuvalt koolieelse lasteasutuse seadusest lapsele vajaduse korral logopeedi ja eripedagoogi või muu tugiteenus. Lähtuvalt põhikooli- ja gümnaasiumiseadusest tagatakse õpilastele koolis tasuta vähemalt eripedagoogi, logopeedi, psühholoogi ja sotsiaalpedagoogi teenus.

Tartu tugevus on haridusasutuste ühtlane kaetus tugipersonaliga - sotsiaalpedagoogid, eripedagoogid, HEVKO,

logopeedid, psühholoogid. Lisaks on võimalik täiendavat tuge saada Tartu linna allasutuselt Tartu Hariduse Tugiteenuste Keskuselt.

Tartu Hariduse Tugiteenuste Keskuse roll on tugispetsialistide kvaliteedi järelevalve ja seire. Tugevus on kindlasti koostöö Tartu Ülikooliga - koolitused, spetsialistide ettevalmistus, tõenduspõhised programmid jm. HTK poolt pakutakse haridusasutustes töötavatele tugispetsialistidele erialaseid koolitusi, mentorteenust, supervisioone, kervisioone, meeskondade nõustamist. Lisaks pakutakse individuaalteenuseid ka haridusasutustes töötavatele õpetajatele ja rehabilitatsiooniteenuseid keerukamate juhtumite toetamiseks lastele ja peredele.

Tartu linna erinevate haridusasutuste juurde on loodud kompetentsikeskused, et jagada igapäevase töö käigus kogunenud teadmisi ja kogemusi hariduslike erivajadustega laste kasvatust ja haridust toetavatele inimestele ja asutustele. Keskustesse võivad pöörduda kõik, kellel on mure laste toetamisega ja vajalike tugiteenuste saamisel hariduse omandamisel.

Tugiteenuste rahastus on tõusvas trendis - 2017. aastal 0,63%, 2018. aastal 0,81%, 2019. aastal 0,92%, 2020. aastal 0,99%, 2021. aastal 0,7%, 2022. aastal 0,4% ja 2023. aastal 0,9% eelarvest. Tänapäevane suurim väljakutse on leida suuremas mahus tugispetsialiste lasteaedadesse.

Gümnaasiumites on olemas psühholoog ja sotsiaalpedagoog või 2 psühholoogi.

Tartu linna lasteasutused lähtuvad laste arengu toetamisel ja õppe korraldamisel kaasava hariduse põhimõtetest. Tähtsal kohal on varajane märkamine ja teadlik ning professionaalne sekkumine. Lapse arengu toetamine on meeskonnatöö, seetõttu oleme koostöös lasteasutustega keskendunud igas majas võimaluste loomisele ning lasteaiapersonali teadlikkuse tõstmisele. Märksõna on lapse heaolu ja selleks on ülioluline oskuslik ja usaldusväärne koostöö peredega.

Selleks oleme Tartu koolieelsetes lasteasutustes välja töötanud asutusesisese tugivõrgustiku koostöömudelid, mis võimaldavad tagada koos ettevalmistatud spetsialistide ja personaliga iga lapse võimetekohase arendamise ja pere nõustamise.

Lasteaia tasandil on rakendatud (võimalik, et esimestena Eestis) HEVKO ametikohad (arenguliste erivajadustega laste juhtumikorraldaja). Oleme seda süsteemi rakendanud tulemuslikult juba viis aastat ja see on ennast väga hästi õigustanud. Juhtumikorraldaja saab olla abiks nii lasteaiaasisest kui väliste koostööpartneritega juhtumite haldamisel ning vanemate ja spetsialistide koostöö koordineerimisel. Just selline teadlik tegutsemine võimaldab ressursisäästlikumat juhtumite korraldamist ja pere toetamist.

Lisaks on samuti viis aastat tagasi rakendatud lasteasutustes lasteaiapsühholoogi ametikohad, mis võimaldavad hinnata, analüüsida ja pakkuda teenuseid nii perede kui ka laste paremaks mõistmiseks ja oskuslikumaks toetamiseks. Lasteaiapsühholoogid on küll HTK koosseisulised töötajad, aga tegutsevad igapäevaselt lasteaia kohapeal.

Lasteasutuse koosseisus on tööle rakendatud tugispetsialistid, kelle ametikohtade arv tuleneb konkreetse asutuse rühmade liikidest ning üldisest laste arvust. Vajaduspõhiselt on rakendatud ka tugiisikuid.

2023. aastal rakendati lasteaedades kokku 111,6 tugispetsialisti ametikohta, kelle töö on otseselt suunatud lastele tugiteenuste osutamisele. Kokku oli 2023. aastal 45,85 logopeedi, 30,5 tugiisiku, 20,95 eripedagoogi, 8,8 HEVKO, 2 sotsiaalpedagoogi, 1 tüfopedagoogi, 0,5 psühholoogi, 0,5 loovterapeudi, 1,5 füsioterapeudi ametikoht.

3.2.6 Koolivägivalla ja koolikiusamise ennetamine

Koolivägivalla ja koolikiusamise ennetamine

Hinnangud

Ennetavad tegevused

Kooliõpilaste heaolu, sh koolikiusamist analüüsitakse alati juhtumipõhiselt. Järjepideva analüüsi ja seire läbiviimist ennetustegevuse

raames raskendab spetsialistide vähesus (nt spetsialistid, kes tegelevad laste sõltuvuskäitumisega, lastepsühholoogid jne). Tartu linna koolides on erinev praktika koolivägivallaga tegelemisel. Üldjuhul koondab kooli HEVKO informatsiooni ja vahendab seda erinevate osapoolte vahel. Vastutaja rollis on koolides erinevad spetsialistid, nt HEVKO või sotsiaalpedagoog. Tartu linna koolide tugispetsialistid saavad tuge ja nõustamist koolikiusamise probleemidega tegelemisel ka Tartu Hariduse Tugiteenuste Keskuse juures tegutseva sotsiaalpedagoogide ainesektsioonilt. Regulaarsetel kohtumistel on spetsialistide arutelud, olukordade ja juhtumite üldistavad analüüsid, arutelud võimalike sekkumismeetmete kohta jpm. Tartu linnavalitsuse haridusosakonna poolt on eraldatud koolidele täiendavaid ressursse erinevates kiusamisvastastes projektides osalemiseks. Tartu linn toetab oma eelarvest Kiusamisvaba kooli programmi ning üheksa Tartu põhikooli on sellega liitunud. Koolid kasutavad ka alternatiivseid programme. Näiteks VEPA (7 kooli), Liikuma Kutsuva Kooli (15 kooli), Vaikuseminutid (10 kooli), veel osaletakse erinevate programmide töös TORE, VEPA, Hooliv klass, Hooliv kool jms.

Juhtumi lahendamine

Tartu linna kui koolipidaja roll on luua tingimused ennetustegevusteks haridusasutustes. Koolid osalevad erinevates projektides ja koolitustel, mis tagavad igapäevase ja järjepideva tegevuse ennetusvaldkonnas ning on suunatud nii kooli personalile, õpilastele kui ka lapsevanematele. Ennetusele suunatud tegevuste eest vastutavad koolides üldjuhul tugispetsialistid, kuid nii vastutusliin kui ka ennetavate või sekkuvate tegevuste sagedus on iga kooli otsustada ja on vajaduspõhine.

Toetavad tegevused

Koolikiusamise ohvriks langenud laste toetamise protsessikirjeldused on koostatud koolides. Tulenevalt lastekaitseasendusest on igal inimesel abivajavast lapsest teatamise kohustus ehk esmane on märkamine ja kohene reageerimine. Koolis toimuvad tavapärased protsessid: vestlus osapooltega, probleemi ulatuse kaardistamine, abi otsimine, abi osutamine. Käesolevalt on Tartu linna poolt loodud tingimused koolides kiusamisvastaste programmide läbiviimiseks. Näitena programm KiVa, mis on suunatud kogu koolile, kus tegevustesse on kaasatud nii kooli personal, õpilased kui ka lapsevanemad. KiVa on suunatud ennetustegevustele, kiusamisjuhtumite lahendamisele ning tulemuste hindamisele ja analüüsile. Tartu linn toetab SA Kiusamisvaba Kooli tegevusi 9 Tartu koolis ning on seadnud kaugemaks sihiks, et aastaks 2024 oleksid kiusamisvabad kõik Tartu koolid. Samuti on Tartu linn toetanud ligi 1000 Tartu II kooliastme õpilast, pakkudes võimalust laadida alla Triumf Research OÜ vaimse tervise mobiilirakendus Triumfland Saga. Samuti toetatakse koolide osalemist klassisisiduse programmides. 12 kooli õpilased osalesid 49 KLAPP programmi matkadel. KLAPP programm keskendub põhikooliõpilaste klassisiseste suhete tugevdamisele ja noorte arengu toetamisele koolikeskkonnas ja väljaspool kooli. KLAPPi fookuses on kolmepäevane metsamatk, mille käigus kaks retkejuhti juhendavad ja toetavad klassi, soodustades seeläbi klassis turvatunde teket ja paremat läbisaamist, mis on oluline haridustee edukaks jätkamiseks.

Ennetavaid teenuseid ei ole piisavalt. Tugi abivajajatele ei ole piisav. Toetavad tegevused on ühekordsed.

○ ○ ● ○
Väga halb Pigem halb Pigem hea Väga hea

Ennetavad teenuseid on piisavalt ja vastavad vajadustele. Tugi abivajajatele on kättesaadav ja vastab vajadustele. Toetavad tegevused on läbimõeldud ja järjepidevad.

Analüüs

Koolikiusamisega on tegu siis, kui õpilane satub korduvalt ja süstemaatiliselt teise või teiste tahtliku, negatiivse tegevuse objektiks.

Tartu haridusasututes on kõrgendatud tähelepanu all nii abistav sekkumine kui ennetustöö koolikiusamise vältimiseks. Lisaks välja kujunenud protsessikirjeldustele (kooli tugispetsialistide töövahend) peab tegeledes nii kiusaja kui kiusatavaga (mõlemad on ohvrid) lähtuma peamiselt abivajaja individuaalsest abivajadusest. Kohalik omavalitsus on eraldanud ressursse selleks, et linna koolid saaksid liituda erinevate ennetusprogrammidega nt KiVa (kiusamisvaba kool), KLAPP (klassisiduse parandamise programm).

Tartu munitsipaalkoolidest osaleb KiVa programmis 9 kooli. Programmi raames viiakse regulaarselt läbi õpilasküsitlusi. Võrdustabelis on toodud tulemused 2019. ja 2023. aasta kohta:

2019: 7 kooli, kokku 2159 1.-9. klassi õpilast (11,5% kõigist vastanutest).

2023: 8 kooli, kokku 3780 1.-9. klassi õpilast (10,3% kõigist vastanutest).

	Alustavad koolid 2019	KiVa koolid üle Eesti (va Tartu) 2019	Tartu KiVa koolid 2019	Alustavad koolid 2023	KiVa koolid üle Eesti va Tartu 2023	Tartu KiVa koolid 2023
Teisi kiusanud	8,06%	5,88%	6,52%	8,18%	6,71%	6,95%
Kiusamise all kannatanud	18,27%	14,88%	15,78	17,2%	13,18%	14,65%
Küberkiusamist kogenud	3,27%	2,88%	3,92%	7,26%	6,08%	5,6%

Allikas: Väljavõte KiVa programmi raames läbi viidud uuringutest Eestis ja Tartus (SA Kiusamisvaba Kool 29.05.2024)

2019. aasta kevade õpilasküsitlus oli viimane enne COVID-19 ja Ukrainas alanud sõja kriise ning nende mõjutusi koolides. 2023. aastal on näha näitajates teatud stabiliseerumist, kuid küberkiusamine on COVID-19 järgselt pigem tõusutrendis igal pool maailmas, sh Eestis. Nii ka Tartus. Kiusamist mitte kogenud õpilaste osakaalu langust on näidanud aastatel 2019-2023 ka HARNO rahuloluküsitlus, kuid seal ei vaadata eraldi küberkiusamise kogemusi.

Tartus KiVa rakendavates koolides on kiusamise näitajad sarnased ülejäänud KiVa-koolide keskmisega Eestis (st vahe ei ole statistiliselt oluline). Küll on Tartu KiVa-koolide keskmised kiusamise näitajad oluliselt paremad kui alles programmiga liituvates koolides (va küberkiusamise kogemine 2019. aastal, siis ei olnud vahe oluline). Kiusuennetusprogramme rakendavatel koolidel on ees väljakutse, kuidas õnnestub kriisist kriisi liikuvates koolides hoida ennetustegevuse kvaliteeti ning saavutada kiusamise vähenemine, mis ületab ühiskondlikke kiusamise (eriti küberkiusamise) suurenemist soovivaid trende.

2023. aastal 12 kooli õpilased osalesid 49 KLAPP programmi matkadel. KLAPP programm keskendub põhikooliõpilaste klassisiseste suhete tugevdamisele ja noorte arengu toetamisele koolikeskkonnas ja väljaspool kooli. KLAPPi fookuses on kolmepäevane metsamatk, mille käigus kaks retkejuhti juhendavad ja toetavad klassi, soodustades seeläbi klassis turvatunde teket ja paremat läbisaamist, mis on oluline haridustee edukaks jätkamiseks. Kõikides Tartu linna lasteaedades kasutatakse Kiusamisest vabaks ja Vaikuseminutite programmide elemente.

Tartus on tagatud kättesaadavad ja vajalikud tugiteenused nii lastele, lapsevanematele ja vajadusel kooli personalile. Võimalik on abivajajad suunata psühholoogilisele nõustamisele nii Tartu Hariduse Tugiteenuste Keskuse spetsialistide poole kui ka lastekaitse spetsialisti kaudu Tartu Laste Tugikeskusesse. Lisaks on võimalus

saada tugispetsialistide abi Rajaleidjast.

3.2 Haridusega seotud teenused. Kokkuvõte

HINNANG		TREND	
4	3	2	1
4.0		○ 2.0	3.2.1 Alushariduse ja lastehoiu kättesaadavus
3.0		○ 2.0	3.2.2 Keskhariduse ja kutsehariduse omandamise toetamine
3.0		↘ 1.0	3.2.3 Koolikohustuse täitmine
3.0		↗ 3.0	3.2.4 Koolikohustust mittetäitvate lastega tegelemine
3.0		○ 2.0	3.2.5 Hariduslikud tugiteenused
3.0		○ 2.0	3.2.6 Koolivägivalla ja koolikiusamise ennetamine

Kokkuvõte:

Tartu linnas on tagatud lastele igas haridusasutuses, nii lasteaedades kui ka koolides, tugi ja abi tugipersonalilt - psühholoog, sotsiaalpedagoog, eripedagoog, hariduslike erivajadustega laste õppe/tegevuse koordinaator, psühholoog, logopeed. Nimetatud ametikohad on finantseeritud riigi toetusfondi vahenditest.

Oluline on märkida, Tartu linna lastel (nii lasteaialapsed kui ka kooliõpilased) on võimalus täiendavat abi saada ka linna oma allasutusena töötavalt Tartu Hariduse Tugiteenuste Keskusest, kus samuti töötavad hariduse tugispetsialistid. Tartu Hariduse Tugiteenuste Keskus on finantseeritud ainult linna eelarvest.

Teenused on abivajavate laste ja nende perede jaoks tasuta kättesaadavad, paindlikud ja professionaalsed.

Tartu linna ühtset hariduspoliitikat iseloomustavad:

1. Võimalikult varajane märkamine ja sekkumine;
2. Parim võimalik, st professionaalne, kohene, paindlik, individuaalsest abivajadusest lähtuv ja abistav sekkumine.

TUGEVUSED

- Tartu linna haridusasutused pakuvad heal tasemel haridust ja hariduse tugiteenuseid.
- Tartu linnas töötab Hariduse Tugiteenuste Keskus (HTK), mis pakub haridusasutustele, lastele ja lapsevanematele ning lastega töötavatele spetsialistidele täiendavat tuge keeruliste olukordade lahendamiseks (HTK kui kompetentsikeskus).
- Tartu linnas on erineva taseme haridus hästi kättesaadav.

NÕRKUSED

- Haridusasutuste füüsiline ruum on mõneti amortiseerunud ega vasta tänapäevastele ruumivajadustele, sh ei ole sageli ruume väikeklassidele või individuaalõppeks.
- Vaimse tervise probleemide sagenemise tõttu on vaja järjest enam haridusasutuste tugipersonali.

4. Haavatavate (riskis) sihtrühmadega tegelemine

4.1 Sotsiaalteenused ja -toetused

4.1.1 KOV osutatavad sotsiaalteenused

KODUTEENUS

Hinnangud

Nõudlus ja pakkumine

Koduteenuse mahud (nii teenuse saajate hulk kui ka teenustundide maht) Tartu linnas on kasvavas trendis. Teenuse saajate arv aastas on orienteeruvalt 700 inimest. Tartu linnaga seotud koduteenuse osutajad on Päevakeskus Kalda (hallatav asutus) ja SA Tartu Vaimse Tervise Hooldekeskus (linnale kuuluv sihtasutus). Kuivõrd on kasvanud vajadus ja sellest tulenevalt suurenenud mahud eriti kõrge hooldusvajadusega abivajajatele teenuse osutamiseks, kaastakse täiendavalt teenuseosutajaid erasektorist. Erakorraliste juhtumite puhul tehakse tihedat koostööd erasektori teenusepakkujatega. Hinnanguliselt sadakond inimest kasutab eraturu teenuseid ilma KOVi osalusega. Seoses hooldusreformiga suureneb tõenäoliselt lähiaastatel oluliselt teenuse vajajate arv. Hetkel käib laiendatud teenuse disain.

Rahastusmudel

Tartus läbiviidud uuringu kohaselt on tegelik koduteenuse vajadus suurem võrrelduna praeguste mahtudega. Uuringu kohaselt on koduteenuse vajajate (soovijate) hulk umbes 800 inimest (maht hetkel 700 inimest). Tartus ei ole piirkondlikke erisusi teenuse vajaduse osas, st abivajajad elavad ülelinnaliselt. Kuivõrd koduteenuse eesmärk on täisealise isiku iseseisva ja turvalise toimetuleku tagamine kodustes tingimustes, säilitades ja parandades isiku elukvaliteeti, ei ole kohalik omavalitsus seadnud oma õigusaktidega kitsendusi teenuse kasutamises, vaid teenust osutatakse igale abivajajale. Teenus on valdavalt tasuta, aga edaspidi peaks lisanduma omaosalus seoses teenuse sisulise laienemisega (nt muru niitmine, koduloomade eest hoolitsemine jms)

Inimkeskus

Teenusele saamiseks ooteaega/järjekorda ei ole, kuna KOVi on kohustus koheselt reageerida. Tartu linnavalitsuse sotsiaal- ja tervishoiuosakonna hoolekande spetsialisti poolt hinnatud abivajaduse korral suunatakse klient koheselt teenusele. Kui Tartu linnaga seotud teenuseosutajate (Päevakeskus Kalda ja SA Tartu Vaimse Tervise Hooldekeskus) võimalused on ammendatud, st teenuste mahud on täis, siis koheseks abi osutamiseks ostetakse teenust sisse erasektorist.

Teenuse pakkumise võimekus ei ole piisav nõudluse rahuldamiseks. Ootejärjekorrad on liiga pikad. Rahastusmudel ei ole jätkusuutlik ega arvesta inimese suutlikkust omaosalust tagada. Teenuse korraldamisel ja osutamisel ei ole piisavalt arvestatud inimkeskse lähenemisega.

○ ○ ● ○
Väga halb Pigem halb Pigem hea Väga hea

Teenuse pakkumise võimekus ületab nõudluse. Ootejärjekordi ei ole või on need mõistliku pikkusega. Rahastusmudel on jätkusuutlik ja arvestab abivajaja maksevõimet. Teenuse osutamisel on arvestatud kõikide inimkeskuse aspektidega.

VÄLJASPOOL KODU OSUTATAV ÜLDHOOLDUSTEENUS

Hinnangud

Nõudlus ja pakkumine

Tartu linna haldusterritooriumil on väljaspool kodu osutatava üldhooldusteenuse pakujaks Tartu linna allasutus Tartu Hooldekodu, kus on 170 teenuskohta. Üldhooldusteenust pakub ka Tartu Vaimse Tervise Hooldekeskuse Nõlvaku Kodu, kus on 75 teenuskohta. Lisaks avati 2022. aastal Eluringikeskus, kus on kohti 136. Seoses hooldereformiga on nõudlus oluliselt suurenenud. Rohkem on nii pöördujaid otse kodust kui ka haiglatest. Vaatamata kohtade lisandumisele ei ole see nõudlust rahuldanud. Keskmiselt on järjekord Tartu Hooldekodus 75 inimest. Linn on finantseerinud ca 1050 kliendi teenust. Väljaspool Tartut on 85 erinevas hooldekodus ligi 700 Tartu linna inimest. Teenusturism on seoses hooldereformiga tuntav. Samas on seda hinnata keeruline, sest muutused on pidevad ja selle statistika tegemiseks ei ole olnud ressursi.

Rahastusmudel

Puudub teadmine keskmise teenuse vajajate arvust aastas, sest võimalike abivajajate arvu mõjutavad mitmed erinevad aspektid: linna poolt pakutavate kodus elamist võimaldavate teenuste olemasolu ja arendamine, soov saada hooldekodu koht ainult Tartu linna haldusterritooriumil, võimalik abivajajate nn sisseränne. Oluline on siinkohal täpsustada, et abivajav inimene ei jää teenusele suunamata, kui Tartu linnas teenuskohtasid ei ole, vaid abistamiseks kasutatakse alternatiivseid võimalusi, nt abivajaja suunamine üldhooldusteenusele väljaspool Tartut. Alates 2023. aastast jaguneb teenuskoha maksumus kliendi ja linna vahel. Linn on kehtestanud hoolduskulu piirmäära 760 eurot kuus. Vajadusel rakendub väiksema sissetuleku hüvitis (madalama sissetulektulekuga inimestele). Kui inimesel jääb puudu omaosaluse vahendeid, siis linn abita ei jäta. Kui varasematel aastatel oli linnaeelarves ca 3 milj teenusele, siis nüüd kulud hinnanguliselt 8 miljonit eurot aastas. Üldhoolduse rahastusmudel ei ole sellisel kujul jätkusuutlik. Linn teeb omalt poolt aga kõik, et tagada inimestele parim teenus ja selleks leitakse vahendid linna teiste valdkondade arvelt.

Inimkesksus

Hinnatakse inimese abivajadust ja nõustatakse tasusüsteemi osas. Samas ei ole KOViL võimalik tutvuda kõigi teenusepakujatega ning hinnata järjepidevalt klientide elukvaliteeti hoolekandeesutuses. Lahendatakse probleeme ja reageeritakse kaebustele.

Teenuse pakkumise võimekus ei ole piisav nõudluse rahuldamiseks. Ootejärjekorrad on liiga pikad. Rahastusmudel ei ole jätkusuutlik ega arvesta inimese suutlikkust omaosalust tagada. Teenuse korraldamisel ja osutamisel ei ole piisavalt arvestatud inimkeskse lähenemisega.


Väga halb Pigem halb Pigem hea Väga hea

Teenuse pakkumise võimekus ületab nõudluse. Ootejärjekordi ei ole või on need mõistliku pikkusega. Rahastusmudel on jätkusuutlik ja arvestab abivajaja maksevõimet. Teenuse osutamisel on arvestatud kõikide inimkeskuse aspektidega.

TÄISEALISE ISIKU HOOLDUS

Hinnangud

Nõudlus ja pakkumine

Tartu linnas on orienteeruv teenuse saajate arv 1700 inimest aastas, mis on vähenenud seoses üldhooldusreformiga. Kergemini tehakse otsus täisealise hooldatava suunamiseks üldhooldusteenusele. Kõik täisealise isiku hooldajad saavad toetust, kui on tuvastatud piisav abivajadus. Kasvanud on negatiivsete otsuste arv, sest tuvastatud on abivajaduse puudumine. Soovitakse end hooldajaks vormistada seoses kaasnevate hüvedega (nt ravikindlustus).

Rahastusmudel

Tartu linna poolt ei ole seatud kitsendusi hoolduse määramiseks. Vaatamata sellele, et Tartu linnas määratakse täisealistele isikutele vajaduse korral hooldaja, saab praegust olukorda veelgi paremaks muuta abivajajatele täiendavate teenuste osutamisega (sotsiaaltransport, soe toit koju, koduteenus jne). Maksimaalne toetus on 120 eurot kuus ja linna kogukulu koos sotsiaalmaksuga on ca 2,5 miljonit eurot aastas. Oluline tööaeg kulub toetuse taotlejate tegeliku majandusliku olukorra kontrollimisele.

Inimkeskus

Teenusele saamise ooteaega/järjekorda ei ole. Oluline on siinkohal märkida, et kohalik omavalitsus ei tohi teenuste osutamisel järjekorda pidada, vaid inimese abivajadusele tuleb kohe reageerida ja lahendus leida.

Teenuse pakkumise võimekus ei ole piisav nõudluse rahuldamiseks. Ootejärjekorrad on liiga pikad. Rahastusmudel ei ole jätkusuutlik ega arvesta inimese suutlikkust omaosalust tagada. Teenuse korraldamisel ja osutamisel ei ole piisavalt arvestatud inimkeskse lähenemisega.


Väga halb Pigem halb Pigem hea Väga hea

Teenuse pakkumise võimekus ületab nõudluse. Ootejärjekordi ei ole või on need mõistliku pikkusega. Rahastusmudel on jätkusuutlik ja arvestab abivajaja maksevõimet. Teenuse osutamisel on arvestatud kõikide inimkeskuse aspektidega.

TUGIISIKUTEENUS

Hinnangud

Nõudlus ja pakkumine

Tartu linnavalitsuse sotsiaal- ja tervishoiuosakonna töökorralduses on tugiisiku teenuse osutamine vastavalt sihtrühmadele jaotatud teenistuste

vahel. Eakate ja erivajadustega täisealistega tegeleb hoolekandeteenistus ja teenust osutab näiteks Maarja Tugikeskus (18 teenuskohta intellektipuudega või erivajadusega noortele). Toimetulekuraskustega täisealistele koordineerib tugiisikuteenust sotsiaaltöteenistus ja teenuseosutajaks on Tartu linna hallatav asutus Varjupaik, kellel on ligikaudu 35 klienti aastas. Lastekaitseteenistuse koordineerida on tugiisikuteenus erivajadusega lastele. Aastas osutatakse tugiisikuteenust 79 erivajadusega alaealisele. Tartu linna asutus Varjupaik osutas tugiisikuteenust 2023. aastal poole vähem kui aastal 2022. Teenusel viibis kliente kokku aasta jooksul 33. Teenust osutasid kaks tugiisikut. Läbivateks teemadeks, miks isikud tugiisikuteenust vajasisid: uue elupinna leidmine üüriturult, asjaajamine ametiasutustes, igapäevase elukorraldusega toimetulek, majanduslik toimetulek.

Rahastusmudel

Hoolekandeteenistuse seisukohast vajab Tartu linn täiendavalt umbes 100 psüühilise erivajadusega inimesele tugiisikuteenuse osutajat. Sotsiaaltöteenistuse vaatest katab tänane teenuse osutamise maht otsese vajaduse, kuid varajase sekkumise ja toetamise eesmärgil peaks olema tugiisikuteenuse maht suurem. Lastekaitseteenistus näeb, et erivajadusega lastel tugiisikuteenuse maht on piisav. Lastekaitse valdkonnas vajab välja arendamist pere tugiisikuteenus. Kohene vajadus on umbes 20 peretugiisiku järele. Tugiisikuteenuse saamiseks Tartu linnal seadusandlikke kitsendusi ei ole. Riigi poolt omavalitsustele eraldatud raha (toetusfond, ESF) kasutamisel peab järgima kitsendusi - näiteks tugiisikuteenust saab finantseerida ainult raske ja sügava puudega lastele. Tartu linn lähtub siiski abi andmisel inimese abivajadusest ja keskmise puudega või puudeta lapse teenust (kui tegemist on abivajava lapsega) finantseeritakse täiendavalt linna eelarvelistest vahenditest.

Inimkeskus

Tugiisikuteenuse maht Tartu linnas on käesoleval ajal piisav otseste vajaduste katmiseks, st on vastavuses tänaste teenuse osutamise võimalustega. Oluline on siinkohal märkida, et ennetavas vaates, st toetav sekkumine varasemas staadiumis, on vaja olemasoleva mahu suurendamist.

Teenuse pakkumise võimekus ei ole piisav nõudluse rahuldamiseks. Ootejärjekorrad on liiga pikad. Rahastusmudel ei ole jätkusuutlik ega arvesta inimese suutlikkust omaosalust tagada. Teenuse korraldamisel ja osutamisel ei ole piisavalt arvestatud inimkeskse lähenemisega.


Väga halb Pigem halb Pigem hea Väga hea

Teenuse pakkumise võimekus ületab nõudluse. Ootejärjekordi ei ole või on need mõistliku pikkusega. Rahastusmudel on jätkusuutlik ja arvestab abivajaja maksevõimet. Teenuse osutamisel on arvestatud kõikide inimkeskuse aspektidega.

ISIKLIKU ABISTAJA TEENUS

Hinnangud

Nõudlus ja pakkumine

Teenuse saajate arv aastas on orienteeruvalt 50 inimest. See on mõnevõrra kasvanud, aga viimase paari aasta vaates jäänud samale tasemele.

Rahastusmudel

Sotsiaal- ja tervishoiuosakonnas analüüsitakse iga-aastaselt

teenusvajadust, olemasolevate mahtude kasutamist ja eelarveliste vahendite olemasolu. Indikatsiooni teenusvajaduse mahtude kasvu või vähenemise kohta saab sotsiaal- ja tervishoiuosakond hoolekande spetsialistide poole uute pöördujate või võrgustikupartnerite pöördumiste kaudu. Igakuiselt esitatakse olemasolevate teenuseosutajate poolt Tartu linnavalitsuse sotsiaal- ja tervishoiuosakonnale aruandlus, mis samuti annab täiendavat infot ja ülevaate teenuse kasutajatest ja osutatud toimingutest. Tartus lähtume eelkõige oma abivajajatest, nii teenuse vajajate arvu kui ka võimalike teenusmahtude osas. Isikliku abistaja teenust linn hangib, hinnanguline suurus on 550 000 eurot aastas. Teenuse maksumus on jagatud inimese ja linna vahel (inimene tasub 26 senti teenuse tunni eest, ülejäänud osa katab linn). Isiklik abistaja saab tasu teenustunni eest, mitte ei kompenseerita talle otsekulusid.

Inimkeskus

Teenusele saamise ooteaega / järjekorda ei ole. Üksikutel juhtudel võib esineda olukordi, et inimest ei leita, aga hetkel on isiklikuks abistajaks soovijate hulk veidi kasvanud.

Teenuse pakkumise võimekus ei ole piisav nõudluse rahuldamiseks. Ootejärjekorrad on liiga pikad. Rahastusmudel ei ole jätkusuutlik ega arvesta inimese suutlikkust omaosalust tagada. Teenuse korraldamisel ja osutamisel ei ole piisavalt arvestatud inimkeskse lähenemisega.


Väga halb **Pigem halb** **Pigem hea** **Väga hea**

Teenuse pakkumise võimekus ületab nõudluse. Ootejärjekordi ei ole või on need mõistliku pikkusega. Rahastusmudel on jätkusuutlik ja arvestab abivajaja maksevõimet. Teenuse osutamisel on arvestatud kõikide inimkeskuse aspektidega.

SOTSIAALTRANSPORT

Hinnangud

Nõudlus ja pakkumine

Sotsiaaltransporditeenus on liikumis- või nägemisvaegusega täisealise isiku transportimine Tartu linna piires spetsiaalselt kohandatud sõidukiga, mille käigus abistab isikut sõidukijuht. Sotsiaaltransporditeenuse korraldamine Tartu linnas on Tartu linnavalitsuse sotsiaal- ja tervishoiuosakonna poolt korraldatud teenus. Teenust korraldatakse osakonna sisemise töökorralduse alusel nii hoolekandeteenistuse (eakad ja erivajadusega täisealised inimesed) kui lastekaitseteenistuse (erivajadusega lastele suunatud) poolt. Hoolekandeteenistuse kaudu kasutavad aastas keskmiselt 1300 inimest sotsiaaltranspordi teenust. Teenust osutatakse Tartu linnavolikogu 12. novembri 2015. a määruse nr 96 "Sotsiaaltransporditeenuse osutamise kord" alusel. Lastekaitseteenistuse kaudu osutatakse sotsiaaltransporditeenust aastas umbes 100 lapsele. Teenust osutatakse Tartu Linnavolikogu 20. aprill 2017. a määruse nr 132 "Puudega lapsele sotsiaalteenuste osutamise kord" alusel. Kõik teenust vajavad inimesed saavad teenust. Määratakse esialgne maht, mida on võimalik suurendada vastavalt vajadusele.

Rahastusmudel

Tartu linna teenuse osutamise võimekus vastab tänasele nõudlusele. Inimene maksab kolmandiku ja ülejäänu tasub linn. Tavaline määr on 50 eurot kvartalis (suurem määr on neil, kes käivad koolis, tööl või tervishoiuteenustel). Lastekaitse ei määra summat, vaid annab õiguse

sõita haridusasutusse, raviasutusse ja rehabilitatsiooniteenusele. Lastele määratava sotsiaaltranspordi kulu on umbes 200 000 eurot aastas, täiskasvanutele määratava sotsiaaltranspordi maksumus on samuti umbes 200 000 eurot aastas.

Inimkesksus

Tartu linnas on sotsiaaltransporditeenus abivajajatele väga hästi kättesaadav. Samuti on piisavad teenuste mahud. Teenusele saamise ooteaeg/järjekord puudub. Abivajadusele reageeritakse kohe ja teenusele suunamine toimub üldjuhul juba järgmisel päeval. Tartus ei pea olema inimesel kehtiv puue, vaid teenust osutatakse konkreetsest abivajadusest lähtuvalt (näiteks ka ajutised haigestumised või vigastused).

Teenuse pakkumise võimekus ei ole piisav nõudluse rahuldamiseks. Ootejärjekorrad on liiga pikad. Rahastusmudel ei ole jätkusuutlik ega arvesta inimese suutlikkust omaosalust tagada. Teenuse korraldamisel ja osutamisel ei ole piisavalt arvestatud inimkeskse lähenemisega.


Väga halb Pigem halb Pigem hea Väga hea

Teenuse pakkumise võimekus ületab nõudluse. Ootejärjekordi ei ole või on need mõistliku pikkusega. Rahastusmudel on jätkusuutlik ja arvestab abivajaja maksevõimet. Teenuse osutamisel on arvestatud kõikide inimkeskuse aspektidega.

VÕLANÕUSTAMISTEENUS

Hinnangud

Nõudlus ja pakkumine

Tartu linnavalitsuse sotsiaal- ja tervishoiuosakonna sotsiaaltö teenistuses töötab võlanõustaja. Teenuse saajate, kohaliku omavalitsuse sotsiaaltöötaja poolt suunatud isikute arv aastas on olnud eelnevatel aastatel langustrendis (üle 200 kliendi 2020. aastal, 165 inimest 2022 aastal), kuid viimasel aastal uuesti tõusnud (210 inimest 2023. aastal). Võlanõustamisteenuse klientide arv sõltub majandustrendidest. Peamiseks probleemiks on laenumaksed, liisingud, elatisvõlgnevus ja SMS laenud.

Rahastusmudel

Analüüsid Tartu linnavalitsuse sotsiaal- ja tervishoiuosakonna võlanõustaja töökoormust, on teenuse vajajate tegelik hulk suur. Kõige enam vajavad võlanõustamise teenust madalate sotsiaalsete oskustega ja väiksema sissetulekuga inimesed. Võlanõustamisteenust pakub ka Töötukassa, samuti on võimalik saada teenust tasuta teenusena, kuid seda kasutatakse harva.

Inimkesksus

Tartu linnas on loodud kõik võimalused võlanõustamise teenuse kättesaamiseks. Arvestatud on nii liikumiskustega inimestega kui ka nende vajadustega, kelle juurde läheb võlanõustaja koju. Oluline on märkida, et võlanõustaja töökoht asub Annelinnas, kus on hea ligipääsetavus ühistranspordiga. Erivajadusega inimestele on linna poolt tagatud ka sotsiaaltranspordi kasutamise võimalused teenusele pääsemiseks. Võlanõustaja leiab inimestele sobilikud lahendused, kuidas oma võlgadega toime tulla. Võlanõustaja panustab keerulisemate juhtumite lahendamisel võrgustikutöös.

Teenuse pakkumise võimekus ei ole piisav nõudluse rahuldamiseks. Ootejärjekorrad on liiga pikad. Rahastusmudel ei ole jätkusuutlik ega arvesta inimese suutlikkust omaosalust tagada. Teenuse korraldamisel ja osutamisel ei ole piisavalt arvestatud inimkeskse lähenemisega.


Väga halb Pigem halb Pigem hea Väga hea

Teenuse pakkumise võimekus ületab nõudluse. Ootejärjekordi ei ole või on need mõistliku pikkusega. Rahastusmudel on jätkusuutlik ja arvestab abivajaja maksevõimet. Teenuse osutamisel on arvestatud kõikide inimkeskuse aspektidega.

VARJUPAIGATEENUS

Hinnangud

Nõudlus ja pakkumine

Teenust osutab Tartu linnavalitsuse sotsiaal- ja tervishoiuosakonna hallatav asutus Varjupaik. Teenuse kasutajate arv on viimaste aastatega suurenenud, 2023. aastal oli voodikoha kasutajaid 50 inimest (aasta jooksul). Ajutise peavarju teenust (üks öö) kasutas 2023. aastal 147 inimest. Varjupaigateenuselt liigutakse edasi nii sotsiaaleluruumidesse kui ka hooldekodusse. Varjupaik peab tagama kõigile teenuse vajajatele ajutise peavarju ja riideabi. Päevasel ajal on võimalik olla päevakeskuses, kus on võimalik vaadata televiisorit, kasutada arvutit, teha süüa, suhelda teistega (sh sotsiaaltöötajaga).

Rahastusmudel

Varjupaigateenuse vajajate arv vastab Tartu linna tänasele teenuse osutamise võimalusele ja mahule. Vältimatu sotsiajalabi (peavari, riideabi, toiduabi) on inimesele tasuta. Varjupaigas on ka sotsiaalmajutusteenus (voodikoht kahekohalises toas), mille eest inimene tasub kommunaalmaksed. Varjupaik on Tartu linna allasutus, millel on oma eelarve. Varjupaiga aastane eelarve on üle poole miljoni euro.

Inimkeskus

Ligipääs teenusele on väga hea. Varjupaiga asukohale on ligipääs nii ühistranspordiga kui ka jalgsi, mis arvestades Tartu suurust on mõistlik. Varjupaigas on olemas kaks turvakodu ruumi (nagu hotellituba), mida saavad kasutada inimesed, kes on sattunud Tartu linnas hätta (nt kaotanud ära dokumendid, eksinud, jäänud bussist maha ja kes vajavad abi). Varjupaiga elutingimused on inimväärsed ja seal toetatakse inimest liikuma edasi ka üürikorteritesse.

Teenuse pakkumise võimekus ei ole piisav nõudluse rahuldamiseks. Ootejärjekorrad on liiga pikad. Rahastusmudel ei ole jätkusuutlik ega arvesta inimese suutlikkust omaosalust tagada. Teenuse korraldamisel ja osutamisel ei ole piisavalt arvestatud inimkeskse lähenemisega.


Väga halb Pigem halb Pigem hea Väga hea

Teenuse pakkumise võimekus ületab nõudluse. Ootejärjekordi ei ole või on need mõistliku pikkusega. Rahastusmudel on jätkusuutlik ja arvestab abivajaja maksevõimet. Teenuse osutamisel on arvestatud kõikide inimkeskuse aspektidega.

ELURUUMI TAGAMISE TEENUS

Hinnangud

Nõudlus ja pakkumine

Tartu linnas on tagatud sotsiaaleluruumi teenus erinevatel viisidel: sotsiaalmajutus üksikutele, peremajutus, sotsiaalkorterid (üürilepinguline suhe). Tartu linnas on kahel majal korrapidamissüsteem (Peetri tn ja Nisu tn). Ülejäänud eluruumid on korrapidamissüsteemita. Eluruumi tagamise teenusel on umbes 400 isikut, so 329 perekonda (2023. aasta andmed). Selgelt on märgata trendi teenusvajaduse vähenemisele.

Rahastusmudel

Sotsiaalmajutusteenuse eesmärk on võimaldada teenuse saajale elukoht. Nõustamise, juhendamise ning tugiteenuste osutamisega tagatakse isiku või perekonna võimalikult iseseisev toimetulek, eesmärgiga edaspidi iseseisvalt oma igapäevaelu korraldada. Teenust osutatakse isikule või perele, kelle elukoht rahvastikuregistris on Tartu linn, kellel puudub eluruumi kasutamise võimalus ja kes vajab igapäevaelu ja majapidamise korraldamisel individuaalset nõustamist, juhendamist ning tugiteenuseid. Teenuse saajale võimaldatakse elukoht eluruumi osa kasutusse andmisega (voodikoht toas), koos abiruumide ja esemete kasutamise õigusega. Tasu eluruumi osa kasutamise eest ühes kuus on 30% riigikogu poolt kehtestatud toimetulekupiirist (keskmiselt 60 eurot kuus). Teenust lastega peredele osutatakse Rahu 8 (Turvakodu filiaal) ja üksikutele täisealistele Peetri 16c (Varjupaik). Sotsiaaleluaseme teenuse eesmärk on kindlustada eluruumi kasutamise võimalus isikule, kes ei suuda enda ja oma perekonna vajadustele vastavat eluruumi tagada. Teenust osutatakse inimestele, kes ei ole ebapiisavate füüsiliste võimete või psüühiliste erivajaduste ja/või materiaalse seisundi tõttu võimeline tagama endale või oma perekonnale eluruumi kasutamise võimalust. Tartu linnas on selge trendi teenusvajaduse vähenemise suunas. Teenusel olev isik ei maksa Tartu linnale üüri, kuid on kohustatud maksma kommunaalkulusid vastavalt tarbimisele. Rahu 8 osutatav peremajutusteenus toimib ning pered, kes vajavad tuge ning abi laste kasvatamisel, on sellel teenusel jälgitud ja toetatud. Muutsime teenuse korda 2023. sügisel ning teenus on muutunud eesmärgipärasemaks pärast muudatuste sisseviimist. Teenusel olnud peredest mitmed on liikunud pärast teenuse lõppemist üüriturule.

Inimkeskus

Tartu linnal on piisavas mahus vabu eluruumi sotsiaaleluasemeteenuse osutamiseks. Esmalt suunatakse inimest otsima korterit eraturult ja vajadusel toetatakse teda toetava teenusega (tugiisik) ja toetustega (nt üürilepingu sõlmimise tasu, kolimistoetus, toimetulekutoetus jne). Kui inimene ei tule toime oma rahaasjadega viisil, mis võimaldaks tal iseseisvalt toime tulla üüriturul, tagab linn sotsiaaleluruumi. Tänu erinevate toetavate meetmete rakendamisele ei ole sotsiaaleluruumi tagamisel sisuliselt järjekorda. Elamufond on mitmekesine ja pärast uute majade avamist (Tüve tn) ja vanade majade rekonstrueerimist (Rahu tn) on tagatud ligipääsetavus ka liikumisraskusega inimestele.

Teenuse pakkumise võimekus ei ole piisav nõudluse rahuldamiseks. Ootejärjekorrad on liiga pikad. Rahastusmudel ei ole jätkusuutlik ega arvesta inimese suutlikkust omaosalust tagada. Teenuse korraldamisel ja osutamisel ei ole piisavalt arvestatud inimkeskse lähenemisega.


Väga halb Pigem halb Pigem hea Väga hea

Teenuse pakkumise võimekus ületab nõudluse. Ootejärjekordi ei ole või on need mõistliku pikkusega. Rahastusmudel on jätkusuutlik ja arvestab abivajaja maksevõimet. Teenuse osutamisel on arvestatud kõikide inimkeskuse aspektidega.

MILLISEID TEENUSEID KOV LISAKS OSUTAB?

Hinnangud

Teenus 1

Teenuse nimi:

Heaolumeistri teenus

Teenuse kirjeldus:

Heaolumeistri ülesanne on vähendada eakate kukkumiskiriski koduses keskkonnas. Lisaks koduse keskkonna hindamisele ja kergemale kohandamisele abistab heaolumeister kui inimene on kodus kukkunud - heaolumeister reageerib väljakutsele ning kasutades tänapäevaseid seadmeid, aitab kukkunut tagasi ratastooli / voodisse. Sellega vähendatakse kiirabi ja päästeameti väljakutseid (tööpäevadel). Heaolumeister abistab eakaid lihtsamate koduste töödega, mille tarvis spetsiaalset meistrimeest on ebaotstarbekalt kallis tellida, kuid mille tegemata jätmine või iseseisvalt tegemine võib eakal põhjustada kukkumisi. Peamiselt nõustatakse ja paigaldatakse abivahendeid (käsipuud, potikõrgendused), mis on eakale määratud kukkumiskiriski vähendamiseks, kuid mille paigaldust ei teosta tarvikut müüv / rentiv ettevõtte. Heaolumeister teostab ka lihtsamaid koduseid töid, mis eeldavad ronimist, nt abistab kardinat, lambipirnide, suitsuanduri patareide vahetamisel või abistatakse õige spetsialisti leidmisel keerulisemateks ehitustöödeks, koristus- ja kolimistöödeks. Heaolumeister teostab eakate koduse keskkonna hindamisi ning aitab kõrvaldata kukkumiskiriski (kinnitab lahtised vaibad, abistab mööbli ümberpaigutamisel jne). Teenusesaajate arv on ca 220 inimest aastas, mida on veidi enam kui varasematel aastatel. Teenuse raames toimub koostöö Päästeameti, politseinike ja kiirabitöötajatega, kellelt tuleb ka teavitusi kukkunud inimeste kohta.

Hinnang:

Väga hea (4)

Teenus 2

Teenuse nimi:

Peretöötaja teenus

Teenuse kirjeldus:

Peretöötajad on Tartu Laste Turvakodu lepingulised töötajad, kelle ülesandeks on lastega perede toimetuleku toetamine ja vanemlike oskuste suunamine ja jõustavad tegevused. Peretöötajal on peredega iganädalane kontakt ja ta teeb regulaarselt kodukülastusi, toetab peresid asjaajamisel, osaleb perega seotud võrgustikutöös. Teenuse saajate arv 2023. aastal oli 42 iseseisvalt elavat pere ja peremajutusteenuse raames 22 perekonda. Arenguruumi on peretöötajate erialases toetamises ja vajalike täiendkoolituste pakkumises, millega Tartu linn ka pidevalt tegeleb.

Hinnang:

Pigem hea (3)

Teenus 3

Teenuse nimi:

Hoolduskoordinatsiooni teenus

Teenuse kirjeldus:

Hoolduskoordinatsiooni arendamiseks seotakse sotsiaal- ja tervishoiusüsteem viisil, mis võimaldab tartlastel saada mõlemast süsteemist sidusat abi. Esimene hoolduskoordinaator alustas tööd 2018. aastal. Projekti käigus palgati

juurde kaks hoolduskoordinaatorit, kes töötavad tihedalt koos perearstidega. Nii saavad keerulise terviseprobleemiga inimesed endale sobilikuma abi nii tervishoiusüsteemist kui vajalikud teotavad teenused hoolekandesüsteemist. Lähedaste hoolduskoormus on suur ning sageli ei oska nad leida kõige sobivamat abi. Hoolduskoordinaatorid aitavad kliente ja nende lähedasi, nii tervishoiu- kui ka sotsiaalteenuste korraldamisel ning on toeks perearstidele sotsiaalvaldkonna küsimuste lahendamisel. Teenuse saajate arv on umbes 900 klienti aastas. Tartu linnas on palgal kolm hoolduskoordinaatorit, kelle töökohad asuvad tervisekeskuste juures. Teenuse saajate hulk on kasvavas trendis, mistõttu on Tartu linn oma struktuuri lisanud hoolduskoordinaatorite töökohad, mida rahastatakse täies mahus Tartu linna eelarvest. Tartu linnas töötab kolm hoolduskoordinaatorit.

Hinnang:

Väga hea (4)

Analüüs

Tartu linnas on abivajajatele tagatud kõik toetavad teenused - nii sotsiaalhoolekande seadusest tulenevad kohustuslikud teenused kui ka linna initsiatiivil loodud teenused. Linn on aktiivselt tegeanud ja tegeleb ka edaspidi teenuste kujundamisega. Olemas on ennetustegevused, et inimeste abivajadus lükkuks kaugemasse tulevikku.

Linna poolt osutatavad teenused võib jagada kaheks:

- teenused, mis on suunatud koheseks sekkumiseks abivajaduse korral ja
- ennetavad teenused/tegevused.

Kõikide sotsiaalteenuste eesmärk on abistada inimest tema iseseisva toimetuleku tagamisel.

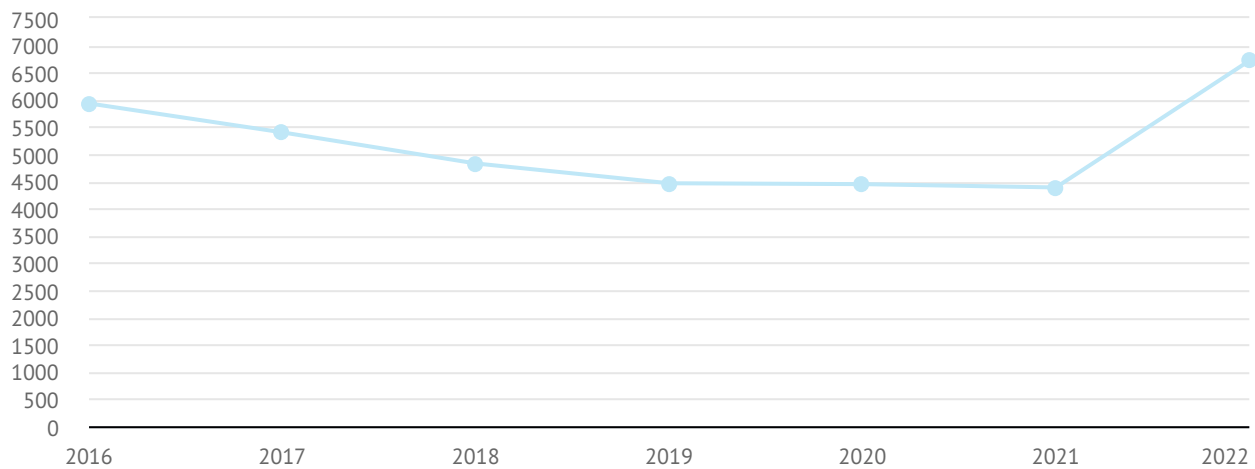
Valdkonna ekspertide sõnul vajavad olemasolevatest teenustest kõige enam arendamist koduteenused ja tugiisikuteenus. Mõlema nimetatud teenuse eesmärk on inimese iseseisva toimetuleku toetamine. Mõlemad teenused on suunatud erinevates eagruppides olevatele inimestele - lapsed (sh erivajadusega), lastega pered, tööelised ja eakad, samuti linna eestkostel olevad lapsed ja täisealised. Vajalik on olemasolevate teenuste ümberdisainimine, et vältida erinevate teenuste all olevate sarnaste teenuskomponentide osutamist (nt psühholoogilise nõustamise teenused) ja teenuste dubleerimist.

Arengukohaks on teenuste osutamisel süsteemse lähenemise juurutamine, sh ühte tüüpi või samal eesmärgil osutatavate teenuste koondamine ühte paketti (nt kodus elamist toetavad teenused), mis looks inimestele selguse saadavast toetusest.

Iga-aastase statistika koondamiseks ja teenuste kasutamise ja teenusvajaduse analüüsimiseks on vajalik juurutada digitaalseid töövahendeid ja koostööplatvorme, mille abil oleks võimalik lihtsamalt koondada inimestele osutatavate teenuste kohta käivat statistikat. See võimaldaks paremini luua tervikpildi inimestele osutatavast abist ja planeerida Tartu linna ressursse.

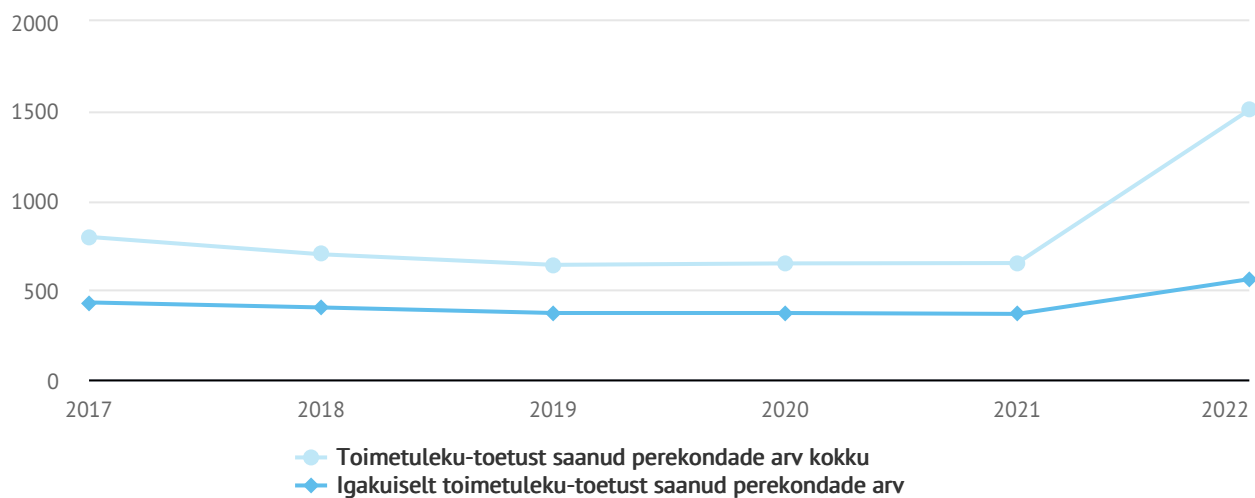
4.1.2 Toimetulekutoetuse saajad

Toimetulekutoetuse saajate hulk



Joonis 4.1.2 .a Toimetulekutoetuse saajate hulk

Toimetulekutoetust saanud perekonnad



Joonis 4.1.2 .b Toimetulekutoetust saanud perekonnad

Toimetulekutoetuste maksmise taust

Hinnangud

Ennetavad teenused

Tartu linnavalitsuse sotsiaal- ja tervishoiuosakonna spetsialistid analüüsivad regulaarselt toimetulekutoetuse saajate sihtrühma. Leibkondade arv, kes 2023. aastal toimetulekutoetust taotlesid, oli 1287 (leibkonnaliikmeid kokku 2643). Sealhulgas on registreeritud töötuga leibkondi 646, pensionäridega leibkondi 120, lastega leibkondi 568 ja ühe täiskasvanuga leibkondi 313.

Tugi abivajajale

Tartu linnavalitsuse sotsiaal- ja tervishoiuosakonnas tegeleb

toimetulekutoetuse määramise ja maksmisega sotsiaaltö teenistus. Spetsialistid hindavad kohe ja terviklikult iga pöörduja abivajadust. Selleks viiakse läbi kodukülastused, vestlused abivajaduse hindamiseks, abivajaja sotsiaalmajanduslik analüüs. Spetsialisti ülesanne on hinnata, milliste sekkumistega saab inimese abivajadust toetada, kas tegemist on ühekordse abivajadusega, nt ühekordne toetus või vajab probleemilahendus pikemaajalist sekkumist ja toetavatele teenustele suunamist. Koostööd tehakse Eesti Töötukassa juhtumikorraldajatega, kriminaalhooldusametnikega, Tartu Vangla sekkumisosakonnaga, tugiisikutega.

Toetavad tegevused

Täiendavalt pakutakse teenuseid ja toetusi vastavalt abivajaja personaalsele abivajadusele, nt võlanõustamine, tugiisikuteenus, psühholoogiline nõustamine, toiduabi vms. Kõik nimetatud teenused on kättesaadavad ja ka linna poolt finantseeritud, st abivajajale tasuta.

Puudub regulaarne olukorra analüüs ja sellest lähtuv reageerimine. Ennetavaid teenuseid ei ole piisavalt. Tugi abivajajatele ei ole piisav. Toetavad tegevused on ühekordsed.

○ ○ ○ ● ○
Väga halb Pigem halb Pigem hea Väga hea

Toimub regulaarne olukorra analüüs ja vajadusel reageerimine. Ennetavad teenused on piisavalt ja vastavad vajadustele. Tugi abivajajatele on kättesaadav ja vastab vajadustele. Toetavad tegevused on läbimõeldud ja järjepidevad.

Analüüs

Toimetulekutoetuse taotlemise statistikast on näha, et aasta-aastalt on toetuse saajate arv olnud langustrendis. Tartu linnas toimetulekutoetust taotlevate ja saavate inimeste arv on olnud väike, arvestades linna elanikkonna suurust. Toetuse saajate suhteliselt väike hulk on tingitud madalast töötusest, keskmisest kõrgemast palgatasemest, ettevõtluse ja töökohtade olemasolust.

Peamine väljakutse Tartu linna jaoks on pikaajaliste toetuse saajate aktiveerimine ja toetavatele teenustele ja tegevustele suunamine. Tartu linnas on keskmiselt 150-200 pikaajalist toimetulekutoetuse saajat. Sotsiaalhoolekande seadusest tulenevalt on toimetulekuraskustesse sattunud leibkondadele oluline pakkuda terviklikku abi - hinnata, millist abi lisaks toimetulekutoetusele vajatakse. Tuginedes rahvusvahelisele praktikale ja teadmistele, et kuigi toimetulekutoetusel on oluline roll materiaalse toimetuleku tagamisel, on toetavad teenused väga tähtsad. Oluline on siinkohal märkida, et linna tasandil on probleemi teadvustatud ja planeeritud on järgnevad tegevused: kliendi profileerimised, vajaduste kaardistamised ja uute sekkumiste väljatöötamised, sh ennetavad teenused.

2022. aastal tõusis hüppeliselt toimetulekutoetuse taotlejate hulk, mille tingis energiakriis ja sõda Ukrainas. 2023. aastal olukord stabiliseerus, kuid endiselt on umbes pooled toimetulekutoetuse taotlejad ukrainlased.

2023. aastal alustas Sotsiaalministeerium toimetulekutoetuse praeguse praktika ülevaatust ning poole aasta jooksul toimusid kohtumised kaardistamiseks praeguse süsteemi murekohti. 2024. aasta alguses esitati ettepanekud toimetulekutoetuse reguleerimiseks.

4.1.3 KOV eelarvest makstavad sotsiaaltoetused

KOV eelarvest makstavad toetused

Hinnangud

Tugi abivajajale

Tartu linna poolt makstavad sissetulekust sõltuvad toetused on toimetulekutoetus, lasteaia kohamaksu ja toidutoetus, hooldajatoetus puudega lapse hooldajale, hooldajatoetus puudega täisealise hooldamise eest. Täiendavad sotsiaaltoetused on erakorraline toetus, abivahenditoetus, ravitoetus, küttetoetus, kolimistoetus, remonditoetus, eluruumi sisustamise toetus, lapse toimetulekutagamise toetus, transporditoetus. Toetusi makstakse juhtumipõhiselt vastavalt inimeste vajadusele, seetõttu ei ole võimalik kindlaid sihtrühmi välja tuua. 2023. aastal rahuldati 1710 taotlust (2022. aastal 1984), kokku summas 589 777,14 eurot (2022. aastal 498 027). Eraldatud toetuse keskmine suurus oli 350 eurot (2022. aastal 251). Perioodilisi toetusi kasutati 2023. aastal kokku 227 350 eurot (2022. aastal 228 167). Toetusega kaetakse vähekindlustatud perede koolieelses lasteasutuses või lastehoius käiva lapse kulud kohamaksule ja toidule. Lasteaia kohamaksutoetust maksti 2023. aastal 192 lapsele (2022. aastal 192) ja toidutoetust 193 lapsele (2021. aastal 195).

Toetavad tegevused

Kõigi abivajajate abivajadust hindab sotsiaaltööspsialist, hoolekandespsialist või lastekaitsepsialist. Abivajaduse korral leitakse parimad meetmed - suunatakse inimene/pere teenustele või makstakse rahalist toetust.

Puudub regulaarne olukorra analüüs ja sellest lähtuv reageerimine. Ennetavaid teenuseid ei ole piisavalt. Tugi abivajajatele ei ole piisav. Toetavad tegevused on ühekordsed.

○ ○ ○ ○
Väga halb Pigem halb Pigem hea Väga hea

Toimub regulaarne olukorra analüüs ja vajadusel reageerimine. Ennetavad teenuseid on piisavalt ja vastavad vajadustele. Tugi abivajajatele on kättesaadav ja vastab vajadustele. Toetavad tegevused on läbimõeldud ja järjepidevad.

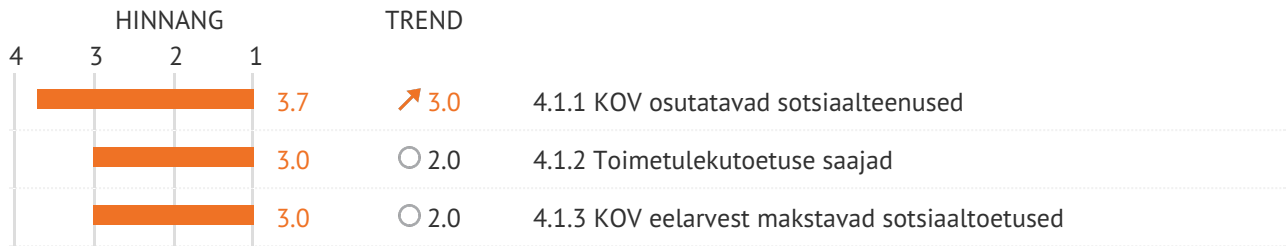
Analüüs

Tartu linna poolt tagatakse kõik seadustest tulenevad teenused ja toetused, millele lisanduvad veel täiendavalt linna eelarvelistest vahenditest makstavad toetused. Toetused jagunevad universaaltoetusteks ja sissetulekust sõltuvateks. Toetuse saamise eeldus on registreeritud elukoht Tartu linnas, va vältimatu sotsiaalabi korral. Linna registreeritud elanikele makstakse sünnitoetust, lasteaia kohamaksu toetust, lasteaia toitlustamise toetust, toimetulutoetust, matusetoetust jm.

Kohaliku omavalitsuse ülesanne on kindlustada läbi toetuste ja teenuste inimestele vaimne, rahaline ja aineiline toimetulek, iseseisev või võimalikult väikese kõrvalabiga hakkama saamine.

Tartu linna suund on vähendada toetuste maksmise osakaalu. Rahalist toetust saaks asendada erinevate toetavate meetmete (juhtumikorralduslik töö) ja inimese abivajadusele sihitatud teenuste tagamisega. Näitena, ravikindlustamata isikute ambulatoorse ravi arved, eakatele abivajajatele on tagatud sooja toidu kojuvedu, toidupanga teenus jpm.

4.1 Sotsiaalteenused ja -toetused. Kokkuvõte



Kokkuvõte:

Tartu linna hoolekandeline abi, st nii teenused kui ka toetused, on spetsialistide hinnangul heal tasemel. Teenused on välja arendatud, nende osutamine abivajajatele on kohene ja paindlik. Tartu linn arendab pidevalt teenuseid vastavalt vajadusele, osaledes ka erinevates projektivoorudes. Näiteks aastast 2023 on Tartu linnas rahvusvahelise kaitse saajatele tugiteenuse koordinaator. Kõigi inimeste abivajadustega tegeletakse võrdselt, kuid aeg-ajalt kerkivad esile sihtrühmad, kes vajavad rohkem abi (nt sõja algul Ukrainast tulnud rahvusvahelise kaitse saajad, riigi teenuste ümberkorraldamisel muutustest puudutatud sihtrühmad jne).

Tartu peab arvestama oma hoolekandeline abisüsteemi osutamise ja planeerimisega kindlasti järgmiste aspektidega:

1. Rahvastik vananeb;
2. Mitu põlvkonda ei ela enam koos ja ei paku vastastikust tuge, kasvab üksielavate inimeste osakaal;
3. Toimub teenusturism, st Tartus on tagatud kvaliteetne abi, mida väiksemates omavalitsustes ei osutata ja seetõttu pöörduvad paljud kliendid Tartu teenustele;
4. Riigi teenuste ümberkorraldamine, mille käigus teenuste korraldus muutub KOV kohustuseks.

Teenuste arendamine on järjepidev protsess ja sõltub muutuste vajadusest. Isegi hästi toimivate teenuste puhul on oluline jälgida arenguvajadusi ja vastavalt olukorrale muutustele reageerida ja teenuseid ümber disainida.

Tartu suurune KOV peab suuresti ise oma abivajajatele suutma abi osutada. Arvestades abivajavate inimeste arvu, ei ole otstarbekas teiste KOVidega koos teenuseid arendada, kuid koostöö juhtumitöö võtmes on oluline.

Riigilt ja erinevatest välisvahenditest saadavat raha sotsiaalteenuste korraldamiseks on Tartu kasutanud ja taotlenud aktiivselt. Näitena, ESF-i rahastusega on parendatud koduhooldusteenuseid ja kohandatud eluruume. Samuti on finantseeritud järgmisi teenuseid ja projekte: eakate tugigrupid, ISTE projekt, sotsiaaleluruumide renoveerimine, projektid töötute aktiveerimiseks. Välisrahastuse toel on ehitatud Nõlvaku kodu, Maarja peremajad, Tüve tn munitsipaalmajad.

Tartu linna rõhuasetus on koduteenuse arendamisel, et tagada teenuse kvaliteet ja jätkusuutlikkus teenusele kehtestatud nõuetes. Oluline väljakutse on valdkondadeülese koostöö (haridus, meditsiin, hoolekanne) raames teenuste arendamine ja osutamine ja hoolekandeline abi süsteemi korrastamine.

Arvestades Tartu suurust on võimalike abivajajate hulk suur. Tartu linnal on veel võimekust maksta abivajajatele iseseisva toimetuleku tagamiseks toetusi ja finantseerida teenuseid, kuid edaspidi peame arvestama, et abivajajate hulk on aastatega kasvutrendis, mis tingib uute lähenemiste kasutusele võtmise. Oluliseks murekohaks on hooldereformiga kaasnevad kulutused ja halduskoormus, mis sellega kaasneb (suhtlus üle Eesti paiknevate hooldekodudega ja seal elavate klientidega, pidev teenusmaksumuse ümberarvutus ja inimestega suhtlemine jne).

Oluline on märkida, et väljakutse Tartu jaoks on sarnaselt teiste omavalitsustega teenusepakkujate ja sotsiaalvaldkonna spetsialistide puudus.

- Tartu linn on hooldereformi juurutamisega hästi toime tulnud ja inimestele on vajalikud teenused tagatud.
- Kõikide kriiside valguses on Tartu linn pakkunud järjepidevalt inimestele vajalikku abi ja tuge, teenuste osutamine on jätkunud vaatamata kriisidele ja riiklikele muudatustele (nt hooldereform).
- Tartu linn katab kõik seadusest tulenevad kohustuslikud teenused, kuid suudab seejuures pakkuda ka lisateenuseid, mis on suunatud inimese iseseisva toimetuleku tagamisele ja suuremate sotsiaalprobleemide ennetamisele.
- Riigi korraldatav erihoolekandeteenus ei täida oma eesmärki ja erihoolekandeteenuse kliendid liiguvad pigem KOV eestkosteale, mis aga ei täida oma eesmärki.
- Tartu linna kvaliteetsed teenused tingivad teenusturismi. Selles valguses võib olla keeruline tulevikus vastata kõigi abivajajate soovidele.
- Olemasoleva tööjõu ülekoormus ja uue kvalifitseeritud tööjõu puudus.

4.2 Abivajavate lastega tegelemine

4.2.1 Abivajava/ hädaohus oleva lapse toetamine

Abivajava/ hädaohus oleva lapse toetamine

Hinnangud

Ennetavad teenused

Tartu linnas on enim teavitusi abivajava lapse kohta terve Eesti võrdluses (SKA andmetel) ning selle põhjuseks võib olla hea koostöö erinevate spetsialistidega. Koostöö erinevate spetsialistide vahel võimaldab lapse ja pere probleeme võimalikult varakult tuvastada. Laste teadlikkus enda õigustest on tõusnud ja neil on olemas viisid, kuidas teavitada enda või oma sõprade keerulisest olukorrast (Lasteabi - chat, telefon, veebileht). Tartu Laste Turvakodu juures töötav Perepesa on ennetav kogukonnateenus perekondadele ja lastele (nõustamine, koolitused, tugigrupid, kogukonnategevused).

Tugi abivajajale

Abivajav laps saab tuge Tartu linnavalitsuse lastekaitsetöötajalt, kes teeb koostööd erinevate spetsialistidega võrgustikutöö raames ja toetab lapsevanemaid. Sekkumised abivajaduse leevendamiseks sõltuvad lapsest ja teda ümbritsevast keskkonnast.

Toetavad tegevused

Tartus on Hariduse Tugiteenuste Keskus, mis pakub haridusvaldkonnale ja sotsiaalvaldkonnale tuge erineva vajadusega lastega tegelemisel. Tartu linnas on väga tugevad spetsialistid, kuid lapsed vajaksid veelgi enam tuge kaasava hariduse näol.

Puudub regulaarne olukorra analüüs ja sellest lähtuv reageerimine. Ennetavaid teenuseid ei ole piisavalt. Tugi abivajajatele ei ole piisav. Toetavad tegevused on ühekordsed.


Väga halb Pigem halb Pigem hea Väga hea

Toimub regulaarne olukorra analüüs ja vajadusel reageerimine. Ennetavad teenuseid on piisavalt ja vastavad vajadustele. Tugi abivajajatele on kättesaadav ja vastab vajadustele. Toetavad tegevused on läbimõeldud ja järjepidevad.

Analüüs

Arenguvajadusena on tõstatunud tagasiside küsimine lastelt ja vanematelt. Täna osutatakse Tartu linnas erinevaid teenuseid, on väga head spetsialistid, lai valik toetavaid teenuseid abivajajatele lastele ja peredele, kuid puudub detailne vaade sellele, mida teenusekasutajad (lapsed, pered) teenusest arvavad ja milline on nende rahulolu teenustega. Haridusvaldkonnas küsitakse vanematelt tagasisidet haridusteenuste kohta.

Positiivsena saab välja tuua hästi toimiva võrgustikutöö, aktiivse teatamise abivajavast lapsest, varase märkamise. Võrgustikutöö eestvedajad ei tule ainult sotsiaalvaldkonnast, vaid ka noortevaldkonnast. Paremaks on läinud märkamine perearstisüsteemist ja oma muredest teadaandmine läbi hoolduskoordinaatorite.

4.2.2 Teenused ja toetused lastele ja peredele

TURVAKODUTEENUS

Hinnangud

Nõudlus ja pakkumine

Turvakoduteenus pakub Tartu Laste Turvakodu. Teenus on mõeldud hädaohus olevale lapsele ajutise turvalise keskkonna pakumiseks. Tartu Laste Turvakodus saab vajadusel viibida ka lapsevanem koos lapsega (nt vägivalla korral, ootamatu eluruumi kaotuse korral vms). Teenust saavad kõik, kes seda vajavad. Lisaks on Tartu Laste Turvakodu ainus Lõuna-Eestis turvakoduteenust pakuv asutus, millest tulenevalt pakutakse teenust ka teistele omavalitsustele.

Rahastusmudel

Tartu Laste Turvakodu on Tartu linnavalitsuse hallatav asutus, millel on oma eelarve. Tartu linna lastele on teenus tasuta. Teiste omavalitsuste laste eest tasub lapse elukohajärgne omavalitsus esitatud arve alusel.

Inimkeskus

Turvakoduteenus on äärmuslik meede. Esialgu püütakse leida hädaohtu sattunud lapse sugulased või muud turvalised täiskasvanud, kelle juures laps saab ajutiselt peatuda. Võimalusel kasutatakse ka kriisipere teenust, kus on tagatud perekonnale sarnane keskkond, mis on eelistatud asutusepõhisele teenusele. Kui lapsel ei ole ühtegi turvalist täiskasvanut, on võimalus viibida Turvakodus.

Teenuse nõudlust ja vajadustele vastavust ei analüüsita regulaarselt. Rahastusmudel ei ole jätkusuutlik ega arvesta kasutaja maksevõimet. Teenuse osutamisel ei ole piisavalt arvestatud inimkeskse lähenemise aspektidega.


Väga halb Pigem halb Pigem hea Väga hea

Teenuse nõudlust ja vastavust vajadustega analüüsitakse regulaarselt ning vajadusel reageeritakse. Rahastusmudel on jätkusuutlik ja arvestab kasutaja maksevõimet. Teenuse osutamisel on arvestatud inimkeskse lähenemise aspektidega.

TUGIISIKUTEENUS

Hinnangud

Nõudlus ja pakkumine

2023. aastal kasutati teenust 49582 tundi, teenust osutati 176 Tartu linna lapsele (114 raske puudega, 23 sügava puudega last). Tartu linnas pakub teenust sotsiaal- ja tervishoiuosakond, kes võimaldab tugiisikuteenuse kasutamist õppetöö välisel ajal. Haridusvaldkonnas toetatakse õpilasi õppetöö ajal teistest vahenditest (tugipersonal). Kõik, kes teenust vajavad, teenust saavad.

Rahastusmudel

2023. aastal rahastati teenust Tartu linnavalitsuse eelarvest (278 788 eurot) ja välisrahastusest (263 582 eurot), varasemalt rahastati teenust riiklikult.

Inimkeskus

Teenuse vajadust hindab lastekaitsespetsialist raske- ja sügava puudega lastele. Ilma puudeta ja keskmise puudega lastele teenuse määramist otsustab komisjon. Teenust saab alati vajaduse olemasolul, st kui lapsel ei ole puuet määratud, kuid vajadus tugiisiku järele on, on võimalik teenust saada. Teenustundide arv ei ole piiratud, vaid see määratakse lapse vajadusest lähtuvalt. Tugiisiku rollid on selgelt paigas ja see ei dubleeri lapsevanema enda rolli. Eesmärgiks on lapsevanema hoolduskoormuse vähendamine ja lapsevanema tööhõive säilitamine. Lapsevanemal on võimalus ise endale tugiisik valida, väga harva juhtub, et tugiisiku leidmisel on raskusi (nt väga keerulise ja kompleksse abivajadusega laps

või keelebarjäär).

Teenuse nõudlust ja vajadustele vastavust ei analüüsita regulaarselt. Rahastusmudel ei ole jätkusuutlik ega arvesta kasutaja maksevõimet. Teenuse osutamisel ei ole piisavalt arvestatud inimkeskse lähenemise aspektidega.


 Väga halb Pigem halb Pigem hea Väga hea

Teenuse nõudlust ja vastavust vajadustega analüüsitakse regulaarselt ning vajadusel reageeritakse. Rahastusmudel on jätkusuutlik ja arvestab kasutaja maksevõimet. Teenuse osutamisel on arvestatud inimkeskse lähenemise aspektidega.

PUUDEGA LASTE TUGITEENUSED/ LAPSEHOIUTEENUS

Hinnangud

Nõudlus ja pakkumine

2023. aastal oli teenusekasutajaid 133 (91 raske puudega, 32 sügava puudega, 10 puudeta last). Teenust kasutati 27 582 tundi. Teenus on mõeldud kasutamiseks õppetöövälisel ajal. Kõik, kes teenust vajavad, seda saavad (lastekaitsespetsialisti poolt hinnatud).

Rahastusmudel

2023. aastal rahastati teenus Tartu linnavalitsuse eelarvest (179109 eurot) ja välisabivahenditest (110 798 eurot), varasemalt rahastati teenust riiklikult.

Inimkeskus

Teenuse vajadust hindab lastekaitsespetsialist raske ja sügava puudega lastele. Ilma puudeta ja keskmise puudega lastele teenuse määramist otsustab komisjon. Teenustundide arv ei ole piiratud, vaid lähtub lapse abivajadusest. Kuni 200 tundi aastas saab määrata lastekaitsespetsialist otsusega, kui abivajadus on suurem, siis määrab lisatundide arvu komisjon. Erinevaid teenuseosutajaid on mitmeid, seega on võimalik lapsevanemal ise valida, milline teenuseosutaja talle sobib - ei ole esinenud probleemi, et ei leitaks endale sobivat lapsehoiuteenust.

Teenuse nõudlust ja vajadustele vastavust ei analüüsita regulaarselt. Rahastusmudel ei ole jätkusuutlik ega arvesta kasutaja maksevõimet. Teenuse osutamisel ei ole piisavalt arvestatud inimkeskse lähenemise aspektidega.


 Väga halb Pigem halb Pigem hea Väga hea

Teenuse nõudlust ja vastavust vajadustega analüüsitakse regulaarselt ning vajadusel reageeritakse. Rahastusmudel on jätkusuutlik ja arvestab kasutaja maksevõimet. Teenuse osutamisel on arvestatud inimkeskse lähenemise aspektidega.

ASENDUSHOOLDUSTEENUS

Hinnangud

Nõudlus ja pakkumine

2023. aastal oli 70 last asenduskodus ja perekodus, hooldusperedes elas 18 last.

Rahastusmudel

2023. aastal rahastati teenust riiklikust fondist, edaspidi tuleb rahastus

üldisesse linnaeelarvesse. 2023. aastal oli teenuse kulu asendus- ja järelhooldusteenusele 1,7 miljonit eurot (riiklik rahatus), lisaks linnaeelarvest panustati 283 tuhat eurot. Teenuse osutamine on lapse jaoks tasuta (st teenuse rahastamisel ei kasutata lastele määratud toetusi, elatist vms). Tulevikus on perepõhiste teenusepakkujate toetamine riikliku järjepideva rahastamisega (varasemalt projektipõhine) - rahastatakse mentorlust, nõustamist, tugigruppe. Perepõhised teenusepakkujad on eestkostjad, lapsendajad, hoolduspered.

Inimkesksus

Esimese valikuna tagatakse perepõhine teenus (kas lapsel on olemas pereliikmeid, kes saaksid lapse hoolduse enda kanda võtta), seejärel pakutakse hoolduspere. Kui neid võimalusi ei ole, siis alles pakutakse asutusepõhist hooldust. Võimalusel valitakse asutus Tartu linnas, et säiliks suhted kogukonna ja perekonnaga ning lapse elus oleks võimalikult vähe traumeerivaid sündmusi. Kui mingil põhjusel ei ole võimalik lapsele tagada Tartu linnas asendushooldusteenust, vaadatakse teenuseosutajaid üle Eesti ja leitakse lapse vajadustele kõige sobivam teenusepakkuja.

Teenuse nõudlust ja vajadustele vastavust ei analüüsita regulaarselt. Rahastusmudel ei ole jätkusuutlik ega arvesta kasutaja maksevõimet. Teenuse osutamisel ei ole piisavalt arvestatud inimkeskse lähenemise aspektidega.



Väga halb **Pigem halb** **Pigem hea** **Väga hea**

Teenuse nõudlust ja vastavust vajadustega analüüsitakse regulaarselt ning vajadusel reageeritakse. Rahastusmudel on jätkusuutlik ja arvestab kasutaja maksevõimet. Teenuse osutamisel on arvestatud inimkeskse lähenemise aspektidega.

JÄRELHOOLDUSTEENUS

Hinnangud

Nõudlus ja pakkumine

2023. aastal oli järelhooldusteenusel 14 noort (vanuses 18-25). Kõik, kes teenust vajavad, teenust saavad.

Rahastusmudel

2023. aastal oli teenuse kulu asendus- ja järelhooldusteenusele 1,7 miljonit eurot (riiklik rahatus), lisaks linnaeelarvest panustati 283 tuhat eurot.

Inimkesksus

Tartu linn on võimaldanud järelhooldusteenust noortele, kes on kasvanud füüsilisest isikust eestkostja (nt sugulane) juures. Täna puuduseks on järelhooldusteenusel oleva noore toetamine läbi spetsialiseerunud tugisüsteemi. Ehkki lastekaitse spetsialist on noorele mingil määral toeks ka täisealiseks saamise järel, puudub täna hea teenus asendushooldusel kasvanud noorele. Kui tegemist on noortega, kes vajavad tõenäoliselt täiskasvanuks saamisel eestkostet, antakse võimalikult varakult see info hoolekandeteenistusele, kes tegeleb eestkoste seadmisega - noor inimene ei jää abita.

Teenuse nõudlust ja vajadustele vastavust ei analüüsita regulaarselt. Rahastusmudel ei ole jätkusuutlik ega arvesta kasutaja maksevõimet. Teenuse osutamisel ei ole piisavalt arvestatud inimkeskse lähenemise aspektidega.

 Väga halb Pigem halb Pigem hea Väga hea

Teenuse nõudlust ja vastavust vajadustega analüüsitakse regulaarselt ning vajadusel reageeritakse. Rahastusmudel on jätkusuutlik ja arvestab kasutaja maksevõimet. Teenuse osutamisel on arvestatud inimkeskse lähenemise aspektidega.

SOTSIAALSE REHABILITATSIOONI TEENUS

Hinnangud

Nõudlus ja pakkumine

Rehabilitatsiooniteenus on riiklikult pakutav ja KOVil puudub ülevaade rehabilitatsiooniteenuse kasutajate täpsest arvust.

Rahastusmudel

Teenust rahastab täielikult riik.

inimkesksus

Inimene pääseb teenusele läbi Sotsiaalkindlustusameti. Taotluse teenusele pääsemiseks peab tegema lapsevanem ja teatud juhtudel esitab taotluse teenuse saamiseks lastekaitsetöötaja.

Teenuse nõudlust ja vajadustele vastavust ei analüüsita regulaarselt. Rahastusmudel ei ole jätkusuutlik ega arvesta kasutaja maksevõimet. Teenuse osutamisel ei ole piisavalt arvestatud inimkeskse lähenemise aspektidega.

 Väga halb Pigem halb Pigem hea Väga hea

Teenuse nõudlust ja vastavust vajadustega analüüsitakse regulaarselt ning vajadusel reageeritakse. Rahastusmudel on jätkusuutlik ja arvestab kasutaja maksevõimet. Teenuse osutamisel on arvestatud inimkeskse lähenemise aspektidega.

PSÜÜHIKA JA KÄITUMISHÄIRETEGA LASTELE SUUNATUD TEENUSED

Hinnangud

Nõudlus ja pakkumine

Enamik teenuseid on sarnased abivajavale lapsele suunatud teenustega (vanemluskoolitused, peretöötaja, nõustamised). Laste puhul, kes ohustavad enda või teiste elu ja tervist esitatakse materjalid koostöös Sotsiaalkindlustusametiga kohtule ja kohus otsustab kinnise lasteasutuse teenusele (KLAT) suunamise. Ennetava teenusena on kasutusel MDFT, nõustamisprogramm "Selge noorus" (sõltuvushäiretega lastele) ja SPIN programm (riskioludes kasvavatele lastele). 2023. aastal sai perenõustamisteenust 42 peret, nõustamisteenusel osales 554 peret, SPIN programmis osales 27 last, "Imelised aastad" ja "Gordon perekoolis" osales 98 lapsevanemat.

Rahastusmudel

KLAT ja MDFT on riiklikud teenused. Nõustamisteenused, peretöötaja, ennetavad programmid ("Selge noorus", SPIN) on Tartu linnavalitsuse rahastatavad teenused. 2023. aastal oli SPIN eelarve 21 tuhat ja "Selge noorus" 10 tuhat eurot. Lisaks tasub Tartu linn miljöõteraapilise ravikodu

teenuse eest, 2023. aastal sai teenust 5 last.

Inimkeskus

Lastekaitsespetsialist hindab lapse ja pere abivajadust ehk millist sekkumist laps ja pere vajab, et lapse abivajadus väheneks. Lapsed ja pered ei maksa neile määratud teenuste eest.

Teenuse nõudlust ja vajadustele vastavust ei analüüsita regulaarselt. Rahastusmudel ei ole jätkusuutlik ega arvesta kasutaja maksevõimet. Teenuse osutamisel ei ole piisavalt arvestatud inimkeskse lähenemise aspektidega.



Väga halb **Pigem halb** **Pigem hea** **Väga hea**

Teenuse nõudlust ja vastavust vajadustega analüüsitakse regulaarselt ning vajadusel reageeritakse. Rahastusmudel on jätkusuutlik ja arvestab kasutaja maksevõimet. Teenuse osutamisel on arvestatud inimkeskse lähenemise aspektidega.

Analüüs

Tartu linnas töötavad lastega väga hea ettevalmistusega spetsialistid. Tartu Perekodu Käopesa on kompetentsikeskus, mis pakub asendushooldusteenust ka keerulise tervise seisundiga lastele. Tartu Laste Turvakodu spetsialistidel on kompetents tulla toime väga erineva abivajadusega lastega, märgata ja teha võrgustikutööd teiste spetsialistidega. Tartu linnavalitsuse lastekaitsespetsialistidel on kõigil omandatud nõutud kutse.

Arengukohaks on lapsehoiu ja tugiisiku teenuse vajaduse hindamisel läbipaistvuse ja selguse tagamiseks sobiva hindamisinstrumendi kasutamine. Samas ei pruugi alati abivajadus selguda hindamisinstrumendiga ja väga oluline on lastekaitsespetsialisti pädevus abivajaduse hindamisel.

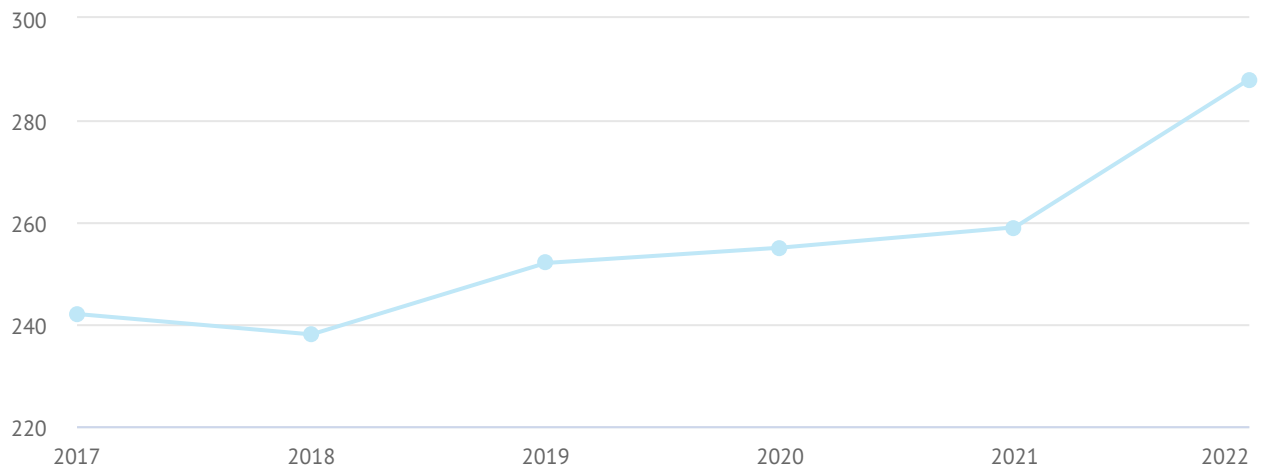
Tartu linnas võiks olla rohkem hooldusperesid, erihooldus- ja kriisiperesid. Kriisipere eesmärk on pakkuda lapsele kiiresti (samal päeval) peresarnast keskkonda, et vältida lapse sattumist asutusse.

Kõikide teenuste puhul tuleb tulevikus mõelda, kuidas paremini analüüsida teenuse osutamisega seotud aspekte (nõudlus, pakkumine, rahastus, rahulolu). Tulevikunägemusena võiks kõikide linna pakutavate teenuste kohta küsida oma elanikelt tagasisidet ning seda regulaarselt analüüsida.

Suure abivajadusega lapsed liiguvad täisealiseks saades teistele teenustele kui need, mida nad alaealisena said - täiskasvanutele pakutavad teenused ei pruugi katta nende perede vajadusi. Väljakutseks on noored, kellel on kriminaalsed ja vaimse tervisega seotud probleemid, kes eestkostele kui erihoolekandeteenusele ei kvalifitseeru (kõrged vaimsed võimed, igapäevaeluga tuleb toime, kuid on ohtlik teistele). Neile ei ole spetsiifilisi teenuseid, mis aitaksid neil ühiskonnas teisi ja iseennast kahjustamata toimida ning enne konkreetse kriminaalse teo toimepanekut ei ole võimalik nende ellu sekkuda.

4.2.3 Kaasava hariduskorralduse rakendamine

Hariduslike erivajadustega õpilaste arv koolides



Joonis 4.2.3.a HEV lapsed

Kaasava hariduskorralduse rakendamine

Hinnangud

Nõudlus ja pakkumine

HEV laste arv on oluliselt kasvanud. Kohti (nii sobitusrühmades kui erirühmades) luuakse pidevalt juurde, aga need ei asu sageli perekonna jaoks sobivas lasteasutuses või koolis. Oluliseks küsimuseks on leida lapsele kõige sobivam koht vastavalt lapse erivajadusele. Hoonete renoveerimisega väheneb tegelikult kohtade maht, kuna HEV laste jaoks peavad olema eritingimused, vähem lapsi rühmas ning ruumid tugispetsialistidele. Samal ajal ei ole võimalik hoonete üldmahtu suurendada. Paljud lapsed vajavad individuaalset lähenemist, kuid selleks ei pruugi alati olla sobivaid ruume.

Rahastusmodel

HEV lapse pearaha on küll kõrgem, samas on see palju väiksem tegelikust vajadusest. Abiõpetajad ja tugispetsialistid (sh HTK) on kõik KOVi rahastusega. Riik rahastab täielikult õpetajate töötasusid. Tartu linn pakub haridusteenuseid ka teiste omavalitsuste lastele - paljud haridusliku erivajadusega lapsed tulevad kooli Tartu linna, sest siin on vajalikud teenused juba olemas. Seetõttu ei ole Tartu linna lähedaste omavalitsuste huvi arendada kaasava hariduse teenuseid enda omavalitsuses. Täna saab Tartu linn selle kasvava survega veel hakkama, kuid majanduslanguse perioodidel võib tekkida raskusi kvaliteetse ja piisava teenuse pakkumisel. Tartu linn on teinud investeeringuid haridusasutuste kohandamisel erivajadustega lastele sobivaks - see kulu on tulnud Tartu linnavalitsuse eelarvest ja välisrahastusest, kuid kasusaajate (kuid sinna rahaliselt mittepanustanute) ring laieneb ka väljapoole Tartu linna.

Inimkesksus

Väiksemad rühmakooslused, pere erinevad lapsed saavad käia samas lasteasutuses. Ühiselt kasvamine on laste jaoks väga positiivne. Väiksemates rühmades on edaspidi 6 või 12 last rühmas. Samas ei ole võimalik tõhustatud toe rühmi luua igale poole. Füüsilise puudega laste

abistamisel on oluline tugisik, kes on füüsiliselt võimekas last abistama. Enamike haridusasutuste ruumid ei vasta veel ligipääsetavuse nõuetele, kuid Tartu linn panustab igal aastal haridusasutuste renoveerimisse. Renoveeritud õppeasutustesse ehitatakse liftid ja luuakse võimalused iseseisvaks toimetulekuks ka füüsilise puudega lastele. Tartu linna koolides on arenguruumi kaasava hariduse arendamiseks - tugispetsialistid on olemas küll õppetöövälisel ajal, kuid haridusasutused vajavad enam tugispetsialiste ka õppetöö läbiviimiseks. Kuivõrd kaasav haridus ei hõlma vaid tugispetsialistide olemasolu, on vaja enam panustada paindlike võimaluste loomisesse - väiksemad klassikomplektid, individuaalõpperuumid, abiõpetajad, teised tugispetsialistid jne. Väikeste koolide sulgemine survestab suuremaid omavalitsusi, kuid suurtes omavalitsustes pakutav õpikeskkond ei pruugi täna veel vastata väiksematest koolidest tulnud laste vajadustele.

Teenuse nõudlust ja vajadustele vastavust ei analüüsita regulaarselt. Rahastusmudel ei ole jätkusuutlik ega arvesta kasutaja maksevõimet. Teenuse osutamisel ei ole piisavalt arvestatud inimkeskse lähenemise aspektidega.


Väga halb **Pigem halb** **Pigem hea** **Väga hea**

Teenuse nõudlust ja vastavust vajadustega analüüsitakse regulaarselt ning vajadusel reageeritakse. Rahastusmudel on jätkusuutlik ja arvestab kasutaja maksevõimet. Teenuse osutamisel on arvestatud inimkeskse lähenemise aspektidega.

Analüüs

Tartu tugevuseks on koostöö erinevate süsteemi osapoolte vahel: Hariduse Tugiteenuste Keskus, tugispetsialistid, ühised koolitused, erivajadustega laste õpetajate toetamine, perearstid/tervishoiusüsteem, lapsevanemad, lastekaitse spetsialistid partnerina.

Olulise probleemina on endiselt puudujääk tugispetsialistide töö rahastamisel. Seetõttu kasutatakse riigipoolset palgaraha diferentseerimise fondi väiksemate rühmade võimaldamiseks (HEV lastele) ja tugispetsialistide teenuse tagamiseks.

Tartu linn kompetentsikeskusena pakub haridusteenuseid ka teiste kohalike omavalitsuste lastele, kuid sageli rahastust sellega ei kaasne. See survestab Tartu linna pakkuma kvaliteetseid proaktiivseid teenuseid, kuid sellega kaasneb surve eelarvele, kuna lapsevanemate maksuraha laekub sageli teistesse omavalitsustesse.

Haridusasutuste füüsiline ruumibaas vajab kaasajastamist ja seda Tartu linn jõudumööda teeb. Ehkki enamik koole ei vasta veel ligipääsetavuse nõuetele, on uute ja rekonstrueeritavate koolide ehitamisel oluline lifti ehitamine kooli, et võimaldada füüsilise erivajadusega laste iseseisvus koolipäeva jooksul.

4.2.4 Lapsed hariduslike erivajadustega õpilaste koolides

Tabel 4.2.4.1 Lapsed erivajadustega õpilaste koolides

	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Lapsed erivajadustega õpilaste koolides	529	534	543	563	564	584

Allikad: KOV

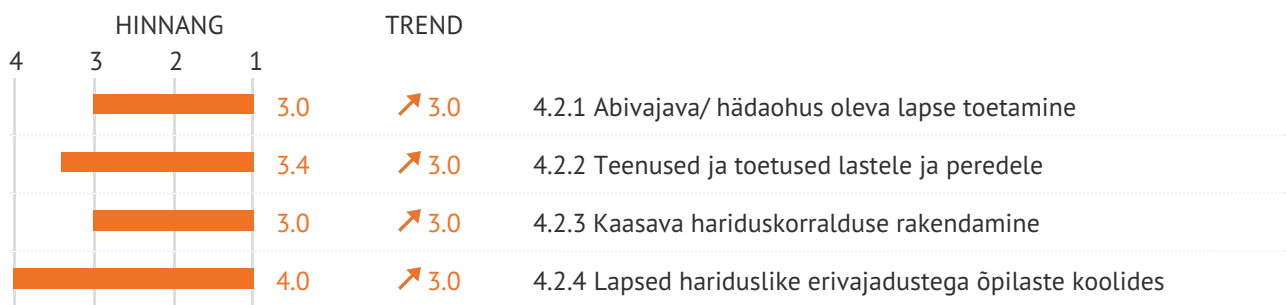
Analüüs

Tartu linnas erikoolides õppivate laste kohta infot ja ülevaate saab Tartu haridusteenuste haldamise süsteemis ARNO. Kui lapse elukoht Rahvastikuregistri alusel on Tartu linnas ja laps õpib koolis, mis ei asu Tartu linnas, siis selle kohta on info kättesaadav Eesti Hariduse Infosüsteemist EHIS.

Toetavaid teenuseid hariduslike erivajadustega lastele pakutakse Hariduse Tugiteenuste Keskuses (HTK). HTK on hariduslike tugiteenuseid koordineeriv ja arendav kompetentsikeskus, mille ülesanne on koostöös Tartu linna haridusosakonna ja haridusasutustega tagada toevajadustega lastele ning peredele vajalikud teenused Tartu linnas. Pakutakse psühholoogilist, eripedagoogilist, logopeedilist ja sotsiaalpedagoogilist nõustamist. Samuti tegutsevad erikoolide juures kompetentsikeskused ja rehabilitatsioonikeskused toetamaks erivajadusega laste ja noorte ning nende perede toimetulekut. Ukrainast pärit laste ja perede toetamiseks on loodud kaks ametikohta - hariduskoordinaator ja psühholoog-nõustaja, lisaks laienevad peredele ka kõik teised keskuse poolt pakutavad teenused.

Kinnise lasteasutuse teenusele suunduvate laste puhul alustatakse juba ettevalmistusi tema naasmiseks kogukonda - selleks tehakse regulaarseid võrgustikukohtumisi, arenguestlusi jne. Juhtumite korraldamise roll on Haridus Tugiteenuste Keskusel - toimuvad arutelud HTK ja haridusasutusega, kuhu on lisaks HTK spetsialistidele kaasatud teised seotud osapooled. Arutelu lõpeb konkreetsete soovitude ja kokkulepetega. Vähemalt 3 kuu möödudes tehakse kokkuvõtete soovitude ja kokkulepete rakendamisest. Samuti juhib HTK haridusasutuste tugispetsialistide ainesektsioonide tööd ja korraldab regulaarselt koolitusi. Tavakooli naaseb laps läbi kõigi nende tegevuste.

4.2 Abivajavate lastega tegelemine. Kokkuvõte



Kokkuvõte:

Abivajavate laste arv on aasta aastalt tõusnud ja sellest lähtuvalt oleme panustanud ennetusteenuste loomisesse. Aastast 2022 toimib Tartus Perepesa teenus, kuhu on koondunud vanemlust toetavad teenused. Kõik lapsi ja peresid toetavad teenused on kombineeritud riiklikust ja (valdavalt) Tartu linna rahastusest.

2023. - 2024. aastal toimus Tartumaa Heaoluprogramm (HOP) haridusvaldkonna ja sotsiaalvaldkonna koostöös. Selle programmi tulemusel paranes haridus- ja sotsiaalvaldkonna spetsialistide koostöö, kusjuures lisaks Tartu linnale osalesid programmis ka Tartu maakonna teised omavalitsused, kellega üheskoos otsiti lahendusi laste ja perede abistamiseks. Tartus on unikaalne erivajadustega laste abistamissüsteem sotsiaal- ja haridussüsteemi koostöös, mis toimib läbi Hariduse Tugiteenuste Keskuse. Näiteks erivajadusega laste liikumisel lasteaiast kooli tagatakse teenuste sujuv üleminek ja lapsed on toetatud.

Vaimse tervise probleemid on järjest suurem murekoht, mistõttu on Tartu linn kasutanud juba mitu aastat riiklikku vaimse tervise toetuse meetmest saadud rahastust, et laiendada Tartu linnas vaimse tervise teenuseid. Teenuste pakkumisel on oluline nende kättesaadavuse tagamine läbi lihtsa teenusele registreerimise ja tasuta abi. Vaimse tervise teenuste toetust kasutame ka 2024. aastal ning läbi selle pakume erinevaid psühholoogilisi ja terapeutilisi teenuseid.

Iga teenusepakkuja on ise valinud (valdkondliku) kvaliteedi hindamise süsteemi, kuid Tartu linnas tervikuna on vajadus ühtlustada teenuste kvaliteedihindamise süsteemi, et paremini aru saada, milliseid teenuseid on vaja järgi aidata ja mis toimivad hästi. Oluline on koondada teadmine, kuidas kvaliteedihindamise andmestikke koondada ja

teha sealt järeldusi. Ka teenuste kasutajate tagasiside küsimine on keskselt korraldamata ja see vajab arendamist.

TUGEVUSED

- Teenuste ja toetuste baas Tartu linnas on mitmekesine ja katab mitmekülgsed abivajadused, võimalusel läheneme proaktiivselt.
- Tartu linnas on lastele ja peredele mitmeid ennetavaid meetmeid (vanemlust toetavad programmid, Perepesa, Hariduse Tugiteenuste Keskus jne), mis aitavad suuremaid probleeme ära hoida või varakult lahendada.
- Valdkondadeülene spetsialistide koostöövõrgustik toimib Tartu linnas hästi nii ennetustegevuste korraldamisel kui juhtumikorralduses, mis on laste ja perede abistamise baasiks.

NÕRKUSED

- Teenuste kvaliteedihindamise süsteem vajab Tartu linnas ühtlustamist (ühtmoodi lähenemine, ühised põhimõtted).
- Lastega tegelevad spetsialistid on ülekoormatud ja kõrge risk on läbipõlemisele.
- Psüühikahäirega laste toetamisel on vähesed võimalused nii alaealistele kui ka täiskasvanuikka jõudnutel (erihoolekandesüsteem ei toeta peresid piisava paindlikkusega, inimesed soovivad saada KOV teenuseid).

4.3 Perede toetamine

4.3.1 Lastega leibkondade elamistingimused

Lastega leibkondade elamistingimused

Hinnangud

Olukorra kirjeldus

Abivajavate laste olukorra ja elamistingimuste kohta on info olemas. Sotsiaaleluruumide haldamisega tegeleb Tartu linnas linnavarade osakond. Tingimused on head, uute sotsiaaleluruumide valmimisega paranesid ka eluruumide valikuvõimalused.

Tark planeerimine

Erinevate teenuste raames tehakse koostööd erinevate osakondade vahel (nt sotsiaalelurume haldab linnavarade osakond, sotsiaalteenuseid pakub sotsiaal- ja tervishoiuosakond). Tartu linn kasutab välisrahastust ja planeerib tulevikus uusi sotsiaalelurume.

Toetavad tegevused

Olemas on sotsiaalteenused ja -toetused. Kui inimeste elamistingimused on väga kehvad, võimaldatakse neile sotsiaaleluruumi kasutamist ja toetatakse uue üüripinna soetamisel. Tartu linn pakub kolimistoetust, remonditoetust, kodukohandamise toetust ja teisi ühekordseid toetusi.

Puudub regulaarne olukorra analüüs ja sellest lähtuv reageerimine.


Väga halb Pigem halb Pigem hea Väga hea

Toimub regulaarne olukorra analüüs ja vajadusel reageerimine.

Analüüs

Abivajavate lastega leibkondade eluruumide elamistingimustest on ülevaade olemas ja sotsiaaleluruumide haldamisega tegeleb Tartu linnas linnavarade osakond, kes teostab regulaarselt kontrolli ja vajadusel remonti. Koostöö on olemas ja paranemas.

Abivajavate lastega perede eluruumide elamistingimuste olukord on hea. Tartus on siiski peresid, kes elavad liiga väikestes korterites, kuna neil puuduvad rahalised vahendid suuremaid eluasemekulusid tasuda. Ka linnal on keeruline suurperedele sobiva suurusega kortereid sotsiaaleluasemena pakkuda.

Kehvade elamistingimustega leibkondadele võimaldatakse paremad eluruumid, mida vajadusel remonditakse, toetatakse sisustamisel, kolimisel ja juhul kui pere soovib ise remontida. Tartu LV toetab ka olukorras, kus pere soovib eraturul korterit üürida. Tartu linn pakub ka peremajutusteenust, mille eesmärk on toetada vanemlikke oskusi ja elukorraldust.

Tartu linnal on plaanis ehitada uued sotsiaalkorterid (32 korterit), mis antakse abivajavatele peredele kasutada sotsiaalüürilepingu alusel.

4.3.2 Toidupuuduses olevad lapsed

Toidupuuduses olevad lapsed

Hinnangud

Olukorra kirjeldus

Tartu linnas on kõigil võimalik saada vajadusel tuge ja sellest tulenevalt ei tohiks olla ühtegi täielikus toidupuuduses elavat last.

Tark planeerimine

Lapsevanematel on võimalik pöörduda abi saamiseks sotsiaal- ja tervishoiuosakonna poole. Kui laps on seotud haridusasutusega (lasteaed,

kool), märgatakse abivajadust ka sealt ja antakse vajadusel teada sotsiaal- ja tervishoiuosakonnale. Koostöö on ka perearstide ja -õdedega, kes saavad soovitada lapsevanemal pöörduda sotsiaaltöötaja poole või annavad ise märku abivajavast lapsest.

Toetavad tegevused

Toiduabi vajadus selgitatakse üldise hindamise käigus välja - toidupuuduse korral on võimalik kasutada Toidupanka, olemas on laste päevakeskuses lõuna, algklassides tasuta koolilõuna, tasuta koolilõuna on ka toimetulekuraskustes peredele, kasutada on Euroopa Liidu toiduabi. Kui lapsed on seotud haridusasutustega, saavad nad päeva jooksul sooja toitu.

Puudub regulaarne olukorra analüüs ja sellest lähtuv reageerimine.


Väga halb Pigem halb Pigem hea Väga hea

Toimub regulaarne olukorra analüüs ja vajadusel reageerimine.

Analüüs

Pere abivajaduse hindamisel selgitatakse välja toiduabi vajadus. Toiduabi vajavad lastega pered on sotsiaal- ja tervishoiuosakonnale teada ja neid toetatakse ka muul viisil.

Meetmed olukorra parandamiseks on Toidupank (alates 2023. aastast on kasutusel Rimi toidukaart, enam ei ole toiduabi korraldatud eelpakitud toidukastidega, vaid perel on endal võimalik valida sobivad tooted), lasteaia toidu- ja kohamaksu soodustus, laste päevakeskuse lõuna, algklassidele tasuta koolilõuna, toimetulekuraskustes peredele tasuta koolilõuna ja Euroopa Liidu toiduabi. Igal perel on võimalik saada neile vajalikku tuge.

Tartu linnas on erinevates linnaosades toidukapi süsteem, kuhu tuuakse poodides üle jäänud toitu. Ehkki esmalt keskkonnahoidlikkuse eesmärgil alguse saanud tegevus, on see abiks ka neile, kel on raskusi toidu ostmisel, kuid kes ei ole veel soovinud pöörduda abi saamiseks sotsiaal- ja tervishoiuosakonda. Tartu linnas toimivad linnaaiad, kus inimestel on võimalik väikese tasu eest rentida endale maatükk ja kasvatada ka ise toitu.

4.3.3 Vanemluse toetamine

Teismelise eas vanemaks saajatele suunatud tugi

Kirjeldused ja hinnangud

Nõudlus ja pakkumine

Perekoolide teenust pakuvad erinevad organisatsioonid ja asutused. 2022. aasta sügisel avati Tartus kogukonnakeskus Perepesa, kuhu on koondatud vanemlust toetavad koolitused, vestlusringid, nõustamine jms. Kliinikum pakub vanemaks saanutele ämmaemanda koduviisi. Ämmaemandad teevad koostööd lastekaitseteenistusega. Tartu linn pakub ka peretöötaja teenust vanemluse toetamiseks - inimene, kes käib kodus ja abistab vanema rolliga kohanemisega.

Rahastusmudel

Perekooli teenust on võimalik osta inimesel endal, kuid Perepesa pakutavad teenused (sh perekool) on inimestele tasuta. Lisaks on Tartu Ülikooli Kliinikumis riiklikult rahastatud raseduskriisi nõustamine. Tartu linna peretöötaja teenust rahastab Tartu linn ja see on inimesele tasuta.

Inimkeskus

Peretöötaja eesmärk on vanemluse toetamine - nii rolli, vastutuse kui ka teiste põhimõtete suunamine ja last arvestav ning arendav, nii vaimse kui füüsilise, kasvukeskkonna kujundamine. Lähtudes lapsest ja tema vajadustest, suunatakse lapsega pere elukvaliteeti nii, et suureneks

lapsevanema iseseisvalt toimetulemise oskused. Keskne fookus on laste heaolu.

Teenuse nõudlust ja vajadustele vastavust ei analüüsita regulaarselt. Rahastusmudel ei ole jätkusuutlik ega arvesta kasutaja maksevõimet. Teenuse osutamisel ei ole piisavalt arvestatud inimkeskse lähenemise aspektidega.

 Väga halb Pigem halb Pigem hea Väga hea

Teenuse nõudlust ja vastavust vajadustega analüüsitakse regulaarselt ning vajadusel reageeritakse. Rahastusmudel on jätkusuutlik ja arvestab kasutaja maksevõimet. Teenuse osutamisel on arvestatud inimkeskse lähenemise aspektidega.

Lapse/ja või pere tugiisikud

Hinnangud

Nõudlus ja pakkumine

Tugiisikuteenus on olemas suure abivajadusega lastele (puudega lastele), 2023. aastal kasutas tugiisikuteenust 176 last. Lapsehoiuteenus on suure hooldusvajadusega lastele (puudega lastele), 2023. aastal kasutas lapsehoiuteenust 133 last. Psüühilise erivajadusega vanema tugiisikuteenus on mõeldud siis toetamaks vanemat lapse kasvatamisel, aastas kasutab seda teenust ca 20 lapsevanemat.

Rahastusmudel

Valdavalt rahastatakse neid teenuseid Tartu linna poolt ja riiklike toetusfondide kaudu.

Inimkesksus

Teenus määratakse lapsele ja perele vastavalt nende vajadusele ja kõik, kes teenust vajavad, seda ka saavad. Teenuse vajaduse hindab lastekaitsetöötaja.

Teenuse nõudlust ja vajadustele vastavust ei analüüsita regulaarselt. Rahastusmudel ei ole jätkusuutlik ega arvesta kasutaja maksevõimet. Teenuse osutamisel ei ole piisavalt arvestatud inimkeskse lähenemise aspektidega.

 Väga halb Pigem halb Pigem hea Väga hea

Teenuse nõudlust ja vastavust vajadustega analüüsitakse regulaarselt ning vajadusel reageeritakse. Rahastusmudel on jätkusuutlik ja arvestab kasutaja maksevõimet. Teenuse osutamisel on arvestatud inimkeskse lähenemise aspektidega.

Pereteraapia

Hinnangud

Nõudlus ja pakkumine

Tartu Laste Tugikeskus on pakkunud järjepidevalt pereteraapia teenust, aastas on olnud teenuse kasutajaid umbes 330 last ja nende pere. Lisaks pakuvad teenust ka teised teenuseosutajad eraturul.

Rahastusmudel

Pereteraapiat on järjepidevalt rahastanud Tartu linn oma eelarvest. Alates 2022. aastast oleme kasutanud lisaks riiklikku toetust vaimse tervise teenuste rahastamiseks. 2023. aastal on vaimse tervise teenuste eelarve

ca 200 000 eurot, millest ca pool on perenõustamine.

Inimkesksus

Teenusele on olnud järjekord, kuid teenuse kättesaadavus on viimastel aastatel paranenud. Siin on olnud olulisel kohal riikliku rahastuse kasutamine, tänu millele on olnud võimalik teenust juurde osta eraturult.

Teenuse nõudlust ja vajadustele vastavust ei analüüsita regulaarselt. Rahastusmudel ei ole jätkusuutlik ega arvesta kasutaja maksevõimet. Teenuse osutamisel ei ole piisavalt arvestatud inimkeskse lähenemise aspektidega.



Väga halb **Pigem halb** **Pigem hea** **Väga hea**

Teenuse nõudlust ja vastavust vajadustega analüüsitakse regulaarselt ning vajadusel reageeritakse. Rahastusmudel on jätkusuutlik ja arvestab kasutaja maksevõimet. Teenuse osutamisel on arvestatud inimkeskse lähenemise aspektidega.

Vanemlusprogrammid

Hinnangud

Pakutavad programmid

Perepesa pakub erinevaid vanemlusprogramme ("Imelised aastad", "Gordoni perekool") ja tugigruppe ("Papside klubi", "Beebivanemate vestlusring", "Beebikool" jne).

Nõudlus ja pakkumine

Huvi programmides osalemise vastu on oluliselt suurem kui võimekus tasuta programme pakkuda. Aastas on võimalik "Imelised aastad" ja "Gordoni perekooli" programmides osaleda umbes 100 perel, kuid nendel programmidel on ka ootejärjekord. Perepesa muid teenuseid kasutab aastas ca 500 perekonda.

Rahastusmudel

Valdavalt rahastab vanemlusprogramme Tartu linn, kuid "Imelised aastad" programmil on ka Tervise Arengu Instituudi kaasrahastus. Arvestades nõudlust vanemlusprogrammides osalemise järgi, on vajalik tõsta rahastust.

Inimkesksus

Vanemlusprogramme pakutakse eesti ja vene keeles. Viipekeele tõlke vajaduse korral on võimalik saada toetust viipekeeletõlgi teenuse ostmiseks. Füüsiline ligipääsetavus vajab arendamist.

Toetavad tegevused

Programmide kohta teeb teavituse Perepesa ise, kasutades enda meediakanaleid. Lisaks on info olemas ka perearstidel ja -õdedel, kes saavad vajadusel oma patsientidele seda infot anda.

Vanemate vajadusi, nõudlust pakutavate programmide vastavust vajadustega analüüsitakse regulaarselt ning vajadusel reageeritakse. Rahastusmudel ei ole jätkusuutlik ega arvesta pere maksevõimet. Programmide pakkumisel ei arvestata piisavalt inimkeskse lähenemisega. Toetavad tegevused on ühekordsed.

○ ○ ● ○
Väga halb Pigem halb Pigem hea Väga hea

Vanemate vajadusi, nõudlust ning pakutavate programmide vastavust vajadustega analüüsitakse regulaarselt ning vajadusel reageeritakse. Rahastusmudel on jätkusuutlik ja arvestab pere maksevõimet. Programmide pakkumisel arvestatakse inimkeskse lähenemisega. Toetavad tegevused on läbimõeldud ja järjepidevad.

Analüüs

Tartu linnas on Perepesa koondanud peredele suunatud tegevused enda alla ja pakub neid koordineeritult ja kooskõlastatult. Areneb süsteemne sekkumine, info teenuste kohta jõuab nii tervishoiusüsteemi kui haridusasutustesse. Probleemiks on suurenenud nõudlus pakutavate teenuste järele ja sellest tulenevalt nii rahastuse suurendamise vajadus kui ka Perepesa ruumide laiendamise vajadus.

4.3 Perede toetamine. Kokkuvõte

HINNANG		TREND	
4	3	2	1
		4.0	↗ 3.0
		4.0	○ 2.0
		3.6	↗ 3.0

4.3.1 Lastega leibkondade elamistingimused

4.3.2 Toidupuuduses olevad lapsed

4.3.3 Vanemluse toetamine

Kokkuvõte:

Tartu linnas on peredele suunatud teenuste valik väga hea. 2022. aastast tööd alustanud Perepesa on edukalt enda alla koondanud lastele ja peredele mõeldud toetavad ja ennetavad teenused. Perepesa toimib täna kogukonnakeskusena, kuhu on võimalik tänavalt sisse astuda ja endale sobivaid teenuseid saada. Probleemkohaks on teenuste nõudluse suurenemine ja sellest tulenevalt vajadus teenuste suurema rahastuse, aga ka ruumide laiendamise järele.

Positiivsena võib välja tuua riikliku vaimse tervise teenuste toetusmeetme, mida Tartu linn on edukalt kasutanud ja tänu sellele parandanud vaimse tervise teenuste (sh pereteraapia ja perenõustamine) kättesaadavust.

TUGEVUSED

- Vanemluse ja vaimse tervise toetamiseks on olemas mitmekülgsed võimalused.
- Vanemlust toetavad teenused on tasuta kättesaadavad.
- Perepesa on kogukonnakeskuse ja vanemluse toetajana edukalt käivitunud.

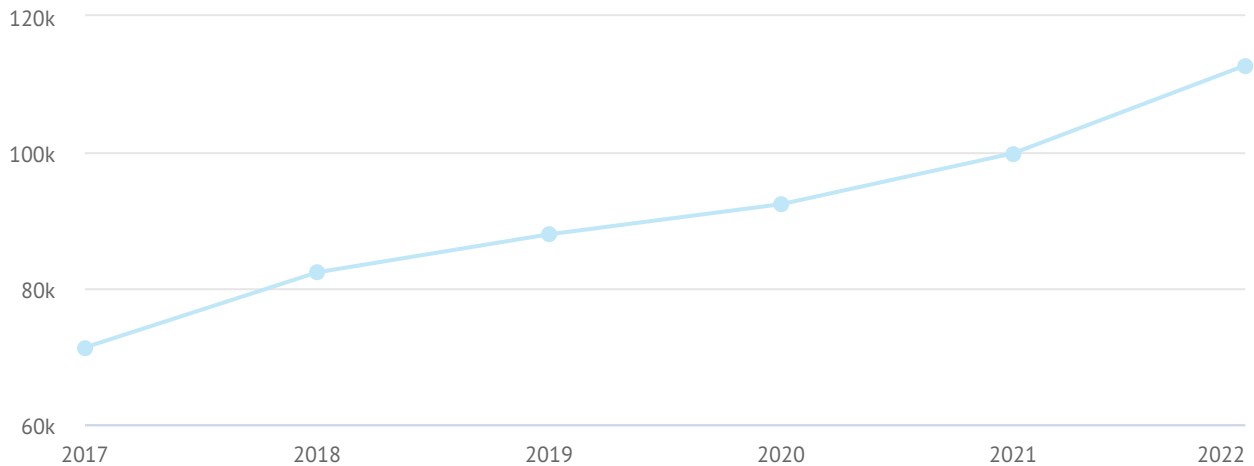
NÕRKUSED

- Teenuste nõudlus ületab pakkumise, vanemlusprogrammidele on järjekorrad.
- Ruumid, kus teenuseid osutatakse, ei ole tihtipeale ligipääsetavad - ligipääsetavus vajab Tartu linnas tervikuna arendamist.
- Laste ja peredega töötavad spetsialistid on ülekoormatud ja on oht nende läbipõlemiseks.

5. Kohaliku omavalitsuse toimimine ja ressursid

5.1 Kohaliku omavalitsuse toimimine

5.1.1 Füüsilise isiku tulumaksu laekumine KOV eelarvesse



Joonis 5.1.1.a Füüsilise isiku tulumaksu laekumine KOV eelarvesse

Allikad: [Statistikaameti andmebaas, tabel RR300](#)

Analüüs

Kuigi Tartu linna füüsilise isiku tulumaksu laekumine on rahaliselt pidevalt tõusnud, on lähiaastatel ette näha olukorra olulist halvenemist. Probleemkohad on eelkõige seotud riigipoolse tegevusega. Maksumaksjaid on linnas ca 48 000 ja see arv on pigem stabiilne. Pensionäre on arvestuslikult 20 000. Brutopalgalt sai 2023. aastal Tartu linn tulusid ca 11,96% (sh hooldereformi komponent), 2024. aastaks prognoositakse aga määra vähenemist 11,89%. Tartumaal on 2023. -2024. aastatel hakanud kasvama tööpuudus ja seda kõrgemapalgaliste hulgas. Linna tuludest ca 40% moodustab avalik sektor (kliinikum, ülikoolid, koolid). See tähendab, et mõjud Tartus on pigem aeglasemad, kuna avalik sektor ei reageeri sedavõrd kiiresti kui erasektor.

Pensionitelt saab linn 2,5% ja see hakkab tulevikus kasvama, kuna pensioniealiste arvu osakaal suureneb. Füüsilise isiku tulumaksu laekumised hakkavad Tartu jaoks vähenema, kuna riik on rakendamas uut seadust omavalitsuste tulude erinevuse tasandamiseks. Tartu on tänase kalkulatsiooni kohaselt selge kaotaja - tulud võrdsustuvad 10,23%ni (Tartu linn kaotab tänaste palkade juures ca 2,5 miljonit aastas).

Tartu linna eripäraks on lisaks suur tudengite osakaal. Tudengid eelistavad säilitada koduse aadressi rahvastikuregistris, kuna nad tarbivad kodukoha tasuta ühistransporti, soovivad saada eelisjärjekorras Tartu ülikoolide ühiselamutesse või ei saa nõusolekut elukohta registreerida Tartu üürikorterisse. See tingib olukorra, kus tudengid tarbivad Tartu avalikke teenuseid, kuid ei panusta füüsilise isiku tulumaksu laekumisse.

Tartu elanike arvu ja tulubaasi mõjutab ka valglinnastumine ehk Tartu elanike kolimine naabervaldadesse ja mujale Tartumaale - Tartu linna käib tööle ca 20 tuhat inimest, seega väga palju maksutulusid laekub naaberomavalitsustesse ja Tartumaale. Ukraina põgenike mõju pigem välja ei paista.

5.1.2 Kohaliku omavalitsuse eelarvetulud

Tabel 5.1.2.1 Kohaliku omavalitsuse eelarvetulud

	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Eelarve tulud kokku (tuh eurodes)	136988,60	156287,73	169456,01	177058,11	180993,50	204702,80
Eelarve tulud inimese kohta	1427,79	1626,45	1751,66	1833,88	1889,75	2113,15

Allikad: Statistikaameti andmebaas, tabel RR300

Analüüs

Ligi poole tuludest moodustab füüsilise isiku tulumaks.

Üle kolmandiku tuludest moodustavad toetused. Enamik toetusi saadakse riigieelarvest - tasandusfondist, toetusfondist või juhtumipõhiselt konkreetse tegevuse või investeeringu toetamiseks. Kõige rohkem on kasvanud töötukassa toetused. Oma teenuste müük on valdavalt linna omanduses olevate ruumide rent (ei saa sageli turuhinda küsida), üksikud sotsiaalteenused ja ühistransport.

Toetusfondist tulevad õpetajate palgarahad, sotsiaaltoetused. Trend on ka seal pigem õpetajate toetusfondist laekuvate tulude vähendamisele. Hetkel on väga palju ebamäärasust ja riigi tasandil on töös mitmed muudatused, mis tulevikus Tartu tulusid tõenäoliselt vähendavad.

Erinevate maksude osakaal (parkimistasud, reklaamimaks, teede-tänavate sulgemine) on väga väike. Kohalikud maksud on regulatiivse eesmärgiga, nende fiskaalne mõju on alla 1% eelarvest. Maamaksu puhul on jõustumas seadusemuudatus, millega seoses võib linn teenida täiendavalt kuni 10 miljonit eurot aastas, samas on see seotud ebapopulaarsete poliitiliste otsustega ja nende tegemine ei ole tänase seisuga kindel.

Tasandusfondist Tartu linn enam vahendeid juurde ei saa, kuna linn on kasvanud keskmisest jõukamaks. Hooldereformi tõttu peame täiendavalt juurde maksma ca 1,7 miljonit.

Keskvalitsuse tasandil otsustatakse maksude ja toetuste summad, mis laekuvad KOV eelarvesse. Suurim linna enda otsustuspädevuses olev tululiik on kaupade ja teenuste müük, aga see moodustab väga väikse osakaalu eelarvest.

Paljude investeeringute puhul on kaasatud küll ka toetusvahendeid, samas kaasneb kõigi investeeringutega väga suur omafinantseeringu koormus. Näiteks uute kergliikusteede ehitamiseks annab riik Struktuurifondidest 8 miljonit eurot toetust, millele linn peab juurde leidma vähemalt 10 miljonit eurot omafinantseeringuna. Lisaks suurendavad kõik investeeringud edaspidi linna püsikulusid (täiendav hooldusvajadus).

Tartu linna laekuvad tulud ei kata tegelikke vajadusi, mistõttu on linnaeelarve olnud viimastel aastatel defitsiidis. See tähendab, et linn on kõik investeeringuteks vajalikud vahendid laenanud ja laenukoormus kasvab kiirenevas tempos.

Üks finantseesmärk on eelarvetasakaalu saavutamine. Selleks on alustatud 2025. aasta eelarve koostamist juba märtsis. Variantiks on suunata vähem linnaruumi investeeringuteks ja enam jooksvateks kuludeks (haridus, sotsiaal jne). Sotsiaalvaldkonnas muutuvad tõenäoliselt mõned teenused kallimaks või kehtestatakse omaosalus (nt koduteenus).

Hariduse puhul on küsimärgi all erahariduse toetused (sh eralastehoiud ja -aiad).

Eesti keskmisega võrdluses on Tartu linna tulude laekumise trend stabiilne. Samas näiteks lähivaldades kasvab tulu linna omast kiiremini.

5.1.3 Sotsiaalse kaitse kulud KOV eelarves

Tabel 5.1.3.1 Sotsiaalse kaitse kulud KOV eelarves

	2018	2019	2020	2021	2022
Sotsiaalkaitsekulud kokku (tuh eurodes)	13223	16117	15656	20034	19277
Sotsiaalkaitsekulude osakaal KOV eelarves (%)	8	10	9	11	9
Sotsiaalkaitsekulu elaniku kohta	137	166	163	210	196

Allikad: KOV, [Statistikaameti andmetabel RR302 - Kohalike eelarvete põhitegevuse kulud ja investeerimistegevuse väljaminekud](#), [Statistika ja aruandlus | Sotsiaalkindlustusamet](#); <https://riigiraha.fin.ee/>.

Analüüs

Eestis KOV-ides on sotsiaalkaitse kulu keskmiselt 8% kohaliku omavalitsuse eelarvest. Tartu on suutnud panustada pigem üle keskmise taseme. 2020. aastal oli sotsiaalkaitsekulu elaniku kohta 163 eurot. Selline panustamise tase on oluline, et tagada abivajajatele tõhusad teenused.

Tartu linna osakaal on võrdluses teiste omavalitsustega (nt Tallinn) väiksem, kuna Tartu puhul ei kajastu kõik sisult sotsiaalvaldkonna kulud (nt sotsiaalmajutus) selle eelarverea all.

Hooldereformiga seoses kasvavad sotsiaalkaitsekulud oluliselt.

5.1.4 Hindamistegevused KOV-is

Palun kirjelda hindamist KOV tööprotsessis läbi järgmiste aspektide:

Hinnangud

Organisatsiooni enesehindamine

Tartu LV kui organisatsiooni kvaliteedijuhtimist ei kasuta. Avalikus sektoris, kus tulemused ei ole nii selgelt piiritletud kui näiteks tootmises, on seda raske rakendada. Tartu LV osakonnad ja hallatavad asutused tagavad kvaliteeti erinevate meetodite ja süsteemsusega. Haridusasutustes peavad kõik sisehindamist tegema vähemalt korra arengukava perioodil. Lasteaia puhul tehakse seda seadusega etteantud korras. Haridusasutused kooskõlastavad tulemused Tartu linnavalitsusega. Haridusasutustes viiakse läbi ka heaolu-uuringuid õpilaste, õpetajate ja lapsevanemate seas. Samuti toimivad kvaliteedikontrollina vanematekogud. Noortekeskuste puhul pakub HARNO kvaliteedihindamise mudelit, mida Tartu ei ole kasutanud, kuna see ei taganud selliseid tulemusi nagu eeldati. HARNO mudelit on parandatud ja kaalutakse selle

uuesti kasutamist. Iga 5 aasta tagant viiakse läbi noorte rahuloluküsimustik. See annab palju infot, kuidas edasi minna. Linna hallatavad asutused hoolekande valdkonnas viivad regulaarselt läbi EQUASSI sisehindamisi. Tartu linna SA Perekodu Käopesa kasutab samuti sisehindamist. Sotsiaal- ja tervishoiuosakond hindab regulaarselt sotsiaalteenust osutavate partnerite teenuse osutamise kvaliteeti, nt revideerides aruandeid.

Mõju ja tulemuste hindamine

Kvaliteedihindamine allasutustes on kirjeldatud eelnevas punktis. Rahalisi vahendeid kvaliteedijuhtimiseks eraldatud ei ole. Kvaliteedi hindamist tehakse üksuste initsiatiivil aastas. Mitmetes valdkondades toimivad nõ töölaud ja erinevad (kaardi)rakendused, mille toel on spetsialistidel ja juhtidel võimalik teha andmepõhiseid otsuseid. Tartu on läbi viinud organisatsiooniülese teenuste kaardistamise 2020. aastal, mis tõi välja mitmed kitsaskohad, millega järgnevatel aastatel on võimaluste piires tegeletud. Teenuste puhul plaanitakse juurutada ka regulaarne (linna veeblehe kaudu) tagasiside kogumine. Samuti hakatakse süsteemsemalt analüüsima inimestelt laekuvat tagasisidet (ühendatakse infotelefon ja ametnik vastab rubriigid) ja hindama erinevate teenuste vajalikkust. Senisest enam pööratakse tähelepanu ka arengukavas püstitatud eesmärkide saavutamisele ja hindamisele. Uue Tartu linna arengukava koostamise raames on juurutamisel töövahend, mis peaks edaspidi lihtsustama eesmärkide poole liikumise jälgimist. Samas on protsessis olnud oluliseks takistuseks erinevate teemade rohkus, adekvaatsete mõõdikute puudumine - sageli on mingi tegevuse mõju kaudne ja/või avaldub alles teatud mahu korral.

Toetavad tegevused

Toimub erinevate valdkondade omavaheline kogemuste vahetus, nt seminarid. Kuna KOVIDel ei ole näiteks struktuurivahenditest võimalik otse taotleda toetusi erinevate oskuste arendamiseks korraga suuremale hulgale töötajatele ja raha tuleb selleks leida eelarvelistest vahenditest. Seetõttu laiemate baasoskuste arendamise koolitusi sisuliselt ei korraldata. Sisemisi seminare küll korraldatakse, aga need on pigem seotud konkreetsete uute süsteemide või protsesside juurutamisega.

Hindamistegevused ei ole integreeritud igapäevatöösse. Planeerimisel ja otsustamisel ei tugine alati andmetel.

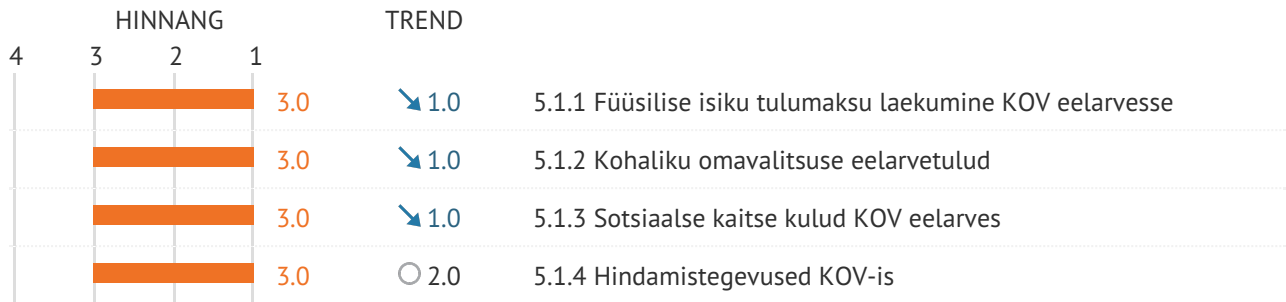

Väga halb Pigem halb Pigem hea Väga hea

Hindamistegevused on organisatsioonis tähtsustatud ja integreeritud igapäevatöösse. Planeerimisel ja otsustamisel lähtutakse paikkonna andmetest.

Analüüs

Kuigi linnal on juba üsna palju erinevaid andmestikke ja loodud on ka mitmeid digitaalseid lahendusi, mille toel on võimalik teha paremaid juhtimisotsuseid, siis täna on andmete süsteemne kasutamine täielikult juurutatud üksikutes valdkondades. Esimeseks takistuseks on eelkõige asjaolu, et inimeste oskused on väga madalad ja tänased tööprotsessid andmete kasutamist ei toeta. Erinevate tööprotsesside ümberkujundamine ja uute põhimõtete juurutamine on aga väga kulukas.

5.1 Kohaliku omavalitsuse toimimine. Kokkuvõte



Kokkuvõte:

Tartu linna eelarve oli 2023. aastal oli 298,9 miljonit eurot ja 2024. aastal 305,5 miljonit eurot. Ligikaudu 10% eelarvest on määratud sotsiaalkaitsele, kuid analüüsides inimeste heaolu peame arvesse võtma ka investeeringuid avalikku ruumi ja keskkonda laiemalt. Seega on tegelik sotsiaalkaitsekulude osakaal suurem.

Tartu linna tööealiste osakaal rahvastikus on suhteliselt suur, kuid tulubaas on vähenemas nii seoses riigipoolsete ümberkorraldustega. Samuti on trendina näha tööpuuduse kasvu kõrgemapalgaliste hulgas. Kulud kasvavad seevastu kiirenevas tempos ja juba mõnda aega on linnavalitsuse eelarve defitsiidis. See tähendab, et lähiaastatel on vajalik leida olulisi kokkuhoiukohti ning vähendada investeeringuid.

Tartusse käib tööle vähemalt 20 000 inimest teistest omavalitsustest, kes kasutavad linna infrastruktuuri, aga linnale täiendavat eelarvetulu ei too. Aastaid ei ole suudetud töötada välja Tartus elavatele tudengitele motivatsioonipaketti suunamaks neid linna sisse kirjutama.

Surve KOVi eelarvele on kasvamas, sellel on oluline roll nii hooldusreformil, kavandataval omavalitsuste tulubaasi ümberkujundamisel, aga ka tööpuuduse kasvul ning pensioniealiste osakaalu suurenemisel teenusturismi tõttu.

Kvaliteedijuhtimist Tartu Linnavalitsuses üldiselt ei rakendata. Haridus- ja sotsiaalvaldkonnas kvaliteedijuhtimise süsteem toimib.

TUGEVUSED

- Hariduse kvaliteet ja koolivõrk on korrastatud ning rahastatud - suudetakse töötada efektiivselt.
- Sotsiaalvaldkonna teenused on väga kõrge kvaliteediga, kus töötavad kvalifitseeritud spetsialistid.

NÕRKUSED

- Riigipoolsete rahastusprogrammide raames lisanduvad teenused ja tegevused (nt erinevad sotsiaalprojektid), mille järele on vajadus olemas, aga mida tuleb pärast projekti lõppemist rahastada täielikult linna enda vahenditest.
- KOVi on minimaalselt võimalik määrata prioriteetseid valdkondi, kuhu suunata suuremaid välistoetusvahendeid.
- Raskete otsuste tegemine on pigem harv - näiteks lõpetada mõne teenuse pakkumine või vähendada mõne teenuse rahastamise mahtu. Samas võetakse investeeringute kaudu linnale kohustusi pidevalt juurde.

5.2 Kvalifitseeritud spetsialistid ja koostöö heaolu edendamiseks

5.2.1 KOV'i juhitud võrgustikud ennetuse, tervise ja heaolu edendamiseks

Kirjeldada järgmisi aspekte valdkonnaülese koostöö korraldamisel:

Hinnangud

Tark planeerimine

Koostööd tehakse vastavalt vajadusele - eakate heaolu nimel näiteks perearstid, haiglad, koduteenuse osutajad jt. Eelnevas heoluprofiilis välja toodud koostöö killustatus hariduse ja sotsiaalvaldkonna vahel erivajadustega laste osas ei ole enam probleemiks. Näiteks koostöö seoses HOP projekti (Tartumaa heaolu programm) raames. Projekti juhtis Tartu HTK, kuhu olid kaasatud erinevad KOVid (varajane märkamine, et keegi ei kukuks haridusest välja). Hoolekandesüsteemis on koostöö PPA, Päästeameti, perearstide, SKA, Töötukassa ja kiirabi vahel. Ligipäätavuse osas toimub koostöö korteriühistutega ning kinnisvara- ja haldusfirmadega, et kodud oleksid kohandatud. Lisaks on paranenud koostöö Tartumaa omavalitsuste liiduga.

Rahastusmudel

Kogu rahastus on linnaeelarvelistest vahenditest ja projektidest.

Koostöö asutuste ning valdkondade vahel ei vasta osapoolte ootustele ja vajadustele.

Valdkondadeülese ennetuse planeerimine ei toimu selge süsteemi alusel. Juhid ei ole piisavalt protsessidesse kaasatud.


Väga halb Pigem halb Pigem hea Väga hea

Koostöö asutuste ning valdkondade vahel vastab osapoolte ootustele ja vajadustele.

Valdkondadeülese ennetuse planeerimine toimub selge süsteemi alusel. Juhid on protsessidesse aktiivselt kaasatud.

Analüüs

Tartu linna ja teiste asutuste koostöö on väga hea, kui juhtumid on muutunud kriitiliseks. Arengukoht on koostöö parandamine ühise ennetuse planeerimisel, nt PPA on avaldanud soovi olla rohkem kaasatud Tartu arengukava loomisesse ning avaliku ruumi planeerimisse.

Kuigi ühises strateegilises planeerimises on arenguruumi, toimub Tartus mitmeid ühiseid ennetusprojekte. Tartu tugevus on võimekus kiirelt partnerlusi luua, kui koostööpartnerid tulevad uudsete mõtetega. Tartu on valmis katsetama ja proovima erinevaid meetodeid pilootprojektide raames.

Kohalik omavalitsus tunneb vajakajäämist seadusloome tasandil (arusaamine reaalsest olukorrast, ettepanekute arvestamine, kaasamise näilisus). Vajadus on ühiste andmebaaside ja/või infosüsteemide järele, mis kiirendaks info liikumist. Suur probleem on ka andmetele juurdepääs, millest tulenevalt linn ei saa ise kuigi palju analüüsida ega uurida (sh enda elanike agregeeritud andmeid), et teha andmepõhiseid otsuseid.

5.2.2 Juhtumitöö võrgustikud

Kirjeldada ja anda hinnang olukorrale KOV-is:

Hinnangud

Toimivad lahendused

Juhtumipõhine võrgustik luuakse inimese abistamiseks vastavalt konkreetsele juhtumile ja vajadusele: spetsialist (lastekaitse, hoolekanne, sotsiaaltöö), erinevad teenuseosutajad, sh koduteenuse osutaja, perearst,

pereõde, koduõde, hoolduskoordinaator, lisaks PPA, Päästeamet, Ohvriabi, erihoolekande juhtumikorraldaja SKA-st, haigla sotsiaaltöötajad, korteriühistud jt. Laste puhul kaasatakse juhtumipõhiselt veel haridusasutuse esindajad, haridustöötajad, pere jt võrgustiku liikmed. Tartu linna lastekaitsel toimuvad juhtumipõhised kovisioonid üks kord kvartalis. Lastekaitses juhtimisel on koostöö hea, kui olukord on juba väga tõsine, kuid koostöö peaks olema tõhusam juba varase märkamise faasis.

Tark planeerimine

Koostöövõrgustikud luuakse juhtumipõhiselt. Koostöövõrgustikus osalemine toimub nii suuliste kui kirjalike kokkulepete alusel, kus on määratud vastutus. Laste juhtumite osas on alustatud tööprotsesside väljatöötamist, et tagada ühtlane töö kvaliteet. Võrgustikukohtumised protokollitakse ja jagatakse ülesanded. Koostöövõrgustiku toimimise arengukoht on osapoolte kokkulepetest kinni pidamine. Tihti eeldatakse proaktiivset tegutsemist ainult KOV-ilt, kuid vastutus on jagatud ja igaüks peab oma rolli täitma vastavalt oma pädevusele ja vastutusvaldkonnale. Juhtumid dokumenteeritakse STAR-is, kuid osapooltel ei ole võrdset juurdepääsu infole ning see piirab info efektiivset liikumist ja operatiivset sekkumist. Koostöökohtumistel partneritega (nt PPA, kiirabi jne) on olulisel kohal arusaamine, kus ühe või teise ametkonna vastutus ja pädevuse piirid jooksevad, et oleks võimalik õigeaegselt õigele osapoollele juhtum üle anda ega võtta enda kanda tegevusi, mis ei kuulu selle ametkonna pädevusse. Sageli on juhtumid kompleksed ja seetõttu ka keerukad kõigile osapooltele edasise juhtumitöö korraldamisel (kes võtab vastutuse, kes juhib võrgustikutööd jne) - sageli on ootus omavalitsusele võtta vastutus juhtumi lahendamisel, kuid võrgustikutöö eeldab jagatud vastutust, mille poole püüdleme.

Koostöö

Koostöö riigiasutuste ja teiste KOV-idega on senini olnud valdavalt hea. Koostööoskused erinevate ametkondade vahel järjest paranevad ja nähakse koostöö olulisust. Koostöö muutub kliendikeskemaks, et tagada kliendi sujuvat teekonda teenuse saamisel. Koostöö on väga spetsialistipõhine ja sõltub valdkonnast. Palju abi oleks sellest, kui kõigis omavalitsustes osutatakse abi ühtsete põhimõtete alusel, mis loob ka inimestele selguse, kuidas ta abi saab (vältimaks abi küsimist omavalitsustest, mis ei ole tema elukohajärgne omavalitsus). Riigiasutustelt oodatakse partnerlussuhet, praegu pigem käskude ja ülesannete ühepoolne andmine, mis ei ole kohati ka täidetavad. Kohalikud omavalitsused ei pruugi saada hakkama kõigi ülesannetega, mis riigi poolt antakse, kui ülesannetega ei kaasne piisavalt raha- ja inimressurssi.

Koostöö asutuste ning valdkondade vahel ei vasta osapoolte ootustele ja vajadustele. Valdkondadeülese ennetuse planeerimine ei toimu selge süsteemi alusel. Juhid ei ole piisavalt protsessidesse kaasatud. Koostöö teiste KOVide ja riigiasutustega ei ole olnud piisav.

○ ○ ○ ○
Väga halb Pigem halb Pigem hea Väga hea

Vajaminevad juhtumitöö võrgustikud on loodud ja toimivad eesmärgipäraselt. Loodud on selge süsteem juhtumipõhiste koostöövõrgustike loomiseks. Koostöö teiste KOVide ja riigiasutustega on hea.

Analüüs

Igas valdkonnas tegeletakse linnaelu puudutavate küsimustega vastavalt vajadusele ning kaasatakse kõiki asjasse puutuvaid osapooli valdkonnapõhiselt. Juhtumipõhine koostöö inimese heaolu tagamisel on väga hea, kui inimese abivajadus on väga kõrge ja probleem väga tõsine. Toimuvad regulaarsed kovichoonid ja supervisioonid.

Varane sekkumine ja koostöö sotsiaalvaldkonnas vajab parendamist. Koostöö teiste KOV-idega vajab igas valdkonnas parendamist. Riigiasutustest oodatakse rohkem partnerlussuhet, mitte ainult käskude ja ülesannete ühepoolset andmist.

Üldjoontes võib hinnata, et koostööoskused erinevate ametkondade vahel järjest paranevad ja üha enam mõistetakse koostöö olulisust.

5.2.3 Rahvatervise tegevuste korraldus kohalikus omavalitsuses

Rahvatervise korraldus KOVis

Hinnangud

Ametikoht

Tartu linnas töötab kaks tervisespetsialisti, toimub pidev töö terviseedenduse ja haiguste ennetuse suunal. Eraldi on spetsialisti ametikoht lasteaedades ja koolides toitlustushangete korraldamise läbiviimiseks. Ühishangete raames suurendatakse tervisliku toitumise alast teadlikkust, mitmekesistatakse menüüsid ning kujundatakse seeläbi laste ja noorte toitumisharjumusi. Tartu linnal on tihe kontakt Tervisekassa ja Tervise Arengu Instituudiga. Tervist edendavad tegevused on rahastatud Tartu linnaelarvest.

Töörühm

Töörühm tuleb kokku vastavalt vajadusele (nt ligipäasetavusega seonduv, heaoluprofiiliga seonduv jne).

Tark planeerimine

Rahvatervise valdkond on tihedalt põimitud Tartu linna arengukavaga, tervisevaldkonna eestvedajad on kaasatud arengukava koostamise protsessi.

Puudub ametikoht valdkonna arendamiseks. Puudub toimiv töörühm. KOV arengukava ei pööra tähelepanu rahvatervise teemadele.


Väga halb Pigem halb Pigem hea Väga hea

Loodud ametikoht ja selle maht on vastavuses tegelike vajadustega. Toimib töörühm, mille korraldus on vastavuses osapoolte ootuste ja vajadustega. Valdonna eest vastutajad on kaasatud KOV arengukava koostamise protsessi ja arengukava keskendub muuhulgas ka rahvatervise teemadele.

Analüüs

Tartu linnavalitsus peab oluliseks rahvatervise teadlikku edendamist. Loodud on tervishoiuteenistus, kus töötavad spetsialistid, kelle ülesanne on rahvatervise valdkonna tegevuste plaanimine ja elluviimine.

Tartu linnavalitsus otsib pidevalt uusi võimalusi elanike heaolu suurendamiseks, sh viib läbi välisrahastuse toel projekte, nt "Hoogu tervisele". Lisaks lühiajalistele projektidele on arendatud pikaajalisi sekkumisi, nt heaolumeistri teenus, eakate kukkumisenennetustreeningud, eakate kõnniringid ja tasuta välitreeningute pakkumine. Koostöös erinevate osapooltega (teadusasutused, haridusasutused, Tartu linnavalitsuse erinevad osakonnad) on

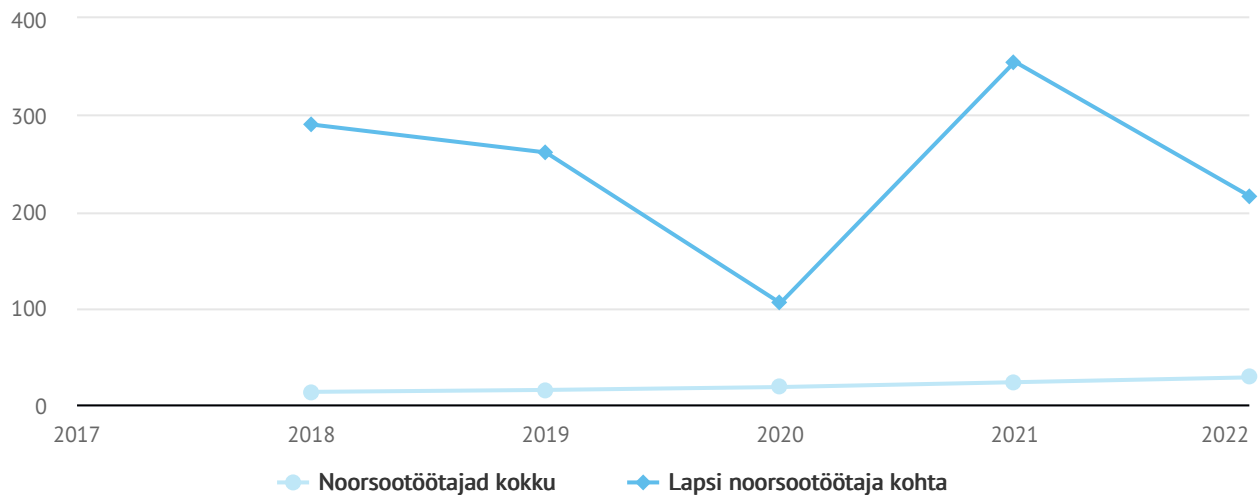
Tartu linna haridusasutuste toitlustus muudetud tervist toetavamaks, sh arvestades rohepöörde aspekte.
Rahvatervise valdkonna esindajad on arengukavade koostamisse kaasatud võrdselt teiste valdkondadega.

5.2.4 Spetsialistid heaolu edendamiseks ja nende kvalifikatsioon

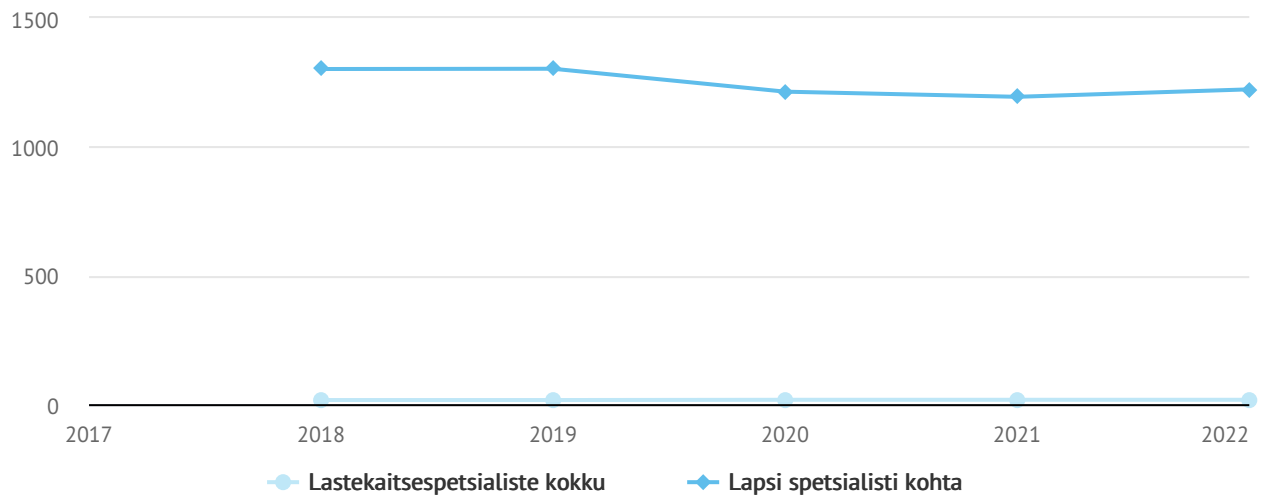
Spetsialistide ülevaade

Tabel 5.2.4.0 Õpetajate arv

	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Õpetajate arv alushariduses	669	682	675	666	668	659
Alusharidust omandavate laste arv ühe õpetaja kohta		8	8	8	8	9
Õpetajate arv põhihariduses	1315	1317	1419	1476	1498	1574
Põhiharidust omandavate õpilaste arv ühe õpetaja kohta		9	8	8	8	8
Kvalifikatsiooninõuetele vastavate õpetajate osakaal kõikidest (%)	1158	1195	1217	1259	1266	1314



Joonis 5.2.4. Noorsootöötajate arv



Joonis 5.2.4.a Lastekaitsetöötajate arv

Õpetaja

Hinnangud

Nõudlus ja pakkumine

Õpetajate puudus alus- ja põhihariduses on suurenev. Vaatamata ülikooli ja õpetajakoolituse olemasolule Tartus, on noorte, kuni 30aastaste õpetajate osakaal Tartu koolides vaid 12% (sh gümnaasiumid ja kutsekool). Üle 60aastaseid ja vanemaid on ligikaudu 20%. Õpetajate vähenemisel koolides on oluline tegur suurest töökoormusest tingitud läbipõlemine ja seda eelkõige noortel õpetajatel. Seetõttu siirdutakse tööle sageli pigem teistesse valdkondadesse. Puudus on suurem tugispetsialiste osas.

Kvalifikatsioon

Kvalifikatsioonile vastavaks on märgitud 83% kõigis munitsipaalkoolides töötavatest õpetajatest (sh ka gümnaasium kui kutsekool). Tartu linn keskselt õpetajate kvalifikatsiooni tõstmist ei koordineeri, sellega tegelevad koolid iseseisvalt.

Ennetus

Õpetajatele võimaldatakse koolide kaudu täiendõpet. Osaletakse erinevates projektides ja programmides. Kesksel koordineerimisel selles osas ei tehta.

Olemasolevate spetsialistide arv ei vasta vajadusele. Spetsialistide arengut ja heaolu ei toetata.

○ ○ ○ ○
Väga halb Pigem halb Pigem hea Väga hea

Olemasolevate spetsialistide arv vastab vajadusele. Toetatakse järjepidevalt spetsialistide arengut ja heaolu tuginedes vajadusele.

Noorsootöö spetsialist

Hinnangud

Nõudlus ja pakkumine

Noorsootöötajate töökohad on KOV-is täidetud (pakkuda 30 noorsootöö spetsialisti kohta), aga liikuvus töökohtadel on üsna suur. Eelkõige valivad noorsootöötaja ametikoha noored vanuses 20-30 ning ühel ametikohal ollakse maksimaalselt 2 aastat. Nagu hariduseski, siis siirdutakse tööle sageli pigem teistesse valdkondadesse (erasektoris). See on seotud nii

töökoormuse kui palgaga (madal palk noorsootöötajatel, tulenevalt valdkonna erisusest).

Kvalifikatsioon

Noorsootöötajatel on Tartu linnas noorsootöötaja kutse omandamine (tase 5, 6, 7) kohustuslik ning vastavalt sellele kujuneb ka nende palganumber. Hetkel tööl olevast kolmekümnest noorsootöötajast kahekümne üheksal on olemas noorsootöötaja kutse.

Ennetus

Tartu Noorsootöö Keskus pakub noorsootöötajatele võimalusi enesearendamiseks erinevate koolituste näol, võimalusi osalemiseks rahvusvahelistes projektides ning lisaks ka Stebby spordiprogrammi. Lisaks, kui noorsootöötajal on olemas noorsootöötaja kutse (ükskõik, mis tase), siis vastavalt sellele on kujundatud palgasüsteem ning väärtuspakkumised.

Spetsialistide arv ei rahulda tegeliku vajadust.
Spetsialistide kvalifikatsiooni hindamisega ei tegeleta. Spetsialistide kvalifikatsiooni tõstmine ja individuaalse arengu tagamine ei ole järjepidev ega piisav.

○ ○ ● ○
Väga halb Pigem halb Pigem hea Väga hea

Olemasolevate spetsialistide arv vastab vajadusele. Spetsialistide kvalifikatsiooni hindamisega tegeletakse järjepidevalt. Toetatakse spetsialistide kvalifikatsiooni tõstmist ja individuaalset arengut vastavalt vajadustele.

Lastekaitse spetsialist

Hinnangud

Nõudlus ja pakkumine

2023. aastal oli lastekaitsetöötajaid 17 ja ametniku kohta 1336 last. See tähendab et ühe töötaja kohta on laste arv kõrgeim alates 2018. aastast. Olemasolevad ametikohad on täidetud, kuid spetsialistide arv ei ole töökoormusega kooskõlas, st ametikohti ei ole piisavalt. Abivajavate laste arv tõuseb aastast aastasse ja juhtumid on muutunud õiguslikult keerulisemaks ning hõlmavad kompleksprobleeme.

Kvalifikatsioon

Kõik lastekaitsetöötajad vastavad lastekaitse seaduses sätestatud nõuetele - on omandanud sotsiaaltöötaja kutse spetsialiseerumisega lastekaitsele. Kvalifikatsiooni hoidmiseks ja tõstmiseks toimuvad regulaarsed koolitused, supervisioonid ja kovisioonid, millest on saanud lastekaitsetöötajate igapäevatöö osa. Lastekaitsetöötajatega toimuvad vähemalt kord aastas arenguveestlused, kus arutatakse algava aasta eesmärgid ja arenguvajadused individuaalselt läbi.

Ennetustöö

Peamiselt jõutakse tegeleda teavitustööga varase märkamise osas, st info jagamine lastega tegelevatele spetsialistidele lapse abivajadusest teavitamise ja võimalike sekkumiste, sh teenuste ja toetuste osas. Viimastel aastatel on käivitatud valdkondade ülene võrgustik, sotsiaal + haridus + noorsootöö + õiguskaitse, planeerimaks koostöös riskilaste ennetustegevusi. Tartumaa heaoluprogrammi HOP tulemusena püütakse varasel märkamisel ja sekkumisel koostööd teha maakondade üleselt. Universaalseks ennetuseks ei jää piisavalt aega, seda funktsiooni täidab 1,5 a tagasi loodud kogukonnakeskus Perepesa, kuhu on koondunud vanemlust toetavad programmid jm tegevused koolieelikute vanematele.

Spetsialistide arv ei rahulda tegelikku vajadust. Spetsialistide kvalifikatsiooni hindamisega ei tegeleta. Spetsialistide kvalifikatsiooni tõstmine ja individuaalse arengu tagamine ei ole järjepidev ega piisav. Spetsialistidel ei ole ressursse, et panustada ennetustöösse.


Väga halb Pigem halb Pigem hea Väga hea

Olemasolevate spetsialistide arv vastab vajadusele. Spetsialistide kvalifikatsiooni hindamisega tegeletakse järjepidevalt. Toetatakse spetsialistide kvalifikatsiooni tõstmist ja individuaalset arengut vastavalt vajadustele. Spetsialistid panustavad süsteemselt ennetustöösse.

Sotsiaaltöötaja

Hinnangud

Nõudlus ja pakkumine

204. aasta maikuu seisuga on Tartu linnas sotsiaaltöötajaid 17, sealhulgas 6 eestkostet spetsialisti ja 11 hoolekandespetsialisti. Abivajajate arvu ja ülesannete mahu kasv KOVis tingib eelduslikult olukorra, mil on pidevalt kasvav vajadus ka lisatööjõu palkamiseks. Vajadus sekkumiste mahu osas on suurem. Vähenenud on ka inimeste enda teadlikkus või oskused probleemide korral toime tulla või ka riigi sotsiaalpoliitiline suund on suuremahulisema sekkumise või ülesannete juurde tekitamise suunas. Vastutus inimese toimetulekul on jätkuvalt liikumas rohkem kohalikule omavalitsusele. Inimese enda vastutuseks jääb abivajaduse korral Tartu linna poole pöördumine.

Kvalifikatsioon

Erialase kõrgharidusega pädevate töötajate leidmine on keerukas ülesanne. KOVi sotsiaalvaldkonna töökohtadele ei ole palju kandideerijaid ka muutunud majanduslanguse olukorras. Kui kandideeritakse, siis ei omata sageli nõutavaid pädevusi, kogemusi, oskusi. Töötajad saavad osaleda koolitustel ja supervisioonis, et vähendada läbipõlemist.

Ennetustöö

Ennetustegevus ei suuda väga suures mahus abivajaduse mahtu vähendada, kuna abivajadus kasvab seoses rahvastiku vananemisega ja on tõenäoliselt paratamatu.

Spetsialistide arv ei rahulda tegelikku vajadust. Spetsialistide kvalifikatsiooni hindamisega ei tegeleta. Spetsialistide kvalifikatsiooni tõstmine ja individuaalse arengu tagamine ei ole järjepidev ega piisav. Spetsialistidel ei ole ressursse, et panustada ennetustöösse.


Väga halb Pigem halb Pigem hea Väga hea

Olemasolevate spetsialistide arv vastab vajadusele. Spetsialistide kvalifikatsiooni hindamisega tegeletakse järjepidevalt. Toetatakse spetsialistide kvalifikatsiooni tõstmist ja individuaalset arengut vastavalt vajadustele. Spetsialistid panustavad süsteemselt ennetustöösse.

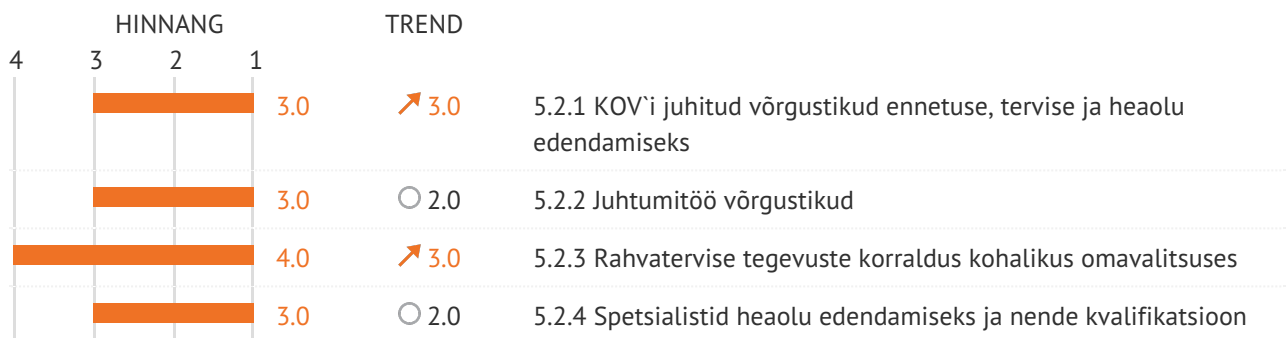
Analüüs

Oluline probleem on noorte õpetajatele kooli tööle tulemine ja seal vastu pidamine. Õpetaja jääb tihti üksi laste, lapsevanemate ja tööandja vastandlike soovide ja emotsioonide vahele. Täna on õpilasest kujunenud klient, kelle kõik vajadused peavad olema kaetud. Seeläbi on õpetajast kujunenud klienditeenindaja, mitte aga autoriteet või eeskuju. Seetõttu on väga oluline pakkuda õpetajatele regulaarset nõustamist ja vajadustele vastavaid tugiteenuseid. KOVi peetavate koolide nägu ning õpetajaskond sõltub eelkõige koolijuhtide eelistustest ning

Noorsootöö on Tartus suhteliselt heas olukorras. Arvestades valdkonna eripära, siis on tavaline, et noorsootöötajate voolavas on suhteliselt suur. Noored täiskasvanud mõistavad paremini noorte vajadusi ning probleeme.

Lastekaitse- ja sotsiaaltöötajate läbipõlemise oht on pidevalt lisanduvate tööülesannete, järjest komplekssemaks muutuvate juhtumite ning klientide arvu suurenemise tõttu äärmiselt kõrge. Kuigi täna suudetakse Tartus pakkuda väga heal tasemel teenust, siis olukord võib muutuda kiiresti ning inimeste lahkumise riski vähendamiseks on oluline hoida spetsialistide töökoormust kontrolli all.

5.2 Kvalifitseeritud spetsialistid ja koostöö heaolu edendamiseks. Kokkuvõte



Kokkuvõte:

Tartu linna hallatavate asutuste hulka kuuluvad lasteaiad, koolid, Hariduse Tugiteenuste Keskus ja mitmed teised asutused, kes kõik töötavad Tartu elanike arengu ja heaolu nimel. Spetsialistide värbamispõhimõtted lähtuvad valdkonnaspetsiifikast. Kõigile teenistujatele on universaalselt tagatud vähemalt 35 päeva puhkust, võimalus võtta tervispäevi, kasutada spordikompensatsiooni, teha kaugtööd. Professionaalse arengu toetamiseks pakutakse valdkonnapõhiseid ja -üleseid koolitusi, võimalik on osaleda kogemuste vahetuses jpm.

Kohalik omavalitsus tunneb vajakajäämist seadusloome tasandil (arusaamine reaalsest olukorrast, ettepanekute arvestamine, kaasamise näilisus). Vajadus on ühiste andmebaaside ja/või infosüsteemide järele, mis kiirendaks info liikumist. Suur probleem on ka andmetele juurdepääs - linn ei saa ise midagi analüüsida ega uurida (sh enda elanike agregeeritud andmeid), et teha andmepõhiseid otsuseid.

Õpetajate, lastekaitse- ja sotsiaaltöõspetsialistide puhul on väga suur oht läbipõlemiseks äärmiselt kõrge töökoormuse, erinevate ülesannete paljususe ning sotsiaalse surve tõttu.

TUGEVUSED

- Toimiv võrgustikutöö.

NÕRKUSED

- Õpetajate ja sotsiaaltöõspetsialistide ülesannete kasv ja vastutuse suurenemine ei ole vastavuses töötasu ja

- Paranenud tugiteenuste süsteem spetsialistidele.

teiste toetavate meetmetega.

- Väga kõrge teenuste kvaliteet nii hariduses kui sotsiaalvaldkonnas.

- Kuigi võrgustikutöö võimaldab saavutada palju paremaid tulemusi, ei võimalda väga piiratud juurdepääs andmetele ning ühiste süsteemide puudumine teenuse parendamisel ning kliendikesksuse suurendamisel oluliselt edasi liikuda.

- Riigi tasandil on KOV pigem teenuseosutaja, mitte partner, kellel on reaalsem ülevaade probleemidest ning sageli ka toimivad lahendusettepanekud.

Koondhinnang olukorrale

1. Demograafiline olukord ja rahvastiku tervis. Kokkuvõte

	HINNANG	TREND
1.1 Demograafiline olukord	3.1 Pigem hea	○ 2.0 Stabiilne
1.2 Rahvastiku tervise seisund	2.9 Pigem hea	○ 2.0 Stabiilne
1.3 Haavatavad sihtrühmad	3.7 Väga hea	○ 2.3 Stabiilne
1.4 Tööturg	3.0 Pigem hea	○ 2.0 Stabiilne
Keskmine:	3.2 Pigem hea	○ 2.1 Stabiilne

Kokkuvõte:

1.1 Demograafiline olukord

Tartu linna demograafilised näitajad on vaadeldava perioodi jooksul jäänud suhteliselt stabiilseks. Ajutist muutust demograafilistes näitajates põhjustas Ukraina sõjapõgenikest tingitud sissetõrjude suurenemine, mille mõju elanike arvule on 2024. aasta alguseks vähenud. Tartu linnas elab 2024. aastal ligikaudu 98 000 registreeritud elanikku, Statistikaameti paiknemisindeksi alusel arvestuslikult üle 101 000 inimese. Linna rahvaarv moodustab veidi üle 61 % Tartu maakonna rahvaarvust. Rahvastikust moodustavad naised 53% ja mehed 47% (paiknemisindeksi alusel).

Sarnaselt Eesti teiste piirkondadega, on sündide arv Tartu linnas viimastel aastatel stabiilselt langenud. 2022. aastal registreeriti Tartus 844 sündi ja 2023. aastal vaid 801. Arvestades, et sünnitusealiste naiste arv lähiaastatel väheneb veelgi, jätkab ka sündide arv tõenäoliselt langust.

Surmade arv on pärast ajutist tõusu COVID-19 pandeemia ajal ja järel mõnevõrra stabiliseerunud, olles 2022. aastal 1100 ja 2023. aastal 1021. Kahjuks langes iive negatiivsele poolele juba 2021. aastal. Tartu linnas on loomulik iive alates 2021. aastast negatiivne (2022. aastal -256, 2023. aastal -220).

Tartu linna rahvastikupüramiid on omane kahanevale rahvastikule. Kuni 14-aastaste laste osakaal rahvastikust Tartus on langenud 17,1 protsendipunkti (2021. aastal 18,4%) ja jääb endiselt alla Tartu lähivaldadele. Eesti keskmisest näitajast (16,2%) jääb see siiski veel mõnevõrra kõrgemale.

Tartu linna ülalpeetavate määr oli 2022. aastaks langenud 55,7ni, mis on Eesti keskmisest (58,2) veidi väiksem. Ülalpeetavate määr on viimastel aastatel vähenenud. Statistikaameti paiknemisindeksi alusel on ülalpeetavate määr 2 ühiku võrra väiksem kui Rahvastikuregistri andmetel (ülalpeetavate määr 57,6).

Demograafiline tööturuseindeks Tartus on suhteliselt hea, olles suurem kui üks. See tähendab, et järgmisel kümnendil tuleb tööjõuturule rohkem inimesi kui sealt välja langeb. Samas on aga eelnev tööturule sisenenud põlvkond (hetkel 15-24aastased) suhteliselt väikesearvuline ja seetõttu on tööealiste elanike osakaal pikemas perspektiivis vähenemas.

Viimasel viiel aastal on madala ja keskmise haridustasemega inimeste osakaal jäänud samaks, stabiilselt on kasvanud kõrge haridustasemega inimeste osakaal. Madala haridustasemega inimeste osakaal elanikkonnas on võrreldes Eestiga 2% väiksem.

Tartu linna haridusasutustes õppivate laste ja noorte arv on viimastel aastatel jätkuvalt tõusnud. Järgmised 2-3 aastat on kolmandas kooliastmes õppivate laste arv demograafilistest põhjustest tulenevalt suur, aga hakkab siis langema. Seetõttu on konkurents veel mõned aastad linna gümnaasiumikohtadele kõrge (sh mõjutab konkurentsi gümnaasiumikohtadele haridusränne). Ligikaudu 85% Tartu linna registreeritud ja siin elavatest lastest käivad koolis, lasteaias või lastehoidis Tartu linna territooriumil.

1.2 Rahvastiku tervise seisund

Tartu maakonna elanikud hindavad oma tervist heaks või väga heaks sagedamini kui Eestis keskmiselt. Sarnaselt Eestile tervikuna on ka Tartu maakonna elanike peamised surmapõhjused seotud vereringeelundite haigustega ja sageduselt järgmine põhjus on pahaloomulised kasvaja. Tartu maakonnas on viimastel aastatel tõusnud naiste suremus välispõhjustesse, mis on negatiivne suundumus. Tartu maakonna elanike oodatav eluiga on veidi kõrgem kui Eestis keskmiselt, kuid tervena elatud eluaastate poolest jäävad elanikud Eesti keskmisest pisut allapoole.

1.3 Haavatavad sihtrühmad

Tartu linnas on haavatavad sihtrühmad erinevate teenustega hästi toetatud (nt toetab linn viipekeeletõlketeenust, sotsiaaltranspordi jne). Tartu linn on kompetentsikeskus keerulise abivajadusega lastega seotud teenuste pakkumisel. Maailmas üldiselt ja nii ka Tartus on näha vaimse tervise probleemide sagenemist, seega muutub järjest olulisemaks nii vaimse tervise probleemide ennetamine kui vastava toe pakkumine. Suur väljakutse on universaalse disaini põhimõtete rakendamine, et luua kõigile inimestele ligipääsetavat avalikku inforuumi ja füüsilist ruumi.

1.4 Tööturg

Tartu linnas on võrreldes Eesti keskmisega madalam töötuse määr. Elanike brutotulu on aastatega tõusnud ja nii on Tartu linna meeste brutotulu võrreldav ümbritsevate valdade meeste brutotuluga. Samas on alates 2020. aastast suurenenud palgalõhe meeste ja naiste vahel.

Tartu linn on aktiivne majanduskeskkond ning ehkki see ei meelita Tartusse suurettevõtteid, toimib Tartus väga aktiivne mikroettevõtlus. Linn toetab ettevõtteid mitmete meetmetega (tunnustamine, seminarid, koolitused, *hackatonid* jne). Inimestele on tööturuteenused hästi kättesaadavad.

TUGEVUSED

- Tartu linna elanikkond on erinevate teenustega (nt tööturuteenused, teenused haavatavatele sihtrühmadele) hästi toetatud.
- Tartu maakonna elanikud hindavad oma tervist sageli heaks või väga heaks (st inimesed on hea tervisega või terviseprobleemide korral on nad sobilike teenustega toetatud).

NÕRKUSED

- Vähenev sündide arv ja Tartu linna elanikkonna vananemine.
- Alkoholi hea kättesaadavus ja alkoholi tarbimisest tulenevad sotsiaalsed ja terviseprobleemid.

2. Tervist toetav ja turvaline elukeskkond ning osalusvõimalused. Kokkuvõte

	HINNANG	TREND
2.1 Turvaline elukeskkond	3.1 Pigem hea	○ 2.2 Stabiilne
2.2 Elukeskkond ja planeeringud	3.1 Pigem hea	○ 2.4 Stabiilne
2.3 Osalusvõimalused	3.3 Pigem hea	↗ 3.0 Paranemas
Keskmine:	3.2 Pigem hea	↗ 2.5 Paranemas

Kokkuvõte:

Turvaline elukeskkond

Tehakse koostöös erinevate osakondade ja KOVi väliste osapooltega, sh erinevate projektide raames.

Vesteldes Tartu linna inimestega, hinnatakse elukeskkonda turvaliseks ja heaolu soosivaks. Eesti keskmisest rohkem elanikke hindab oma tervist heaks või väga heaks, mis annab märku tartlaste heaolust. Olles Lõuna-Eesti tõmbekeskus (töökohad, meditsiiniabi jne) ning suure elanike arvuga, leidub Tartus mitmeid murekohti nii keskkonna kui turvalisuse osas.

Tartu linnas toimub sarmuti kui testes suuremates linnades autostumine, millega kaasneb nii heitgaaside kui mürareostus. Selle murekohaga tegeletakse pidevalt läbi uute planeeringute ja projektide. Samuti on Tartu prioriteediks võtnud keskkonnasõbraliku mõtte- ja tegutsemisviisi juurutamise:

1. Uued teedevõrgustikud soodustavad jalgsi ja jalgrattaga liiklemist;
2. Viiakse läbi projekte, mis parandavad linlaste teadmisi ja hoiakuid, nt kureeritud elurikkus;
3. Viiakse läbi keskkonnasõbralikkust suurendavaid hankeid, nt biogaasibussid, mahtooraine kasutamine koolide ja lasteaedade toitlustuses;
4. Tegeletakse teiste suuremate või väiksemate tegevustega, mis aitavad linnakeskkonda luua rohkem rohleust, aktiivse liikumise võimalusi ning kasvatada tartlasi hoidmaks oma elukeskkonda.

Õnnetusjuhtumite ennetamiseks tehakse palju ära haridusasutustes ning seda koostöös Päästeameti, kiirabi ja PPA-ga. Laste varane õpetamine, kuidas tunda ära ohuolukordi ning kuidas ohuolukordades käituda, tõstab kõigi elanike turvatunnet. Kaaslinlaste märkamine aitab ära hoida vägivallakuritegusid või neile kiiresti reageerida. Kahetsusväärset toimub Tartus siiski kuritegusid ja õnnetusi, mille seas kerkviad esile alkoholijoobes toime pandud teod.

Vaatamata spetsialistide veidi pessimistlikule nägemusele praegusest olukorras on Tartu siiski parasjagu tuvaline ning meeldiv elukeskkond väikelapsest vanemaealisteni.

Avaliku korra rikkumiste vähendamiseks arvestab Tartu linnavalitsus linnaplaneerimisel ja avalikus ruumiloomes turvalisuse aspektiga. Politsei on avaldanud soovi olla rohkem kaasatud planeeringute koostamisse. Olukord on paranemas ja huvigruppide kaasamine läbimõeldum ja efektiivsem.

Tartu linna haldusterritoorium on suur ning mitmekülgne (Annelinn vs Ilmatsalu), seetõttu on eriilmelisi piirkondi palju. Samas asutused, organisatsioonid ning linnakodanikud tahavad ja mõtlevad kaasa, kuidas muuta linnaruumi turvalisemaks ning teevad ettepanekuid, nt pinkide paigaldamine piirkonda, et tuua sinna rohkem inimesi. Ruumiplaneerijad kavandavad parke avaramaks ja sisukamas - kui piirkonnas on võimalus aktiivseteks tegevusteks, liigub seal ka rohkem rahvast, mis muudab õhtustel aegadel piirkonna turvalisemaks, nt tühjad lagedad pargid vs aktiivsete tegevustega sisustatud pargid. Tartu linna tänavad on hästi valgustatud ning see lisab turvalisust ka öisel ajal. Strateegilised piirkonnad on varustatud turvakaameratega.

Planeeringute koostamisel ja projekteerimistingimuste väljastamisel lähtutakse kuritegevuse riskide ennetamiseks linnakujunduslikest strateegiatest. Kogu linna territooriumil tagatakse hea nähtavus, jälgitavus (eriti juurdepääsuteedel, parklates) ja valgustatus, territoriaalsus (eraala selge eristamine, piiramine ja selgepiiriline

tsoneerimine) ning selgelt eristatavate juurdepääsuteede ja parklate sissepääsude kontroll. Kasutatakse atraktiivseid materjale ja värve, ka parklate ja transpordi puhul ning vastupidavaid ja kvaliteetseid materjale (uksed, aknad, lukud). Samuti pööratakse suurt tähelepanu atraktiivsele maastikukujundusele, eriti elamupiirkondades, ostu- ja vabaajakeskuste juures ning parkides, linnakeskustes ja üldkasutatavatel aladel. See kõik kokku loob eelduse kuritegevuse vähenemiseks.

Elukeskkond ja planeeringud

Tartu linnakeskkond soodustab aktiivset liikumist ning aktiivseid eluviise. Liikumine jalgsi või jalgrattaga muutub järjest paremaks - tuleb juurde uusi teid, mis moodustavad ühendatud teedevõrgustiku, linnas on kasutusel rattaringlus osana ühistranspordist. Sellegipoolest on veel pikk tee minna, et kogu linn saaks kaetud piisava hulga kvaliteetse kattega ning omavahel mugavalt ühendatud teedega. Samuti on vaja tööd teha selle nimel, et eri tüüpi liiklejad oleksid turvaliselt eraldatud. Jätkub kergliiklusteede võrgustiku edasiarendamine.

Rohelus ning mängu- ja spordiväljakute rohkus kutsub linlasi aktiivselt vabas õhus aega veetma. Tartu linna paiknemine Emajõe kallastel ning seisuveekogude olemasolu loob võimalused nii jalutuskäikudeks veekogude kallastel kui ka suplemiseks, kusjuures seda nii suvisel kui talvisel ajal. Vastavalt linnakodanike ettepanekutele arendatakse sportimis- ja liikumisvõimalusi.

Murekoht on täna veel avaliku ruumi (nii sise- kui väliruum) ligipääsetavus, eelkõige piiratud liikuvusega inimestele. Ehkki teedevõrgustik areneb, Tartu linnas sõidavad ringi madalapõhjalised bussid, seab piirangu iseseisvusele nii elukohtade ligipääsematus (liftita eluhooned või liftiga eluhooned, milles liftini pääsemiseks tuleb ületada mõned trepiastmed) kui avalike hoonete ligipääsematus. Uute hoonete ehitamisel või vanade rekonstrueerimisel lähtutakse ligipääsetavuse põhimõtetest, kuid vaatamata sellele näeme endiselt takistusi - Kunstihoones on küll trepitõstuk, kuid majja pääsemiseks tuleb saada üles järksudest trepiastmetest, ERM on küll ligipääsetav ratastooliga, kuid majja pääsemiseks tuleb avad väga raskelt avanev uks ja paljud teised näited. Teadvustades seda probleemi ning kaasates planeeringutesse linnarahvast, näeme siiski selle olukorra järkjärgulist paranemist.

Osalusvõimalused

Tartu linnas on väga lai valik erinevaid kultuurivaldkonna sündmusi, kaasamisvõimalusi ja noortele suunatud ettevõtmisi. Kõigis kolmes valdkonnas on valikud muutunud mitmekesisemaks. Probleemiks võib olla pigem liialt lai valik.

Kaasamisürituste puhul jälgitakse, et ruumid on kõigile ligipääsetavad (nt lifti olemasolu). Ka osalejad on muutunud nõudlikumaks.

Tartu linn on küllalt looduslähedane ning puhas keskkond, kus inimestel on hea elada. Tartu linna paiknemine Emajõe kallastel, reljeefsus (Toomemägi, Riia mägi, Narva mägi, Jakobi mägi) ning ajalooliselt kujunenud kitsas tänavatevõrk annab linnale ilmet, kuid teisalt loob väljakutseid avaliku linnaruumi ligipääsetavusele.

Hea koostöö nii ettevõtjate, kõrgkoolide, meditsiinisüsteemi kui ka linnakodanikega annab Tartule võimaluse saada uusi ideid, olla innovaatiline linnaelu planeerimisel ning lahendada linnarahva jaoks olulisi probleemikohti. Kaasav eelarve on vaid üks näide linnaelanike laiaulatuslikust kaasamisest linnaelu kujundamisse - lisaks on igaühel võimalus esitada oma ideid, arvamusi ja murekohti läbi linna infotelefoni, sotsiaalmeedia või "Ametnik vastab" rubriigi, taotleda rahastust oma ideedele ja projektide teostamiseks või laiemalt avalikkust kaasavateks sündmusteks jpm.

Tartu linna murekohad on Eestile sarnaselt seotud rohke alkoholitarvitamisega, mis on tihtipeale seotud kuritegevuse ning õnnetusjuhtumitega. Ehkki tartlane üldjuhul hoiab oma tervist ning Eestist keskmiselt hindavad just tartlased oma tervist heaks või väga heaks, puudub täna veel toimiv ennetus- ja sekkumismehhanism, et aidata neid, kes erinevatel põhjustel ei oska või ei saa teha enda tervise jaoks parimaid valikuid. Rohkem tähelepanu tuleb pöörata nii alkoholi tarvitamise häirega inimestele kui ka inimestele, kes on muude sõltuvuste küüsis, nt hasartmäng, toksikomaania või nutisõltuvus.

- Läbi süsteemse tegevuse ja koostöö haridusasutustega on paranenud liikumisvõimalused ja toidukultuur, kujundades inimeste tervislikumaid harjumusi.
- Jätkuvalt suurt tähelepanu pööratakse kergliiklusvõimaluste arendamisele ja erivajadustega inimeste avaliku ruumi tarbimise võimaluste parendamisele.
- Aktiivne kogukond ja kultuurielu.
- Alkoholi kättesaadavus Tartu linnas on hea ja alkoholitarbimisega on seotud nii tervise-, sotsiaal- kui turvalisusprobleemid, heakord ja kuritegevus.
- Teedevõrgustik on täna veel välja arendamata, eelisseisus on autoliiklejad, vähem mugavad võimalused on jalg- ja kergliiklejatele. Ühistransport ei ole inimeste jaoks piisavalt atraktiivne, et eelistada ühistransporti eraautole.

3. Universaalsete teenuste kättesaadavus ja kvaliteet. Kokkuvõte

	HINNANG	TREND
3.1 Tervishoiuga seotud universaalsed teenused	3.6 Väga hea	<input type="radio"/> 2.3 Stabiilne
3.2 Haridusega seotud teenused	3.2 Pigem hea	<input type="radio"/> 2.0 Stabiilne
Keskmine:	3.4 Pigem hea	<input type="radio"/> 2.1 Stabiilne

Kokkuvõte:

Tartu linna haridusteenused ja tervishoiusüsteem on heal tasemel. Universaalsed teenused tuleb tagada kõigile linlastele vastavalt nende vajadustest, eelistada ei saa ühte või teist sihtrühma. Arvestada tuleb ka teenusturismiga, kuna Tartu on nii hariduse kui meditsiinisüsteemis Lõuna-Eesti tõmbekeskus.

Konkreetselt teenust, mis vajab kõige rohkem arendamist, välja tuua ei saa. Olulised väljakutsed on valdkondadeülese koostöö raames teenusute arendamine ja osutamine, nt haridus, meditsiin, hoolekanne ja hoolekandeline abi süsteemi korrastamine. Tänapäevase arvesse võttes tuleb aga enam tähelepanu suunata vaimse tervise probleemidele, vägivalda ennetamisele ning sellest tulenevalt alkoholi ja teiste ainete tarbimisele ning sellega kaasnevale vägivaldsele käitumisele.

3.1 Tervishoiuga seotud universaalsed teenused

Tartu linnas kui Lõuna-Eesti tõmbekeskuses toimib mitmekülgne nõustamis- ja tugiteenuste pakkumine. Igaühel on võimalik teenusele pöörduda vastavalt soovile. Tartu linna poolt on tasuta kättesaadavaks tehtud kriisinõustamine ning erinevad programmid perede ja paaride toetamiseks lähisuhtevägivalda ennetamiseks ning vanemaks olemise toetamiseks. Kui inimene soovib pöörduda teenusele ning jääb hätta teenuse eest tasumisel, saab teda toetada läbi ühekordsete toetuste.

Ravikindlustamata isikute eest tasub Tartu linn perearsti külastuse, analüüside ja protseduuride eest. See on vajalik ennetamiseks EMO-sse pöördumisi ning lihtsamatele terviseprobleemidele käegalöömist kuni nende kriitiliseks muutumiseni. Perearsti suunamisel tasub Tartu linn ka eriarsti visiitide seisundi täpsustamiseks ning ravi määramiseks. Kui inimene jääb hätta ravimite väljaostmisega, aitab teda vajadusel Tartu linna ravimitoetus.

Eriarstiabi kättesaadavus on Tartu linnas küllaltki hea, kuid murekohaks on täna veel Tervisekassa tasustatud visiitide pikk ootejärjekord. Ehkki teenuseosutajaid Tartu linnas jagub, on sellegipoolest teatud valdkondade vastuvõtule keeruline pääseda, nt endokrinoloogia, neuroloogia jne. See võib tulla asjaolust, et Tartu Ülikooli Kliinikum teenindab kogu Lõuna-Eestit ning tiptasemel meditsiinikeskusena teenindab tihti peale keerulise terviseprobleemiga inimesi, kelle vastuvõtule pääsemisel on oluline ajafaktor (arsti saatekiri *cito!*). Seetõttu plaanilise ning väiksema tervisemure korral võivad ooteajad venida.

Viimase aasta jooksul on ka Tartu linnas kerkinud probleem, et oma nimistu üle andnud perearsti asemele ei leita uut perearsti. Ehkki registriandmete põhjal on nimistutes vabu kohti, on ka noortel ja tervematel inimestel keeruline endale Tartu perearsti leida. Eriti raskeks osutub see aga näiteks siin viibivatele välismaalastele (välistudengid, sõjapõgenikud), kelle puhul keelebarjäär saab takistuseks ja nad saavad sageli keelduvaid vastuseid nimistusse astumise soovile. Õnneks on olemas juba hästi toimivad teletenused (nt Minudoc), mis pakuvad suhteliselt mõistliku hinna eest erinevates keeltes ja suhteliselt kiiresti võimalust oma mure ära rääkida, saada vajadusel retsept ja saatekiri eriarsti vastuvõttu. Tartu ajutiselt viibivatele inimestele võivad teletenused olla ammendavaks lahenduseks, eriti kui nende kindlustusandja jaoks ei ole oluline, kas teenust pakub Tervisekassa lepingupartner või keegi teine.

3.2 Haridusega seotud teenused

Tartu linnas on tagatud lastele igas haridusasutuses, nii lasteaedades kui ka koolides, tugi ja abi tugipersonaalilt - psühholoog, sotsiaalpedagoog, eripedagoog, hariduslike erivajadustega laste õppe/tegevuse koordinaator,

psühholoog, logopeed. Nimetatud ametikohad on finantseeritud riigi toetusfondi vahenditest.

Oluline on märkida, Tartu linna lastel (nii lasteaialapsed kui ka kooliõpilased) on võimalus täiendavat abi saada ka linna oma allasutusest töötavalt Tartu Hariduse Tugiteenuste Keskusest, kus samuti töötavad hariduse tugispetsialistid. Tartu Hariduse Tugiteenuste Keskus on finantseeritud ainult linna eelarvest.

Teenused on abivajavate laste ja nende perede jaoks tasuta kättesaadavad, paindlikud ja professionaalsed. Tartu linna ühtset hariduspoliitikat iseloomustavad:

1. Võimalikult varajane märkamine ja sekkumine;
2. Parim võimalik, st professionaalne, kohene, paindlik, individuaalsest abivajadusest lähtuv ja abistav sekkumine.

TUGEVUSED

- Tiptasemel haridus- ja meditsiiniteenused.
- Varajane märkamine haridussüsteemis ja võimalused sekkumisteks (Hariduse Tugiteenuste Keskus kui tugiteenuste kompetentsikeskus).

NÕRKUSED

- Vaimse tervise probleemide suurenemine.
- Probleemid perearsti nimistusse pääsemisel ja eriarstide juurde pääsemiseks kohati pikad ootejärjekorrad.

4. Haavatavate (riskis) sihtrühmadega tegelemine. Kokkuvõte

	HINNANG	TREND
4.1 Sotsiaalteenused ja -toetused	3.2 Pigem hea	○ 2.3 Stabiilne
4.2 Abivajavate lastega tegelemine	3.4 Pigem hea	↗ 3.0 Paranemas
4.3 Perede toetamine	3.9 Väga hea	↗ 2.7 Paranemas
Keskmine:	3.5 Väga hea	↗ 2.7 Paranemas

Kokkuvõte:

4.1 Sotsiaalteenused ja -toetused

Tartu linna hoolekandeline abi, st nii teenused kui ka toetused, on spetsialistide hinnangul heal tasemel. Teenused on välja arenendatud, nende osutamine abivajajatele on kohene ja paindlik. Tartu linn arendab pidevalt teenuseid vastavalt vajadusele, osaledes ka erinevates projektivoorudes. Näiteks aastast 2023 on Tartu linnas rahvusvahelise kaitse saajatele tugiteenuse koordinaator. Kõigi inimeste abivajadustega tegeletakse võrdselt, kuid aeg-ajalt kerkivad esile sihtrühmad, kes vajavad rohkem abi (nt rahvusvahelise kaitse saajad Ukrainast, riigi teenuste ümberkorraldamisel muutustest puudutatud sihtrühmad jne).

Tartu peab arvestama oma hoolekandeline abisüsteemi osutamise ja planeerimisega kindlasti järgmiste aspektidega:

1. Rahvastik vananeb;
2. Mitu põlvkonda ei ela enam koos ja ei paku vastastikust tuge, kasvab üksiealavate inimeste osakaal;
3. Toimub teenusturism, st Tartus on tagatud kvaliteetne abi, mida väiksemates omavalitsustes ei osutata ja seetõttu pöörduvad paljud kliendid Tartu teenustele;
4. Riigi teenuste ümberkorraldamine, mille käigus teenuste korraldus muutub KOV kohustuseks.

Teenuste arendamine on järjepidev protsess ja sõltub muutuste vajadusest. Isegi hästi toimivate teenuste puhul on oluline jälgida arenguvajadusi ja vastavalt olukorrale muutustele reageerida ja teenuseid ümber disainida.

Tartu suurune KOV peab suuresti ise oma abivajajatele suutma abi osutada. Arvestades abivajavate inimeste arvu, ei ole otstarbekas teiste KOV-idega koos teenuseid arendada, kuid koostöö juhtumitöö võtmes on oluline.

Riigil ja erinevatest välisvahenditest saadavat raha sotsiaalteenuste korraldamiseks on Tartu kasutanud ja taotlenud aktiivselt. Näitena, ESF-i rahastusega on parendatud koduhooldusteenuseid ja kohandatud eluruume. Samuti on finantseeritud järgmiseid teenuseid ja projekte: eakate tugigrupid, ISTE projekt, sotsiaaleluruumide renoveerimine, projektid töötute aktiveerimiseks. Välisrahastuse toel on ehitatud Nõlvaku kodu, Maarja peremajad, Tüve tn munitsipaalmajad.

Tartu linna rõhuasetus on koduteenuse arendamisel, et tagada teenuse kvaliteet ja jätkusuutlikkus teenusele kehtestatud nõuetes. Oluline väljakutse on valdkondadeülese koostöö (haridus, meditsiin, hoolekanne) raames teenuste arendamine ja osutamine ja hoolekandeline abi süsteemi korrastamine.

Arvestades Tartu suurust on võimalike abivajajate hulk suur. Tartu linnal on veel võimekust maksta abivajajatele iseseisva toimetuleku tagamiseks toetusi ja finantseerida teenuseid, kuid edaspidi peame arvestama, et abivajajate hulk on aastatega kasvutrendis, mis tingib uute lähenemiste kasutusele võtmise. Oluliseks murekohaks on hooldereformiga kaasnevad kulutused ja halduskoormus, mis sellega kaasneb (suhtlus üle Eesti paiknevate hooldekodudega ja seal elavate klientidega, pidev teenusmaksumuse ümberarvutus ja inimestega suhtlemine jne).

Oluline on märkida, et väljakutse Tartu jaoks on sarnaselt teiste omavalitsustega teenusepakkujate ja sotsiaalvaldkonna spetsialistide puudus.

4.2 Abivajavate lastega tegelemine

Abivajavate laste arv on aasta aastalt tõusnud ja sellest lähtuvalt oleme panustanud ennetusteenuste loomisesse. Aastast 2022 toimib Tartus Perepesa teenus, kuhu on koondunud vanemlust toetavad teenused. Kõik lapsed ja peresid toetavad teenused on kombineeritud riikliku ja (valdavalt) Tartu linna rahastusest.

2023.-2024. aastal toimus Tartumaa Heaoluprogramm (HOP) haridusvaldkonna ja sotsiaalvaldkonna koostöös. Selle programmi tulemusel paranes haridus- ja sotsiaalvaldkonna spetsialistide koostöö, kusjuures lisaks Tartu linnale osalesid programmis ka Tartu maakonna teised omavalitsused, kellega üheskoos otsiti lahendusi laste ja perede abistamiseks. Tartus on unikaalne erivajadustega laste abistamissüsteem sotsiaal- ja haridussüsteemi koostöös, mis toimib läbi Hariduse Tugiteenuste Keskuse. Näiteks erivajadusega laste liikumisel lasteaiast kooli tagatakse teenuste sujuv üleminek ja lapsed on toetatud.

Vaimse tervise probleemid on järjest suurem murekoht, mistõttu on Tartu linn kasutanud juba mitu aastat riiklikku vaimse tervise toetuse meetmest saadud rahastust, et laiendada Tartu linnas vaimse tervise teenuseid. Teenuste pakumisel on oluline nende kättesaadavuse tagamine läbi lihtsa teenusele registreerimise ja tasuta abi. Vaimse tervise teenuste toetust kasutame ka 2024. aastal ning läbi selle pakume erinevaid psühholoogilisi ja terapeutilisi teenuseid.

Iga teenusepakkuja on ise valinud (valdkondlikud) kvaliteedi hindamise süsteemi, kuid Tartu linnas tervikuna on vajadus ühtlustada teenuste kvaliteedihindamise süsteemi, et paremini aru saada, milliseid teenuseid on vaja järgi aidata ja mis toimivad hästi. Oluline on koondada teadmised, kuidas kvaliteedihindamise andmestikke koondada ja teha sealt järeldusi. Ka teenuste kasutajate tagasiside küsimine on keskselt korraldamata ja see vajab arendamist.

4.3 Perede toetamine

Tartu linnas on peredele suunatud teenuste valik väga hea. 2022. aastast tööd alustanud Perepesa on edukalt enda alla koondanud lastele ja peredele mõeldud toetavad ja ennetavad teenused. Perepesa toimib täna kogukonnakeskusena, kuhu on võimalik tänavalt sisse astuda ja endale sobivaid teenuseid saada. Probleemkohaks on teenuste nõudluse suurenemine ja sellest tulenevalt vajadus teenuste suurema rahastuse, aga ka ruumide laiendamise järele.

Positiivsena võib välja tuua riikliku vaimse tervise teenuste toetusmeetme, mida Tartu linn on edukalt kasutanud ja tänu sellele parandanud vaimse tervise teenuste (sh pereteraapia ja perenõustamine, üksilduse vähendamisele suunatud teenused) kättesaadavust.

TUGEVUSED

- Abivajavatele inimestele on olemas mitmekülgsed ja kättesaadavad teenused ja toetused.
- Tartu linn pakub haavatavatele sihtrühmadele ennetavaid teenuseid.
- Tartu linnas on toimiv valdkondade ülene võrgustiku- ja juhtumitöö nii ennetuses kui juhtumilahenduses.

NÕRKUSED

- Abivajavate inimestega tegelevate spetsialistide ülekoormus.
- Teenusturism Tartusse võib tingida olukorra, kus tekib puudujääk vajalikes vahendites, et tagada kvaliteetsed teenused (inimressurss, rahaline ressurss).
- Puudujäägid riiklikult korraldatud teenustes (erihoolikanne, tervishoiuteenused) tekitavad Tartu linnale surve pakkuda alternatiivseid teenuseid ja abi, et ennetada probleemide süvenemist.

5. Kohaliku omavalitsuse toimimine ja ressursid. Kokkuvõte

	HINNANG	TREND
5.1 Kohaliku omavalitsuse toimimine	3.0 Pigem hea	↓ 1.3 Halvenemas
5.2 Kvalifitseeritud spetsialistid ja koostöö heaolu edendamiseks	3.3 Pigem hea	↑ 2.5 Paranemas
Keskmine:	3.1 Pigem hea	○ 1.9 Stabiilne

Kokkuvõte:

Kohaliku omavalitsuse toimimine

Tartu linna eelarve oli 2023. aastal oli 298,9 miljonit eurot ja 2024. aastal 305,5 miljonit eurot. Ligikaudu 10% eelarvest on määratud sotsiaalkaitsele, kuid analüüsides inimeste heaolu peame arvesse võtma ka investeeringuid elukeskkonda laiemalt. Seega on tegelik sotsiaalkaitsekulude osakaal suurem.

Tartu linna tööealiste osakaal rahvastikus on suhteliselt suur, kuid tulubaas on vähenemas seoses riigipoolsete ümberkorraldustega ja vanemaealiste osakaalu tõusuga linna rahvastikust. Samuti on trendina näha tööpuuduse kasvu kõrgemapalgaliste hulgas. Kulud kasvavad seevastu kiirenevas tempos ja juba mõnda aega on linnavalitsuse eelarve defitsiidis. See tähendab, et lähiaastatel on vajalik leida olulisi kokkuhoiukohti ning vähendada investeeringuid.

Tartusse käib tööle vähemalt 20 000 inimest teistest omavalitsustest, kes kasutavad linna infrastruktuuri, aga linnale täiendavat eelarvetulu ei too. Aastaid ei ole suudetud töötada välja Tartus elavatele tudengitele motivatsioonipaketti suunamaks neid linna sisse kirjutama.

Surve KOVi eelarvele on kasvamas, sellel on oluline roll nii hooldusreformil, kavandataval omavalitsuste tulubaasi ümberkujundamisel, aga ka tööpuuduse kasvul ning pensioniealiste osakaalu suurenemisel teenusturismi tõttu.

Uue Tartu linna arengukava koostamise raames on juurutamisel töövahend, mis peaks edaspidi lihtsustama eesmärkide poole liikumise jälgimist. Samas on protsessis olnud oluliseks takistuseks erinevate teemade rohkus, adekvaatsete mõõdikute puudumine - sageli on mingi tegevuse mõju kaudne ja/või avaldub alles teatud mahu korral.

Kvalifitseeritud spetsialistid ja koostöö heaolu edendamiseks

Tartus on head koolitusvõimalused ja ülikool. Puudusena saab välja tuua, et kõrgharitud spetsialistide palgatase on madal ja töökoormus kõrgem kui ümberkaudsetes valdades. Kuigi õpetajate puudus ei ole märkimisväärne, siis ohumärgina võib välja tuua, et alla 30aastaste õpetajate osakaal Tartu koolides on vaid veidi üle 10% kõigist õpetajatest. Väga suur oht on eriti noortel õpetajatel läbi põleda, kuna nõudmised on äärmiselt kõrged. Tugiteenused õpetajatele ei ole keskselt korraldatud ega rahastatud.

Puudu on hariduses tugispetsialistidest - logopeedid, psühholoogid, eripedagoogid.

Kuigi sotsiaaltöö ja lastekaitse spetsialistide kohad on hetkel täidetud, on olemasolevate inimeste töökoormus ja läbipõlemise oht samuti äärmiselt kõrge.

Tartu linnavalitsuse eesmärk on värvata tööle Tartu linna elanike hea käekäigu vastu huvi tundvaid spetsialiste. Suurema kohaliku omavalitsusena on võimalik tagada teenistujate valdkondlik spetsialiseerumine - loodud on tervishoiuteenistus, lastekaitseteenistus, noorsooteenistus jt üksused. Avaliku ruumi eest seisavad ruumiloome osakond, linnamajanduse osakond jpt osakonnad.

Tartu linna hallatavate asutuste hulka kuuluvad lasteaiad, koolid, Hariduse Tugiteenuste Keskus ja mitmed teised asutused, kes kõik töötavad Tartu elanike arengu ja heaolu nimel. Spetsialistide värbamispõhimõtted lähtuvad valdkonnaspetsiifikast. Kõigile teenistujatele on universaalselt tagatud vähemalt 35 päeva puhkust, võimalus

võtta tervisepäevi, kasutada spordikompensatsiooni, teha kaugtööd. Professionaalse arengu toetamiseks pakutakse valdkonnapõhiseid ja -üleseid koolitusi, võimalik on osaleda kogemuste vahetuses jpm.

TUGEVUSED

- Hea koostöö erinevate kohalike asutuste vahel. Ühisprojektid ja regulaarne infovahetus.
- Turvaline elukeskkond, kättesaadavad teenused ja kompetentsed spetsialistid, head võimalused tööturul, rahalised ressursid teenuste tagamiseks
- Tegevuseesmärkide püstitamisele ja tulemuslikkuse hindamisele pööratakse enam tähelepanu, kasutusel on erinevad valdkondlikke juhtimisotsuseid toetavad töölaud.

NÕRKUSED

- KOViL on minimaalselt võimalik määrata prioriteetseid valdkondi, kuhu suunata suuremaid välistoetusvahendeid.
- Kuigi võrgustikutöö võimaldab saavutada palju paremaid tulemusi, ei võimalda väga piiratud juurdepääs andmetele ning ühiste süsteemide puudumine teenuse parendamisel ning kliendikeskuse suurendamisel oluliselt edasi liikuda.
- Õpetajate ja sotsiaaltööspsialistide ülesannete kasv ja vastutuse suurenemine ei ole vastavuses töötasu ja teiste toetavate meetmetega.

Kasutatud allikad

[1] SA Kiusamisvaba Kool . Väljavõte KiVA programmi raames läbi viidud uuringutest Eestis ja Tartus. [www] <https://kiusamisvaba.ee/> (29.05.2024).

[2] Statistikaamet. Laste ja eakate osakaal kõigist elanikest Tartumaa omavalitsustes 2023. aastal. [www] https://andmed.stat.ee/et/stat/rahvastik__rahvastikunaitajad-ja-koosseis__rahvaarv-ja-rahvastiku-koosseis/RV0282U (09.01.2024).

[Statistikaameti andmebaas, tabel RV0282U](#)

[Statistikaameti andmebaas, tabel RV0282U](#)

[Statistikaameti andmebaas, tabel RV0282U](#), [Statistikaameti andmebaas, tabel RV0240](#) (Vanuserühmad 0-6, 0-17 ning 7-26)

[Statistikaameti andmebaas, tabel RV06U](#)

[Statistikaameti andmebaas, tabel RV112U](#)

[Statistikaameti andmebaas, tabel RV49U](#)

[Statistikaameti andmebaas, tabel RV112U](#), [Statistikaameti andmebaas, tabel RV49U](#)

[Statistikaameti andmebaas, tabel RV063U](#)

[Statistikaameti andmebaas, tabel RVR02](#)

[Statistikaameti andmebaas, tabel RV0232U](#)

[Haridussilm](#); KOV enda kogutud info lastehoidude kohta

HaridusSilm

[Tervise Arengu Instituudi Tervisestatistika andmebaas, tabel SD29](#)

[Tervise Arengu Instituudi Tervisestatistika andmebaas, tabel SD29](#)

[Tervise Arengu Instituudi Tervisestatistika andmebaas, tabel SD29](#)

[Tervise Arengu Instituudi Tervisestatistika andmebaas, tabel SD40](#)

[Statistikaameti andmebaas, tabel RV59U](#)

[Tervise Arengu Instituudi Tervisestatistika andmebaas, tabel OE0452](#)

[Tervise Arengu Instituudi Tervisestatistika andmebaas, tabel TE753](#)

[Statistikaameti andmebaas, tabel TH88](#)

Töötukassa andmed: <https://www.tootukassa.ee/et/statistika-ja-uuringud/peamised-statistilised-naitajad/toovoimetoetus>, Sotsiaalkindlustusamet: töövõimetuseloleku pensioni saajad (andmepäring)

SoM (S-veeb); STAR andmebaas KOV

[Statistikaameti andmebaas, tabel TT064](#)

[Statistikaameti andmebaas, tabel ST004](#)

[Statistikaameti andmebaas, tabel ST004](#)

[Statistikaameti andmebaas, tabel ER032](#)

[Terviseamet](#)

[Tervise Arengu Instituudi Tervisestatistika andmebaas, tabel TUL04](#) [Päästeameti statistika](#) (tulekahjus hukkunute info)

KOV

[Politsei- ja Piirivalveamet](#)

Politsei- ja Piirivalveamet (andmepäring)

[Tervise Arengu Instituudi Tervisestatistika andmebaas, tabel LO01](#), [Kindlustusjuhtumite virtuaalne kaart](#)

[Tervisestatistika ja terviseuuringute andmebaasi tabel PO02](#)

KOV, EHIS

KOV

[Statistikaameti andmebaas, tabel RR300](#)

[Statistikaameti andmebaas, tabel RR300](#)

KOV, [Statistikaameti andmetabel RR302 - Kohalike eelarvete põhitegevuse kulud ja investeerimistegevuse väljaminekud](#), [Statistika ja aruandlus | Sotsiaalkindlustusamet](#); <https://riigiraha.fin.ee/>,